1++(4)
48
28
26
12
2

PACELLI

EQ. MICHAEL ANGELVS
CAVSEVS DELACHAVSSE
PARISINVS

Carolus Marattus pinx:

MICHAELIS ANGELI CAUSEI

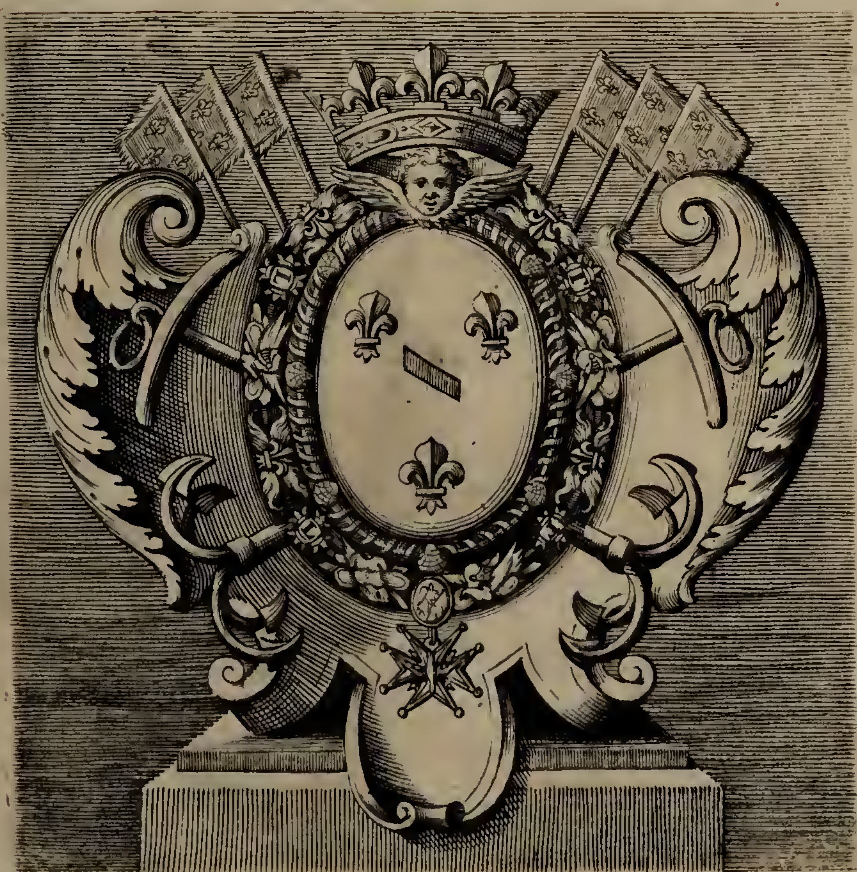
DE LA CHAUSSE PARISINI

ROMANUM MUSEUM SIVE THESAURUS ERUDITÆ ANTIQUITATIS:

IN QUO

Gemmæ, Idola, Inſignia Sacerdotalia, Inſtrumenta ſacrificijs inſervientia, Lucernæ, Vaſa, Bullæ, Armillæ, Fibulæ, Claves, Annuli, Teſſeræ, Styli, Strigiles, Gutti, Phialæ lacrymatoriæ, Vota, Signa Militaria, Marmora, &c.

Adiectis in hac ſecunda editione plurimis annotationibus, & figuris proponuntur, ac dilucidantur.

ROMÆ MDCCVII.

Typis Jo. Franciſci Chracas, propè S. MARCUM in viâ Curſus.

SUPERIORUM PERMISSU.

SERENISSIMO CELSISSIMOQUE

PRINCIPI

LUDOVICO AUGUSTO BORBONIO

CENOMANENSIUM, ET ALBAMALLENSIUM

DUCI,

PARI FRANCIÆ,

HELVETIORUM RHÆTORUMQUE

PRÆTORI,

PROREGI OCCITANIÆ,

TRIREMIUM PRÆFECTO,

REGIORUM ORDINUM COMMENDATORI EQUITI, &c.

MICHAEL ANGELUS CAUSEUS DE LA CHAUSSE FEL.

OPERUM meorum primitias, qualeſcunque ſint, TIBI vivæ, ac ſpiranti mei Regis imagini offero, PRINCEPS SERENISSIME, tuo nomini tutelari veluti numini illas auſus conſecrare: Muſeum ex pluribus muſeis confeci;

diſperſa tot ſeculorum ſpatio vetuſtatis monumenta in unum redegi; ut SERENISSIMA TUA CELSITUDO, *quæ veteris memoriæ ſtudio ſummoperè delectatur; in his ſelectis priſcæ ætatis reliquijs veterum mores, numina, ſuperſtitioſæ religionis inſignia, variaque ad rem antiquariam tum ſacram, tum profanam pertinentia poſſit eruditis oculis intueri.* Licet *exiguum, ac tenue fortaſſis videatur hoc munus,* PRINCEPS SERENISSIME, *in eo tamen multa continentur indoli tuæ cujusvis doctrinæ, rerumque antiquarum cupidæ conſentanea.* Jam *enim à teneris annis rariſſimam numiſmatum ſeriem in ditiſſimo cimeliarchio inſtruxiſti, cui* CL. V. *Joannem* Foy-*Vaillant in re nummaria verſatiſſimum uti Antiquarium tuum laudabili delectu præfeciſti.* Ille SERENISSIMAM TUAM CELSITUDINEM *ſuum, omniumque litteratorum Mæcenatem prædicat: ille tuum in ſymbolica nummorum expoſitione, enodandisque obſcurioribus hiſtoriæ locis promptiſſimum, ac ſolertiſſimum in-*

genium cunctis plaudentibus commendat. Nullum profectò ſtudium ſapientiſſimo, & eruditiſſimo LUDOVICI *MAGNI filio dignius; ſiquidem eò magis præclara Optimi Principis genitoris tui facta elucent, quòd tota illa veneranda antiquitas ſive in adulatorijs Romanorum, Græcorùmve Heroum hiſtorijs, ſive in fictitijs ſuorum numinum fabulis nihil mentibus noſtris offert, quod ætas noſtra innumeris* LUDOVICI *MAGNI victorijs ſemper nominanda oculis noſtris penè credentibus illuſtriori ſanè modo non præbeat. Stupenda illa quotidiè cernimus miracula, quæ priſcis Heroibus attributa legimus; & ſi aliquando Hiſtoricorum ſynceritatem in minoribus factis ſuſpectam habemus; quid poſteri noſtri? cùm mirabilem, ac memoratu incredibilem* LUDOVICI *MAGNI perlegent hiſtoriam. Minuenda profectò erunt, non augenda felicis noſtri ſeculi prodigia, ut fidem tot, & tantis attoniti miraculis Majoribus ſuis incredibilia, ſed vera ſcribentibus fidem adhibeant, animoque capiant, & contemplentur, quod oculis*

non poterunt. Etenim quis umquam fuit inviĉtiſſimo Rege noſtro virtutibus clarior? Ille hic eſt, qui Trajanum bonitate, pietate Antoninum, Conſtantinum magnanimitate longè, multumque ſuperat. Optimus Princeps ſubditorum ſuorum commodis, publicæque utilitati ſemper intentus. Pius, ad orthodoxam religionem propagandam, hæreſimque funditus extirpandam totâ mente, totis viribus, omnique virtute, ſtudio, & authoritate incumbens. Maximus Heros, non ſolùm ob innumeros deviĉtos hoſtes, tutosque amicos, & fœderatos, sed ob inauditum viĉtoriæ genus, novisque, & illuſtrioribus dignum triumphis: LUDOVICUS MAGNUS viĉtoriarum, ac gloriæ pleniſsimus inviĉtis ſuis armis plura ſubaĉturus ſemetipſum viĉtorem haĉtenus inauditâ moderatione vincendo orbi pacem impoſuit, potiorique jure, quàm olim Septimius Severus, FUNDATOR PACIS debuit acclamari. Fulminibus diù dimiſſis ultricem denuò armavit dextram Princeps regiæ Anglicæ Majeſtatis offenſæ acerrimus vindex. Magnæ

Britaniæ Regem ſanguine, religione, & amicitiâ ſibi conjunctiſſimum, regnis à perfidis ſubditis expulſum, inclytamq; Reginam auguſtiſſimi Regis conſortem unà cum infante Principe paternorum regnorum hærede profugam regiâ magnificentiâ regijs ædibus excepit LUDOVICUS MAGNUS: *Jovis Pacatoris habitum illicò depoſuit, aſſumpſit Tonantis; Regem amicum protexit, adjuvit; Duces, copias, opes ei ad recuperandam Hyberniam tradidit, eumdem in alia regna, Deo juvante, reſtituturus. Hæc ſunt virtutis, ac fortitudinis exempla,* PRINCEPS SERENISSIME, *quæ Tibi proponuntur imitanda; perge, ut incepiſti: glorioſa Magni Parentis veſtigia tutò ſequere; Chriſtianiſſimi, & invictiſſimi Regis illuſtrem, generoſumq; victoriarum comitem audacter Te præbe; miram* SERENISSIMI DELPHINI ΠΟΛΙΟΡΚΗΤΟΥ *artem, & peritiam imitare: fac denique, ut Gallia noſtra, quæ in Te* PRINCIPEM JUVENTUTIS, SPEMque PUBLICAM *in-*

tuetur, MARTEM *Te ſentiat* PROPUGNATOREM; *ut paternæ, ac fraternæ gloriæ, regiorumque triumphorum particeps eſſe merearis.* DEUS *inviƈtiſſimos Heroas* REGEM, DELPHINUM, TE, PRINCEPS SERENISSIME, *totamque regiam familiam, quàm diutiſſimè ſervet incolumes; ut orthodoxa religio longè, latèque propagetur; hæreſis funditùs extirpetur; Reges fidei, ac veritatis amici quamprimùm in ſua regna reſtituantur; Proditores de ſolijs iniquè occupatis citiſſimè dejiciantur; unicus, & verus D.O.M. cultùs firmiter ubique ſtabiliatur; Galliaque inclyta Regum Chriſtianiſſimorum, fideique Propagatorum ſedes, tot & tantorum Heroum mater, Te Duce,* PRINCEPS SERENISSIME, *condignam viƈtoriarum, ac triumphorum conſequatur æternitatem.*

Vovebam Romæ in noſtro muſeo Kal. Junij ANNO REP. SAL. MDCXC.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

REI antiquariæ ſtudium adeò noſtris temporibus increvit, ut vix ullus reperiatur Princeps, ulluſque homo literarum, ac cujuſvis ſcientiæ cupidus amator, qui eo in primis non delectetur. Teſtes mihi ſunt innumeræ ſummorum virorum gazæ, plurimaque privatorum cimelia, in quibus numiſmata, ſtatuæ, idola, gemmæ, aliave antiquæ ſupellectilis monumenta magno labore, magniſque expenſis acquiſita conſervantur. Roma, è cujus ruderibus, arviſque nova quotidie prodeunt miracula, totam Rempublicam literariam eruditis ſuis meſſibus ditat: illa plurimis gloriatur theſauris, ex quibus unum ampliſſimum, nobiliſſimumque inſtruxi, ut ſtudioſus exterus, cui Romanas inviſendi magnificentias copia non eſt, gaudeat ſe in hoc ſelectiſſimo Muſeo ea omnia poſſidere, quæ tot Principium, virorumque literis, ac doctrinâ præſtantium ædes, & bibliothecas exornant.

Totum opus plurimis annotationibus, & figuris in hac ſecunda editione auctum in quinqueSectiones dividitur. Gemmæ, quæ primam, & pretioſiorem ejus partem conficiunt, in duas claſſes diſtinguntur; altera Deorum, Illuſtriumque icones; altera figuras exhibet. Illæ omnes ſcalpturâ vel elevatâ & extante, vel cavâ reperiuntur; de priorum numero ſunt camei, qui ornamenti tantùm causâ tenebantur; poſteriores ſigillorum vicem gerebant, quarum multæ ſuperſtitioſæ varijs characteribus, figuriſque inſignitæ tamquam amuleta geſtantur. Etſi quotannis innumeræ gemmæ è Romanis agris eruantur, paucas tamen exquiſitiſſimi artificij hactenus videre mihi licuit; paucæ ideò hìc exhibentur, ſed omnes aut à celeberrimis artificibus ſcalptæ, aut alicujus capaces eruditionis.

Secunda Sectio verſatur circa Deorum ſimulacra, Idola, aliaſque Imagines æreas.

Tertia Flaminis Dialis, Pontificis Maximi, & Auguris Inſignia, nec non Inſtrumenta ſacrificijs inſervientia proponit.

Quarta exhibet elegantes æneas Antiquorum Lucernas.

Quinta Miſcellanea continet, Vaſa nempe, Bullas, Armillas, Fibulas, Annulos ferreos, Claves, Teſſeras, Stylos, Strigiles, Guttos, Phialas lacrymatorias, manus æneas hieroglyphicis inſignitas ſymbolis vota referentes, & ſigna militaria, necnon antiquam picturam Barberinam notis illuſtratam; quibus ſubjungitur Diſſertatio de Mutini ſimumulacris. Adjectum eſt in fine Corollarium marmora, aliaque antiqua monumenta declarans.

Hæc ſunt, benevole Lector, quæ in hoc opere pro ingenij mei modulo, at tenuitate dilucidantur. Si haſce meas lucubrationes, & conjecturas, qualeſcumque ſint, tibi omnibuſque ſtudioſis arriſiſſe ſentiam, mihique deinceps in alijs fortè adhuc ignotis, aut acceſſu difficilioribus cimelijs Dominorum benignitate patebit aditus: aliam editionem prioribus auctiorem parabo, cùm rei antiquariæ meſſis minimè deficiat; partemque alteram Sacra Ægyptiaca continentem huic primæ addam, quæ confidentiùs prodibit. Supereſt, ut te moneam elegantem B. B. Petri, & Andreæ Lucernam olim apud Cardinalem Leopoldum Mediceum extantem nunc in celeberrima Magni Hetruriæ Ducis gaza cuſtodiri; necnon aliqua alia in hoc libro contenta in Urbe amplius non extare, ſed a pluribus annis aliò tranſlata eſſe; qualia ſunt illa, quæ penes Illuſtriſs. & Reverendiſs. Leonem Potier de Geſvres tunc Prothonotarium Apoſtolicum, nunc Archiepiſcopum Bituricenſem, Joannem de VVith Batavum, Abbatem Robertum Harpeur Anglum, Petrum Andream Andrinum, & quoſdam alios aſſervari notantur. Illi enim, cùm primam huic operi manum imponebam, in Urbe commorabantur, ex qua deinde ad patrios lares redituri migravêre. Alij ab eo tempore vitâ ceſſerunt, quorum tamen nomina, & muſea conſervandæ virorum eruditorum, reique antiquariæ ſtudioſorum memoriæ causâ hìc recenſentur. Prolixiori ſemone uti, nec ratio poſtulat, nec otium permittit. Vale igitur, ſtudioſe Lector, & quidquid in hoc opuſculo incultum eſt, id totum meæ tenuitati indulgenter condona.

NOMEN

NOMENCLATURA AUTHORUM,

QUI IN HOC OPERE CITANTUR.

Ordine Alphabetico.

ABenephius Arabs apud Kircherium pag. 57
Aelianus. 8. 10. 12. 55. 72. 94 109. 115.
Aelias Cretenſis. 35. 124
Albricus. 24. 34. 44. 45. 53
Alciatus. 6
Alexander ab Alexandro. 51. 105
S: *Ambroſius.* 17. 40. 65
Ammianus Marcellinus. 37. 38 118.
Anacreon. 26
Androcydes apud Clem. Alex. 64
Angelonus. 71
Antiſtius Labeo apud Feſtum. 77
Apollodorus. 7. 36. 53
Appianus. 20
Apulejus. 1. 2. 3. 18. 36. 40. 46 52. 56. 57. 59. 61. 65. 67 80. 109. 112. 114. 116.
Aratus. 9
Ariſtophanes. 37
Ariſtoteles. 72. 125. 126
Arnobius. 7. 21. 35. 45. 69. 84 94. 112. 116. 122. 124.
Athenæus. 2. 9. 35. 54. 79
S. *Auguſtinus.* 1. 2. 5. 9. 18. 24 32. 35. 50. 56. 70. 75. 87 104. 122. 125.
Aulus Gellius. 75. 97
Auſonius. 10. 21. 35. 39. 51. 52 53. 78. 81. 102.

Baronius. 119
Baſilides. 56
Bellorius. 40. 65. 76. 82. 99 119.
Beyerlinck in Theatro Vitæ Humanæ. 119
Boëtius. 53
Budæus. 38

C. Cæſar. 38. 102
Cælius Rhodiginus. 4. 7. 8. 11. 14 38. 39. 48. 63. 65. 69.
Calpurnius. 71
Camillus Leonardus. 20
Caninius. 5
Cardanus. 32
Caſalius. 121
Caſſiodorus. 97
Catullus. 48. 69. 70. 123
Cenſorinus. 116
Cheræmon ex Rhodigino. 63
Chifletius. 122
Chronicon Euſebij. 2
Ciampinus. 29. 127
Cicero. 6. 11. 13. 18. 24. 34 41. 71. 75. 88. 107.
Claudianus. 35. 118

Nomenclatura Authorum.

Clemens Alexandrinus. 21. 26 61. 64. 78. 91.
Clemens Roman. Pontif. 50. 74 126.
Columella. 123
Coluthus. 20
Concilium Bracharenſe II. 19 20.
Concilium Eliberinum. 127
Conſtantinus Cæſar. 7
Corippus. 34
Cornelius Tacitus. 2. 28. 44. 109 117.
Cujacius. 106
S. Cyprianus. 75. 88. 91

Democritus ex Gellio. 116
Dio Caſſius. 14. 33
Diodorus Siculus. 2. 4. 6. 8. 34 35. 53. 61. 87. 97. 112. 127
Diogenes Laertius. 10
Dionyſius Halicarnaſſæus. 85 120.

S. Epiphanius. 12. 56
Eritius. 99
Euripides. 26
Euſebius. 1. 4. 9. 34. 35. 40. 41 42. 43. 46. 56. 57. 70. 81 86. 109. 115. 119. 124 126.

Fabrettus. 15. 107
Feneſtella. 75
Feſtus. 66. 74. 76. 77. 88. 103 104. 114. 117.
Firmicus. 40. 87. 110. 126
Fortunius Licetus. 92. 96. 98 122.
Frontinus. 29. 30
Fulgentius. 5. 6. 9. 19. 21. 22 23. 24. 36. 37. 84. 86. 98.

Galenus. 7
Georgius Codinus. 23. 37. 38. 40 86. 124.
Gratianus. 74
Gruterus. 30. 110

Heliodorus. 61
Hermes. Vide Mercurius.
Herodianus. 117
Herodotus. 2. 4. 35. 62. 63. 65 71. 72. 79. 81. 95. 96. 111 124.
Heſychius. 43
S. Hieronymus. 34. 39. 49. 65 107.
Hippocrates. 7
Homerus. 6. 22. 45. 84. 127
Horatius. 6. 35. 46. 51. 67. 71 77. 83. 124.
Horus Apollo. 55. 57. 59. 62 125.
Hyginus. 4. 28. 37. 99

Jamblichus. 7. 17. 38. 58. 60 82.
S. Joannes Chryſoſtomus. 13. 90
Joſephus. 9
S. Iræneus. 56
Iſidorus. 2. 4. 34. 38. 46. 52. 73 75. 80. 81. 83. 86. 93. 123
Julianus Imperator. 114
Julius Capitolinus. 15. 107
Juſtinus. 92. 93
Juſtus Lipſius. 127
Juvenalis. 3. 14. 16. 28. 47. 62 65. 68. 69. 71. 79. 87. 102 103. 105. 108. 126.

Kircherius

Nomenclatura Authorum.

Kircherius. 43.57. 112. 116 126.

Lactantius Firmianus. 3. 24. 27 28. 47. 62. 69. 122. 123 125.
Latinus Pacatus. 52
Lampridius. 15. 52. 106
S.Leo Magnus. 19
Leonardus Auguſtinus. 122
Leviticon. 64
Lucianus. 3. 7. 18. 21. 23. 43 45. 49. 58. 108.
Lucillius. 108
Lucretius. 21
Lylius Giraldus. 4. 28. 35

Macarius. 121
Macrobius. 1. 2. 3. 4. 7. 8. 17 18. 19. 38. 40. 42. 43. 49 50. 51. 53. 54. 56. 67. 82 84. 85. 87. 103. 109. 110 113. 114. 115. 125. 126.
Manilius. 10
Maſurius apud Macrobium. 51
Martialis. 34. 77. 79. 107. 126
Martianus Cappella. 4. 78
Menander. 26
Menetrejus. 40
Mercurius Triſmegiſtus. 17. 57 62. 59.
Minutius Felix. 41. 109. 122
Muſeus. 22

Nigidius ex Macrobio. 42
Nonnus. 69

Octavius Ferrarius. 103
Onuphrius Panvinius. 20
Oppianus. 36
Ovidius. 3. 4. 5. 7. 18. 22. 23 24. 27. 34. 36. 37. 46. 47 49. 50. 52. 53. 69. 70. 76 77. 78. 81. 83. 86. 93. 95 104. 105. 107. 115. 116 117. 124.

Paralipomenon II. 78. 80
Patinus. 99
Pauſanias. 4. 5. 6. 8. 9. 20. 23 32. 38. 41. 42. 45. 52. 79 85. 96. 97. 108. 123. 124.
Perſius. 51. 103. 108
Petronius Arbiter. 38. 51. 108
S.Petrus Chryſologus. 9. 22
Philo. 39. 68
Philoſtratus. 36
Phornutus. 5. 21. 23. 28. 35. 39 41. 86. 93.
Pierius Valerianus. 53. 60. 65 111. 127.
Pignorius. 17. 67
Pindarus. 7
Plato. 57
Plautus. 7. 26. 37. 38. 45. 48 53. 103.
Plinius. 4. 7. 9. 10. 11. 14. 21. 25 27. 30. 31. 36. 39. 45. 47. 49 51. 57. 67. 68. 72. 82. 87. 93 95. 96. 97. 99. 104. 105. 107 111. 117. 118. 120.
Plotinus. 127
Plutarchus. 2. 3. 10. 12. 13. 25 32. 35. 39. 41. 45. 47. 50 51. 55. 56. 58. 60. 62. 65. 67 74. 80. 81. 82. 93. 97. 98 112. 113. 114. 115. 120. 124 127.
Polydorus Virgilius. 65
Politianus. 49

Pompejus

Nomenclatura Authorum.

Pompejus. Vide Feſtus.
Pomponius Lætus. 74. 75
Pomponius Mela. 71
Porphyrius. 5. 40. 41. 44. 50 55. 56. 57. 63. 64. 86. 97 109.
Proclus. 38. 84
Propertius. 6. 20. 26. 34. 103
Prudentius. 19. 31. 42. 52. 81
Publius Victor. 45
Pythagoras. 65. 93

Quinctus Curtius. 12

Ruellius. 110
Ruffinus. 2. 54. 66

Sanchuniathon ex Euſebio. 115
Sedulius. 62
Seguinus. 41
Seneca Philoſophus. 35. 49. 87 105.
Seneca Tragicus. 116
Servius. 3. 36. 61
Sidon Apollinaris. 116
Socrates. 66. 122
Solinus. 32. 97
Sozomenus. 66. 123
Spanhemius. 41
Sponius. 30. 31. 48. 106
Statius. 4. 37. 43. 44
Stephanus de Urbibus. 99
Strabo. 10. 27. 32. 36. 62. 72 97. 99.
Suetonius. 8. 14. 15. 31. 92. 102 104. 108. 114. 117.
Suidas. 6. 8. 9. 10. 11. 27. 36 43. 98. 124.

Taautes apud Euſebium. 46. 115
Tabula Bembina. 58
Terentius. 44. 124
Tertullianus. 7. 16. 19. 23. 34 40. 69. 72. 90. 111. 117 119. 125. 127.
Thales. 2. 48. 55
Theodoretus. 44. 56
Theophraſtus. 3. 17
Thomaſſinus. 106
Tibullus. 2. 6. 8. 23. 26. 27. 34 35. 36. 51. 54. 67. 77. 82 87. 98. 124.
Titus Livius. 14. 25. 33 74. 75. 97. 104. 106. 116 120.
Trebellius Pollio. 12
Triſmegiſtus. Vide Mercurius.

Vaillant. 25
Valerius Flaccus. 46
Valerius Maximus. 10. 11. 12 13. 88. 104. 120.
Varro. 1. 4. 25. 53. 73
Vegetius. 117. 118
Vellejus Paterculus. 13. 14
Verrius Flaccus ex Macrobio. 51
Virgilius. 25. 37. 38. 43. 67 71. 76. 83. 85. 93. 96. 98 108. 111. 118. 123. 126.
Vitruvius. 39

Xenophon. 28. 83

INDEX

INDEX CIMELIARCHIORUM,

E quibus res antiquæ in hoc Libro citatæ deprompṫæ ſunt.

Muſei	Albani.
Jo. Angeli	Alberetti.
Princip. Gaſp. de	Alterijs.
Petri Andreæ	Andrini.
Gazæ	Barberinæ.
Petri Sancti	Bartoli.
Jo. Petri	Bellorij, nunc Theſauri Brandēburg.
Franciſci	Bianchini.
Principis	Burgheſij.
Cardinalis	Carpinei.
Mich. Angeli	Cauſei de la Chauſſe Authoris.
Cardinalis	Chigij.
Princip. Aug.	Chigij.
Reginæ	Chriſtinæ Auguſtæ.
Lucæ	Corſi.
Antonij	De Cavalerijs.
Raphaelis	Fabretti.
Ioſephi	Felice.
Franciſci de	Ficoronis.
Caroli Ant.	Galliani.
Roberti	Harpeur.
Iſidori	Huart.
Annæ	Le Fevre.
Cardinalis	Maximi.
Gazæ	Mediceæ.
Marij	Piccolominei.
Muſei	Pontificij.
Leonis	Potier de Geſvres Archiep. Bituricen.
Marchionis	Raggij.
Vrbani	Roccij.
Petri Antonij	Rolandi Magnini.
Muſei	Rondaninij.
Marci Antonij	Sabbatini.
Leonis	Strozzæ.
Ioannis	Vvith.

APPRO.

APPROBATIONES.

EXpræſcripto Reverendiſs. Patris Magiſtri Fr. Thomæ Mariæ Ferrari Sacri Palatij Apoſtol. Magiſtri perlegi hunc Librum, cui titulus eſt Romanum Muſeum, &c. *Auctore D. Michaele Angelo Cauſeo De la Chauſſe Pariſino, illumque typis commendari poſſe arbitror, cùm multa, & varia eruditione refertus ſit, & nihil contineat, quod fidei Catholicæ puritati, boniſque moribus adverſetur. Romæ hac die* 15. *Aprilis* 1690.

Raphaël Fabrettus J. U. D. Urbinas.

REIMPRIMATUR.

Si videbitur Reverendiſſ. Patri Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici.

Dominicus de Zaulis Epiſc. Verulanus Viceſg.

Ex mandato Reverendiſſimi Patris Paulini Bernardini Sacri Palatij Magiſtri vidi Additiones factas Muſeo Romano, *a D. Michaele Angelo Cauſeo de la Chauſſe, & illas judico publica luce dignos, cùm ſelecta eruditione refertæ ſint, nihilque contineant, quod fidei Catholicæ, & bonis moribus adverſetur. Romæ prima Septembris* 1707.

Philippus Bonanni Societatis Jesu.

REIMPRIMATUR.

Fr. Joannes Baptiſta Carus Magiſter & Reverendiſſimi P. Sac. Apoſtol. Palatij Magiſtri Socius Ordinis Prædicatorum.

SERAPIS
1
Apud Authorem
In diaspro rubro.

ROMANUM MUSEUM
SIVE
THESAURUS ERUDITÆ ANTIQUITATIS.

SECTIO PRIMA
Gemmæ antiquæ.

ARTICULUS PRIOR
Gemmæ capita referentes.

INITIUM facimus à primo, & maximo 1
Ægyptiorum numine Euſebium; Auguſtinum, Apulejum, & Macrobium ſequentes, qui Serapidem apud Ægyptios primum Deum appellatum, & maximum creditum fuiſſe referunt. Varro lib. 4. de Lingua Latina Principes Deos ſtatuit Cælum, & Terram, qui Dei ſunt in Ægypto Serapis, & Iſis. Tot ferè nomina ſortitus eſt ille, quot numina finxit vana veterum ſuperſtitio; eumdem enim creditum fuiſſe & Jovem, & Ammonem, & Solem, & Aeſculapium, & Ditem,

& Nilum, & Oſirim, & Bacchum teſtantur Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 17. Herodotus in Euterp. Cornelius Tacitus lib. 4. hiſtor. Plutarchus in Opuſculo de Iſide, & Oſiride, Athenæus lib. 5. & Diodorus Siculus lib. 1. cap. 2. Communis tamen ſententia fuit Ægyptiorum, quam deinde ſecutus eſt Thales, qui principium, & ortum rerum omnium poſuit aquam, Oſiridem eſſe omne principium facultate humectandi præditum, utpotè cauſam ortus, & ſubſtantiam ſeminis, & ſic humidæ dominus naturæ vocabatur, ideòque ante ſacra in pompa ſemper præcedebat vas aquarium in ejus honorem. Auctor eſt Plutarchus loco citato. Repræſentatur autem hic Deus denſo capillitio, barbâ hirſutâ, cum modio, ſive calatho in capite. Calathus à verbo Græco ϰάλον, quod lignum ſignificat, derivatus eſt; deſcribitur ab Iſidoro lib. 19. Orig. cap. 29. leve geſtamen ex ligno, vel canna, aut junco factum, in quo vel penſa ponuntur, vel flores leguntur. Modius etiam capiti Serapidis ſuperpoſitus fœcunditatem, & abundantiam denotat: *Vel quia* (ut ſcribit Ruffinus lib. 2. hiſtor. Eccleſ. cap. 23.) *cum menſura, modoque cuncta docet moderari, vel vitam mortalibus frugum liberalitate præberi*. Nunc deficitijs ad hiſtoricam tranſeamus veritatem. Serapis fuit Rex Ægyptiorum, qui cum varias artes eos docuiſſet, illiſque oſtendiſſet cultum vitium, & aratrum, unà cum ſorore, & conjuge Iſide divinos honores meruit. Scribit D. Auguſtinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 5. Apim quemdam Argivorum Regem in Ægyptum navibus transvectum, cum ibi mortuus fuiſſet, factum eſſe Serapidem maximum Ægyptiorum Deum; fuiſſe autem Apim tertium eorumdem Regem teſtatur Euſebius in Chron. Inventa ab hoc ſapientiſſimo Principe vide apud Tibullum lib. 1. cap. 7.

2 Serapidis & ſororem, & conjugem fuiſſe Iſidem, unàque cum fratre, & marito divinos honores obtinuiſſe apud Ægyptios ſatis conſtat, & diximus: ſed quot nominibus invocata fuerit hæc Dea, quot ritibus conſecrata, diſce ex Apuleio lib. 11. Metam. Iſidem ſic loquentem introducente: *En aſſum tuis commota, Luci, precibus, rerum natura parens, elementorum omnium domina, ſeculorum progenies initialis, ſumma numinum, Regina Manium, prima Cælitum, Deorum, Dearumque facies uniformis, quæ cæli luminoſa culmina, maris ſalubria flamina, inferorum deplorata ſilentia nutibus meis diſpenſo: cujus numen unicum multiformi ſpecie, ritu vario, nomine multijugo totus veneratur Orbis. Me primigenii Phryges Peſſinunticam nominant Deûm Matrem; hinc Autochthones Attici Cecropiam Minervam: illinc fluctuantes Cyprii Paphiam Venerem:*

Cretes

ISIS.
2
Olim Apud Authorem
In Cameo

ISIS
3
Apud Ill
In Beryllo

Cretes ſagittiferi Dictynnam Dianam: Siculi trilingues Stygiam Proſerpinam: Eleuſinij vetuſtam Deam Cererem: Junonem alij: Bellonam alij: Hecatem iſti: Rhamnuſiam illi: & qui naſcentis Dei Solis inchoantibus radijs illuſtrantur Aethyopes, Ariique, priſcâque doctrinâ pollentes Aegyptij cæremonijs me prorſus proprijs percolentes appellant vero nomine Reginam Iſidem. Pingitur hæc Dea cum coma torta, & reflexa, geſtans in capite aliquando modium abundantiæ ſymbolum, aliquando perſeam typum ſilentij, & veritatis, ei de ſtirpibus Aegyptiis maximè conſecratam, teſte Plutarcho lib. de Iſid. & Oſir. Οτι καρδίᾳ μὲν ὁ καρπὸς αὐτῆς, γλώττῃ δὲ τὸ φύλλον ἔοικεν. *Quod ejus fructus cordis, folium linguæ ſpeciem refert.* Et quæ duo ſimul juncta componunt veritatem. Lotus eidem ſacer erat, cujus flos in ſe, ut docet Teophraſtus lib. 4. & aperiendo, & claudendo Solis motum ſequitur ab ortu ad occaſum, Iſis autem juncta religione cum Serapide, ſive Sole plerumque habebatur pro terra, vel natura rerum ſubjacente Soli, ſi fides Macrobio Saturn. lib. 1. cap. 20. Siſtrum geſtat, de quo Servius ad lib. 8. Aeneid. *Iſis eſt genius Aegypti, qui per Siſtri motum, quod gerit in dextra, Nili acceſſus ſignificat.* Apulejus lib. 11. Metamorph. deſcribit ejus veſtimentum ſtellis diſ- 3
perſis corruſcans, quod in hac tertia gemma faberrimè videtur expreſſum aliquam Ægypti Reginam unionibus exornato collo, & crinibus reflexis ſub Iſidis imagine forſan repræſentante. Velo ejus capiti impoſito noctis tenebræ innuuntur, quas Iſis, ſeu Luna nocturno ſuo ſplendore illuminat, Noctiluca enim dicta eſt: ſtellis verò benefici aſtrorum influxus in hæc inferiora indicantur. Hæc Dea navigantibus prodeſſe credebatur, teſte Luciano, unde ſervati ex naufragio pictas tabulas in illius templo ponebant. Velificia ferebatur etiam primùm inveniſſe, dùm amiſſum filium Harpocratem nave quæreret. *Certus dies habetur in faſtis (*ait Lactantius lib. 1. cap. 11.*) quo Iſidis navigium celebratur.* Exiſtimabant veteres Iſidem ferire perjuros, & illos maximè non ſervantes fidem per eam juratam. Ovid. in Ponto:

Vidi ego linigeræ numen violaſſe fatentem
Iſidis, Iſiacos ante ſederes focos.
Alter ob huic ſimilem privatus lumine culpam
Clamabat mediâ ſe meruiſſe viâ.

Et Juvenalis Sat. 13.

Decernat, quodcumque volet de corpore noſtro
Iſis, & irato feriat mea lumina ſiſtro:
Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego, nummos.

Iſis filia fuit Inachi Argivorum Regis, quæ de Græcia veniens

Aegyptios litteras, leges, & inſtituta docuit, terrasque colere inſtituit, unde Terra nominata eſt, ut ſcribit Iſidorus lib.8. Orig. cap. 11. Aſſerit Varro lib.4. de Lingua Latina Aegyptios ab Iſide prima rudimenta ſcientiarum accepiſſe, quod veriſimile eſt, ſi quidem ætate Moſis litteræ apud illos jam florebant.

4 Ammon ſic dictus à græco vocabulo ἄμμος, quod arenam ſignificat, ſub arietis forma in deſertis Libyæ colebatur, cui Bacchus templum miræ magnitudinis in arena conſtituit, eo quod ipſi in Indiam proficiſcenti apparuerit ille cum cornibus arietinis, & veſtimento lanicio, fontisque undam ſitienti ejus exercitui monſtraverit. Putant alii hoc nomen ductum à quodam Ammone Aegypti Rege galeam geſtante, cujus inſigne caput erat arietinum, unde κερατοφόρος, ideſt, corniger vocabatur. Ovidius lib.5. Metamorph.

Sed grave Heroidum numen, ſed corniger Ammon.

Solebant enim Reges, virique illuſtres capita ferarum in armis ſculpta gerere ad terrorem hoſtibus incutiendum. Statius lib.3. *Ferarum rictibus horrificant galeas.* Meminit Euſebius lib.3. de præp. Evang. cap.3. Ammonis ſimulacri cærulei coloris caput arietinum habentis, quod in Elephantinopoli Urbe colebatur, cujus explicationem refert his verbis: Δηλοῖ δὲ ἀπὸ μὲν τοῦ κριοῦ πρόσωπον ἔχειν καὶ αἰγὸς κέρατα, τὴν ἐν Κριῷ σύνοδον Ἡλίου καὶ Σελήνης. τὸ δὲ ἐκ κυανοῦ χρῶμα, ὅτι ὑδραγωγὸς ἐν συνόδῳ ἡ Σελήνη. *Arietina igitur facies, caprinaque cornua conjunctionem Solis, & Lunæ in ariete ſignificant; cæruleus verò color ei attribuitur, quia Luna in ea conjunctione humidior eſt.* Eumdem enim eſſe Ammonem, atque Solem docet Macrob. Satur. lib.1. cap. 21. *Nec ſolus Leo* (inquit) *ſed ſigna quoque univerſa Zodiaci ad naturam Solis jure referuntur. Et ut ab ariete incipiam, magna illi concordia eſt. Nam & is per ſex menſes hybernales ſiniſtro incubat lateri, ab æquinoctio verno ſupra dextrum latus; ſicut & Sol ab eodem tempore dextrum hemiſphærium, reliquo ambit ſiniſtrum. Ideo & Ammonem, quem Deum Solem occidentem Libyes exiſtimant, arietinis cornibus fingunt, quibus maximè id animal valet, ſicut Sol radiis.* Narrat Plinius lib.2. cap.103. Jovis Ammonis fontem in Illyrijs interdiù frigidum noctibus fervere. Plura vide apud Hyginum in fabul. Martianum Capellam lib.2. de nupt. Herodotum in Euterpe, Pauſaniam in Meſſan. & Lil. Gyraldum de hiſtor. Deor. ſyntagm.2.

5 Minerva, ſive Pallas providentiam ſignificat intellectualem, ut docet Cælius Rhodiginus lib. 14. lect. ant. cap.18. diciturque virgo, ſive quia numquam conſeneſcit prudentia, nec ullâ inficitur labe, ſive, ut vult Diodorus lib.1. cap.2. quia eadem exiſtimatur aër, qui

non

IVPITER·AMMON
In gemma.

MINERVA
5
Olim Apud Authorem.
In Cameo

MINERVA
6
Apud C. A. Gallianum
In Cameo

MINERVA SIVE ASPASIA
Apud Abbatem Harpeur
In Cameo

non corrumpitur. Scribit D. Auguſtinus lib. 7. de Civit. Dei cap. 16. eam vel ſummum æthera, vel Lunam creditam fuiſſe; quam ſententiam confirmat Porphyrius apud Euſebium lib. 3. cap. 3. his verbis: Ὅπερ δὲ Ἀπόλλων ἐν Ἡλίῳ, τοῦτο Ἀθηνᾶ ἐν Σελήνῃ. ἔστι γὰρ τῆς φρονήσεως σύμβολον, Ἀθηνᾶς οὖσα. *Quod autem in Sole Apollo eſt, hoc ipſum Minerva in Luna; eſt enim prudentiæ ſymbolum inſtar cujuſdam Minervæ.* Præclarus hic varius lapis extans in muſeo noſtro commendabilis eſt propter induſtriam artificis, qui varios ejus colores mirabiliter in hoc opere diſtinxit, faciei, & colli albedinem expreſſit candidiſſimam; armaturam, galeamque auream; capillos verò ſparſos ad uſum puellarum Spartanarum, & flavos, ut apud Ovidium lib. 6. Faſtor.

Nunc ades, ô, cœptis, flava Minerva meis.

Hæc Dea non artibus tantùm, ſed & armis dicebatur præeſſe, unde militaris, armiſona, & bellatrix dicta eſt, armataque ſæpiſſimè repræſentatur. Gorgona ei ponitur in thorace vel tamquam favorabile amuletum, quod eam faciebat invictam, vel quaſi terroris imago, ut vir ſapiens terrorem contra adverſarios geſtet in pectore, ut interpretatur Fulgentius lib. 2. Mythol. In hac gemma Minervæ galea 6
pilis equinis adornatur, at in ſequenti anguis videtur ei ſuperpoſitus in ſignum ſalutis, & prudentiæ: alæ conveniunt etiam huic Deæ, vel quia eadem cenſetur aër, vel propter *acrem minimèque retrahendum ad res impetum*, vel quod *ad depellendam injuriam, atque opem ferendam ſatis eſt inſtructa, unde Victoria eſt appellata*. Si fides Phornuto, & à Græcis Νίκη Παλλάς dicta.

Tertiam ejusdem Minervæ exhibemus imaginem extantem pariter 7
in gemma exquiſitiſſimi artificii, quæ penès Abbatem Robertum Harpeur Anglum Romæ aſſervabatur. Imago huic ferè ſimilis è nobiliſſimo Rondaninio muſeo gemmarum antiquarum ditiſſimo deſumpta viſitur in Iconographia Caninij ſub Aſpaſiæ nomine, ſed veriſimilius eſt illam ad Minervam referri, niſi velimus dicere Aſpaſiam ſub ejus imagine repræſentari. Etenim quatuor ſymbola ſuper ejus galeam poſita Minervæ aſcripta fuiſſe conſtat. Noctuam in ſignum ſapientiæ ei conſecratam ſcribit Fulgentius lib. 2. *In hujus etiam tutelam noctuam volunt, quod ſapientia etiam in tenebris proprium fulgorem poſſideat.* De Sphinge loquitur Pauſanias in Attic. deſcribens hujus Deę ſimulacrum. Αὐτὸ δὲ ἔκ τε ἐλέφαντος τὸ ἄγαλμα καὶ χρυσοῦ πεποίηται. μέσῳ μὲν οὖν ἐπίκειται οἱ τῷ κράνει Σφιγγὸς εἰκών. *Deæ ſignum ex auro, & ebore factum, in galeæ cono Sphinx eminet.* Pegaſus Minervæ attribuitur, vel ut ſapientiæ, famæq; ſymbolum, vel quia illa Pegaſum à ſe domitum fræno illi impoſito Bellerophonti tradidiſſe fertur, unde

Frænatrix

Frænatrix dicta eſt, cui Corinthios templum exſtruxiſſe narrat idem Pauſanias in Corinth. Quadrigas ei convenire ſcribit Cicero lib.3. de natura Deor. quinque Minervas recenſens, inter quas unam Jove, & Coriphe Oceani filiâ natam, quam Arcades Coriam nominabant, & quadrigarum ferebant inventricem.

8 In hac eximia ſculptura exhibetur Apollo laureatus, juvenili formâ, citharam tenens: imberbis quidem repræſentatur, quia, ut docet Fulgentius lib. 1. Mithol. Sol, qui idem eſt cum Apolline, *occidendo, & renaſcendo ſemper eſt juvenior, ſive quod numquam in ſua virtute deficiat, ut Luna, quæ creſcit, & minuitur.* Crinitus pingitur, & ob promiſſos capillos dicitur intonſus. Horatius car. lib. 1. od. 21.

Dianam teneræ dicite virgines,
Intonſum pueri dicite Cynthium.

Acerſecomes vocatur ab Homero hymn. in Apoll. Φοῖβος ἀκερσεκόμης, velut intonſus, & liber ab omni perturbatione. Pauſanias in Eliac. pr. & Diodorus lib. 4. Apollinem citharæ primum fuiſſe inventorem referunt: ſed quare illius ſimulacrum manibus citharam tenens fingatur, rationem hanc reddit Suidas, quod Apollinis ſimulacrum ut Sol intelligatur, & dicatur eſſe univerſitatis hujus harmonia, cum cæteris enim ſtellis commixtus animalia gignit. Fulgentius verò lib. 1. ſcribit Apollinem ideò cum decachorda pingi cithara, ipſumque novem Muſis decimum adjici, quod humanæ vocis decem ſint modulamina. Credebant veteres Apollinem eumdem eſſe atque Solem, ſive oculum Mundi, & cum omnia facilè videret, illum ideò finxerunt divinationibus præeſſe, caputque illius laureâ coronâ cinxerunt. Etenim laurus vaticinationis erat ſymbolum, & ex eius crepitu, dum ardebat, obſervabantur rerum eventa; nam, ſi in ignem injecta ſtrepitum ederet, feliciſſimum erat ſignum. Tibullus lib. 2. el. 6.

At laurus bona ſigna dedit, gaudete coloni.

Contrà, ſi tacitè conflagraſſet, ſiniſtrum omen reputabatur. Propertius lib. 2. el. 16.

Et tacita extincto laurus aduſta foco.

Scribit Fulgentius lib. 1. laurum pulvinari ſubiectam vera ſomnia oſtendere, & Alciatus.

Præſcia venturi laurus fert ſigna ſalutis,
Subdita pulvillo ſomnia vera facit.

Sic & vaticinaturi laurum comedebant. Idem Tibullus lib. 2. el. 6.

. . . . . . *ſic uſque ſacras innoxia lauros*
Veſcar.

Hæc arbor utpotè ſaluberrima tribuebatur etiam Apollini indicandæ

medicinæ

Olim in museo Em. Card. Maximi.
In Carneola.

AESCVLAPIVS.
9
Apud Authorem in Carneola

medicinæ cauſâ, cujus præſes hic Deus habebatur. Laurus enim, ſi fides Galeno ſimpl. med. lib. 6. deſiccat, calefacit, attenuat, aperit, provocat, incidit, emollit, digerit, & flatus pellit. Illa etiam in aqua madefacta eamdem aquam ſalubrem facit, teſte Conſtantino Cæſare lib. 2. de agricultura cap. 6.

Ferunt ſcriptores Aeſculapium ex Apolline, & Coronide natum 9
medendi artibus præfuiſſe, tantâque illarum peritiâ excelluiſſe, ut nonnullis defunctis vitam reſtituerit, eâque de cauſa fulmine à Jove percuſſum, ab eodem immortalitatis deinde factum fuiſſe participem, ut narrat Lucianus in Dialog. Pindarus verò poeta lyricus citatus à Tertulliano in Apolog. cap. 14. canit Aeſculapium ob avaritiam, quâ medicinam nocenter exercebat, fulmine vindicatum. Barbatus exhibetur hìc Deus, etſi ſemper adoleſcentis Apollinis filius, unde ſcribit Arnob. lib. 6. adv. Gent. in ancipiti relinqui, uter eorum ſit pater, uter filius, imò an ſint generis, & cognationis unius. Aeſculapii ſimulacris baculum in manu attribuitur, quaſi ægrotantium ſuſtentaculum: ſerpens verò baculo circumvolutus, quod hi, qui medicina utuntur, renoventur ut ſerpentes, & quaſi ſenectutem exuant. Ovid. lib. 3. de arte am.

Anguibus exuitur tenui cum pelle ſenectus.

Refert Plinius lib. 29. cap. 24. ſerpenti multa ineſſe remedia, ideòque Aeſculapio dicatum fuiſſe: eidem etiam tribuitur corona lauri; quòd ei jus divinationis adjungitur, eumdem enim eſſe atque Apollinem docet Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 20. & Apollodorus ab eo citatus tradit in libris, quibus titulus eſt περὶ θεῶν, Aeſculapium ea de cauſa divinationibus, & auguriis præeſſe, quòd medicus commoda, & incommoda in corpore futura prænoſcere debet, juxta illud Hippocratis oportere medicum dicere de ægro τά τε παρεόντα, καὶ τὰ προγεγονότα, καὶ τὰ μέλλοντα ἴσεσθαι, ideſt: *Quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox ventura ſequentur*. Scribit Cælius Rhodiginus lib. 27. lect. ant. cap. 15. in templo Aeſculapii, quod in Epidauro erat, ægrotos cubare ſolitos, ut per ſomnium bonam valetudinem à Diis oſtenſam conjectare poſſent; quod Iamblichus de Myſterijs ſect. 3. cap. 3. his verbis confirmat: Εν Ασκληπιοῦ μὲν τὰ νοσήματα τοῖς θείοις ὀνείροις παύεται· διὰ δὲ τὴν τάξιν τῶν νύκτωρ ἐπιφανειῶν, ἡ ἰατρικὴ τέχνη συνέστη ἀπὸ τῶν ἱερῶν ὀνειράτων. *In Aeſculapij templo per ſomnia divina morbi ſanantur; ipſaque medendi ars conſtitutis obſervationibus nocturnarum apparitionum in divinis ſomniis comparata eſt*. De hoc ritu meminit etiam Plautus in Curcul. act. 1. ſc. 1.

.... quia hic Leno ægrotus incubat
In Aeſculapij fano.

Hygiæam

10 Hygiæam finxerunt veteres Aeſculapij filiam, eamque ut ſalutis Deam venerati ſunt: ſalus enim gignitur ex aëre puro, Aeſculapius autem plerumq;habebatur pro aëre, unde Pauſanias in Achaic. ſcribit: Ἀσκληπιὸν μὲν ἀέρα γένει τε ἀνθρώπων εἶναι καὶ πᾶσιν ὁμοίως ζώοις ἐπιτήδειον πρὸς ὑγίειαν. Ἀπόλλωνα δὲ Ἥλιον, καὶ αὐτὸν ὀρθότατα Ἀσκληπιῷ πατέρα ἐπονομάζεσθαι, ὅτι ἐς τὸ ἁρμόζον ταῖς ὥραις ποιούμενος ὁ Ἥλιος τὸν δρόμον μεταδίδωσι τῷ ἀέρι ὑγιείας. *Aeſculapium aliud nihil quam aërem eſſe, ex quo bona valetudo, quam Græci Hygiæam appellant, tam homini, quàm cunctis aliis animantibus exiſteret: Apollinem, qui Sol ipſe eſt, jure patrem Aſculapii perhiberi, quòd anniverſarias viciſſitudines curſu conficiens ſuo aëri ſalubritatem impertiat.* Serpentis Aeſculapio, & Saluti dicati meminit Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 20. docens ideò ſimulacris eorum jungi dracones, quòd hi ad Solis, & Lunæ naturam referuntur. *Eſt,* inquit, *Aeſculapius vis ſalubris de ſubſtantia Solis ſubveniens animis, corporibusque mortalium. Salus autem naturæ Lunaris effectus eſt, quo animantium corpora juvantur ſalutifero firmata temperamento. Ideò ergò ſimulacris eorum junguntur figuræ draconum, quia præſtant, ut humana corpora velut infirmitatis pelle depoſitâ ad priſtinum reviveſcant vigorem, ut reviveſcunt dracones per annos ſingulos pelle ſenectutis exutâ.* Tibullus lib. 1. el. 4. *Serpens novus exuit annos.* Salutis augurium apud Romanos celebrabatur, quod intermiſſum, renovavit Auguſtus, teſte Suetonio in ejus vita cap. 31. Symbolum autem proſperitatis fuiſſe apud Aegyptios liquet ex hiſtoria Antiochi Soteris, qui adverſus Galatas pugnaturus, hoc ſigno vexillis impoſito, datoque militibus pro teſſera, de quo faciendo ſe per ſomnium ab Alexandro Magno monitum fuiſſe ſimulavit, inſignem reportavit victoriam; cujus rei ſignum in quibusdam Antiochi numiſmatibus apparet.

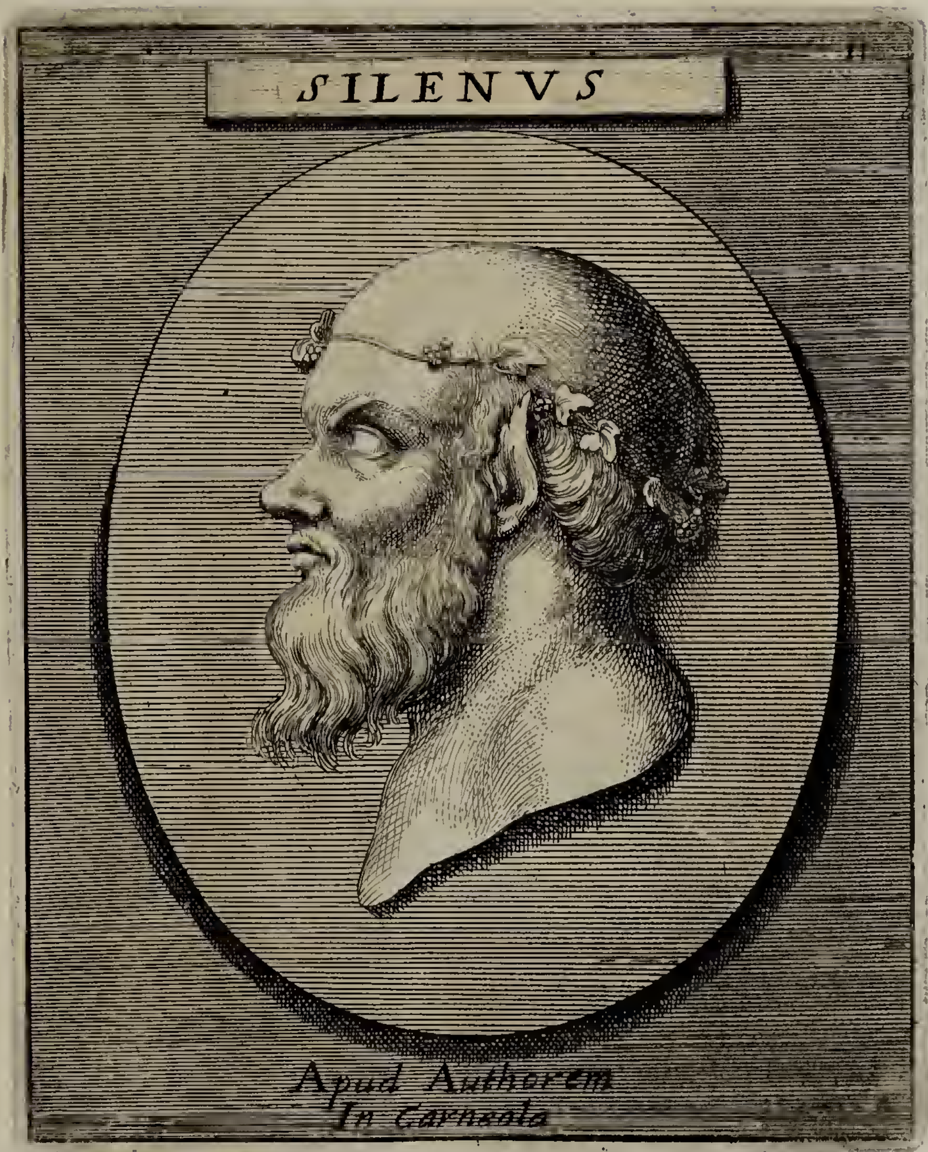

Eſt autem triangulus triplex invicem inſertus, conſtans ex quinque lineis, in quibus ΥΓΙΕΙΑ inſcribitur. Narrat Cælius Rhodiginus lib. 22. lect. ant. cap. 2. mulieres apud Sicyonios Hygiææ ſimulacro capillos dicare ſolitas, quos in ejus honorem ſibi reſecabant.

11 Notiſſima eſt Sileni effigies, fuit enim ſimus, & calvus; garrulum, & nugacem, ſive loquacem deſcribit illum Suidas, Silenumque à verbo σιλαίνω *garrio, nugor,* dictum aſſerit. Bacchi nutricium, magiſtrumque fuiſſe docet Diodorus lib. 4. cap. 1. plurimumque ad virtutem, & gloriam, reſque bellicas ei profuiſſe ſcribit. Philoſophiæ quoque illum operam dediſſe innuit Aelianus lib. 3. ſermonem

cjus

HYGIÆA
10
Apud Authorem
in Corneolo

SILENVS
11
Apud Authorem
In Carneola

BACCHA
12.
Ex ſchedis

BACCHA
13
In gemma

AFRICA
Apud Authorem
In gemma Sard.

ejus ad Midam Phrygem habitum referens. Accipimus ex Athenæo Deipnoſoph. lib. 4. Silenum fiſtulæ multis compactæ calamis inventorem fuiſſe, illius verò, quæ cerâ conjungitur, Marſyam: ſed utrumque cum Apolline contendiſſe notat Pauſanias in Corinth. Hedera, quâ Silenus in hac gemma coronatus exhibetur, fuit Baccho ſacra; illius frondes adverſus dolorem, & gravitatem capitis à vini potu moleſtam prodeſſe credebant veteres, eaque de cauſa hederaceis præcipuè coronis caput cingebant. Ex Athenæo Deipnoſoph. lib. 15. Silenum in gratiam Bacchi Aratus inter ſidera translatum dicit.

Bacchæ fuerunt Liberi patris comites, quæ, teſte Suida, ferebantur 12
quodam afflatu divino repletæ. Bacchum apud Indos bellantem ſecutæ ſunt, fœminæ, ut verbis D. Auguſtini utar, non tam virtute 13
nobiles, quàm furore. Dictæ ſunt Bacchæ à verbo bacchari, quod idem eſt ac furere; etenim orgia Liberi patris velut per furorem magnis clamoribus celebrabant, pampineisque, & hederaceis utebantur coronis. Scribit Euſebius lib. 2. cap. 5. Bacchas in orgijs celebrandis Evam conclamare ſolitas, quæ vox Hebraicè cum aſpiratione graviori fœminei ſexus ſerpentem ſignificat, ideoque hanc vocem clamare, quia ſæpe in dictis orgijs erant coronatæ ſerpentibus. Quatuor Bacchas ſorores recenſet Fulgentius lib. 2. Mythol. quarum proprietates eruditè deſcribit his verbis: *Quatuor ſunt ebrietatis genera, ideſt, prima vinolentia, ſecunda rerum oblivio, tertia libido, quarta inſania; unde & nomina hæc quatuor Bacchæ acceperunt. Bacchæ dictæ ſunt quaſi vino vacantes; prima Ino,* οἶνος *Græcè, Latinè vinum dicimus: ſecunda Autonoe, quaſi* αὐτονοῆ, *ideſt, ſeipſam non cognoſcens: tertia Semele, quaſi* σωμάλυον, *quod nos Latinè corpus ſolutum dicimus, unde & ipſa genuiſſe Liberum patrem dicitur, ideſt, de libidine nata ebrietas: quarta Agave, quæ ideò inſaniæ comparatur, quòd caput filij violenter abſcidit.* Dicta confirmat S. Petrus Chryſologus ſerm. 27. de vitanda ebrietate illius furores deſcribens. *Ebrietas,* inquit, *cædis mater, parens litium, furoris genitrix, petulantiæ deformiter eſt magiſtra: hanc qui habet, ſe non habet: hanc qui habet, homo non eſt: hanc qui habet, non peccatum facit, ſed eſt ipſe peccatum: ebrietas eſt Dæmon blandus, venenum dulce, rabies voluntaria, invitatus hoſtis, illecebra honeſtatis, & pudoris injuria.*

Africam Græci Libyam appellavere (inquit Plin. in proem. lib. 5.) *quâ* 14
mare ante eam Libycum incipiens Aegyptio finitur. Hanc tertiam Orbis partem ab uno Abrahæ poſterorum, cui nomen erat Afer, denominatã fuiſſe credit Joſephus: alij verò ab ἀ privativa, & Grçco vocabulo φρίκη quod frigoris horrorem ſignificat, ſic dictã autumant. Nutrit hæc regio

Dracones, Elephantes, Capreas, Bubalos, Leones, Pardales, Camelopardales, & alia diverſa ferarum, monſtrorumque genera, ut colligitur ex Strabone. Narrat Aelianus lib. 3. Anim. cap. 31. in Africa multos gigni Baſiliscos, eosque Galli cantu terrore percuſſos emoriri. Reperiuntur etiam ibidem infenſiſſima Scorpionum genera, de quibus latiſſimè Plinius lib. 11. cap. 25. qui ſcribit lib. 8. cap. 11. Elephantes perpetuò cum Draconibus bellantes in Africa reperiri. Hanc regionem Leonibus, & Elephantibus abundare tradit Manilius lib. 4.

Et vaſtos Elephantas habet, ſævosque Leones
In pœnas fecunda ſuas parit horrida tellus.

Unde non mirum eſt, ſi in multis Hadriani, Antonini, & Severi numismatibus repræſentetur Africa ſub figura muliebri cum proboſcide in capite; & ſimiliter in moneta aurea Ceſtiæ gentis, & in argentea familiæ Eppiæ, in quibus facies muliebris exhibetur, ut in hac gemma, geſtans pro calantica exuvias capitis elephantini cum eadem proboſcide. Conſtat enim veteres hoc ſymbolo ſemper Africam denotaſſe, utpotè Elephantium feracem, unde pedites Mauri pellibus animalium hujusmodi pro clypeis utebantur.

15 Solon patriâ Salaminius fuit unus ex ſeptem Græciæ Sapientibus, Athenienſis Philoſophus, & Legislator, cujus dictum erat, *Noſce te ipſum*. Vixit Athenis Olymp. XLVII. vel, ut alijs placet, LVI. Tempore Piſiſtrati tyranni inſidijs petitus in Ciliciam ſpontè ſeceſſit, ibique urbem de ſuo nomine Solenſem denominatam condidit. Dicunt alij civitatem hanc in Cypro condidiſſe, in qua deinde annorum LXXX. deceſſit. Sed quantâ diſcendi cupiditate flagraverit, colligitur ex Valerio Maximo lib. 8. cap. 7. ſupremum illius vitæ diem referente his verbis: *Quum aſſidentibus amicis, & quadam de re ſermonem inter ſe conferentibus, fatis iam preſſum caput erigeret, interrogatus, quapropter id feciſſet, reſpondit; ut cum iſtud, quidquid eſt, de quo iam diſputatis, percepero, moriar. Migraſſet profectò ex hominibus inertia, ſi eo animo vitam ingrederemur, quo eam Solon egreſſus eſt.* Illius ſupra cæteros Græciæ ſapientes præſtantiæ meminit Auſonius in Sapient.

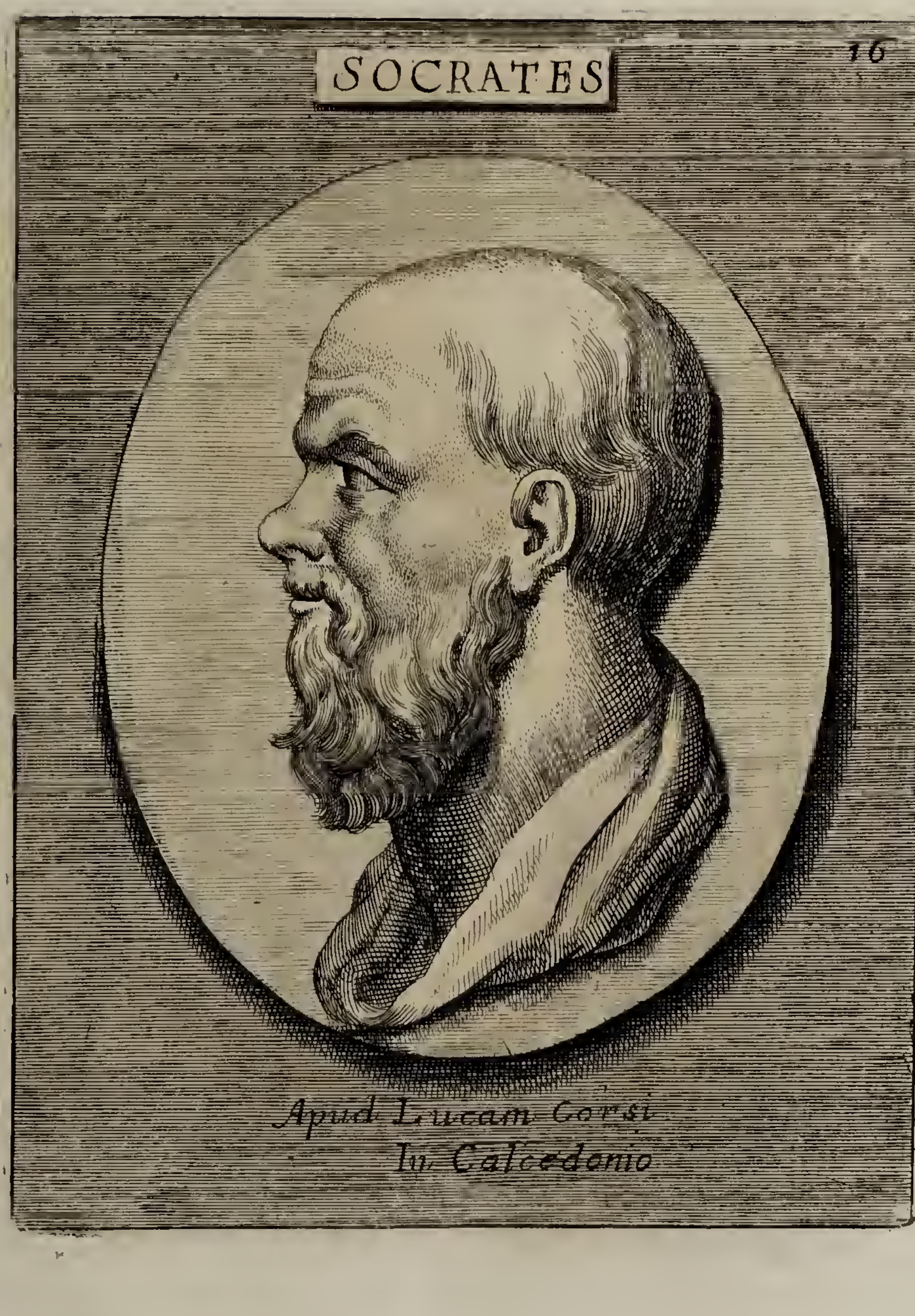
De more Græco prodeo in ſcenam Solon,
Septem Sapientum fama cui palmam dedit.

Multa de illo Plutarchus, & Diogenes Laërtius.

16 Socrates Sophroniſci ſtatuarij, & Phanaretæ obſtetricis filius natus eſt Athenis Olympiade LXXVII. tempore belli Peloponneſiaci. Simum, & calvum, Silenoque ſimilem deſcribit illum Suidas. Philoſophiæ partem illam, quæ de moribus agit, moralisque propterea dicitur,

SOLON
15
In gemma. sard.ª
E Thesauro Barberino

SOCRATES
16
Apud Lucam Corsi
In Calcedonio

PLATO
17
In Carneola
Apud Authorem

citur, præcipuè coluit. *Socrates philoſophiam primus devocavit è Cælo* (ait Tullius lib. 5. Tuſcul.) *& in urbibus collocavit, & in domos etiam introduxit, & coëgit de vita, & moribus, rebusque bonis, & malis quærere.* Apollinis oraculo judicatus fuit ſapientiſſimus; refert enim Cælius Rhodiginius lib. 13. lect. ant. cap. 1. Chærephonti cuidam Socratis perfamiliari Pythiam reſpondiſſe hæc verba: *Sapiens quidem Sophocles, ſapientior vero Euripides, & omnium ſapientiſſimus Socrates.* Aequalem ſemper vultum ſive in proſperis, ſive in adverſis rebus ſervavit, unde Plinius, *Ferunt* (inquit) *Socratem clarum ſapientiâ eodem ſemper viſum vultu, nec aut hilari magis, aut turbato.* Duas habuit vxores Xanthippem, ex qua natus eſt Lamprocles, & Myrtonem Ariſtidis juſti filiam, ex qua filios ſuſcepit Sophroniſcum, & Menedemum, vel Menexenum. Audivit magiſtros philoſophiæ Anaxagoram, Clazomenium, Damonem, & Archelaum. Plurimos habuit diſcipulos diverſarum ſectarum inſtitutores, inter quos primum tenet locum Plato Academiæ Princeps, à quo Socratis diſſertationes commemorantur, illum enim nihil umquam ſcripſiſſe conſtat. Tandem ab Anyto, & Melito accuſatus, quòd novam religionem vellet introducere, in vinculis diù fuit, cumque ad mortem condemnatus eſſet, *fortique animo* (ut ſcribit Valerius Maximus lib. 7. cap. 2.) *& conſtanti vultu potionem veneni è manu carnificis accepiſſet; admoto jam labris poculo, uxori Xanthippæ inter fletum, & lamentationem vociferanti innocentem eum perimi, Quid ergo? inquit, nocenti mihi mori ſatius eſſe duxiſti? O immenſam illam ſapientiam, quæ ne in ipſo quidem vitæ exceſſu oblviſci ſui potuit.* Tanta fuit deinde Athenienſibus de morte Socratis pœnitentia, ut paullò poſt omnia gymnaſia facerent claudere, illius accuſatores Melitum morte, Anytum exſilio punirent, ipſique ſtatuam æream Lyſippi opus dedicarent.

Magiſtrum ſequitur diſcipulus, ſapientiſſimum videlicet Socratem 17
divinus Plato Academię Princeps natus Athenis patrę Ariſtone anno ſecundo Olympiadis LXXX. Ariſtocles prius vocabatur, deinde ob latos humeros Platonis nomen ſortitum fuiſſe narrat Suidas. Προσηγορεύετο δὲ Ἀριστοκλῆς· διὰ δὲ τὸ πλατὺς εἶναι τὸ στέρνον, πλάτων ἐπωνομάσθη· ἄλλοι δὲ ὡς πλατὺν ἐν λόγοις, Πλάτωνα κληθῆναι. *Ariſtocles primò eſt dictus; ſed ob latitudinem pectoris Plato eſt cognominatus: alij ob amplitudinem orationis Platonem dictum aiunt.* Etenim Platonis infantis ore apes conſederunt, ſingularem prædulcis eloquij portendentes ſuavitatem, ſi fides Plinio lib. 11. cap. 17. & Valerio Maximo lib. 1. cap. 6. Tantâ eum facundiâ inſtructum fuiſſe ſcribit idem Valerius Max. lib. 8. cap. 7. *Ut ſi ipſe Jupiter cælo deſcendiſſet, nec elegantiore, nec beatiore facundiâ*

uſurus videretur. Caput ejus comatum, & barbatum exhibetur in hac gemma, prout illum habuiſſe docet Aelianus referens primam inter Platonem, & Ariſtotelem diſſenſionem ex barba, & capillis ortam, cum Ariſtoteles contra Platonis morem radi, & tonderi ſolitus fuerit. Octogenario major deceſſit teſte eodem Maximo loco citato. *Altero etiam & octogeſimo anno decedens ſub capite Sophronis mimos habuiſſe fertur: ſic ne extrema quidem ejus hora agitatione ſtudij vacua fuit*. Platonis imagines annulis inſculptas geſtabant Academici, ut & Zenonis, & Ariſtotelis Stoici, & Peripatetici. Audiamus Epiphanium de Carpocratianis, Gnoſticis, & Baſilidis ſectatoribus hæreſi 27. Philoſophorum imagines ab illis adoratas eſſe ſcribentem. *Habent depictas coloribus imagines, quidam etiam aureas, aut argenteas, vel ex alia materia factas, quas eſſe Jeſu effigies affirmant, easdemque à Pontio Pilato ad Chriſti ſimilitudinem effictas, quo tempore inter homines degebat. Sed ejusmodi imagines occultas habent, necnon & Philoſophorum quorumdam, ut Pythagoræ, Platonis, Ariſtotelis, aliorumque, quibus eas, quas dixi, Chriſti effigies miſcent, & erectas ſimul omnes adorant, ad easque Gentilium ritus inſtituunt*.

18 Pulcherrimas Alexandri Magni, ejusque matris Olympiadis imagines Cameus exquiſitiſſimi artificij nobis exhibet. Ille hic eſt, qui olim in celeberrima Mantuæ Ducum gaza cum infinitis propemodum antiquæ, & modernæ magnificentię monumentis aſſervabatur; at illa ſuperiori ſeculo in miſerabili urbis excidio direpta multorum deinde Principum cimelia exornavit; iſte verò cameus recolendæ ſemper memoriæ Reginæ Chriſtinæ theſauro acceſſit, in quo etiam rariſſima ex quovis metallo, moduloque numismata, gemmæ pretioſiſſimæ, eximiæ Græcorum, Romanorumque Sculptorum ſtatuæ, bibliotheca ſelectiſſima, plurimæ celeberrimorum Pictorum tabulæ, ditiſſimaque periſtromata omnium oculos mirum in modum etiam nunc alliciunt. Alexandri Magni res geſtas Plutarchus, Q. Curtius, alijque ſcripſere. Is Jovis Ammonis filius perhibebatur, à quo in draconem commutato Olympias ejus mater compreſſa fuerat; ideoque ſerpentis imaginem & galeæ, & pectori inſculptam exhibet hæc gemma, ut & Ammonis caput humero, quod hiſtoriam à Plutarcho allatam mirificè confirmat. *Faſtidio Philippi (*Alexander, ait Valerius Maximus lib. 9. cap. 5.*) Jovem Ammonem patrem aſcivit*. Imagines Alexandri Magni ſive in numismatibus, ſive in gemmis, ut favorabilia amuleta, geſtabant veteres, de quibus mentionem facit Trebellius Pollio in Macrianis. *Alexandrum Magnum Macedonem (*inquit*) viri in auro, & in argento; mulieres & in reticulis, & dextro-*

ALEXANDER MAGNVS·
EIVSQVE·MA-TER·OLYMPIAS
18
Ex Achate antiquo in Tesauro Christinæ Augustæ

LYSIMACHVS
19
E. Tesauro Barberino
In gemma

C·COELIVS·CALDVS
20
Apud Authorem.

CN.POMPEIVS.MAG
21
Apud Petrum Andream Andrinum
In Beryllo

dextrocherijs, & in annulis, & in omni ornamentorum genere, exſcul-ptum ſemper habuerunt: eò usque, ut tunicæ, & limbi, & penulæ matronales in familia ejus hodieque ſint, quæ Alexandri effigiem delitijs variantibus monſtrent. Hanc ſuperſtitionem redarguit B. Chryſoſtomus homil. 25. ad populum Antiochenum his verbis. *Quid verò diceret aliquis de his, qui carminibus, & ligaturis utuntur, & de circumligantibus aurea Alexandri Macedonis numismata capiti, vel pedibus? Dic mihi, iſtæne ſunt ſpes noſtræ, ut poſt crucem, & mortem Domini gentilis Regis imagine ſpem ſalutis habeamus.*

Lyſimachus filius Agathoclis fuit unus ex ſucceſſoribus Alexandri 19
Magni, & forſan ob tanti Principis memoriam cornua & ille geſtat arietina. In ſacris litteris cornu eſt ſymbolum ſupremæ potentiæ, & vox, *Keren*, ſignificat tam illud, quàm coronam. Ferunt Lyſimachum ab Alexandro Leoni objectum, quòd venenum Calliſtheni propinaſſet, manum quodam amiculo convolutam in os leonis intuliſſe, illiusque linguam abripuiſſe. Fuit deinde ut priùs Alexandro dilectus, & poſt illius mortem Pergamo præfuit.

Imago C. Cœlij Caldi in ſarda gemma pulcherrima, & artificiosè 20
elaborata effićta eſt. Conſul fuit anno V. C. DCLIX. quam dignitatem tamquam novus homo, ut ſcribit Cicero de petitione conſulatus, eloquentiâ ſuâ adeptus eſt. In perduellionis judicio tabellam exhibuit cum duabus litteris L.D. hoc eſt, *Libero*, & *Damno*; quæ ſignatæ ſunt in illius argenteo nummo à filio, vel nepote in ejus memoriam percuſſo.

Præclara Pompeij Magni facta ignota eſſe nemini ſatis conſtat; 21
unde aliqua de illius effigie, pauca de rebus ab eo geſtis hic referam. Vellejus lib. 2. ſcribit Pompejum Magnum fuiſſe *formâ excellentem, non eâ, quâ flos commendatur ætatis, ſed ex dignitate conſtanti.* Plutarchus in ejus vita poſtquam de illius ortu, & natalibus quædam retulit, ſubjungit eum ab adoleſcentia tanto decore vultus extitiſſe, ut Alexandro Magno ſimilis vulgò crederetur, & à quibusdam Alexander appellatus fuerit. Vultus tamen juvenilis Pompeij cum Alexandro conformitas ex hac gemma elici non poteſt, cùm in ea Pompejus ætate jam provectus repræſentetur, tùm etiam quòd de illa perfecta ſimilitudine Plutarchus omnino non conveniat: ſed capillitium paullatim aſſurgens, quod prætuliſſe Pompejum narrat idem Plutarchus, cum imagine in hac gemma effićta planè concordat. Valerius Maximus lib. 8. cap. 15. pauca de præclaris ejus geſtis, ſed memorabilia narrat his verbis: *Eques Romanus pro Conſule in Hiſpaniam adverſus Sertorium pari imperio cum Pio Metello Principe civitatis miſſus*

miſſus eſt: nondum ullum honorem auſpicatus bis triumphavit: initia Magiſtratuum à ſummo Imperio cepit: tertium Conſulatum decreto Senatus ſolus geſſit: de Mithridate, & Tigrane, de multis præterea Regibus, gentibus, plurimiſq; civitatibus, & prædonibus, unum duxit triumphum. Ejusdem laudes, & res geſtas paucis etiam perſtrictas refert Plinius lib. 7. cap. 26.

22 Imago M. Tullij Ciceronis eloquentiæ Romanæ facilè Principis hic exhibetur, cujus linguam dictam fuiſſe divitem ſcribit Cęlius Rhodiginius lib. 25. lect. ant. cap. 3. Poſt detectam Catilinæ conjurationem patris patriæ nomen ei à Senatu conceſſum fuit, quod nullo umquam, ſi Camillum excipiamus, quem Livius narrat à militibus in triumpho, ſed non ex decreto Senatus, patrem patriæ appellatum fuiſſe. De hoc illuſtri titulo Ciceroni conceſſo mentionem facit Juvenalis ſat. 8.

. . . . ſed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

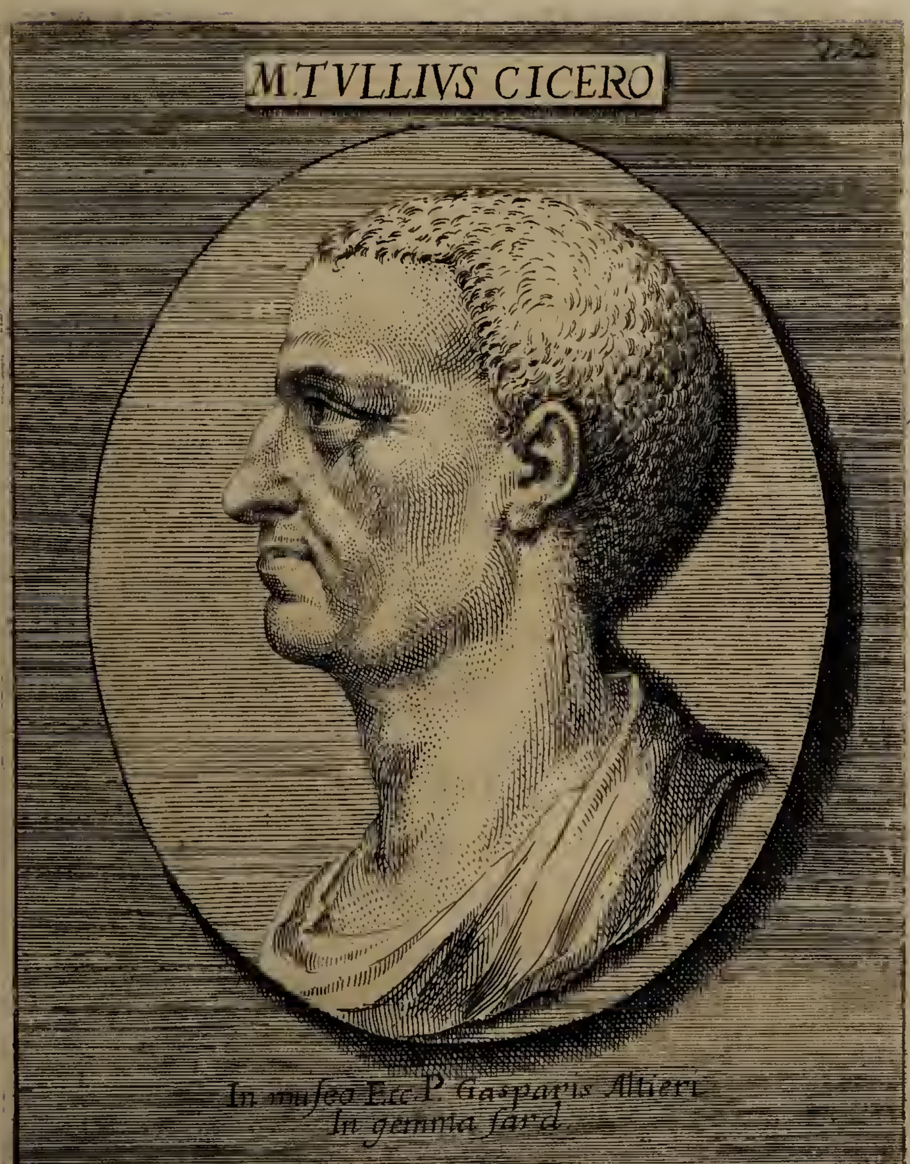
Egregium illius elogium vide apud Plinium lib. 7. cap. 30.

23 D. Brutus ab A. Poſtumio Albino adoptatus hujus prænomen ſecundum morem adoptionum retinuit. Fuit unus ex percuſſoribus Cæſaris, qui eum in teſtamento ſuo ſecundum hæredem ſcripſerat. Conſul deſignatus fuit in annum DCCXI. quem tamen lege Pedia damnatus non inijt. Ultimus Romanorum dictus eſt, teſte Cælio Rhodiginio lib. 17. lect. ant. cap. 8. Plura vide apud Vellejum lib. 11.

24 Cn. Domitius Ahenobardus, cujus effigies in cameo ſculpta extat in muſeo noſtro, fuit Neronis Imperatoris proavus, & unus ex conjuratis Cæſaris. Præfuit claſſi, quâ mare Jonium aliquando tenuit; eam deinde M. Antonio tradidit ejus partes poſt Philippenſe bellum ſecutus, ſi fides Dioni lib. 48. & Suetonio in Nerone cap. 3.

25 Veneranda C. Julij Cæſaris hic exhibetur imago, Principis non fortitudine modò, ſed & eloquentiâ, præclarisq; animi dotibus commendabilis. Vidit illum Gallia expugnatorem, Germania, & Britannia debellatorem, Pharſalici campi victorem, Aegyptus vindicem, & ultorem, Africa, Syria, Pontus, & Hiſpania invictum ſemper, Roma clementiſſimum experta eſt, conſpexitque quinquies triumphantem, teſte Suetonio. Dignus ſanè videretur clariſſimus Princeps potito Imperio, ſi patriæ libertati imperium non repugnaſſet.

26 Tiberius Liviæ Auguſtæ filius, extinctis Caio, & Lucio Cæſaribus, Juliam eorum matrem ſibi ab Auguſto in uxorem traditam accepit, ab eoque adoptatus ejus in Imperio ſucceſſor fuit. Primis Imperij menſibus

M.TVLLIVS CICERO
In muſeo Ecc. P. Gaſparis Altieri
In gemma ſard.

23
A.POSTVMIVS ALBINVS BRVTVS.
Apud Marcum Ant. Sabatinum
In Carneola

CN. DOMITIVS. AHENOBARDVS
24
Apud C.A. Gallianum
In Carneo

C.IVLIVS.CAESAR
25
E Teſoro Barberino
In Carneola

TIBERIVS
26

28
COMMODVS

menſibus vitiorum ſuorum diſſimulationi ſtuduit, ſeque erga ſingulos humaniſſimum, & adverſus convitia patientem præbuit dicens in civitate libera linguam, mentemque liberas eſſe debere. Speciem quamdam libertatis induxit, multaque ſtatuit ad Urbis, & Reipublicæ utilitatem; ſed tandem vitia malè diù diſſimulata profudit, omnique libidinis, avaritiæ, & crudelitatis genere contaminatus obijt in villa Luculliana anno Imperij XXIII. ætatis verò LXXVIII. Auctor eſt Suetonius.

Hæc præclara Lucij Veri effigies ex carneola pulcherrima, & faberrimè ſculpta deſumpta eſt, quæ olim extabat in ſelectiſſima bonæ memoriæ Cardinalis Maximi bibliotheca. Lucius Verus à M. Aurelio adoptatus Lucillâ ejus filiâ in vxorem illi traditâ Imperij ab eodem conſors factus eſt. Bellum Parthicum per Legatos ſuos confecit, partumque eſt ipſi nomen Armeniaci, Parthici, & Medici, ut ſcribit Julius Capitolinus. Princeps mollis, & voluptatibus deditus anno Imperij XI. improvisâ morte occubuit. 27

Optimo Patri M. Aurelio ſucceſſit peſſimus filius Commodus nomine, ſed factis Populo Romano maximè incommodus, impuriſſimus, & crudeliſſimus Imperator Carnifex Senatus vulgò appellatus, teſte Lampridio. *Fuit eâ dementiâ* (inquit Capitolinus) *ut Urbem Romam Coloniam Commodianam vocari voluerit.* Etenim ſe in nummis Herculem Romæ Conditorem declarat. Multa cognomina ſibi ſumpſit, ſed præſertim Herculis, de quo ſcribit idem Lampridius: *Accepit ſtatuas in Herculis habitu, eique immolatum eſt ut Deo.* Tandem omnibus ob crudelitatem exoſus facta in eum conſpiratione, conſciâ ejus concubinâ Marciâ, anno Imperij XIII. ſtrangulatus eſt. Egregia hæc ſculptura in berillo, vel aqua marina, ut vulgò vocatur, cuſtoditur in celeberrima gaza Eminentiſs. Cardinalis Carpinei, qui nobiliſſimum ſuum ingenium delectat in amore, & ſtudio eruditæ antiquitatis. Poſſidet Princeps Eminentiſſimus muſeum rebus præſertim ſacris refertiſſimum, nummoſque cujusvis formæ, & metalli rariſſimos, inter quos centum & amplius maximi moduli inſpicere mihi licuit, conciliatore Illuſtriſs. Raphaële Fabretto S. D. N. Alexandri Papæ VIII. à Secretis, viro ſummæ doctrinæ, & in omni ſcientiarum genere verſatiſſimo, qui & ipſe ſuam in re antiquaria peritiam tribus de Aquis, & Aquæductibus veteris Romæ diſſertationibus, Columnæ Trajanæ expoſitione, alijſque ſuis erudititiſſimis operibus exhibuit. Plurimæ quoque ſtatuæ nobiliſſimas ejuſdem Cardinalis ædes exornant, ſed maximè Annij Veri fratris Commodi natu minoris caput marmoreum; cujus etiam Principis pulcherrima, & à temporis diutur- 28

diuturnitate nil quidquam detrimenti paſſa effigies pariter marmorea extat penès Illuſt. Abbatem Iſidorum Huart, virum comitate, & urbanitate commendabilem, veteriſque memoriæ ſtudioſiſſimum; quippe qui ſeriem numismatum lectiſſimam, variaque antiquitatis monumenta in ſuo cimelio aſſervat.

29 Rara eſſe Didij Juliani ex quovis metallo numismata norunt omnes, qui ea tractant; at gemmæ illius vultum repræſentantes eximiæ ſunt raritatis; unde hanc imaginem in pulcherrima carneola ſculptam extantem in muſeo noſtro hic exhibemus. Interfecto à militibus Pertinace Julianus Imperium à Prætorianis nundinatus Tribuniciam poteſtatem accepit: auditâ deinde, in Syria C.Peſcennij, & in Pannonia Sept. Severi electione, ab omnibus deſtitutus tertio Imperij menſe occiſus eſt.

30 Sept. Severus Imperator ab exercitu Pannonico ſalutatus, Romæ Juliano, Peſcennio in Oriente, & Albino in Gallia interemptis ſolus Imperio potitus eſt. Filios Caracallam, & Getam Imperatores moriens declaravit. Eboraci in Anglia morte ſibi medicorum ope accelerata, Caracalla, ut creditur, inſtigante obijt anno Imperij XVII.

31 Elagabalus Męſæ artibus ad Imperium evectus ſe Caracallæ filium publicavit, unde Antoninus à militibus appellatus eſt. Peſſimus Imperator ad omnem laſciviæ, & crudelitatis ſpeciem progreſſus cum Soëmia matre poſt annum Imperij tertium trucidatus eſt.

32 Sabina Trajani neptis, Matidiæ filia, Hadriani uxor, moroſa fœmina paullò ante mariti obitum extincta eſt. Illius imaginem non ob raritatem, ſed propter inſolitum capitis ornatum, varioſque capillorum implexus hìc appoſuimus, de quibus jucundiſſimè more ſuo Juvenalis ſat. 6.

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Aedificat caput.

Tertullianus lib. de cultu fœm. cap. 7. mulierum vanitatem in diſponendis crinibus, alieniſque comparandis deſcribit, & arguit his verbis: *Quid enim tanta ornanda capitis oneroſitas ſalutem ſubminiſtrat? Quid crinibus veſtris quieſcere non licet, modo ſubſtrictis, modo relaxatis, modo ſuſcitatis, modo eliſis? aliæ geſtiunt in cincinnis coercere; aliæ ut vagi, & volucres elabantur, non bonâ ſimplicitate. Affigitis præterea neſcio quas enormitates ſutilium, atque textilium capillamentorum, nunc in galeri modum quaſi vaginam capitis, & operculum verticis, nunc in cervicem retrò ſuggeſtum, &c.* (& mox) *Si non pudet enormitatis, pudeat inquinamenti: ne exuvias alieni capitis forſitan immundi, forſan nocentis, & gehennæ deſtinati ſancto, & chriſtiano*

capiti

M.DID.SEVER.IVLIANVS
29
Apud Authorem
In Carneola

ELAGABALVS
Olim Apud Lucam Corsi
In gemma Vulgo Prasma

IVLIA.SABINA
32
Apud Authorem
In gemma Vulgo Niccolo'

capiti ſuppares. Comam non ut ornamentum, ſed tamquam indicium velaminis eſſe debere mulieri docet D. Ambroſius epiſt. 1. ad Corinth. cap. 11. *Mulier* (inquit) *ſi comam habuerit, gloria eſt illi, quoniam coma pro velamine data eſt ei*. Multa de ornatricibus apud Laur. Pignorium in lib. de ſervis fol. 191.

ARTICULUS POSTERIOR

Gemmæ figuras exhibentes.

ISIS, teſte Macrobio, Saturn. lib. 1. cap. 20. terra eſt, vel rerum 33
natura ſubiacens Soli. Loto inſidet, cujus flos ad Solis præſentiam extra undas emergens ejus motum ſequitur ab ortu ad occaſum, ut docet Theophr. lib. 4. ad indicandum generationem rerum omnium virtute Solaris. Genij ex humido emergere. Perſeam capiti habet impoſitam typum ſilentij, & veritatis, ut monſtret ſapientiæ, & arcanorum majeſtatem profanorum auribus ſupprimenda, ſacraque myſteria ſolo ſilentio veneranda. Veſtimento reticulato induta eſt rerum omnium connexionem denotante, ſine qua mundus perfectus eſſe nequit, ut loquitur Triſmegiſtus in Aſclepio. Flagellum, ſeu ſcuticam manu tenet ad contrarios Dæmones, maloſque, & nocivos Genios domandos, & expellendos; ſic apud veteres Averrunci Dij dicebantur illi, qui mala imminentia aliò avertebant, & pingebantur ſcuticas, ſeu baculos manibus geſtantes. De Deo ſuper lotum ſedente hæc ſcribit Iamblichus de Myſterijs ſect. 7. cap. 2. Συμμαρτυρεῖ δὲ τούτῳ καὶ τὸ ἑξῆς σύμβολον· τὸ γὰρ ἐπὶ λωτῷ καθέζεσθαι, ὑπεροχήν τε καὶ τὴν ἰσχὺν αἰνίττεται μὴ ψαύουσαν μηδαμῶς τῆς ἰλύος. καὶ ἡγεμονίαν νοερὰν καὶ ἐμπύρειον ἐπιδείκνυται· κυκλοτερῆ γὰρ πάντα ὁρᾶται τὰ τοῦ λωτοῦ, καὶ τὰ ἐν τοῖς φύλλοις εἴδη, καὶ τὰ ἐν τοῖς καρποῖς φαινόμενα· ἧπερ δὴ μόνῃ κινήσει τῇ κατὰ κύκλον νοῦ ἐνέργειά ἐστι συγγενής, τὸ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν μιᾷ τάξει καὶ καθ' ἕνα λόγον ἐμφαίνουσα. αὐτὸς δὲ δὴ ὁ θεὸς ἵδρυται καθ' ἑαυτὸν, καὶ ὑπὲρ τὴν τοιαύτην ἡγεμονίαν καὶ ἐνέργειαν σεμνὸς καὶ ἅγιος ὑπερηπλωμένος καὶ μένων ἐν ἑαυτῷ, ὥσπερ δὴ τὸ καθέζεσθαι βούλεται σημαίνειν. *Confirmat hæc etiam ſequens ſymbolum, quòd enim ſuper lotum Deus ſedeat, hoc obſcurè ſignificat ejus eminentiam, & potentiam, quæ ne quidem tangat lutum; etiam & præſidentiam ejus intellectualem denotat, & planè empyriam; omnia enim in loto circularia ſunt, tum folia, tum fructus, cui ſola mentis operatio (ut quæ circulariter moveatur) reſpondet, per eadem videlicet & eodem pacto, ordine, ratione ſe ſemper habens.*

Deus autem ipſe per ſe ſolus ſedet expanſus ſuper hoc imperium, & operationem, venerabilis, ſanctus, in ſeipſo penitus quieſcens, quod quidem ſedendo ſignificatur.

34 Exhibetur in hac gemma eadem Iſis inter quatuor elementa, per Salamandram, Aquilam, Delphinum, & Leonem ſignificata, quorum ipſa uti rerum natura parens ſe dominam vocat apud Apulejum lib. 11. Metamorph. Omnia enim componuntur ex quatuor elementis igne, aëre, aqua, & terra, teſte Cicerone lib. 2. de nat. Deor. & in ea tandem reſolvuntur. Multimammia pingitur hæc Dea, prout deſcribitur à Macrobio lib. 1. Saturn. cap. 20. *Iſis cuncta religione celebratur, quæ eſt vel terra, vel natura rerum ſubjacens Soli. Hinc eſt, quod continuatis uberibus corpus Deæ omne denſetur: quia vel terræ, vel rerum naturæ halitu nutritur univerſitas.*

35 Cybele Leone vecta, tympanum geſtans exhibetur in nummis Septimij Severi, & Caracallæ. Conſtat matrem Deûm eamdem creditam eſſe, atque tellurem, tympanumque, quod habet, ſignificari eſſe orbem terræ, ut docet D. Auguſtinus lib. 7. de Civic. Dei cap. 24. Tympanis in ſacris hujus Deæ Sacerdotes utebantur. Ovidius lib. 4. Faſtor.

Cymbala pro galeis, pro ſcutis tympana pulſant.

Hæc Dea Leonibus vehitur (inquit Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 21.) *validis impetu, atque fervore animalibus, quæ natura cæli eſt, cujus ambitu aër continetur, qui vehit terram.* Scribit verò D. Auguſtinus loco cit. Leonem adjungi ſolutum, ac manſuetum, ad indicandum *nullum eſſe genus terræ tam remotum, ac vehementer ferum, quod non ſubigi, colique conveniat.* In ſummo poſitus eſt Sol omnia calore ſuo vivificans, ex adverſo Luna nocturno ſuo humore Solis calorem temperans, unde juſta oritur conjunctio calidi, & humidi, terræ fœcunditas, rerumque omnium procreatio. Carthaginenſes Junonem Tyriam à Leone vectam colebant, illamque Deam cæleſtem vocabant.

36 Apollo repræſentatur in hac gemma laureatus, columnæ innixus arcum tenens, ad cujus pedes lyra. Illius ſimulacrũ huic ferè ſimile deſcribitur à Luciano in opuſc. de Gymn. Solonem ſic Anacharſi reſpondentem introducente. Ὁ μὲν χῶρος αὐτὸς, ὦ Ἀνάχαρσι, γυμνάσιον ὑφ' ἡμῶν ὀνομάζεται, καὶ ἔστιν ἱερὸν Ἀπόλλωνος τοῦ λυκίου. καὶ τὸ ἄγαλμα δὲ αὐτοῦ ὁρᾷς, τὸν ἐπὶ τῇ στήλῃ κεκλιμένον, τῇ ἀριστερᾷ μὲν τὸ τόξον ἔχοντα· ἡ δεξιὰ δὲ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἀνακεκλασμένη, ὥσπερ ἐκ καμάτου μακροῦ ἀναπαυόμενον δείκνυσι τὸν θεόν. *Locus ille, Anacharſi, à nobis vocatur Gymnaſium, & eſt Lycij Apollinis templum: cujus vides ſimulacrum, eum, qui eſt ſuper columna reclinatus, qui quidem manu ſiniſtra arcum tenet: cujus verò dextra ſuper capite reflexa,*

Deum

ISIS LOTO INSIDENS
E Thesauro Barberino
In gemma.
P. S. B. Sculp.

34
ISIS INTER QVATVOR ELEMENTA
Ex Schedis Io. Petri Bellorij
In gemma

135
CYBELE
Apud P. S. Bartolum
In Gemma
P. S. B. Sculp

APOLLO
36
Ex ſchedis
P. S. B. Sculp.

Deum tamquam ex longo labore quieſcentem oſtendit. Arcus, & ſagittæ Solis radiorum jactus innuunt. Lauream Apollini, & Libero ſacratam eſſe ſcribit Tertullianus lib. de Corona Milit. cap. 12. Illi ut Deo telorum, huic ut Deo triumphorum. Lyra verò chordarum ſeptem tot cæleſtium ſphærarum motus deſignat.

Hæc præclara ſculptura in achate, extans in muſeo noſtro, Solem 37
exhibet ſtantem in curru, dextrâ ſcuticam, lævâ Quadrigarum velociſſimè currentium habenas tenentem: circa marginem diſpoſita ſunt duodecim ſigna cæleſtia, quæ Zodiacum conſtituunt. De Sole, illiusque Quadrigis hæc ſcribit Fulgentius lib. 1. Mythol. *Sol dicitur, aut ex eo quod ſolus ſit, aut quod ſolitè per dies ſurgat, & occidat: huic quoque Quadrigam adſcribunt illam ob cauſam, quod aut quadripartitis temporum varietatibus anni circulum peragat, aut quod quadrifido limite diei metiatur ſpatium, unde & ipſius equis condigna ſic nomina poſuerunt, id eſt, Eritreus, Acteon, Lampos, Philogæus. Eritreus Græcè rubens dicitur, quòd à matutino Sol lumine rubicundus exurgat: Acteon ſplendens dicitur, quòd tertiæ horæ momentis vehemens inſiſtetur, lucidior fulgeat: Lampos verò cùm ad umbilicum diei centratum conſcenderit circulum: Philogæus Græcè terram amans dicitur, quòd horâ nonâ proclivior vergens occaſibus pronus incumbat.* Quadrigas convenire Soli docet Tertullianus lib. de Spectaculis cap. 9. *De jugo verò Quadrigas Soli, Bigas Lunæ ſanxerunt.* Sic etiam Prudentius lib. 1. contra Symmachum.

Hoc ſidus currum, rapidasque agitare Quadrigas
Commenti, & capitis radios, & verbera dextræ.

Macrobius in ſomnium Scip. lib. 2. cap. 10. Zodiacum vocat viam Solis, hujusque nominis etymologiam ſic explicat lib. 1. cap. 21. *Et quia ſigna Græco nomine ζώδια nuncupantur, circum ipſum, Zodiacum, quaſi ſigniferum, vocarunt:* De ſignorum Zodiaci ordine, & cur illa diverſorum numinum aſſignata ſint poteſtati, diffusè ſcribit idem Macrobius loco citato. Hæc rara, & erudita gemma videtur fuiſſe amuletum cujusdam Priſcillianæ hæreſis ſectatoris; obſcœnus enim, & impius ille Priſcillianus ſuperſtitioſâ de ſignis cæleſtibus doctrinâ imbutus, homines inter ſe quodam fatalium ſtellarum nexu colligari auſus fuit asſerere, ipſumque corpus humanum ſecundum duodecim Zodiaci ſigna cōpoſitum eſſe, ſingula ſingulis corporis partibus, necnon eadem duodecim Patriarcharum nominibus attribuens: cujus hæreſis ſingula capita Leo Magnus epiſtolâ ad B. Turibium Aſtoricenſem Episcopum confutavit. Damnati fuere Priſcillianiſtarum errores in multis Concilijs, & maximè in Bracharenſi ſecundo ſub Joan-

ne III. anno reparatæ ſalutis DLXIII. hortatu Theodomiri, ſeu Ariamiri Suevorum Regis ab errore, & impietate Ariana ad fidem Catholicam converſi anno tertio ejus regni celebrato, cujus canonem decimum, in quantum ad præſentem gemmam facit, hic refero. *Si qui duodecim ſigna, quæ Mathematici obſervare ſolent, per ſingula animæ, vel corporis membra diſpoſita credunt, & nominibus Patriarcharum adſcripta dicunt, ſicut Priſcillianus dixit, anathema ſit.* Virtutes hujus typi in lapide ſcalpti refert Camillus Leonardus lib. 3. de Lapidib. cap. 12. his verbis. *Solis figura diverſimodè reperitur, &c. ſi ab equis quadrigis vehatur, & aliquando circa currum ſint ſigna Zodiaci: virtus hujus figuræ, ſi in aliquo lapide inveniatur, eſt geſtantem reddere potentem, ac imperantem, & venationibus delectantem: ſubſtantiam quoque acquirere facit.*

38 Ad Canonem ejuſdem Concilij nonum videtur referri ſequens gemma, quæ ſeptem Planetas exhibet, fuitque & illa cujusdam Priſcilliani ſectatoris amuletum, omnia ſtellarum poteſtati, & influxibus ſubjicientis. Verba Concilij hæc ſunt. *Si quis animas, & corpora humana fatalibus ſtellis credit adſtringi, ſicut Pagani, & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.*

39 Diana Lucifera ſic dicta eſt, quòd ſplendorem ſuum emittat, & circumfuſum aërem ſuo lumine quodammodo illuſtret, maximè in plenilunio: facem accenſam tenet, ad cujus exemplar mulieres in hujus Deæ ſacris, quæ Artemia vocabantur, in luco Aricino Idibus Auguſti celebrari ſolitis faces geſtabant ardentes, ut de ſua Cynthia canit Propertius lib. 2. el. 32.

Cum videt accenſis devotam currere tedis
In nemus, & Triviæ lumina ferre Deæ.

Inflatum habet velum ob celerem illius motum, & velocitatem, quippe quæ viginti octo propè diebus totius Zodiaci ambitum conficit. Narrat Pauſanias in Attic. extitisſe apud Phlyenſes, & Myrrhinuſios Dianæ Luciferæ aras.

40 Romani Venerem victricem ſummâ religione colebant, cujus ædem Onuphrius Panvinius fuiſſe ait in nona urbis regione. Cæſar omnes ſuas victorias Veneri ſui generis auctori acceptas referens in campis Pharſalicis Venerem victricem pro teſſera militibus ſuis dedit, ut narrat Appianus de Bello civ. lib. 2. Pompejus verò Herculem invictum. Hæc Dea ſcuto innititur, cujus ferebatur inventrix, teſte Colutho de raptu Helenæ Venerem ſcutorum Reginam appellante; lævâ haſtam gerit, dextrâ verò Martis gladium tamquam ejus victrix; hanc etiam ob cauſam Cupido galeam matri porrigit, etenim ſcutum,

haſta,

SOLIS QVADRIGÆ
37
P.S.B. Sculp.
Apud Authorem.
In Niccolo

88

SEPTEM PLANETÆ

Ex schedis Io. Petri Bellorij
In gemma

39
DIANA LVCIFERA
E Thesauro Barberino
In gemma
P. S. B. Sculp.

VENVS VICTRIX
40
Apud Authorem
In Vitro
P.S.B. Sculp.

haſta, gladius, & galea ſolita Martis inſignia ſunt, & cum illis Venus victrix in nummis ſæpisſimè repræſentatur. Illa autem *nuda, & aperta dipingitur* (inquit Arnobius lib. 6.) *ac ſi dicas illam publicare, ac divendere meritorij corporis formam.* Sive (ut ait Fulgentius lib. 2. Mythol.) *quod nudos ſibi affectatores dimittat; ſive quod libidinis crimen numquam cælatum ſit; ſive quod numquam niſi nudis conveniat.* Pulcherrimum Veneris Cnidiæ Praxitelis ſimulacrum, ut in hac gemma, nudum deſcribit Lucianus in Amor. Ἡ μὲν οὖν θεὸς, ἐν μέσῳ καθίδρυται. παρίας δὲ λίθου, δαίδαλμα κάλλιστον ὑπερήφανον, καὶ σεσηρότι γέλωτι μικρὸν ὑπομειδιῶσα. πᾶν δὲ τὸ κάλλος αὐτῆς ἀκάλυπτον, οὐδεμιᾶς ἐσθῆτος ἀμπεχούσης γεγύμνωται, πλὴν ὅσα τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ τὴν αἰδῶ λεληθότως ἐπικρύπτειν. *In medio igitur* (templi) *Dea poſita eſt, ex Pario marmore, opus ſanè pulcherrimum, & diducto ore paulum ſubridens. Tota autem ejus pulchritudo detecta, nullâ veſte ipſam tegente, nuda conſpicitur, niſi quod oblita ſui alterâ manu pudenda abſcondit.* (Et deinde) Ἡράκλεις, ὅση μὲν τῶν μεταφρένων εὐρυθμία, πῶς δ᾽ ἀμφιλαφεῖς αἱ λαγόνες, ἀγκάλισμα χειροπληθές· ὡς δ᾽ εὖ περιγεγραμμένοι τῶν γλουτῶν αἱ σάρκες ἐπικυρτοῦνται, μήτ᾽ ἄγαν ἐλλιπεῖς, αὐτοῖς ὀστέοις προσεσταλμέναι, μήτε εἰς ὑπέρογκον ἐκκεχυμέναι πιότητα.

Egregia hæc ſculptura in calcedonio extans penès CL. V. Marcum Antonium Sabatinum Venerem marinam exhibet à Tritone vectam dextrâ clypeum tenentem, in quo Gorgona. Hæc Dea ex maris ſpuma genita perhibetur, quòd ſpumoſa ſint animantium ſemina, teſte Clemente Alexandr. lib. 1. Pædag. Illius enim beneficio animantia propagantur, unde Lucretius in principio poematis philoſophici ſic eam alloquitur. 41

Aeneadum genitrix, Hominum, Divumque voluptas,
Alma Venus, per te quoniam genus omne animantum
Concipitur, viſitque exortum lumina Solis.

Phornutus hæc de illa ſcribit. *Vocatur & cæleſtis, & vulgaris, & omnium cauſa, quod nempe Veneris potentia, & vis, & in cælo, & in mari cernatur.* De illius ortu mentionem facit Auſonius epig. 33.

Orta ſalo, ſuſcepta ſolo, patre edita Cælo,
Aeneadum genitrix, hic habito alma Venus.

Audiamus etiam Arnobium de hac Voluptatis Dea ſic loquentem. *Numquid à nobis dicitur ex pelagi ſpuma, & ex Cæli genitalibus amputatis Cythereæ Veneris concretum coaluiſſe candorem.* Anadyomene vocatur à Plinio lib. 35. cap. 10. tabulam Veneris exeuntis è mari ab Auguſto in templo D. Julij dicatam deſcribente. *Venerem exeuntem è mari Divus Auguſtus dedicavit in delubro patris Cæſaris, quæ Anadyomene*

dyomene vocatur. Pelagia, & Aphrodite ab antiquis etiam dicta eſt, ut & maris domina, Muſeus de Herone, & Leandro

Ἀγνώσσεις ὅτι Κύπρις ἀπόσπορός ἐστι θαλάσσης,
Καὶ κρατέει πόντοιο.
Ignoras quod Venus nata eſt è mari,
Et dominatur ponto.

Unde non mirum, ſi à Tritone ſuper fluctus marinos vehitur, ſiquidem Triton Neptuni, & Salaciæ Nymphæ marinæ filius eſt, & inter Deos humidi elementi numeratur, Ovidius lib. 2. Metam.

Cæruleos habet unda Deos, Tritona canorum.

Sed quid Veneri cum Gorgona, non bene video; clypeum forſan gerit, quod illa clypeos cudere docuerit, ut canit Homerus hymn. ad Vener. & Gorgona in eo ſculpta eſt ornamenti tantum causâ, vel potius ad indicandam ejus nativitatem ex Phorco, & Ceto marina bellua, vel denique tamquam favorabile amuletum.

42 Bacchus in hac gemma repræſentatur ſeminudus, juvenili vultu, dextrâ thyrſum geſtans, ſedens in curru, quem vehunt centauri duo mas, & fœmina, ille duplicem inflans fiſtulam, hæc cymbala utraque manû collidens in ſacris Liberi uſurpari ſolita, teſte Ovidio hujus Dei feſta deſcribente lib. 3. Metam.

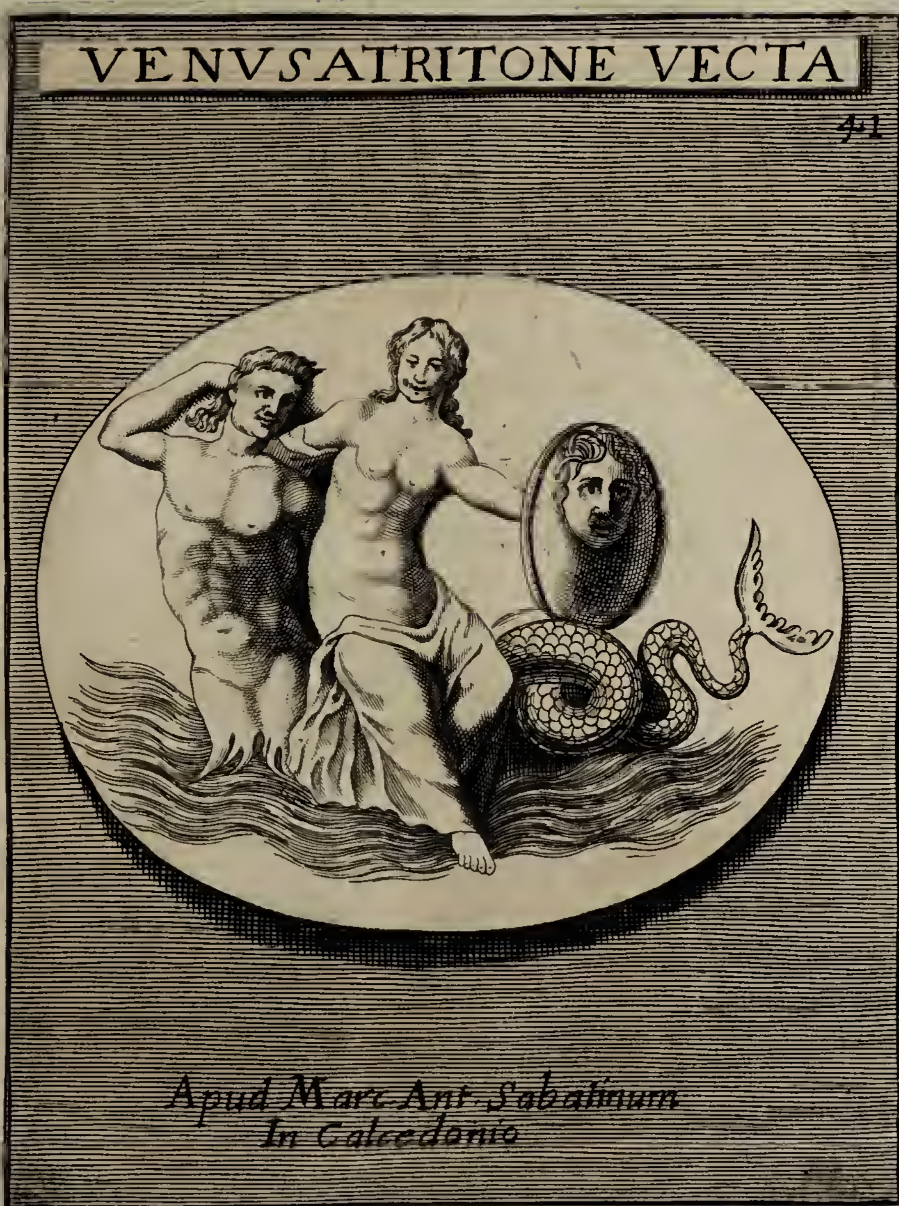
Liber adeſt; feſtisque fremunt ululatibus agri.
Turba ruunt; miſtæque viris matresque, nurusque,
Vulgusque, Proceresque ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor, anguigenæ, proles Mavortia, veſtras
Attonuit mentes? Pentheus ait. Aerane tantum
Aere repulſa valent? Et adunco tibia cornu.

Erant enim cymbala ærea, & cava, anſas in extima convexitate habentia, quibus apprehendebantur, & inſimul concuſſa tinnitum edebant. Idem Ovidius lib. 3. de arte am.

Diſce etiam duplici genialia nablia palmâ
Vertere.

Quo verſu indicat utrâque manu ad cymbala opus eſſe. Ea labijs aſſimilat Fulgentius lib. 1. Mythol. *Duo labia velut cymbala verborum commoda modulantia; lingua ut plectrum.* Varia ſymphoniacorum inſtrumenta recenſet Petrus Chryſologus ſerm. 93. inter quæ & fiſtulas, & cymbala. *Organi planctus dat clamorem, citharam per ſuſpiria longa modulatur; gemitus aptat in fiſtulam, & dum pectus ipſam conſcientiam arguens ſæpè percutit, facit placitura Deo cymbala perſonare.* Centauri Liberi patris currui ſubjunguntur, ſive quod inſignes vini potatores fuerint, & ad bacchicum furorem maximè proclives,

ſive ad

VENVS A TRITONE VECTA
41
Apud Marc. Ant. Sabatinum
In Calcedonio

BACCHVS A CENTAVRIS VECTVS

42

Apud Lucam Corsi
In Cameo

43
BIGÆ
Apud D. Devvith
In Cameo

44
AMVLETVM
Apud Authorem
In Heliotropio

ſive ad ſignificandum, quòd efferatæ mentes vino facilè mulcentur, ut docet Fulgentius lib. 2. Mythol. unde Bacchus dictus eſt Lyæus, quaſi lenitatem præſtans. Quare autem nudus vulgò pingatur, rationem reddit Phornutus his verbis. *Simulacra Bacchi nuda fiebant, ut vini naturam oſtenderent, quæ ſecreta revelat.* De thyrſo infrà.

Mulier in bigis exhibetur in hoc cameo, fortè illa Beliſtiche fœminâ è maritima Macedoniæ ora, quæ bigarum palmam tulit Olympiade CXXVIII. Si fides Pauſaniæ in Eliac. pr. Veteres bigas Lunæ conſecrarunt teſte Tertulliano lib. de Spectaculis cap. 9. Tibullus verò lib. 2. el. 1. currum, & bigas nocti tribuit. 43

Ludite: jam nox jungit equos, currumque ſequuntur
Matris laſcivo ſidera fulva choro.

Præclarum, & eruditum amuletum viſitur in hac gemma, caput videlicet Palladis, ſeu Minervæ galeatum corpori noctuæ impoſitum, cum ſcuto, & haſta, ad cujus pedes ramus olivæ, cui videtur inſiſtere Gorgonam conculcans: retrò columna cum pharetra ad illam appenſa, vaſe eidem columnæ ſuperpoſito. Minerva conſideratur ut Dea ſapientiæ, cui noctuam ea de cauſa dicatam ſcribit Fulgentius lib. 2. Mythol. quod ſapientia etiam in tenebris proprium fulgorem poſſideat. Galeata eſt, inquit Georgius Codinus de orig. Conſtantin. διὰ τὸ εἶναι τῆς σοφίας τὸ ἀκρότατον ἀθέατον. *Propterea quod ſapientiæ culmen ſub aſpectum non cadit.* Clypeo innuitur omnes inſidias ſapientiâ repelli. Haſta ei tribuitur ad ſignificandam ejus fortitudinem; ſimiliter & pharetra cum ſagittis, quòd ſapientia verbo percutiat. Olea ſive ob naturæ puritatem; ſive quia pacis tempore ſtudia, & artes florent. Gorgona propter mentis celeritatem, vel tamquam favorabile amuletum, cui credebant veteres ineſſe vim aliquam abigendi pericula, & præſtandæ ſecuritatis, ut narrat Lucianus in dialogo, qui inſcribitur ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ. Columna indicat hujus Deæ conſtantiam, vel potiùs conſtantiâ ſapientiam acquiri. Sed quid de vaſe columnæ ſuperpoſito dicendum? fateor me prorſus ignorare: niſi conjectare liceat hoc amuletum pro conſequendo in poëticis, alijsve ludis, & certaminibus præmio geſtatum, etenim Pallas ingenijs præeſſe credebatur; Ovidius Faſt. lib. 3. 44

Pallada nunc pueri, teneræque ornate puellæ,
Qui bene placuerit Pallada, doctus erit.

Optimè ſociatur Mercurius cum Fortuna, ſiquidem ille marſupium geſtans præſes habetur mercaturæ, cujus eventus pendet è fortuna: pingitur enim hæc Dea cum cornucopiæ, & gubernaculo, quaſi opes ipſa tribuat, & humanarum rerum regimen obtineat, ut ſcribit 45

Lactan-

Lactantius lib. 3. cap. 29. Caduceus Mercurio tribuitur pacis cauſâ, cum illa mercibus acquirendis maximè opportuna ſit: caducei meminit Fulgentius lib. 1. Mythol. his verbis. *Virgam verò ſerpentibus nexam ob hoc adjiciunt; quod Mercatoribus det aliquando regnum ut ſceptrum: & vulnus ut ſerpentium.* De utriusque numinis attributis diffuſiùs Sectione II.

46 Sequitur idem Mercurius dextrâ caduceum geſtans, ſiniſtrâ Minervam amplexam tenens. Ille præeſſe credebatur eloquentiæ, hæc doctrinæ, unde apud veteres commune utrique ſacrum fiebat. Sæpius etiam utrumque numen conjunctum repræſentabatur, quod Græci Ερμαθήνην vocabant, de quo ſigno hæc ſcribit Tull. ad T. Pomponium Atticum lib. 1. ep. 3. *Quod ad me de Hermathena ſcribis, mibi pergratum eſt ornamentum Academiæ proprium meæ: quod & Hermes commune omnium, & Minerva ſingulare eſt ejus Gymnaſij. Quare velim, ut ſcribis, cæteris quoque rebus quamplurimis eum locum ornes.*

47 In hac eximia ſculptura exhibetur Hercules dextrâ pateram tenens ſuper aram ignitam, ſiniſtrâ extenſâ globum, cui victoriola impoſita eſt; pellem leoninam brachio ſuſtinet; ad ejus pedes victima, præfericulum, & clava. De leonino Herculis indumento hæc refert Albricus. *Secunda victoria Herculis notabilis fuit, quia ipſe pugnaſſe cum Leone, ipſumque clavâ mactaſſe, & interempto pellem abſtuliſſe dicitur; quo deinde ſpolio inceſſit ſemper indutus, ſignum victoriæ perceptæ: in quo etiam oſtentatur animi fortitudo, contra quam nulla vis corporea prævalet, quæ ſemper ſpolium Leonis, ideſt, vim virtutis defert.*

48 Ficus ruminalis, Lupa Romuli, & Remi nutrix, Roma, & Fauſtulus in hac gemma repræſentantur. Infantes lupino lacte nutritos fuiſſe ea de cauſa exiſtimabant veteres; teſte D. Auguſtino lib. 18. de Civit. Dei cap. 21. quòd hoc genus beſtiæ ad Martem putabatur pertinere; ideoque Lupa credebatur admoviſſe ubera parvulis, quia filios domini ſui Martis agnoverat: alij verò eosdem Accæ Fauſtuli uxoris mamillas ſuxiſſe putant, quæ propter rapacitatem, & nimiam libidinem Lupa vocabatur. De Fauſtulo loquitur Ovidius Faſtor. lib. 3.

Non ego te, tantæ nutrix Larentia gentis,
Nec taceam veſtras, Fauſtule pauper, opes.

Ficus Ruminalis meminit idem Ovidius Faſt. lib. 2.

Arbor erat, remanent veſtigia, quæque vocatur
Rumina nunc ficus, Romula ficus erat.

Hæc

45
MERCVRIVS ET FORTVNA
Ex Schedis Io. Petri Bellorij
In gemma

46

MERCVRIVS ET MINERVA

Ex ſchedis Io. Petri Bellorij
In gemma

HERCVLES
47
E Thesauro Barberino
In gemma
P. S. B. Sculp.

48
FICVS RVMINALIS
E Thesauro Barberino
In Carneola
P.S.B. Sculp.

Hæc arbor in Comitio Romæ colebatur ſacra fulguribus ibi conditis, Ruminalis à ruminando dicta, vel quòd ſub ea pecudes æſtivo tempore nimium caloris ardorem fugientes, umbramque captantes herbas ruminare conſueverint, vel quòd ſub ea Romulus, & Remus Lupæ rumen, ideſt, mammam ſugentes inventi ſint, ut ait Plinius lib. 15. cap. 18. & Plutarchus in Romulo. Ην δὲ πλησίον ἐρινεὸς, ὃν Ρουμινάλιον ἐκάλουν ...... Ενταῦθα δὲ τοῖς βρέφεσι κειμένοις τήν τε λύκαιναν ἱστοροῦσι θηλαζομένην. *Erat juxtà ficus, quam Ruminalem dicebant .... Ad pueros ibi jacentes Lupam tradunt lactantem curſùm flexiſſe.* Romuli, & Remi originem narat Livius lib. 1. Dec. 1. *Tenet fama*, inquit, *cùm fluitantem alveum, quo expoſiti erant pueri, tenuis in ſicco aqua deſtituiſſet, Lupam ſitientem ex montibus, qui circà ſunt, ad puerilem vagitum curſum flexiſſe: eam ſummiſſas infantibus adeò mitem præbuiſſe mammas, ut linguâ lambentem pueros magiſter regij pecoris invenerit.* Lupa cum puerulis ſua ubera ſugentibus Urbis Romæ ſymbolum fuit, cujus ſimulacrum Q. Ogulinus, & Cn. Ogulinus Ædiles Curules in Urbe poſuerunt, teſte eodem Livio lib. 10. Dec. 1. *Ad ficum Ruminalem ſimulacra infantium conditorum Urbis ſub uberibus Lupæ poſuerunt.* Illos in clypeo Æneæ ſignatos deſcribit Virgilius lib. 8. Æneid.

Illic res Italas, Romanorumque triumphos,
Haud vatum ignarus, venturique inſcius ævi
Fecerat ignipotens: illic genus omne futuræ
Stirpis ab Aſcanio, pugnataque in ordine bella
Fecerat, & viridi fœtam Mavortis in antro
Procubuiſſe Lupam: geminos huic ubera circum
Ludere pendentes pueros, & lambere matrem
Impavidos: illam tereti cervice reflexam
Mulcere alternos, & corpora fingere linguâ.

Non ſolum Urbis ſymbolum fuit Lupa cum puerulis, ſed & Romanarum Coloniarum inſigne, quarum plurimæ illius ſimulacrum in nummis cælarunt, ut videre liquet in Antiochenis Piſidiæ, Carthaginenſibus Africæ, Coellutanis Numidiæ, Damaſcenis, Deultenis, Germenis Gallatiæ, Hipponenſibus, Neapolitanis, Patrenſibus, Philippenſibus, & Troadenſibus, de quibus diffusè, & eruditè loquitur CL. V. Joannes Foy Vaillant in libro, quem de numiſmatibus æreis in Colonijs percuſſis edidit. Populum Romanum originem à paſtoribus duxiſſe ſcribit Varro. *Quis* (inquit) *Fauſtulum neſcit paſtorem fuiſſe nutritium, qui Romulum, & Remum educavit? Non ipſos fuiſſe paſtores obtinebit?* Sed quantum crevit ex tenuiſſimis primordijs Romanorum poteſtas, miratur & ipſe Propertius lib. 4. el. 1.

Optima nutricum noſtris Lupa martia rebus,
Qualia creverunt mœnia lacte tuo.

Aſſidet Genius Romæ; ſiquidem in memoriam illius fundationis ſculptam fuiſſe hanc gemmam veriſimile eſt.

Cupidine Centaurum manus poſt terga vinctas habentem domante 49
deſignatur Amoris potentia, quæ nec hominibus, nec animantibus ſcit parcere. Tibullus lib. 2. el 1.

Ipſe quoque inter agros, interque armenta Cupido
Natus, & indomitas dicitur inter aquas.

Nihil ſine amore jucundum ſcribit Plautus inCaſin.act.2.ſc.3. Etenim perverſæ naturæ vitia corrigit;avaros facit liberales, crudeles manſuetos, &c.

Neque ſalſum, neque ſuave eſſe poteſt quicquam, ubi amor non admiſcetur.
Fel, quod amarum eſt, id mel faciet; hominem ex triſti lepidum, & lenem.

Renitentibus verò immitem ſe oſtendit: Centauri reluctantis ambas revinxit manus, puer eſt, nil ratio ſuffragatur; unde idem Tibullus lib. 1. el. 8.

. . . . *Deus crudeliùs urit;*
Quos videt invitos ſuccubuiſſe ſibi.

Amor Deorum fortiſſimus dicitur à Menandro, quod illius causâ per cæteros Deos pejerant amantes. Clemens Alexandrinus lib. 6. ſtrom. citat Anacreontem dicentem.

Ερωτα γὰρ τὸν ἁβρὸν
Μέλπομαι βρύοντα μίτραις
Πολυανθέμοις ἀείδων.
Οδὲ καὶ θεῶν δυνάστης,
Οδὲ καὶ βροτοὺς δαμάζει.
Cupidinem tenellum
Vittis cano revinctum:
Tyrannus hic Deorum eſt,
Hominesque ſubdit unus.

Sic etiam canit Euripides apud eumdem loco citato.

Ερως γὰρ ἄνδρας οὐ μόνους ἐπέρχεται,
Οὐδ' ἂν γυναῖκας ἀλλὰ καὶ θεῶν ἄνω
Ψυχὰς ταράσσει, κἀπὶ πόντον ἔρχεται.
Cupido ſolos quippe non domat viros,
Et fœminarum ſecla, ſed cælum petit,
Divoſque turbat, & profunda Nerei.

Dicta confirmat Lactantius triumphalem hujus Dei pompam deſcribens lib. 1. de fal. rel. cap. 11. his verbis *Non inſulsè quidem poëta triumphum Cupidinis ſcripſit; quo in libro non modo potentiſſimum Deorum Cupidinem, ſed etiam victorem facit: enumeratis enim amoribus ſingulorum, qui in poteſtatem Cupidinis, ditionemque veniſſent, inſtruit pompam, in qua Iupiter cum cæteris Dijs ante currum triumphantis ducitur catenatus: eleganter id quidem à poëta figuratum; ſed tamen non multum diſtat à vero: qui enim virtutis eſt expers; qui cupiditatibus, ac libidinibus malis vincitur, non Cupidini (ut ille finxit) ſed morti ſubjectus eſt ſempiternæ.* Eadem ferè Tibullus lib. 1. el. 8. ſcribit de Matre, quæ nos de filio locuti ſumus.

Ipſa Venus magico religatum brachia nodo
Perdocuit multis non ſine verberibus.

Sed iſtis diutiùs immorati ſumus, ad alia progrediamur.

50 Solem ſub Mithræ nomine à Perſis adoratum fuiſſe teſtantur multi authores, & maximè Strabo lib. 15. Πέρσαι τιμῶσι δὲ καὶ Ηλιον, ὃν καλοῦσι Μίθραν. *Perſæ* (inquit) *colunt Solem, quem Mithram vocant.*

Sic

49
AMOR et CENTAVRVS
E Thesauro Barberino
In Carneola
P. S. B. Sculp.

50
SACERDOS PERSICVS
Apud Io. Petrum Bellorium
In Calcedonio

51
GANYMEDES
Ex ſchedis Io. Petri Bellorij
In gemma

ANTINOVS
52
Apud M. A. De la Chausse In Carneola

MÆNAS
Apud Ill.mum A. De Gesvres P.A.
In Achate
B.S.B. Sculp

Sic etiam Suidas in voce ΜΙΘΡΟΥ. *Μίθραν νομίζουσιν οἱ Πέρσαι εἶναι τὸν Ἥλιον, καὶ τούτῳ θύουσι πολλὰς θυσίας. Perſæ Mithram putant eſſe Solem, eique multas victimas immolant.* Exhibetur hic Deus in hac gemma altari ſuperpoſitus: adeſt Sacerdos Perſicus primitias fructuum ei offerens, more Romanorum, qui primos fructus ex agro perceptos offerebant Deo, ut refert Plinius lib. 18. cap. 2. *Ac ne deguſtabant quidem novas fruges, aut vina, antequam Sacerdotes primitias libaſſent.* Tibullus lib. 1. el. 5:

> *Illa Deo ſciet agricolæ pro vitibus uvam,*
> *Pro ſegete ſpicas, pro grege ferre dapem.*

Formoſiſſimus puer Ganymedes Trois Phrygiæ Regis filius repræ- 51
ſentantur in hac gemma ſaxis inſidens, pileum phrygium capite geſtans, vas porrigens aquilæ, ſeu potius Jovi in aquilam mutato, ut ipſum ſibi pocula miniſtraturum raperet. Ovidius lib. 10. Metam.

> *Rex ſuperûm Phrygij quondam Ganymedis amore*
> *Arſit: & inventum eſt aliquid, quod Jupiter eſſe,*
> *Quam quod erat, mallet: nullâ tamen alite verti*
> *Dignatur; niſi quæ poſſit ſua fulmina ferre.*
> *Nec mora: percuſſo mendacibus aëre pennis*
> *Abripit Iliaden; qui nunc quoque pocula miſcet,*
> *Invitâque Jovi nectar Junone miniſtrat.*

Ideſt, juxta Lactantij interpretationem lib. 1. de fal. rel cap. 11. Jupiter Catamitum aut per Legionem rapuit, cujus inſigne aquila erat; aut navis, in qua illum impoſuit, tutelam habuit in aquila figuratam; ſicut & taurum illa, in qua tranſvexit Europam. Scribit Xenophon in Sympoſio Ganymedem non propter corpus, ſed ob præclaras animi dotes à Jove raptum. Illum autem mutatum fuiſſe in ſignum illud, quod Aquarium vocatur, tradit Higinus in Aſtronom. Poët.

Ganymedem Jovis Catamitum comitatur Antinous Hadriani Ama- 52
ſius, puer eximiæ pulchritudinis Urbe Bythinio natus, ab eodem Hadriano poſt mortem in Deorum numerum relatus. *τὸ δὲ ἱερὸν κατεσκευάσαντο τοῦτο.* Scribit Pauſanias lib. 8. pag. 409. *Antinoi religio eſt divinis honoribus ſancita.* Habuit enim ſtatuas, aras, templa, & Sacerdotes. Formoſiſſimus puer in pulcherrima, & exquiſitiſſimi artificij gemma vulgò *Corniola* ſub Mercurij imagine exhibetur lævâ Caduceum, dextræ manus indice ori admoto ad inſtar Harpocratis, qualiter a Smyrnæis, & Nicomedienſibus venerabatur, & in rariſſimis numiſmatibus occurrit.

Mænades à furore ſic dictæ, quòd Liberum patrem inſtar inſanien-
tium magnis ululatibus inclamarent, ſparſiſque incederent crinibus, 53
jactantes caput, & inconditos edentes motus, de quibus Juvenalis Sat. 6.

> ..... *Et cornu pariter, vinoque feruntur*
> *Attonitæ, crinemque rotant.*

Tacitus lib. 11. Annalium Meſſalinam Imperatoris Claudij uxorem deſcribit, qualis Bacchans in hac gemma repræſentatur. *At Meſſalina non aliàs ſolutior luxu, adulto autumno, ſimulacrum vindemiæ per domum celebrabat: urgeri prælà, fluere lacus, & fœminæ pellibus accinctæ aſſultabant, ut ſacrificantes, vel inſanientes Bacchæ. Ipſa crine fluxo, thyrſum quatiens, juxtáque Silius hederâ vinctus, gerere cothurnos,*

jacere caput, ſtrepente circum procaci choro. Thyrſus Bacchantibus datus eſt, teſte Phornuto, quòd ebriorum pedes ſuum officium difficiliter peragant: ſive, ut refert Lil. Gyraldus ſyntagm. 8. quòd raro ſine rixa compotationes finiantur. Eximia hæc ſculptura in achate exquiſitiſſimi artificij extat penès Illuſtriſs. & Reverendiſs. D. de Geſvres Archiepiſc. Bituricenſem qui natalium altitudini ſummam benignitatem, & doctrinam, variaſque, ac præclaras nobiliſſimi ſui ingenij dotes conjungit.

54 Præclara hæc gemma olim apud Car. Ant. Gallianum, nunc in muſeo D. Crozat Pariſijs, Silenum, & Satyros exhibet orgia celebrantes: ille humi jacens, ac plenus vini dextrâ vaſculum tenet, lævâ pellem hircinam, a tergo Satyrus eumdem brachiis ſuſtinet, ac tentat ſublevare. Adſunt quatuor alij Satyri, quorum unus buccinam ſeu cornu inflat, alius tibiam, alius miſticam gerit ciſtam, ultimus Cornucopiæ. Cupido ſedens dextrâ facem geſtat, ſiniſtrâ uvam, quam e proxima vite decerptam edit: puer iſte in bacchanalibus non infimum locum obtinet, ſi quidem vinum maximum eſt incitamentum libidinis. Ovidius lib. 1. de ar. am.

Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.

Aſinus, & Hircus pompam comitantur, ille ebrium Senem dorſo vecturus, hic Libero Patri forſan mactandus in pœnam, quod vites arrodit, ut docet Varro lib. 1. de R. R. cap. 2. Sic etiam Martialis lib. 3. ep. 24.

Vite nocens roſea ſtabat moriturus ad aras
Hircus, Bacche tuis victima grata ſacris.

Notabilem in Bacchanalibus Tibiarum, & Cornuum uſum arguit Juvenalis Sat. 6. verſ. 313.

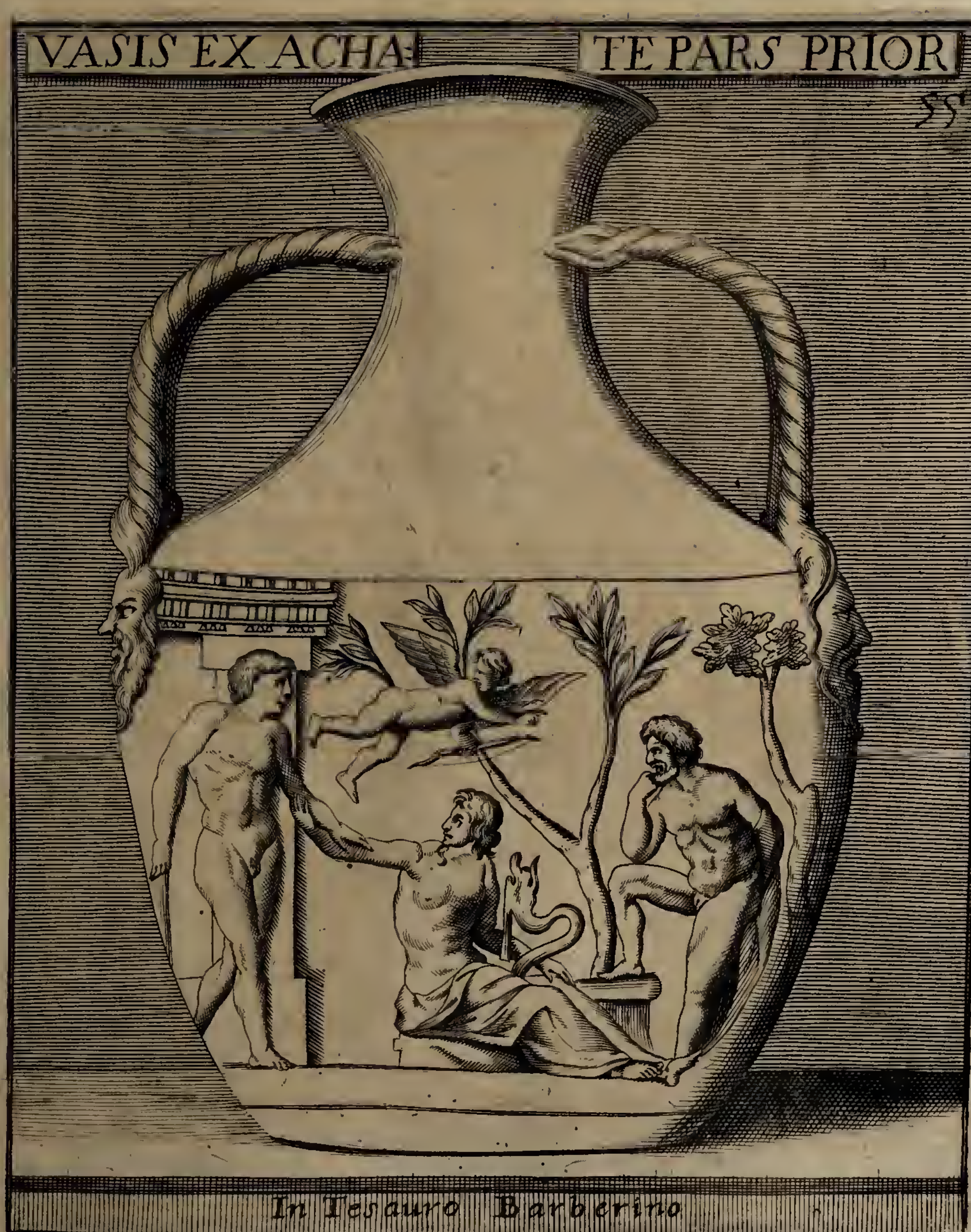
Nota Bonæ ſecreta Deæ cum Tibia lumbos
Incitat, & cornu pariter, vinoque feruntur
Attonitæ, crinemque rotant, ululantque Priapi
Mœnades . . . .

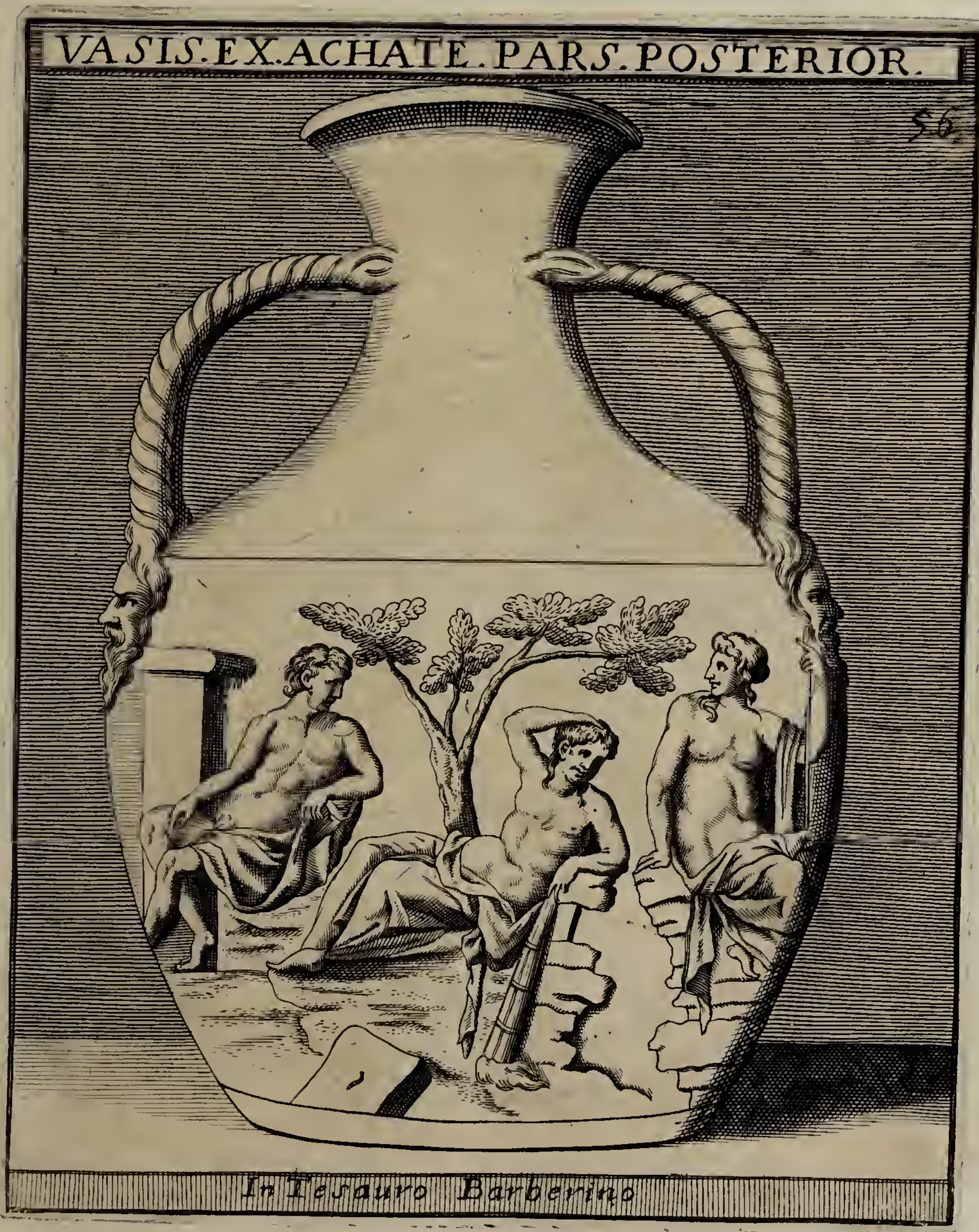
Duo Papiliones Cupidinem, & Satyrum ciſtam myſticam geſtantem circumvolitant, homines edocendo, quòd nulla res plus confert ad animi, & corporis imbecillitatem, cujus ſimbola ſunt hæc animacula teſte Valeriano lib. 26. quàm Veneris, & Bacchi conſortium. Ciſta floribus referta prope fiſtulam ad pedes Sileni projectam viſitur: fiſtulæ multis compactæ calamis Pan ferebatur inventor, unde illa πανδȣρα dicta eſt ab Hircipedibus ſonari ſolita, ſi fides Martiano Capellæ: eamdem vero tribuit Sileno Athenæus lib. 5. Deipnoſoph. ſic referente Euphorione hexametrorum Scriptore. Coronæ in convivijs uſurpari conſueverant, quæ capiti impoſitæ dolores ex immoderato vini potu provenientes arcere credebantur: conficiebantur autem ex hedera, & apio; demum inoleſcente luxu flores adhibiti ſunt, & maximè roſæ, quæ gravitatem capitis ſedare, & æſtuantes potione refrigerare putabantur. Narciſſus quoque, myrthus, nardus, aliaque florum, & plantarum genera uſurpata fuère, rejectis violis, lauro, amaraco, cæteriſque graviorem odorem ſpirantibus. Auctor eſt Athenæus lib. 15. qui de hiſce coronis diffusè agit. Earumdem meminit Martialis lib. 5. ep. 65.

Pingueſcat nimio madidus mihi crinis amomo,
Laſſenturque roſis tempora ſutilibus.

Po-

54
SILENVS et SATYRI
Nunc apud D. Crozat Pariſiis

VASIS EX ACHATE PARS PRIOR
55
In Tesauro Barberino

VASIS.EX.ACHATE.PARS.POSTERIOR.
56.
In Tesauro Barberino

VASIS PARS SVBTVS

Ex Achate in Thesauro Barberino

P.S. Bartolus Sculpsit.

Pocula quoque, & calices coronari ſolitos docet Tibullus lib. 2. el. 6.

Aut e veſte ſacris tendent umbracula ſertis
Vincta coronatus ſtabit & ipſe calix

Et Virgilius lib. 1. Aeneid.

Crateras magnas ſtatuunt, & vina coronant.

Vas iſtud ex achate pulcherrimo, & artificioſiſſimè elaborato hac imagine duplo circiter grandius viſitur in celeberrima bibliotheca Barberina. Mirabilia in hoc theſauro cuſtodiuntur: illic infinitæ propemodum gemmæ à clariſſimis artificibus ſcalptæ aſſervantur: numiſmata ex quovis metallo, moduloque tum raritate, tum integritate conſpicua olim ab eruditiſſimo Cardinale Franciſco Barberino ſummo delectu, ſummiſque expenſis congeſta longas Imperatorum, Auguſtarum, Cæſarum, aliorumque Principum, & Virorum illuſtrium ſeries conſtituunt. Plurima de ſtatuis, tabulis, alijſque ſuperbiſſimis ornamentis forent dicenda: ſed quis neſcit Ædes Barberinas architecturâ, marmoribus, picturis, ditiſſimiſque ſupellectilius ſumptoſiſſimas eſſe? Illæ adeò in longinquis regionibus cognitæ ſunt, ut extranei, cùm primùm Romam Urbis inviſendæ causâ appellunt, priùs de Præneſtinorum Principum Palatio, quàm de cęteris ejuſdem Urbis magnificentijs conquirantur. Exhibetur in hoc vaſe ſculpturâ elevatâ, & extante (ſi fides communi opinioni) Jovis Ammonis cum Olympiade congreſſus, ex quo natus perhibetur Alexauder Magnus. Hæc Regina in anteriori vaſis parte humi deſidet draconem ſinu fovens, manumque juveni fortè Genio porrigit: Cupido volumen dextrâ gerens, arcum ſiniſtrâ Olympiadi ſupervolitat: adeſt ſenex Ammonem, ut creditur, repræſentans. In poſteriori parte tres figuræ ſaxis inſident, quarum media paullulum reclinata dextram ſuper caput habet reflexam, brachioque ſiniſtro innixa accenſam facem inverſam tenet. Inſculpta verò ſubtùs juvenilis effigies thiarâ parthicâ inſignis, qualiter Atys vulgò repræſentatur.

55

56

57

Hunc elegantis gemmæ typum olim mihi benignè commuicavit Illuſtriſſimus Joannes Ciampinus vir ſummæ eruditionis, ac doctrinæ, qui eam ad ſuperbos Aquæ Virginis ductus columnis, ejuſdemque Virginis ſtatuâ ornatos cenſuit referendam. Virginem Aquam à M. Agrippa in Urbem adductam narrat Frontinus lib. 1. de Aquæduct. Rom. ejuſque originem deſcribit his verbis. *Idem* (Agrippa) *cum jam tertiùm*

Coſ.

Coſ. fuiſſet, C. Sentio, & Sp. Lucretio Coſſ. poſt annum XIII. quàm Juliam deduxerat, Virginem in agro quoque Lucullano collectam Romam perduxit. Dies, quo primum in Urbem reſponderit, V. Iduum Junij invenitur. Virgo appellata eſt, quod quærentibus aquam militibus, puella virguncula quaſdam venas monſtravit, quas ſecuti, qui foderunt, ingentem aquæ modum invenerunt. Aedicula fonti appoſita, hanc Virginem pictura oſtendit. Concipitur ergo via Collatinâ ad milliarium VIII. paluſtribus locis, ſignino circumjecto continendarum ſcaturiginum causâ. Adjuvatur ex compluribus alijs acquiſitionibus, venit per longitudinem paſſuum XIIII. millium CV. Ex eo rivo ſubterraneo paſſ. XI. millium DCCCLXV. Supra terram per paſſ. MCCXL. Ex eo ſubſtructione rivorum locis compluribus paſſ. DXL. Opere arcuato paſſ. DCC. Acquiſitionum ductus rivi ſubterranei efficiunt pasſ. MCCCCV. Hujus Aquæ Ductus ſtatuis, & columnis ab eodem M. Agrippa ornatos fuiſſe docet Plinius lib. 36. cap. 15. cujus verba, quoniam ad iſtius gemmæ explicationem mirè faciunt, hìc refero. *Agrippa verò* (inquit) *in ædilitate ſua, adjectâ Virgine Aquâ, cæteris corrivatis, atque emendatis lacus DCC. fecit: præterea ſalientes CV. Caſtella CXXX. complura etiam cultu magnifica. Operibus jis ſigna CCC. ærea, aut marmorea impoſuit, columnas ex marmore CCCC. eaque omnia annuo ſpatio.* Hæc Aqua minus abundanter fluebat, quàm Anio novus, ſed alijs omnibus Appiâ videlicet, Anione vetere, Martiâ, Tepulâ, Juliâ, Alſietinâ, quæ eadem vocabatur Auguſta, & Claudiâ copioſior erat: cujus major pars in Urbem dividebatur, minor verò extra Urbem exibat, teſte Frontino lib. 2. qui de Virginis Aquæ diviſione ſic loquitur. *Exibant extra Urbem quinariæ CC. Reliquæ quinariæ MMCCCIIII. intra Urbem dividebantur per regiones VII. VIII. XIIII. In Caſtella XXVI. Ex quibus nomine Cæſaris quinariæ DXLIX. Privatis quinariæ CCCXXXVIII. Uſibus publicis MCCCCXVII. Ex eo muneribus duobus quinariæ XXVI. Lacubus vigintiquinque quinariæ LXI. Operibus publicis ſexdecim quinariæ MCCCLXXX. In quibus per ſe Euripo, cui ipſa nomen dedit, quinariæ CCCCLX.* Exhibentur in hac gemma duæ mulieres manibus elevatis Virgini vota facientes. Nymphis, Fontiumque Genijs vota ſæpè à Veteribus repenſa liquet ex antiquis marmoribus à Grutero vulgatis, ut & à Sponio plurimas inſcriptiones in ſuis Miſcellaneis referente, quarum unam ad præſentis gemmæ dilucidationem hìc refero.

Romæ
In Via Appia.
GENIO
FONTIS
SAR.
C. IULIUS
PROPOSTUS
D. D.

Ibi-

Ibidem etiam V. ER. duo marmora protulit; alterum quidem exhibens tres aquarum Nymphas, ſive Najades cum vaſe aquam effundente, folioque cujuſdam herbæ aquaticæ, à dextra parte ſerpentem erectum Nymphis fortè ſacrum, à ſiniſtra Auguſtalem Auguſtorum libertum Nympharum numini ſacrificantem: baſi inſculpta ſunt hæc verba.

NUMINI. NYMPHARUM. AQUAR.
AUGUSTALIS. AUG. G. G. LIB.

Alterum verò ſex figuras referens, Dianam videlicet, Nymphas tres, Silvanum, & Herculem cum ſequenti inſcriptione.

TI. CLAUDIUS ASCLEPIADES
ET CAECILIUS ASCLEPIADES
EX VOTO NYMFABUS D. D.

Non ſolum Najades, Fontiumque Genios colebant veteres, ſed & urbium, populorum, & civium, quos effingebant turritos, eiſque ſacra faciebant, exiſtimantes illos rerum omnium gignendarum vim obtinere, populoſque, & urbes in eorum præſidio, ac tutela eſſe, unde Prudentius lib. 2. contra Symmachum.

.... Sic urbibus adfert
Hora dieſque ſuum, cùm primùm mœnia ſurgunt,
Aut Fatum, aut Genium, cujus moderamine regnent.

Suum etiam unuſquique privatum, & particularem habebat, ut docet Plinius lib. 2. cap. 7. *Quamobrem* (inquit) *major cœlitum populus etiam, quàm hominum intelligi poteſt: cùm ſinguli ex ſemetipſis totidem Deos faciant, Junones, Genioſque adoptando ſibi.* Sic Auguſti Genio templum dicatum fuiſſe ſcribit Suetonius in ejus vita cap. 60. *Reges amici, atque ſocij, & ſinguli in ſuo quiſque regno, Cæſareas urbes condiderunt, & cuncti ſimul ædem Iovis Olympici Athenis antiquitùs inchoatam perficere communi ſumptu deſtinaverunt, Genioque ejus dedicare.* Arcus, ſeu Viginis ædiculæ fornici appenſa eſt lucerna: illas antiquitùs ante aras, Deorumque imagines tam in templis, quàm alibi cultus, honoriſque gratiâ poſitas fuiſſe nemo neſcit: ſic aurea illa Callimachi apud Athenienſes in æde Minervæ collocata fuit, quæ ſine ullius novi fomitis adjectione toto integro anno ſplendebat, ut narrat Pauſanias in Atticis, & de qua ſcribit Hieronymus Cardanus lib. 1. de ſubtil. & lib. 10. de variet. cap. 40. mirabilis hujus artificij cauſam tentans explicare. Sic illa inextinguibilis in phano Veneris ſub dio ſic ardens, ut eam nullus imber, nullave tempeſtas extingueret, teſte D. Auguſtino lib. 21. de Civit. Dei cap. 6. Sic illa in Britannicæ Minervæ delubro, ſi fides Julio Solino Polihiſtori, qui ait cap. 24. Britanniæ fontibus præſul eſſe Minervæ numen, in cujus æde perpetuus ignis procul dubio in lampadibus, lucerniſve ardebat. Sic illa Jovi Ammoni dicata, quæ in ejus templo citra omnem novi fomitis adjectionem niſi exacto anno extinguebatur, ut refert Plutarchus in opuſculo de Oraculorum defectu. Sic illa, de qua loquitur Strabo lib. 9. in Munychia urbe Athenienſium ad Pyreum ſita vetuſtum Minervæ delubrum perpetuo inextinctæ lucis lychno illuminans. Plures aliæ poſſent recenſeri, ſed iſtæ ad gemmæ noſtræ dilucidationem ſufficiunt.

Tres

58 Tres gemmæ, quæ ſequuntur, unà cum alijs pretioſiſſimis eruditæ antiquitatis monumentis aſſervantur in muſeo Illuſtriſs. Marij de Picolomineis, qui harum ectypa in ære affabrè inciſa pro ſolita ſua benignitatè meo Theſauro largitus eſt. Serapis, qui in prima exhibetur, idem reputabatur cum Plutone, & Jove teſte Apollinis Oraculo apud Julianum Imperatorem, de quo infra Sect. V. pag. 114. In nummo argenteo Diocletiani repræſentatur Jovis ſtantis figura dextrâ globum, cui victoriola impoſita eſt, ſiniſtrâ haſtam, pro pedibus Aquila cum epig. JOVI TUTORI AUGG. Tutor animarum Juſtorum dicendus Pluto juxta mentem Platonis, & in hac imagine haſtam vice bifurcati ſceptri gerit, quod ipſe non horribilis, ut fabulæ illum deſcribunt, ſed mitis & benignus ſit, ſub aſpectu minimè cadens, & intelligentiâ conſtans, ſublimes Juſtorum animas ad ſe evehens; de reis verò illas alijs corporibus affigendo pœnas expoſcens: unde Plato eundem non abſurdè prudentem Deum eſſe dixit, & hoc nomine vocatur ab Homero Il. 1. verſ. 489. μητιέτης Ζεῦς. Modius, & Cerberus Serapidis, & Plutonis ſimbola: Canis triceps inferorum Cuſtos credebatur. Virgilius lib. 6. Aeneid.

Cerberus hæc ingens latratu regna trifrauci
Perſonat, adverſo recubans immanis in antro.

Serapis Deorum maximus habebatur apud Aegyptios, qui ejus ſimulacro tricipitis animantis ſignum adjungebant referente Macrobio Sat. lib. 1. c. 20. Ipſum autem & Maximum, & Jovi æqualem declarat inſcriptio Gemmæ inciſa. CAPAΠIC MEΓICTOC ICOC ZEYC. Seu eumdem Iſiacum Jovem vocandum aſſerit. ICIAKOC ZEYC. quæ interpretatio melius forſan appropriata videbitur Serapidi, qui idem credebatur cum Jove, ut ſupra dictum eſt.

59 Elegans Sapientiæ ſimulacrum, fortè amuletum honores ſtatuens in Achate varia inciſum hìc exhibetur. Dea ſtolata dextrâ globum, haſtam lævâ, cui ſerpens involutus, columnæ innititur: ad pedes clypeus, in quo facies muliebris, fortè Gorgona. Pauſanias deſcribens Minervæ ſimulacrum meminit Serpentis haſtæ involuti prudentiæ, ſapientiæque hieroglyphici. *Eſtote prudentes ſicut Serpentes.* Ait Dominus apud Matth. 10. 16. De alijs ſimbolis abundè dictum eſt pag. 23. n. 44.

60 Sequitur Idolum falcatâ Lunâ, alijſque notis Iſidi proprijs inſigne in gemma Italicè *Praſma* inſculptum, cujus hieroglyphica tenebris obvoluta feliciori OEdipo meæ in conjiciendo tenuitatis conſcius interpretanda relinquo.

Hæc ſunt, ſtudioſe Lector, quæ de gemmis antiquis in hac Sectione contentis habebamus dicenda: illæ pretioſiorem theſauri partem conficiunt; paucæ ſunt re verâ, ſi quantitatem attendis; ſi qualitatem, & raritatem plurimarum loco tibi eſſe poterunt.

Selectam noſtrarum gemmarum antiquarum ſeriem annotationibus illuſtratam anno ſeculi proximè præteriti ultimo vulgavimus, quam conſulere poterunt, qui illarum pretio, raritate, & artificio tenentur.

DIDIVS IVLIANVS

EXIMIA HVIVS MAGNITVDINIS CŒLATVRA IN ACHATE VARIA

Aſseruatur in Museo Domini Marij Piccolominei Romæ .

Arnoldus Van Westerhout fecit .

IDOLVM

IN CAMEO EX GEMMA VVLGO PLASMA

Seruatur Romæ in Museo Piccolomineo

Arnoldus Van Westerhout fecit.

SERAPIS

IN GEMMA VVLGO PLASMA

Apud Dominum Marium Piccolomineum Romæ

Arnoldus Van Westerhout fecit.

SAPIENTIA

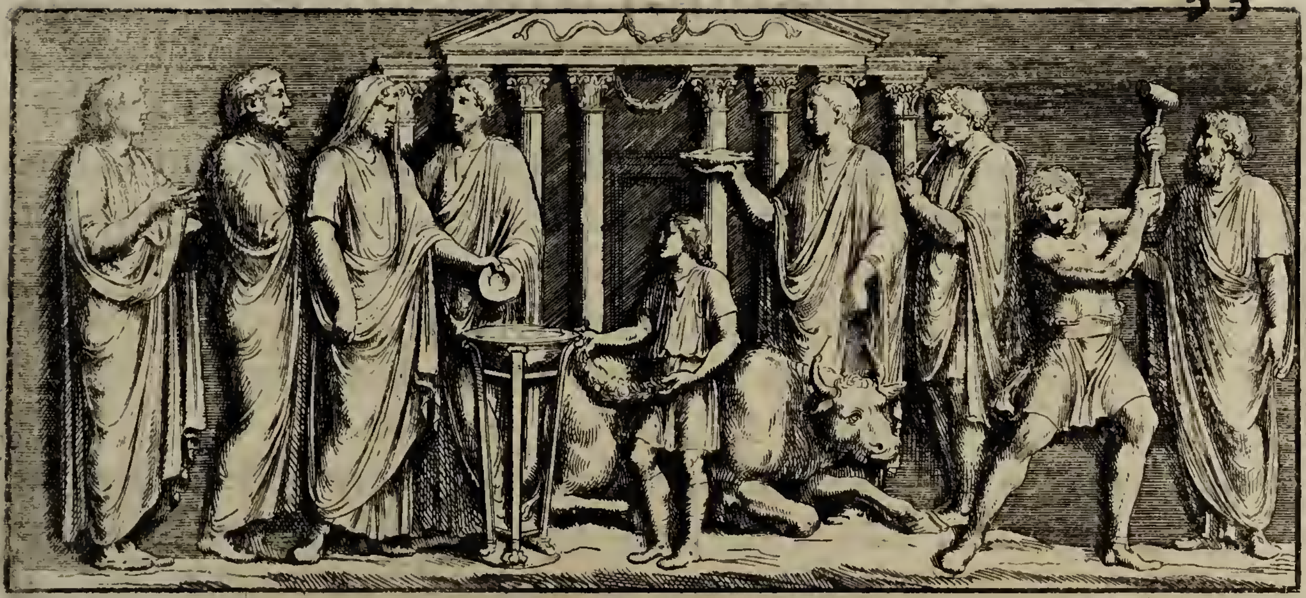

ΣΟΦΙΑ
ΣΟΥΕΜΕ
ΕΛΑΥΝ
ΕΙΣΕΤΙ
ΜΑΝ

IN ACHATE VARIA

Romæ apud Dominum Mariun Piccolomineum

Arnoldus Van Westerhout fecit

ROMANUM MUSEUM
SIVE
THESAURUS
ERUDITÆ ANTIQUITATIS.

SECTIO SECUNDA.

Deorum Simulacra, Idola, aliæque Imagines æreæ.

ROMA gentium domina, & per excellentiam 1
Urbs dicta tamquam Dea ſummo cultu ab antiquis venerata eſt, templaque habuit tam apud Romanos, quàm apud exteros. *Alabandenſes* (inquit Livius lib. 35. cap. 6.) *templum Urbis Romæ ſe feciſſe commemoraverunt* (in Senatu) *ludosque anniverſarios ei Divæ inſtituiſſe*. Alabanda fuit Cariæ oppidum, quæ regio eſt minoris Aſiæ. Cæſar Octavianus templum Urbi Romæ, patrique Cæſari, quem Heroa Julium nominavit, Epheſi, & Nicææ clariſſimis Aſiæ, & Bithyniæ civitatibus fieri permiſit, ut narrat Dio Caſſius lib. 51. & sìc in Græcis veteribus nummis ΘΕΑ ΡΩΜΗ ſæpiùs inſcribitur. In ipſa quoque Urbe plura ei templa ædificata ſunt, inter quæ ſuperbiſ-

ſimum fuit illud ab Antonino Pio erectum, cujus occurrit typus in nummis ejusdem Imperatoris cum epigraphe, ROMÆ ÆTERNÆ. Repræſentatur autem hæc Dea cum galea criſtata nudam habens mammam dextram Heroinæ inſtar eo planè modo, quo exhibetur in hac imagine, & deſcribitur à Corippo lib. 1. de laudib. Juſtini.

Addidit antiquam tendentem brachia Romam,
Exſerto & nudam geſtantem pectore mammam,
Altricem Imperij, libertatisque parentem.

Cicero in Catil. Orat. 4. Romam vocat *lucem orbis terrarum, atq; arcem omnium gentium*. Tibull. lib. 2. el. 5. immortalitatis nomen ei tribuit.

Romulus æternæ nondum formaverat Urbis
Mœnia.

Martialis ep. 8. lib. 12.

Terrarum Dea, gentiumque Roma,
Cui par eſt nihil, & nihil ſecundum.

Iſidorus lib. 8. Orig. cap. 6. *Roma ſola Urbs, cætera Oppida.* Sed non ſoli authores profani Urbem Romam his ſublimibus titulis decorarunt; ipſum etiam audiamus Hieronymum lib. 2. contra Jovin. de illa ſic loquentem. *Urbs potens, Urbs Orbis domina, Urbs Apoſtoli voce laudata, interpretare vocabulum tuum, Roma, aut fortitudinis nomen eſt apud Græcos, aut ſublimitatis juxta Hebræos.*

2 Bacchus hic repræſentatur facie juvenili & muliebri, prout ab Albrico depingitur, teneroque ac delicato vultu, crinibus more puellarum collectis & pendentibus. Ovidius lib. 4. Metam.

. . . . . Tibi enim inconſumpta juventas
Tu puer æternus, Tu formoſiſſimus alto
Conſpiceris cælo; tibi, cum ſine cornibus adſtas,
Virgineum caput eſt.

Vitium frondibus, & uvis coronatus exhibetur juxta ejusdem Ovidij deſcriptionem lib. 3. Metam.

Ipſe racemiferis frontem circumdatus uvis.

Harum enim ferebatur inventor; cui tamen opinioni refragatur Tertullianus in Apolog. cap. 11. Bacchum non inventorem vitis, ſeu vini uſus, ſed tantum demonſtratorem fuiſſe ſcribens. Caput Dei mitrâ vincitur ſolito ejus ornamento. Propertius lib. 4. el. 2.

Cinge caput mitrâ, ſpeciem furabor Jacchi.

Sed quare vinculo caput alligare ſolitus fuerit, declarat Diodorus apud Euſebium lib. 2. Præp. ev. cap. 2. Πρὸς δὲ τὰς ἐκ τοῦ πλεονάζοντος οἴνου κεφαλαλγίας, ἀναδεδέσθαι τὴν κεφαλὴν μίτρᾳ. *Porro* (inquit) *mitrâ quidem revinctum illum caput habuiſſe ferunt, adverſus acutos capitis dolores,*

quos

DEA ROMA
1
Apud
Authorem

BACCHVS
2
Apud Io. Petrum Bellorium
In Orbe aere.

SATYRA Sive FAVNA.
9
Apud Authorem
In ſtatua ex ære.

BACCHVS
4
P.S.B. Sculp.
Apud E. P. Burghesium

quos ex immoderato vini hauſtu pateretur. Flores quidam roſis ſimiles mitræ annexi ſunt adverſus ebrietatem, ut docet Athenæus, valentiſſimis, quibus veteres non convivarum frontes tantummodo, ſed & calices torosque ſolebant adornare. Horatius lib. 1. Carm. od. 36. *Neu deſint epulis roſæ.* Et Tibullus lib. 2. el. 6.

Aut è veſte ſacris tendent umbracula ſertis
Vincta: coronatus ſtabit & ipſe calix.

Bacchum diverſa nomina ſortitum fuisſe refert Auſonius ep. 30.

Ogygia me Bacchum vocat.
Oſirin Aegyptus putat.
Myſi Phanacen nominant.
Dionyſon Indi exiſtimant.
Romana ſacra Liberum.

Dictus eſt Liber à liberando, quod vinum à curis mentem liberet, triſtitięque mederi videatur: non autem ob licentiam linguæ. Auctor eſt Seneca lib. de tranq. vitæ. Huic imagini ab una parte ſubjicitur patera, ſeu Bacchi populum, quod & ſcyphus, & cantharus vocatur: ab altera phallum, cujus pompam Melampus in Græciam primus introduxit, teſte Herodoto in Euterp. Plutarchus lib. de cupid. opum deſcribens ſacram Bacchi pompam, amphoram vini cum palmite, hinc hircum quem trahebat aliquis, poſt ciſtam nucum, & phallum, recenſet. Plura vide apud Euſeb. lib. 2. Præp. ev. cap. 1. Arnobium lib. 5. adv. gent. Diodorum lib. 1. cap. 2. Auguſtinum lib. 7. Civit. Dei cap. 21. & 24. & Æliam Cretenſem.

Bacchum ſequitur Satyra, ſive Fauna caprinis auribus, & erectis in 3 fronte cornibus inſignis, cincta eſt pelle animalis per ungues ante pectus adſtrictâ more Satyrorum, Bacchantium, Nebridum, aliorumque Liberi patris ſequacium, qui ſolebant ſe veſtire varijs caprorum, cervorum, leonum, & tigrium pellibus, juxta Claudiani deſcriptionem lib. 1. de rap. Proſerp.

. . . . *Lenisque ſimul procedit Jacchus*
Crinali florens hedera, quem parthica velat
Tigris, & auratos in nodum colligit ungues.

Depingitur Bacchus ab Herodoto lib. 7. cap. 74. lævâ thyrſum 4 geſtans, dextra ſcyphum, cujus pedibus asſidet Pantheriſcus. Baccho ejusque ſequacibus thyrſum ideò datum esſe ſcribit Phornutus, quòd ebriorum pedes ſuum officium difficiliter peragant, ſive, ut docet Lil. Gyraldus ſyntag. 8. quòd raro ſine rixa compotationes finiantur. Caput habet cinctum mitrâ more veterum, qui capitis vinculum adverſus ebrietatem ſubſidium continere putabant. Scyphum ſeu can-

tharum tenet, quòd uſus vini repertor crederetur. Fauno, vel Sileno quaſi ebrius innititur, hos Bacchi ſequaces fuiſſe narrat Suidas. Panthera ei comes tribuitur teſte Philoſtrato Imag. lib. Πάρδαλις τοῦ Θεοῦ σύμβολον. *Panthera Bacchi ſymbolum.* Ea de cauſa inquit Oppianus lib. 4. de Venat. quòd illa vino gaudeat.

Παρδάλιας καὶ δῶρα Διονύσοιο δάμασσαν.

Pantheras etiam dona Bacchi capiunt.

Vel ad indicandum efferatas mentes temperato vini uſu mulceri, Bacchus enim Lyæus dictus eſt, quaſi lenitatem præſtans, ſi Fulgentio fides lib. 2. Mythol. Sic etiam Tibullus lib. 3. el. 6.

Ille facit dites animos Deus, ille ferocem
Contudit, & dominæ miſit in arbitrium.
Armenias tigres, & fulvas ille leænas
Vicit, & indomitis mollia corda dedit.

5 Cybele uxor Saturni vulgò repræſentatur cum corona turrita; quia ipſiſſima Terra habetur, quæ urbibus exculta eſt, ut notat Servius ad lib. 10. Aeneid. Pedem ſiniſtrum roſtro navis imponit, fortè ut denotet globum terreſtrem ex aqua & terra compoſitum eſſe, terræque extremitates maritimis undis allui. Varia hujus Deæ nomina recenſet Strabo lib. 10. eamque nominatam ſcribit Berecyntiam à Phrygibus, Rheam à Troibus Idam accolentibus, Matrem Deorum, & Agdeſtin, & Phrygiam, Magnam Deam; à locis autem Idæam, Dindimenen, Pylenen, & Peſſinuntiam. Fuit etiam dicta Ops, quòd terrę ope vita hominum ſuſtentetur; Veſta, ſive quòd terra rebus omnibus veſtiatur, ſeu quia vi ſua ſtat, ut docet Ovidius lib. 6. Faſtor. Mater alma ab alendo; & Pales, quòd ſit pabulorum Dea; Bellonam quoque, Deam Syriam, & Iſidem illam vocat Apulejus lib. 8. Metamorph.

6 Sequitur Ceres Saturni & Opis filia dextrâ facem gerens. Cererem ea de cauſa inter Deas relatam ſcribit Plinius lib. 7. cap. 56. quòd docuerit molere frumentum, panemque ex illo conficere, cùm anteà homines glande veſcerentur. Ovidius lib. 5. Metam.

Prima Ceres unco glebam dimovit aratro,
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris.

Unde Frugifera nominata eſt, habuitque cum Baccho vini potus inventore conjuncta ſacra; idem Ovidius lib. 3. Faſtor.

Ipſe ſuos ludos uvæ commentor habebat,
Quos cum Tedifera nunc habet ille Dea.

Tediferæ nomen ſortita eſt, quòd filiam Proſerpinam à Plutone raptam inveſtigando tedis in Ætna monte accenſis univerſum terrarum

Orbem

CYBELE
5
Apud Antonium
de Caualerijs

CERES
6
Apud Ant. de Coualerijs

NEPTVNVS
7
Apud Antonium de Caualerijs

MERCVRIVS
8
P. S. B. sculp.
Apud I. P. Bellorium

Orbem luſtraverit, ut notat Apollodorus lib. 1. Biblioth. Sic etiam canit Statius lib. 12. Theb.

Qualis ab Aetnæis accenſâ lampade ſaxis
Orba Ceres magnæ variabat imagine flammæ
Auſonium, Siculumque latus.

Eadem legum inventrix credebatur, unde à Græcis Θεσμοφόρος, & à Latinis Legifera dicta eſt.

Neptunus maris Deus hìc exhibetur paluſtribus juncis coronatus, cum capillo, & barba tortis, ac prolixis, more Deorum fluviatilium, ſiniſtrâ elevatâ fortè tridentem gerens, quo triplex aquarum virtus innuitur, liquida nempe, fœcunda, & potabilis, juxta Fulgentij interpretationem lib. 1. Mythol. dextrâ extensâ fluctus marinos compeſcens, planè ut deſcribitur à Virgilio lib. 1. Aeneid. Cùm hoc ſimulacrum temporis injuriâ ambabus mutilatum ſit manibus, quid illis geſtaverit, conjectandum; fortaſsè Delphinum tenebat ſiquidem tam delphinus, quàm tridens Neptuni ſunt inſignia. *Qui Neptuno ſimulacrum faciunt*, inquit Hyginus lib. 2. Aſtronom. *Delphinum aut in manu, aut ſub pede conſtituere videmus; quod Neptuno gratisſimum eſſe arbitrantur.* Hìc Deus dictus eſt à Græcis Ποσειδῶν, quod pedibus terram quatiat; ut & Ἐννοσίγαιος, ἀπὸ τῆς ἔνοσις, concusſio, & γαῖα, terra. Similiter etiam Σεισίχθων motor terræ, à verbo σείω, quatio, concutio, & χθών, *terra ſolum*. Unde ſcribit Ammian. Marcel. lib. 17. Poëtas veteres, & Theologos Neptunum humentis ſubſtantiæ poteſtatem Ennoſigæum, & Siſichthona nuncupaſſe. 7

Mercurium dixerunt veteres quaſi mercium curam; omnem enim negotiatorem dici poſſe Mercurium docet Fulgentius lib. 6. Mythol. De marſupio, quod gerit, hæc Georgius Codinus de orig. Conſtant. Τοῦ κέρδους αἴτιον λέγουσι, καὶ ἐμπόριον τὸν Ἑρμῆν· ὅθεν τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἱστῶσι βαστάζειν μάρσιπον. *Mercurium lucri authorem perhibent, & præſidem mercaturæ; quocirca ſimulacrum ejus marſupium geſtare faciunt.* Ariſtophanes etiam ſtatuit eum ἐμπολαῖον; unde apud Ovid. Mercator hunc Deum alloquens ait lib. 5. Faſt. 8

Da modo lucra mihi, da facto gaudia lucro;
Et fac ut emptori verba dediſſe juvet.

Et apud Plautum in Sticho act. 3. ſc. 1.

Cum benè re geſta ſalvos convertor domum;
Neptuno grates habeo, & tempeſtatibus,
Simul Mercurio, qui me in mercimonijs
Juvit, lucrisque quadruplicavit rem meam.

Etenim Mercurij duo ſunt munera, nuncium Deorum agere, & lucrum

crum afferre Mercatoribus. *Bonis nuncijs* (inquit C. Cæſar lib. 3. de bel. civ.) *afficit homines Mercurius, & nuncijs præeſt.* Utrumque autem munus ipſemet declarat expreſsè apud Plautum in prolog. Amphit.

Nam vos quidem id jam ſcitis conceſſum, & datum
Mihi eſſe ab alijs Dijs; nuncijs præſim, & lucro.

Hic Deus apud Græcos λόγιος dictus eſt, quaſi ſtudiorum, litterarum, & eloquentiæ præſes juxta Budæi interpretationem in Comm. Illum Jovis & Majæ filium finxerunt veteres, ideſt, mentis & prudentiæ, ut docet Georgius Codinus, cujus verba hìc refero. Τὸν Ἑρμῆν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, κατὰ τὴν αὐτῶν πεπλανημένην μυθολογίαν, υἱὸν Διὸς λέγουσι καὶ Μαίας, οἷον τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως. ἐκ νοῦ γὰρ καὶ φρονήσεως ὁ λόγος γεννᾶται. διὰ τοῦτο καὶ πτερωτὸν αὐτὸν ποιοῦσι, ὡς ταχύν. οὐδὲν γὰρ λόγου ταχύτερον, καὶ Ὅμηρος, ἔπεα πτερόεντα. *Græci & Romani veteres ſecundum falſam eorum mythologiam dicunt Mercurium Jovis & Majæ filium eſſe, ideſt, mentis & prudentiæ, nam ex mente & prudentia oritur oratio. Propterea etiam alatum fingunt, quia ſermone nihil eſt velocius, unde Homerus verba vocat alata.* Caduceum, quem ſiniſtrâ manu tenet, apertæ orationis rectitudinem ſignificare ſcribit Cælius Rhodiginus lib. 21. cap. 6. Serpentes verò implicitos diſſidentes orationis virtute conciliari voluntates. De caduceo meminit Iſidorus lib. 8. Orig. cap. 11. *Mercurius* (inquit) *virgam tenet, quæ ſerpentes dividit, ideſt, venena; nam bellantes & diſſidentes interpretum oratione ſedantur.* Unde vocatur hic Deus à Macrobio lib. 1. Saturn. cap. 12. vocis & ſermonis potens. Refert Jamblichus ſect. 1. de Myſt. cap. 1. Aegyptios ſcriptores Mercurio veluti omnium inventori ſuos libros ſcribere ſolitos fuiſſe, eumque præeſſe ſapientiæ, & eloquio. Proclus etiam lib. de Anim. & Dæm. mentionem de illo facit his verbis. *Mercurius ut Jovis nuncius paternam animis explicat voluntatem, atque ita nobis exhibet diſciplinam; atque iterum, ut inquiſitionis eſt auctor, inventionem ſuis præſtat alumnis.* Scribit Pauſanias in Arcad. Mercurium mandata Jovis præferre, animaſque mortuorum ad inferos deducere: eadem leguntur apud Petronium Satyr. cap. 100. & Virgilium lib. 4. Aeneid.

Tum virgam capit: hac animas ille evocat orco
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit;
Dat ſomnos, adimitque, & lumina morte reſignat.

Caduceus erat apud Græcos ſignum pacis, & Caduceatores vocabantur, qui ad pacem mittebantur legati, ut innuit Amm. Marcell. lib. 21. *Caduceatoribus miſſis ex more.* His injuriam intuliſſe maximum habebatur

MINERVA
9
In Thesauro
Christinæ
Reginæ

MINERVA
10
Apud Ant. de Cavalerijs

DIANA EPHESIA
11
P.S.B. Sculp.
Ex ſchedis

bebatur nefas teſte Cælio Rhodigino lib. 21. cap. 6. Mercurium Auſonius furem vocat Technopag.

Inter virtutes quod nomen Mercurio? fur.

Etenim Tireſiæ fertur ſubripuisſe boves, tridentem Neptuno, Marti gladium, ſceptrum Jovi, Apollini arcum & ſagittas, forcipem Vulcano, & Veneri ceſtum. Posſidet . . . . . le Feure aurifex gallus elegantem æream Mercurij ſtatuam, aliasque imagunculas rei antiquariæ ſtudioſorum inſpectione non indignas.

9 Hoc elegantisſimum Minervæ ſimulacrum in theſauro Chriſtinæ Auguſtæ asſervatur, cujus ferè ſimilis imago ſub iſtius Deæ vel Aspaſiæ nomine inter gemmas exhibita eſt. Galeam habet illa quadrigis, pegaſo, & ſphinge ornatam, quæ omnia propria ſunt Minervæ ſymbola, & quæ Sect. 1. pro ingenij noſtri modulo explicavimus. Gorgona ei ponitur in thorace ut favorabile amuletum, cui credebant veteres inesſe vim quamdam præſtandæ ſecuritatis, & abigendi pericula.

10 Sequitur aliud pulcherrimum ejusdem Minervæ ſignum habitu currentis, dextrâ forte haſtam, lævâ gorgonam pectori affixam tenentis: casſidi ſuper impoſitæ ſunt Sphingis, & Pegaſorum imagines, de quibus alibi. Currit hæc Dea vel propter *acrem minimèque retrahendum ad res impetum*, ſi fides Phornuto, vel quod *ad depellendam injuriam, atque opem ferendam ſatis eſt inſtructa, unde Victoria eſt appellata*.

11 Pingitur Diana Epheſia cum multis mammis, velut alma mater, quæ uberibus ſuis alit genus humanum. De illa mentionem facit D. Hieronymus in Epiſt. ad Epheſ. *Erat Epheſi templum Dianæ, & ejusdem in ipſo Multimammia, ideſt, multarum mammarum effigies, quia cultores ejus decepti putabant eam omnium viventium nutricem.* Celeberrimum hoc templum in nummis imperialibus occurrit: in eo centum viginti ſeptem columnæ fuerunt ſexaginta pedum altitudine, ſingulæ à ſingulis regibus factæ, ex quibus trigintaſex mirabili artificio cælatæ, quales forte ſunt Trajanæ & Antoninianæ Romæ etiam nunc extantes. Elegantem hujus templi deſcriptionem vide apud Philonem lib. de VII. Orbis Miraculis, Plinium lib. 17. cap. 40. & Vitruvium lib. 2. de Architect. cap. 9. & lib. 3. cap. 1. qui de Jonica ejus exædificatione, ambitu, & Architectis plura referunt. Scribit Plutarchus in opusculo de vitando ære alieno debitores ad hoc templum confugientes tutos à creditoribus, & intactos remanere. Hæc Dea coronam turritam gerit in capite, quia eadem credebatur Iſis, Ceres, & Cybele ſive Terra, quæ urbibus exculta eſt. *Et quoniam* (inquit Codinus

Codinus de Orig. Conſtant.) *cujusque urbis ſedes terra eſt, fingitur turrita, quaſi urbes geſtaret.* Καὶ ἐπειδὴ ἕδρα πάσης πόλεως ἡ γῆ ἐστιν, ὡς βαστάζουσα τὰς πόλεις, πλάττεται πυργοφόρος. Audiamus etiam Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 20. Iſidem ad inſtar Dianæ Epheſiæ deſcribentem. *Iſis cuncta religione celebratur, quæ eſt vel terra, vel natura rerum ſubjacens Soli. Hinc eſt, quòd continuatis uberibus corpus Deæ omne denſetur: quia vel terræ, vel rerum naturæ halitu nutritur univerſitas.* Sic Apulejus lib. 11. Metam. Iſidem, Deûm Matrem, Minervam, Venerem, Dianam, Proſerpinam, Cererem, Junonem, Bellonam, Hecaten, Rhammuſiam unam & eamdem esſe docet, *cujus numen unicum multiformi ſpecie, ritu vario, nomine multijugo totus veneratur Orbis.* Etenim tot numinum attributa in hoc ſimulacro conjuncta repræſentantur: muralis nempe Phrygiæ Cybeles corona, noctilucæ Iſidis velum, Cancer Lunæ, Epheſiæ Dianæ Victoriæ & mammæ, ejusdem Siculę Cervi & Apes, Magnę Matris Leones, Cereris Eleuſinę Boves & Dracones, Minervæ Sphinx, Telluris deniq; glans & fructus. Vir præclari nominis, doctrinâque præſtantisſimus Jo. Petrus Bellorius quondam Claudij Menetreij ceimeliothecæ Barberinæ Præfecti de Symbolica Dianæ Epheſiæ ſtatua librum in lucem reſtituit, ſuisque eruditisſimis notis illuſtravit, & adauxit, quem conſulere poterit, qui ulteriorem hujus ſimulacri expoſitionem deſiderabit.

12 Similem Dianæ Luciferæ imaginem exhibuimus inter gemmas, & explicavimus. Hæc ab illa tantummodo differt, quòd Orbi inſiſtat, quem lumine ſuo tamquam ardenti face conſpicuum, lucidumq; reddit. Scribit Firmicus Matheſ. 2. & 4. eamdem terræ imperium ex vicinitate ſortitam cuncta animantia corpora concepta procreare, & generata disſolvere, ideoque omnem corporis humani ſubſtantiam ad poteſtatem lunaris numinis ſpectare. Dicta confirmat D. Ambroſius in 4. Hexam. docens Lunam id in ſe induere miniſterium, in quod & frater ejus, ut illuminet tenebras, foveat ſemina, augeat fructus. Hæc Dea partubus quoque mulierum favere credebatur. *In partu* (inquit Tertullianus lib. de Anima cap. 39.) *Lucinæ & Dianæ ejulatur.* Ea de cauſa teſte Macrobio lib. 7. Saturn. cap. 16. *Quia proprium ejus munus eſt diſtendere rimas corporis, & meatibus viam dare, quod accelerando partui ſalutare eſt.* Unde dux naſcentium, mortalium corporum auctor, & conditrix vocatur ab eodem Macrobio lib. 1. in ſomn. Scip. cap. 11. Audiendus etiam Porphyrius apud Euſebium lib. 3. præp. ev. cap. 3. de illa ſic loquens. Λοχία τε ἡ Ἄρτεμις, καὶ περ οὖσα παρθένος, ὅτι ἡ τῆς νουμηνίας δύναμις προσθετικὴ εἰς τὸ τίκτειν. *Ac partui quidem tametſi virgo Diana præeſt, quod novilunio vis quædam*

DIANA LVCIFERA
12
Apud I.P. Bellorium
P. S. B. Sculp

DIANA TRIFORMIS 13
P. S. B. Sculp.
Apud E. Card. Chigium

DIANA TRIFORMIS
14
Apud E. Card. Chigium
P.S.B. Sculp.

quædam inſit, quæ pariendi facultatem afferat. Ideoque facem ardentem manu gerit; quâ veteres novilunij virtutem ſignificabant, teſte eodem Euſebio loco citato. De Velo disſervimus Sect. I.

Petrus Abbas Seguinus in ſelectis ſuis numismatibus nummum 13
æreum Philippi junioris ab Antiochenſibus percusſum protulit, in cujus averſa parte ſtantes exhibentur tres figuræ muliebres obverſis tergis junctæ, modijs capitibus impoſitis, huic noſtræ imagini ferè ſimiles; etenim illarum media facem utrâque manu gerit; dexterior Serpentem dextrâ, lævâ clavim antiquæ formæ; ſiniſterior verò dextrâ ſtimulum, vel gladium, lævâ flagellum; pedibus illarum ab utraque parte Canis asſiſtit. Vir eruditisſimus inſolitum hunc typum ad Furias putavit referendum, quibus divini honores à Romanis, Græcisque tributi fuere, ut narrant Pauſanias in Arcad. & Corinth. & Cicero lib. 3. de natura Deorum, qui eas fanum Athenis, Romæ lucum habuisſe ſcribit. Illuſtriſs. Spanhemius in lib. de Cæſ. Imp. Jul. fol. 54. Gordiani Pij nummum ęreum maximi moduli in theſauro regio asſervatum deſcribit, cujus averſa pars ſimilem typum exhibet, quem & ipſe doctrinâ præſtantisſimus ad Furias credit pertinere. Summis viris in re antiquaria facilè Principibus vix audeo refragari; ſed quia in obſcuris verſamur, quorum interpretationes poſsunt diverſimodè conjectari, mihi quoque licebit aliquam de hac imagine ſententiam proferre. Hoc igitur ſimulacrum ad Hecaten referendum cenſeo, quam Minutius Felix Triviam nominat trinis capitibus, & multis manibus horrificam. Quid autem horribilius tedis, funibus, Serpentibus, & ſtimulis? Quid proprius infernorum Deę? Canes ipſi in Seguini nummo expresſi Hecatę immolabantur, quam veteres Equum, Taurũ, Leænam, & Canem nominabant: auctor eſt Porphyr. lib. 4. de abſtin. Τὴν δ' Ἑκάτην ἵππον ταῦρον δὲ λέαιναν κύνα. Luna, Diana, Hecate idem credebatur numen, ſi fides Phornuto; unde harum trium figurarum prima Lunæ creſcenti veluti diademate coronata exhibetur, cui perſea impoſita eſt, Iſidi, quæ eadem cum Luna habebatur, conſecrata, ut docet Plutarchus in lib. de Iſ. & Oſ. Facem ardentem utrâque manu gerit, quâ novilunij virtus ſignificabatur. Secunda caput habet coronâ 14
radiatâ ornatum, Reginæ Manium Inſigni, virtutem ſolarem frugum productioni necesſariam forſan indicante: dextrâ gladium ſive ſtimulum tenet, lævâ Serpentem. Pauſanias in Arcad. deſcribit ſimulacrum Dianæ, alterâ manu lampadem, alterâ duos Dracones geſtantis, fortasſe quia Proſerpina, quæ eadem & Diana, pro ſegetibus accipiebatur, ſegetes autem ventis agitatæ Serpentum meatus imitantur; forſan etiam Dracones iſti ad iter Lunæ fluxuoſum iisdem meatibus ſimile

referuntur, ut & ad viperea flagra, quæ Prudentius ad Hecaten pertinere docet.

. . . . Putatur
Agmina vipereo ſuperis inducere flagro.

Audiamus, quid de ſtimulo, & Dracone ſentiat Euſebius lib. 2. Præp. ev. cap. 5. Κύει μὲν ἡ Δημήτηρ, ἀνατρέφεται δὲ ἡ κόρη, μίγνυται δ' αὖθις ὁ γεννήσας οὑτοσὶ Ζεὺς τῇ Φερεφάττῃ, τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ μετὰ τὴν μητέρα, Δηῶ, ἐκλαθόμενος τοῦ προτέρου μύσους, καὶ μίγνυται δράκων γενόμενος, ὃς ἦν ἐλεγχθείς. Σαβαζίων γοῦν μυστηρίων σύμβολον τοῖς μυουμένοις ὁ διὰ κόλπου Θεός. Δράκων δὲ οὗτος διολκούμενος τοῦ κόλπου τῶν τελουμένων, ἔλεγχος ἀκρασίας Διός. Κύει καὶ ἡ Φερεφάττα παῖδα ταυρόμορφον ἀμέλει φησί τις ποιητὴς εἰδωλικὸς, Ταῦρος

Πατὴρ Δράκοντος, καὶ πατὴρ Ταύρου Δράκων,
Εν ὄρει τὸ κρύφιον Βουκόλος τὸ κέντρον.

Ceres quidem peperit, puella verò educatur: rurſum ecce tibi caſtus Jupiter cum Pherephatta, quam ipſe genuerat, poſt Cererem matrem congreditur execrandi flagitij prioris oblitus; & congreditur Draconis formâ tectus, ſic tamen, ut qui ſub ea latet, manifeſtò poſtmodum teneatur. Enim verò Sabaziorum utique myſteriorum jis, qui ſacris initiantur, ſymbolum eſt, Deus ſinum pervadens: Deus autem iſte Draco eſt, qui per medium eorum, quos ſolemni ritu initiant, ſinum trahitur, certum planè impotentis Jovis libidinis argumentum. Parit etiam Pherephatta filium Taurinâ ſpecie, nimirum ut Idolorum cultor poëta cecinit,

Taurus Draconem genuit, & Taurum Draco,
In monte occultum Bubulcus ſtimulum.

15 Bubulci enim bacchico furore correpti arcana hæc facta ducentes paſtoralem ſtimulum celebrabant. Tertia clavim antiquæ formæ dextrâ gerit, ſiniſtrâ funes. Jano clavis tribuebatur, quem à multis eumdem creditum fuiſſe atque Apollinem, & Dianam refert Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 9. *Apud nos* (inquit) *Janum omnibus præeſſe januis nomen oſtendit; quod eſt ſimile* θυραίῳ. *Nam & cum clavi, ac virga figuratur, quaſi omnium & portarum cuſtos, & rector viarum. Pronunciavit Nigidius Apollinem Janum eſſe, Dianamque Janam appoſitâ D litterâ, quæ ſæpè I litteræ causâ decoris apponitur.* Pauſanias verò in El. pr. deſcribit ſimulacra Plutonis, Proſerpinæ, & Nympharum duarum, quarum altera pilam tenet, altera clavim, quæ Plutonis inſigne dicitur eâ ratione, quòd ab eo inferorum ſedes ita clauſa ſit, ut inde nemini reditus pateat; ſicque innuere videtur Hecates clavim geſtans inferorum portas ab ea reſerari. Funes etiam ad pœnas infernales referuntur, clavimque optimè comitantur, ſiquidem

DIANA TRIFORMIS
15
Apud E. Card. Chigium
P. S. B. Sculp.

MYTHRAS
16
Apud P. A. Rolandum M.
P. S. B. Sculp.

dem quod ligatum eſt & clauſum, effugere haud facilè poteſt. Virgilius lib. 6. Æneid.

. . . . Facilis deſcenſus Averni,
Noctes atque dies patet atri janua Ditis:
Sed revocare gradum, ſuperasque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor eſt.

Laurus autem, quâ coronatum eſt hoc ſimulacrum, convenit Hecatæ, ſive Lunæ, teſte Euſebio lib. 3. cap. 3. quoniam à Sole ignea fit.

Mithras hìc exhibetur indumento perſico amictus, tiarâque redimitus, ut deſcribitur à Luciano in Concilio Deorum. Genu tauro innititur, alterâ manu roſtrum bovinum prehendens, alterâ cultrum ejus tergo infigens. Mithram Perſæ exiſtimabant esſe Solem, teſte Suidâ in voce Μίθρας. Sic etiam Strabo lib. 15. Πέρσαι τιμῶσι καὶ Ἥλιον, ὃν καλοῦσι Μίθραν. *Perſæ* (inquit) *colunt Solem, quem Mithram vocant.* Et Heſychius. Μίθρας ὁ Ἥλιος παρὰ Πέρσαις. Eumdem & Apollinem, & Titanem, & Oſirim esſe docet Statius lib. 1. Thebaid. 16

Phœbe parens, &c. (& deinde)
Adſis ô memor hoſpitij, Junoniaque arva
Dexter ames, ſeu te roſeum Titana vocari
Gentis Achemeniæ ritu, ſeu præſtat Oſirim
Frugiferum, ſeu Perſæi ſub rupibus antri
Indignata ſequi torquentem cornua Mithram.

Bos proſtratus ſymbolum eſt terræ; Mithras eſt Sol calore ſuo fœcundans terram; eamque in ſigno Tauri cultro, ideſt, vi ſuâ penetrans, genitalemque humorem eliciens, ac ſemina foras protrudens ad rerum omnium procreationem, nutrimentumque animalium, quæ per Canem guttas ſanguinis defluentes lambentem indicantur: Canis etiam ut aſtrum Tauro proximum hìc ponitur. Cauda Bovis in ſpicas deſinens terræ fœcunditatem in hoc ſigno innuit; etenim menſe Aprili ſpica è foliculo primùm erumpit. Scribit Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 21. Cancrum obliquo gresſu Solis iter numquam rectum, ſed meatibus plenum oſtendere, & maximè in illo ſigno Solem à curſu ſupero incipere obliquum inferiora petere, ſicque virtus Solaris in Tauro invaleſcens incipit deficere in Cancro, virtusque genitalis paulatim in illo comprimitur. Ægyptij Serpentis naturæ quamdam inesſe divinitatem putabant, teſte Euſebio lib. 1. cap. 7. & lib. 3. cap. 3. eumque ſpiritalisſimum omnium animal, & igneum, proindeque fœcunditatis ſymbolum, unde per Serpentes & fœcunditatem, & in formarum productione varietatem deſignari docet eruditisſimus Kircherius lib. 5. Obel. Pamphil. Aquila propter altisſimam volatus velocitatem

 altitu-

altitudinem Solis oſtendens in ſummo poſita eſt: illa etiam ob maximam pernicitatem Mithræ conſecrata fuit, ut & Corvus, & Accipiter, de quibus Porphyrius lib.4. de Abſtin. *Decretum apud primos habetur de animarum in diverſa corpora transmigratione, id quod etiam in Mithræ myſterijs videntur ſignificare. Ut enim communionem nobis eſſe cum cæteris animalibus innuant, per animalium nomina conſueverunt nos interſtinguere; adeò ut, qui jam initiati participes ſunt eorumdem ſacrorum, Leones vocent, mulieres Hyenas; famulantes autem Corvos. Itidem in patribus, Aquilæ enim, & Accipitres hi appellantur; & qui leonina aſſumit, circumponit ſibi omnigenas animalium formas. Quorum cauſam afferens Pallas in jis, quæ de Mithra tradit, communem hominum opinionem eſſe inquit, ut ad Zodiaci orbis naturam hæc referenda judicentur.*

17 Præclarum Æſculapij ſignum exhibemus modium geſtantis in capite, baculo, cui Serpens involutus, innixi. Ejus imaginem deſcribit Albricus his verbis. *Æſculapius Deus medicinæ putatur cum barba valde prolixa, indutus habitu Medici, cujus manus baculum cum ſerpente geſtabat intorto.* Modium fœcunditatis, & abundantiæ typum habet in capite, dignum ſanè hujus Dei ſymbolum, ſiquidem abſque bona, & perfecta valetudine nil jucundum, nil pretioſum; at cum optima ſalute ipſemet pauper dives, & felix habetur. Æſculapium à quibusdam eumdem cum Oſiride creditum fuiſſe ſcribit Tacit. lib.4. Hiſt. cap.84. unde non mirum habetur, ſi modium imponitur capiti. Eidem baculum quaſi ægrotantium ſuſtentaculum tribui alibi diximus; Serpens verò additur baculo circumvolutus, juxta Theodoreti mentem ſerm. 7. quòd *morborum malignitatem deſerant ægrotantes ope Medici, ut ſuam veterem pellem Serpentes.* De hoc ſimulacro ſic Statius Papinius.

. . . . Maximus ægris
Auxiliator adeſt, & feſtinantia ſiſtens
Fata, ſalutifero mitis Deus incubat Angui.

18 Salus Dea hìc repræſentatur dextrâ pateram gerens, cui cibus impoſitus eſt, lævâ Serpentem. De Salute, quæ eadem eſt atq; Hygiæa, plura diximus in gemmis. Illa ferebatur Æſculapij filia, amboque precabantur, ut morbos depellerent, & adeſſe vellent ægrotantibus. Sic apud Terentium in Hecyra act.3. ſc.2.

Malè metuo, ne Philumenæ magis morbus adgravescat:
Quod te, Æſculapi, & te, Salus, nequid ſit hujus, oro.

Serpens huic Deæ tribuitur, tum quia revaleſcentes renovantur, ut Serpentes, & quaſi ſenectutem exuunt, tum quia Serpenti multa inſunt remedia

ÆSCV LAPIVS
17
P.S.B. Sculp.
Apud I. P. Bellorium

SALVS
18
P. S. B. Sculp.
Apud E. Card. Chigium

VVLCANVS
19
P.S.B. Sculp.
Apud I.P. Bellorium

FOR TVNA
20
P. S. B. Sculp.
Apud I. P. Bellorium

remedia ſaluti & acquirendæ, & conſervandæ opportuna, teſte Plinio lib. 29. cap. 24. Patera verò, cui cibus impoſitus eſt, ſive quòd Salus medicamentis acquiratur, ſive quòd ſolâ Deorum ope & adipiscatur, & conſervetur. Ædem Salutis C. Junius Bubalcus, quam Cos. bello Samnitum voverat, Cenſor locavit, Dictator dicavit; hæc à Fabio pictore depicta fuit. P. Victor templum Salutis in ſexta Urbis regione conſtituit. Salutarem portam, quòd prope ædem Salutis esſet, Romæ appellatam ſcribit Feſtus.

Vulcanus hìc exhibetur pileatus, malleum dextrâ tenens ad ſimilitudinem fabri deformis, & claudi, ut depingitur ab Arnobio lib. 6. adverſ. Gent. & Albrico de Deorum Imag. cui forceps additur in ſiniſtra, & ſic in nummo gentis Aureliæ viſitur caput Vulcani barbatum cum pileo, & forpice pone cervicem. Hunc Deum Jovis, & Junonis filium quidam asſerunt; Lucianus verò lib. 1. de Sacrific. illum ſolius Junonis filium declarat. ὅμοια δὲ τούτοις καὶ περὶ τῆς Ἥρας ᾄδουσιν, ἄνευ τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα ὁμιλίας ὑπηνέμιον αὐτὴν παῖδα γεννῆσαι τὸν Ἥφαιστον, οὐ μάλα εὐτυχῆ τοῦτον, ἀλλὰ βάναυσον, καὶ χαλκέα, καὶ πυρίτην, καὶ ἐν καπνῷ τὸ πᾶν βιοῦντα, καὶ σπινθήρων ἀνάπλεων. οἷα δὴ καμινευτήν, καὶ οὐδὲ ἄρτιον τὼ πόδε. χωλευθῆναι γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πτώματος, ὁπότε ἐρρίφη ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐξ οὐρανοῦ. *His autem ſimilia etiam de Junone canunt, nempe hanc citra virilem congresſum è ſubventaneo conceptu gravidam puerum edidisſe Vulcanum, eum non valde fortunatum, ſed fornacarium, & fabrum ærarium, ignipotentem, & in fumo perpetuo viventem, & ſcintillis oppletum, utpote qui circa caminos verſatur: tum etiam ne pedibus quidem integrum, eum enim claudicare à caſu, ex quo à Jove de cælo deturbatus eſt.* Ille artem fabrilem in Lemno inſtituit; Jovi fecit fulgura; uxores duxit Venerem, & Gratiarum unam, teſte Homero, Gratiam proprio nomine appellatam. Ponitur aliquando hìc Deus pro ipſo igne; hinc Mercurius Soſiam alloquens ait apud Plautum in Amphit. act. 1. ſc. 1.

Quò ambulas tu, qui Vulcanum in cornu concluſum geris.

Templum habuit Athenis ſupra Ceramicum, & Porticum, in quo poſitum erat ſignum Minervæ, ut refert Pauſanias in Attic. dicebatur enim cooperator Minervæ, quòd hæc Dea ſit artium etiam illarum, in quibus uſus eſt manuum: ille verò Deus inſtrumentorum, ſine quibus hæ artes non posſunt exerceri; unde Plutarchus in opuſc. de Aq. & Ig. compar. Τέχνας δὲ πάσας καὶ ἀνεῦρε τὸ πῦρ καὶ σώζει· διὸ καὶ τὸν Ἥφαιστον ἀρχηγὸν αὐτῶν ποιοῦσι. *Ignis reperit omnes, & conſervat artes; itaque etiam Vulcanum Principem, ac Ducem artium faciunt.* 19

Fortuna duplex fuit apud veteres; una cæca, quæ malos fovere, & extollere credebatur; altera videns, quæ Iſis erat, bonis omnibus 20

ſaluta-

ſalutaris, eorumque præmiatrix; ſic apud Apulejum lib. 11. Metam. Sacerdos Iſidis eumdem Apulejum ſacris hujus Deæ initiaturum alloquens. *In tutelam (*inquit*) receptus es Fortunæ ſed videntis, quæ ſuæ lucis ſplendore cæteros etiam Deos illuminat.* Eadem hæc Dea hìc exhibetur dextrâ gubernaculum, ſiniſtrâ cornucopiæ gerens: capitis ejus ornamentum deſcribitur ab Apulejo libro citato his verbis. *Corona multiformis varijs floribus ſublimem diſtrinxerat verticem, cujus media quidem ſuper frontem plana rotunditas in modum ſpeculi, vel imò argumentum Lunæ candidum lumen emicabat, dextra, lævaque ſulcis inſurgentium Viperarum cohibita.* Ideoque vocatur à Valerio Flacco lib. 4. Argonaut. *Aſpide cincta comas.* Iſidem creditam fuiſſe & Lunam, & Cererem nemo neſcit; unde iſti viperarum ſulci referri posſunt ad iter Lunæ fluxuoſum meatibus Serpentum ſimile, ut & ad Cererem, quæ Draconibus currui alligatis cælum, ut itam dicam, ſulcavit. Ovidius lib. 4. Faſt. de Cerere.

Quò ſimul ac venit, frænatos curribus Angues
Junxit, & æquereas ſicca pererrat aquas.

Globus Aſpidibus circumdatus numinis ſolaris vim fœcundativam, ſeu ſpiritum quemdam igneum univerſum permeantem ſignificabat apud Phœnices, & Ægyptios, qui, teſte Euſebio lib. 1. cap. 7. Draconis, & Serpentis naturam putabant divinam; ut & ipſe Taautes apud eumdem Euſebium Serpentem ſpiritalisſimum omnium animal, & igneum esſe tradens: temperamento autem caloris hujusmodi, & humoris provenientis ex Luna roris largisſima juſta oritur conjunctio calidi, & humidi, in qua conſiſtit omnis generatio. De cornucopiæ, & gubernaculo in ſequentibus.

21 Bupalus Sculptor primus omnium ſtatuam Fortunæ Smnyrnæis fecit polum capite ſuſtinentis, manuque Amaltheæ cornu ad declarandum illius bona: clavus eidem tribuitur vel ad ſignificandam illius firmitatem, vel ad exprimendam vim, & potentiam necesſitatis, quæ Fortunam ſæpisſimè comitatur juxta hos verſus Horatij lib. 1. Carm. od. 35. ad eamdem.

Te ſemper anteit ſæva necesſitas,
Clavos trabaleis, & cuneos manu
Geſtans aéna.

*Fortunam à fortuitis nomen habere dicunt (*inquit Iſidorus lib. 8. Orig. cap. ult.*) quaſi Deam quamdam res humanas varijs caſibus, & fortuitis illudentem: unde & cæcam appellant, eò quòd pasſim in quoslibet incurrens ſine ullo examine meritorum & ad bonos, & ad malos venit.* Fortunam duplicem fuiſſe diximus videntem, & cæcam, ſeu bonam, & malam

FORTVNA
21
P. S. B. Sculp.
Apud I. P. Bellorium

& malam: prima invocabatur, ut propitia esſet; altera, ut mala imminentia averruncaret; utraque templa, & aras habuit Romæ. Plinius lib. 2. cap. 7. veſanos Fortunæ cultores irridens hæc de illa refert. *Toto quippe mundo, & locis omnibus, omnibusque horis, omnium vocibus Fortuna ſola invocatur; una nominatur; una accuſatur; una agitur rea; una cogitatur; ſola laudatur; ſola arguitur; & cum convitijs colitur; volubilis, à plerisque verò & cæca etiam exiſtimata, vaga, inconſtans, incerta, varia, indignorum fautrix.* Unde non mirum, ſi Juvenalis Sat. 6. illam vocat improbam.

. . . . *ſtat Fortuna improba noctu*
Arridens nudis infantibus.

Scribit Plutarchus in Aemil. Fortunam metuere fortes, ignavos premere. Sic Ovidius lib. 8. Metam.

. . . . . . *Ignavis precibus Fortuna repugnat.*

Lacedæmones eam admotâ manu invocabant, & fortè clavo, quem tenet, innuitur vim illi afferendam esſe, ut fixa, ſtabilisque reddatur. Exiſtimabant veteres hanc Deam hoc univerſum gubernare, Fortunamque reducem in numismatibus ſæpe cum clavo depingebant.

Sequitur aliud Fortunæ ſimulacrum modium habentis in capite 22 abundantiæ ſymbolum, dextrâ navis gubernaculum, cui Delphinus, & Serpens ſuperpoſiti ſunt, ſiniſtrâ cornucopiæ ſuſtinentis. De Fortuna, ejusque attributis loquentem audias Lactantium lib. 3. de fal. Rel. cap. 29. *Is, inquam, planè vulgi, & imperitorum opinionibus credidit, qui Fortunam putat esſe, quæ hominibus tribuat bona, & mala; nam ſimulacrum ejus cum cornucopia, & gubernaculo fingunt, tamquam hæc & opes tribuat, & humanarum rerum regimen obtineat: cui opinioni & Virgilius asſentit, qui Fortunam omnipotentem vocat; & Hiſtoricus, qui ait: Sed profectò Fortuna in omni re dominatur. Quid ergo cæteris Dijs loci ſupereſt? Cur non aut ipſa regnare dicitur, ſi plus poteſt; aut ſola colitur, ſi omnia? Vel ſi tantum mala immittit, aliquid cauſæ proferant, cur, ſi Dea ſit, hominibus invideat, eosque perditos cupiat, cùm ab his religioſè colatur: cur æquior ſit malis, iniquior autem bonis: cur inſidietur, affligat, decipiat, & exterminet: quis illam generis hominum vexatricem perpetuam conſtituerit: cur denique tam malam ſortita ſit poteſtatem, ut res cunctas ex libidine magis, quam ex vero celebret, obſcuretque. Hæc, inquam, philoſophos inquirere oportuit potius, quàm temerè innocentem accuſare Fortunam, quæ etiamſi ſit aliqua, nihil tamen afferri ab his poteſt, cur hominibus tam inimica, ſit quàm putatur.* Serpens gubernaculo ſuperpoſitus deſignat prudentiam ad ſtabilitatem Fortunæ

requiri: Delphino verò innuitur eamdem navigationi præeſſe, & utrumque elementum ejus nutu gubernari; unde hominum hera vocatur à Plauto in Mercat. act. 5. ſc. 2.

Divum, atque hominum quæ ſpectatrix, atque hera eadem es hominibus,
Spem ſperatam quoniam obtuliſti hanc mihi, grates ago.

Catullus autem Ep. 64. omnes Deos heros appellat.

Hoſtia cæleſtes pacificasſet heros,

Quod ad Signa Panthea, quæ ſequuntur, referri poteſt, ſiquidem omnes ferè Deos conjunctos repræſentant.

23 Fortunæ ſuccedit Abundantia caput habens herbarum frondibus coronatum, alterâ manu cornucopiæ fructibus refertum, alterâ hydriam tenens. Ab humido elemento tamquam rerum omnium principio, quæcunque terra gignit, emanare juxta Thaletis ſententiam exiſtimant Aegyptij; unde Canopum Genium humidi elementi, Deorumque omnium victorem velut hydriæ clauſum referebant. Hujus ſententiæ meminit Cælius Rhodiginus lib. 27. Lect. antiq. cap. 5. hydriam apud Aegyptios ad templum ſummâ religione deferri ſolitam narrans his verbis. *Quum aquarum infinitæ propemodum utilitates ſint, gratisſimæque, qui ſacerdotia gerunt moribus Aegyptiorum oſtendunt res omnes è liquoris poteſtate conſiſtere. Itaque cùm hydria ad templum caſtâ religione defertur, tunc in terram procumbentes manibus ad cælum ſublatis divinæ gratias agunt bonitati.*

24 Elegantisſimum exhibemus ſignum æreum in muſeo Jo. Petri Bellorij asſervatum, quod omnes ferè Deos conjunctos refert, eaque de cauſa Pantheum à Jacobo Sponio in Miſcellaneis appellatum eſt. Etenim capitis ornamentum Iſidem; ſemicirculus Lunam; radij Solem; pharetra Cupidinem; alæ Victoriam, & Nemeſim; Cornucopiæ, cui ſuperpoſita ſunt Oſiridis, & Iſidis capita, Abundantiam ex benignis Solis, & Lunæ influxibus provenientem; Serpens brachio intortus Aeſculapium, & Hygiæam, ſive Salutem; pellis caprina ex humero ante pectus dependens Bacchum; gubernaculum Fortunam; Fulmen denique Jovem indicant. Apud Sponium nihil de radijs, & fulmine.

25 Hæc imaguncula plures etiam Deos exhibet. Caput casſide armatum Martem, & Palladem; radij Solem; urnula, ſive cymbium capiti impoſitum Oſiridem humidæ naturæ dominum; globus Aſpidibus circumdatus Iſidem; alæ Nemeſim, & Victoriam; pharetra Cupidinem; Gorgona pectori affixa Minervam; cornucopiæ Cererem, & Abundantiam; Gallus Mercurium, & Aeſculapium; caput arietinum

Ammonem,

FOR TVNA
P. S. B. Sculp
Apud I.P. Bellorium

ABVNDANTIA
23
Apud E. P. Burgheſium
B. S. B. Sculp.

SIGNVM PANTHEVM
24
Apud I. P. Bellorium
P. S. B. Sculp.

SIGNVM PANTHEVM 25
Apud D. Devvith

HARPO CRATES
25
Apud I.P. Bellorium
P.S.B. f

Ammonem, Ibis Lunam, gubernaculum Fortunam ſignificant. Lucianus in opusc. de Dea Syria deſcribit ſimulacrum à ſe viſum in Syria; quod quidem re verâ esſet Juno, alios tamen Deos referret. Ἔχει δέ τι καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ Σεληναίης, καὶ Ῥέης, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Νεμέσιος, καὶ Μοιρέων. *Cæterum habet quidpiam & Minervæ, & Veneris, & Lunæ, & Rheæ, & Dianæ, & Nemeſis, & Parcarum.* His ſymbolis diutiùs inſiſtere tædioſum esſet; dicam tantúmmodo ad intelligentiam ſignorum Pantheorum veteres philoſophos unum ſolum Deum admiſisſe, ſed pro ratione diverſorum officiorum varijs nominibus appellatum. *Fragilis & laborioſa mortalitas*, ait Plinius lib. 2. cap. 7. *in partes iſta digesſit, infirmitatis ſuæ memor, ut portionibus quisque coleret, quo maxime indigeret. Itaque nomina alia alijs gentibus, & numina in jisdem innumerabilia reperimus.* Quod Macrobius etiam confirmat lib. 1. Saturn. cap. 17. his verbis. *Sicut Maro, cùm de una Junone diceret, quo numine læſo, oſtendit unius Dei effectus varios pro varijs cenſendos esſe numinibus.* Scribit D. Hieronymus in divinis neque ſexum, neque genus esſe ſpectandum, ſiquidem parens illa rerum omnium natura, quam ſub tot diverſis nominibus colebant veteres, nil aliud eſt, quam ipſemet Deus, ut doctisſimo ſermone demonſtrat Seneca lib. 4. de Benefic. cap. 7. *Natura*, inquit, *hæc mihi præſtat. Non intelligis te, cùm hoc dicis, mutare nomen Deo? Quid enim aliud eſt natura, quam Deus, & divina ratio toti mundo, & partibus ejus inſerta? Quoties voles, tibi licet aliter hunc auctorem rerum noſtrarum compellare, & Jovem illum optimum, ac maximum ritè dices, & tonantem, & ſtatorem, qui non (ut hiſtorici tradiderunt) ex eo quod poſt votum ſuſceptum acies Romanorum fugientium ſtetit, ſed quod ſtant beneficio ejus omnia, ſtator, ſtabilitorque eſt. Hunc eumdem & fatum ſi dixeris, non mentieris: nam cùm fatum nil aliud ſit, quàm ſeries implexa cauſarum, ille eſt prima omnium cauſa, ex qua cæteræ pendent. Quæcumque voles, illi nomina propriè aptabis, vim aliquam, effectumque cæleſtium rerum continentia. Tot appellationes ejus posſunt esſe, quot munera.* (Et mox) *Ergo nihil agis, ingratisſime mortalium, qui negas te Deo debêre, ſed naturæ; quia nec natura ſine Deo eſt, nec Deus ſine natura; ſed idem eſt utrumque, nec diſtat officio.*

Harpocratem Oſiridis, & Iſidis filium inarticulatæ vocis præſidem 26
facit Plutarchus lib. de Iſ. & Oſir. Deſcribitur ab Ovidio lib. 9. Metamorph.

Quique premit vocem, digitoque ſilentia ſuadet.

Scribit Politianus in Miſcell. cap. 83. Ægyptios ſuis ſacris adhibere

 Harpo-

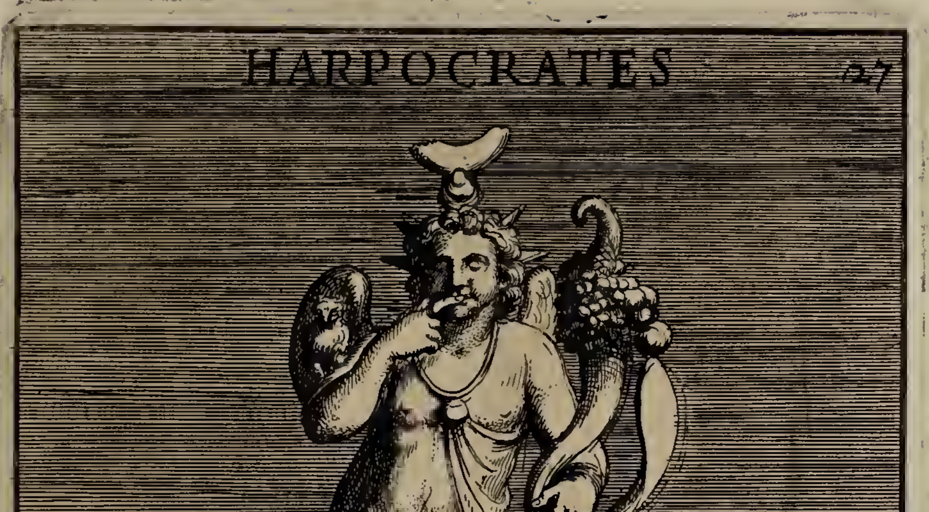
Harpocratem, qui ſilentio oſtenderet colendum esſe ſummum Deorum. De illo mentionem facit D. Auguſtinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 5. *Et quoniam ferè in omnibus templis, ubi colebatur Iſis, & Serapis, erat etiam ſimulacrum, quod digito labijs impresſo admonere videretur, ut ſilentium fieret; hoc ſignificare Varro exiſtimat, ut homines eos fuisſe taceretur.* Hæc imaguncula habet in capite perſeam typum ſilentij, & veritatis; dextræ digito indice ora comprimit, lævâ ſuſtinet cornucopiæ frugibus, & fructibus refertum, eò quòd ſilentium ſit res ſalutaris, multaque bona oriantur à tacendo, & loquendo opportunè. Alis deſignatur contemplatio, ſive perfecta mentis applicatio ad ſublimiora quæque ſtudia, cui maximè opus eſt ſilentio. *Ubi decocti fuerint cibi* (ait D. Clemens Romanus Pontifex lib. 2. recognit. ad Jacobum fratrem Domini) *& mens acceperit nocturna ſilentia, opportunisſimè, quæ docentur, inſident.* Serpens, & noctua prudentiam, & ſapientiam in tacendo denotant; Cane pedibus asſidente, pelleque canina ex humero dependente fidelitatem oriri ex ſilentio deſignatur. Eſt etiam Canis ſymbolum Laris ſive domeſtici, ſive compitalis, teſte Ovidio lib. 5. Faſtor.

At Canis ante pedes ſaxo fabricatus eodem
Stabat, quæ ſtandi cum Lare cauſſa fuit?
Servat uterque domum, domino quoque fidus uterque,
Compita grata Deo, compita grata Cani.
Exagitant & Lar, & turba Diania fures,
Pervigilantque Lares, pervigilantque Canes.

Plutarchus in Problem. Lares vocat Deos familiares, domus præſides, caninis pellibus veſtitos, quibus aliquando Canis asſiſtit. Hæc imaguncula plures in ſe Deos continet, de quibus in ſequenti.

27 Aliud Harpocratis ſignum exhibetur, quod multa numina ſimul conjuncta refert, ideoque Pantheum, ut & præcedens, nominandum. Radijs enim Sol deſignatur; ſemicirculo Luna; perſeâ capiti impoſitâ Iſis; digito ori appoſito Harpocrates; alis Cupido; Noctuâ Pallas, ſive Minerva; pelle caprinâ Bacchus; cornucopiæ Ceres, & Abundantia; Serpente baculo circumvoluto Apollo, Æſculapius, & Hygiæa; Accipitre Oſiris; Cane Lares; Teſtudine Cybele. Sed quid hæc numina cum Harpocrate, conſiderandum. Harpocratem Oſiridis, & Iſidis filium esſe diximus, Oſiris autem, Sol, Apollo, & Æſculapius pro uno eodemque Deo habebantur, ſicut Iſis, Luna, & Ceres pro una eademque Dea, ſi fides Macrobio lib. 1. Saturn. cap. 16. 17. 20. quod intelligendum eſt etiam de Minerva, ut docet Porphyrius de nat. Deor.

interp.

HARPOCRATES
127
Apud Authorem
P.S.B. Sculp.

ANGERONA
28
In Museo Authoris

interp. unde ſymbola his numinibus attributa filio quoque posſunt convenire. Baccho videtur adesſe debere Harpocrates, ne in vino ſecreta divulgentur. Cupido etiam optimè ſociatur cum Harpocrate, ſiquidem in rebus amatorijs ſilentio nil æque necesſarium. Teſtudo elinguis, teſte Plinio lib. 9. cap. 10. typus eſt ſilentij; convenit illa Cybeli, quia hujus Deę ſacra propalare nefas erat. De bulla, quæ ex ejus collo dependet, in Sectione ultima diffusè agemus: hæc pueris nobilibus, & prætextatis tantum concedebatur. Quid autem nobilius, quam tacere, & loqui opportunè? Debet etiam hìc Deus conſiderari, ut Lar domeſticus, cui Canem asſiſtere ſolitum ſcribit Plutarchus. De Laribus bullatis loquitur Petronius Satyric. cap. 38. *Inter hæc* (inquit) *tres pueri candidas ſuccincti tunicas intraverunt; quorum duo Lares bullatos ſuper menſam poſuerunt; unus pateram vini circumferens, Dij propitij, clamabat.* Bullas puberes facti Laribus ſuſpendebant. Peſuis Sat. 5.

Bullaque ſuccinctis Laribus donata pependit.

Sic virgines nupturæ, ut fauſtum haberent matrimonium, Pupas Veneri donabant. Idem Perſius Sat. 2.

Nempe hoc quod Veneri donatæ à virgine Pupæ.

Meretrices quoque ſpeculum huic Deæ dicare ſolitas docet Auſonius hoc jucundo epigrammate Laidem Veneri loquentem introducens.

Lais anus Veneri ſpeculum dico: dignum habeat ſe
Aeterna æternum forma miniſterium.
At mihi nullus in hoc uſus; quia cernere talem,
Qualis ſum, nolo; qualis eram, nequeo.

Omnes enim qui aliquam artem deſinabant, illius inſtrumenta Dijs ipſius artibus præſidibus ſuſpendebant, ſacrabantque; ut legitur apud Horatium lib. 3. Od. 26. Tibullum lib. 2. el. 5. & pleroſque alios authores.

Angerona Dea, Silentij præſul eadem habebatur apud Romanos, 28
qualis apud Aegyptios Harpocrates: digito ſalutari ora comprimit, fortè ad indicandum nil ſanctius esſe ad ſalutem oris ſilentio, ut ſcribit Alexander ab Alexandro lib. 4. cap. 26. *Ideoq́ue* (ſubjungit) *ſacellum Angeronæ, quæ Dea præſul ſilentij obligato ore effingitur, inter antiquisſimas religiones Romæ colebatur.* Erat enim hæc Dea tutelare Urbis numen, cui Pontifices XII. Calend. Januarij in ſacello Volupiæ ſacrum faciebant, teſte Macrobio lib. 1. Saturn. cap. 10. Illam ſic dictam ait Verrius Flaccus apud eumdem Macrobium loco citato, quòd angores, animorumque ſollicitudines propitiata depellat. Maſurius

verò ejus ſimulacrum ore obligato in ara Volupiæ propterea collocatum refert, quòd qui ſuos dolores, anxietateſque disſimulant, patientiæ beneficio perveniant ad maximam voluptatem.

29 Victoria pingitur aliquando alis carens: hanc refert Pauſanias in Attic. ſacellum habuisſe Athenis in arce,ad cujus ſtatuæ ſimilitudinem Mantinenſes quodam bello confecto unam dedicarunt. Hujus involucris Victoriæ ſimulacrum viſitur in nummo Titi æternitatem ejus victoriarum denotans. Sepiùs verò repræſentatur alata, de qua mentionem facit Latinus Pacatus in Paneger. *Rectè profectò germana illa Pictorum, Poëtarumque commenta Victoriam finxere pennatam, quòd hominum cum Fortuna euntium, non curſus eſt, ſed volatus.* Sic Auſonius Ep.1. eam alloquens ait

Tu quoque ab aërio præpes Victoria lapſu.

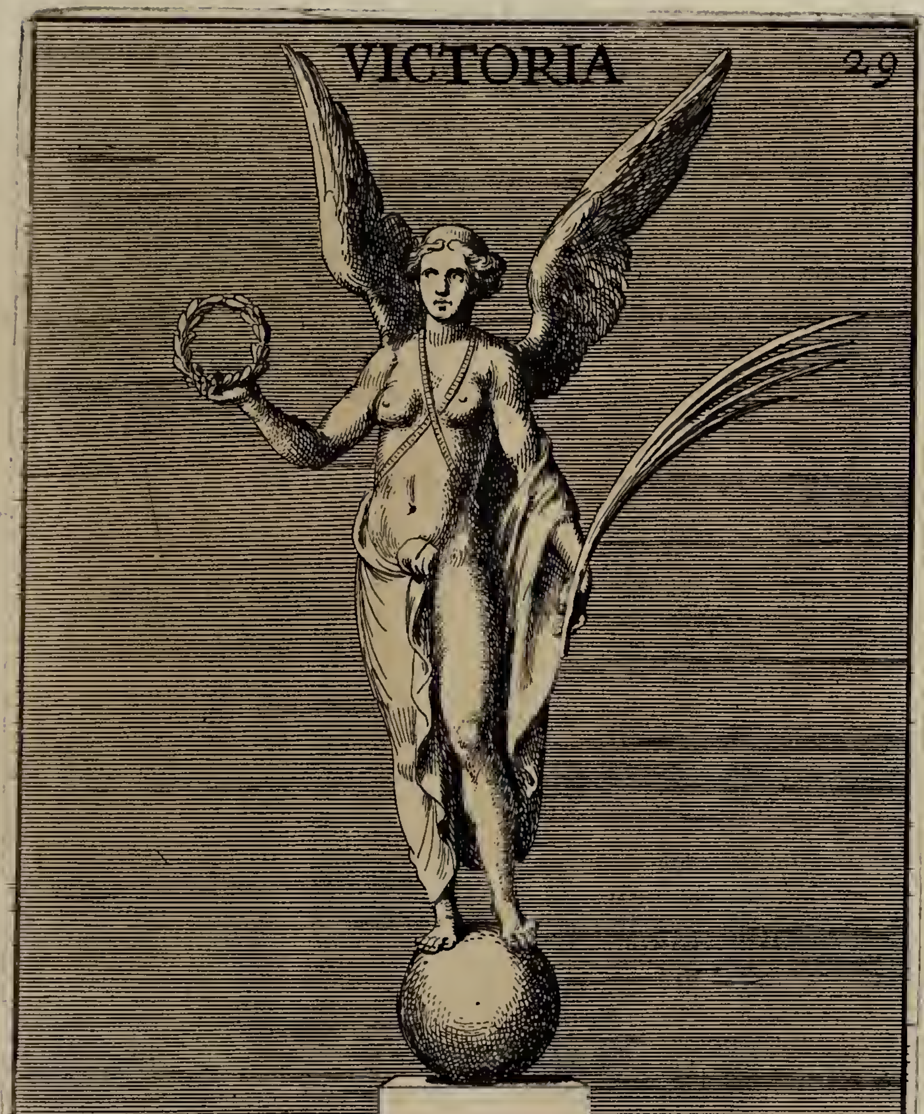
Iſta hìc exhibetur orbi inſiſtens cum alis expanſis, ſive ad deſignandam victoriam terreſtrem diverſam à navali roſtro navis inſiſtenti, ut in nummis Vespaſiani, & Titi, ſive quia hæc Dea per totum terrarum orbem dominatur. Palmam dextrâ gerit victoriæ ſymbolum, unde Palmaris Dea vocatur ab Apulejo lib.2. Metamorph. *Attollebant ſtatuas Palmari Deæ.* Lævâ coronam tenet victoris præmium, quâ eumdem coronatura eſt. Ovidius lib.2. Triſt. ad Cæſarem Auguſtum

Sic adſueta tuis ſemper Victoria caſtris
Nunc quoque ſe præſtet, notaque ſigna petat.
Auſoniumque ducem ſolitis circumvolet alis;
Ponat & in nitida laurea ſerta coma.

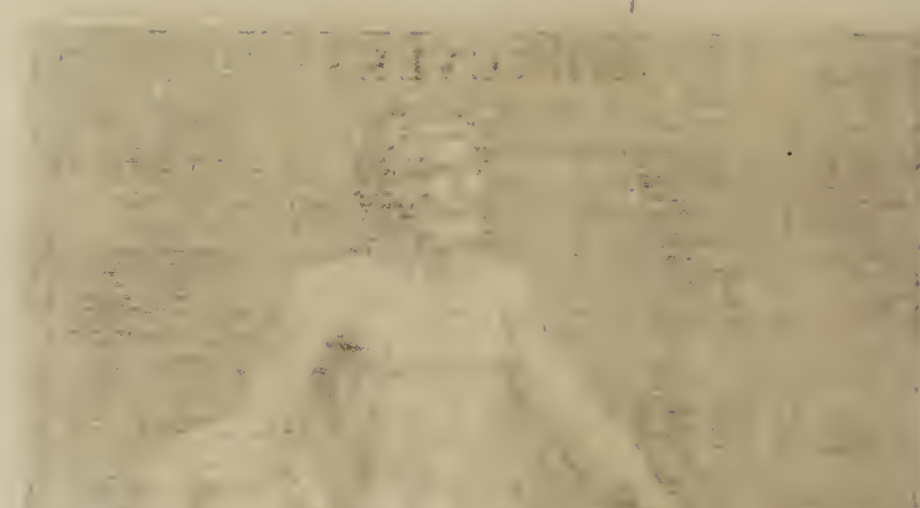
In Senatu asſervabatur imago Victoriæ alatæ, de qua Ælius Lampridius in vita Alexandri Severi. *Pater eâ nocte in ſomnijs vidit alis ſe Romanæ Victoriæ, quæ in Senatu, ad cælum vehi.* Dicta eſt autem Victoria, teſte Iſidoro lib.18. Orig. cap. 2. *Quòd vi, ideſt, virtute adipiſcitur; hoc eſt enim jus gentium vim vi expellere.* Tres fratres illi asſignantur, Zelus, Potentia, & Vis, ſine quibus Principes nec Victoriam obtinere, nec Imperium adipiſci queunt. Prudentius poëta Chriſtianus Victoriæ numen irridet his verſibus.

Vincendi quæris dominam? ſua dextera cuique eſt,
Et Deus omnipotens: non pexo crine Virago,
Nec nudo ſuſpenſa pede, ſtrophioque revincta,
Nec tumidas fluitante ſinu veſtita papillas.

30 Pulcherrimum iſtud ſignum æreum extans in muſeo noſtro Herculem refert divinitatis coronam capite geſtantem, dextrâ clavam, lævâ poma aurea, pelle leoninâ ſiniſtro brachio impoſitâ. Hercules vitam Cynicam duxit opes amore virtutis deſpiciens, quapropter nudus re-

VICTORIA
29
P. S. B. Sculp.
Apud
Authorem

HERCVLES
90
Apud Authorem
I.S.B. Sculps.

dus repræſentatur. Illius ærumnas vide apud Boëtium de Conſ. philoſoph. Apollodorum lib. 2. de Deorum imag. Ovidium lib. 9. Metam. & Auſonium Edyll. 19. Harum ſecunda pelle leonis in Nemea ſylva occiſi deſignatur, de qua hæc ſcribit Albricus. *Secunda victoria Herculis notabilis fuit, quia ipſe pugnaſſe cum Leone, ipſumque clavâ mactaſſe, & interempto pellem abſtuliſſe dicitur; quo deinde ſpolio inceſſit ſemper indutus, ſignum victoriæ perceptæ. In quo etiam oſtentatur animi fortitudo, contra quam nulla vis corporea prævalet, quæ ſemper ſpolium Leonis, ideſt, vim virtutis defert.* Narrat Diodorus lib. 1. Hiſtor. clavam, & Leonis exuvias Herculi antiquo ideò attributas fuiſſe, quia nondum inventis illo tempore armis homines ſecum bellantes lignis repellebant, pellibusque belluarum pro tegumentis utebantur. Firmitatem, & vires indicari ex quercu docet Pierius Valerianus Hyerogl. lib. 54. nodoſamque fingi clavam propter difficultates, quæ virtutem indagantibus ſeſe contrà magno errorum agmine contracto frequenter objiciunt. Poma aurea Heſperidum in hortis Atlantis Mauritaniæ Regis ab Hercule ſublata Dracone cuſtode interempto canit Ovidius lib. 4. Metam.

Tempus, Atla, veniet, tua quo ſpoliabitur auro
Arbor: & hunc prædæ titulum Jove natus habebit:
Id metuens, ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Mœnibus, & vaſto dederat ſervanda Draconi.

Per Draconem extinctum ſignificatur impoſitus concupiſcentiæ modus: per tria mala in manu Herculis intelliguntur tres illius virtutes inſigniores, una excandeſcentiæ moderatio, altera avaritiæ temperamentum, tertia generoſus voluptatum contemptus. Auctor eſt idem Valerianus loco citato referens, ſi quando Bos huic Deo immolandus aufugiſſet, malum eidem ramis quatuor compoſitis quadrupedis illius inſtar ſacrificari; quod aliqui à Bœotis, alij ab Athenienſibus factum volunt. Hercules ob fortitudinem inter Deos relatus perhibetur, cujus conſecratio per coronam divinitatis, & immortalitatis ſymbolum deſignatur. Illum autem eumdem cum Sole declarat Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 20. unde duodecim illius ærumnæ ad totidem Zodiaci ſigna videntur referendæ. Lindij cum convitijs, & maledictis eum colebant; ſi quis enim inter ſolemnes ritus, ſacraſque cærimonias bonum verbum imprudenter protuliſſet, ſacra pro violatis habebantur. Mulieribus prohibitum erat hujus Dei ſacris immiſceri, eiſque per Herculem jurare nefarium, & illicitum fuiſſe ſcribit Varro, cui tamen opinioni refragatur Plautus in Trucul. act. 2. ſc. 1. Aſtaphium ſic loquentem introducens.

Ha, ha,

Ha, ha, ha! Herclè quievi, quia introivit odium.

31 Sequitur aliud Herculis ſimulacrum pariter asſervatum in muſeo noſtro, caput habentis vitium frondibus, & uvis coronatum, alterâ manu ſcyphum geſtantis, alterâ clavam, pelle leoninâ ſiniſtro brachio impoſitâ. *Scyphus Herculis poculum eſt*, inquit Macrobius lib. 5. Saturn. cap. 21. *ita ut Liberi patris cantharus; Herculem verò fictores veteres non ſine cauſa cum poculo fecerunt, & nonnumquam quasſabundum, & ebrium, non ſolùm quòd is heros bibax fuisſe perhibetur, ſed etiam quòd antiqua hiſtoria eſt Herculem poculo tamquam navigio ventis immenſa maria tranſiisſe.* De illius ebrietate conſulendus eſt Athenæus, qui de ea multis in locis agit, refertque Herculem ex magno voluminum numero elegisſe illum, cui titulus erat, OBSONIORUM APPARATVS.

32 Canopus apud Aegyptios Genius humidi elementi habebatur, Deorumque potentisſimus, quod ignem Chaldæorum Deum aquâ Niloticâ in circumdato vaſe contentâ extinxisſet. Jucundum hoc miraculum refertur à Ruffino lib. 2. Hiſtor. Eccleſ. cap. 26. *Ferunt* (inquit) *aliquando Chaldæos ignem Deum ſuum circumferentes cum omnium provinciarum Dijs habuisſe conflictum, quo ſcilicet, ſi vicisſet, hic Deus ab omnibus esſe crederetur. Reliquarum provinciarum Dij æris, aut auri, argentique, aut ligni, vel lapidis, vel ex quacumque materia conſtabant, quæ per ignem procul dubio corrumperetur; ex quo fiebat, ut omnis locis omnibus obtineret. Hæc cum audisſet Canopi Sacerdos, callidum quiddam excogitavit. Hydriæ fieri ſolent in Aegypti partibus fictiles undique crebris, & minutis admodum foraminibus patulæ, quibus turbida aqua deſudans defecatior, ac purior redditur. Harum ille unam cerâ foraminibus obturatis, deſuper etiam varijs coloribus pictam, aquâ repletam ſtatuit in Deum; & exciſum veteris ſimulacri, quod Menelai gubernatoris ferebatur, caput deſuper poſitum diligenter aptavit. Adſunt poſt hæc Chaldæi; itur in conflictum: circa hydriam ignis accenditur: cera, quâ foramina fuerant obturata, reſolvitur: ſudante hydriâ ignis extinguitur. Sacerdotis fraude Canopus Chaldæorum victor oſtenditur: unde ipſum Canopi ſimulacrum pedibus perexiguis, attracto collo, & quaſi ſugillato, ventre tumido in modum hydriæ, cum dorſo æqualiter tereti formatur. Ex hac perſuaſione velut Deus victor omnium colebatur.* Ille hìc veluti hydriæ clauſus humana, & juvenili facie inſurgit, baſique innititur: caput velatum eſt faſciolis circa collum de more pendentibus, ac pectore medio, circaque humeros glans dependet, primi nutrimenti index. Tibullus lib. 2. el. 3. *Glans aluit veteres.*

In prima

HERCVLES
31
Apud Authorem

CANOPVS
32
P. S. B. Sculp.
Apud E. Card. Chigium

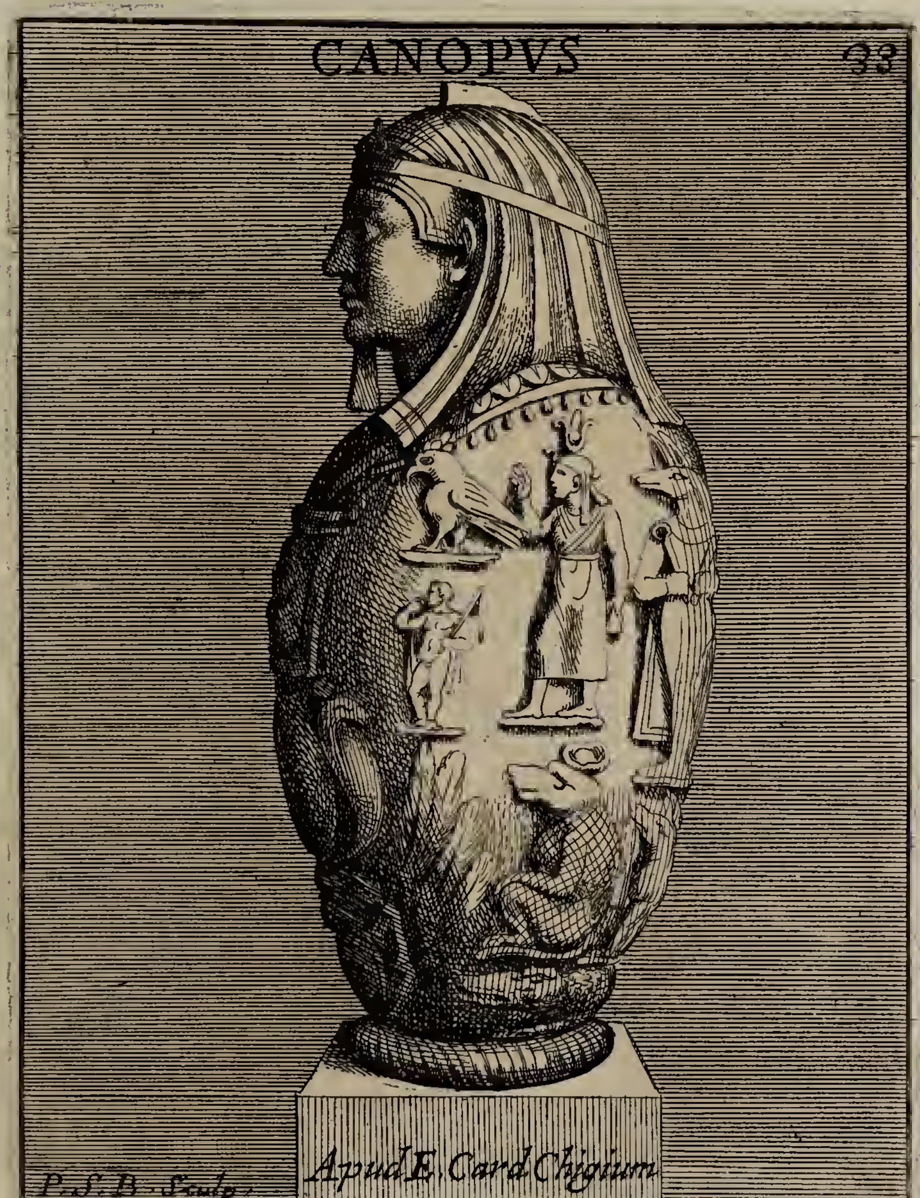
In prima hydriæ facie exhibentur duo Genij ſedentium habitu baculis inſignes, quorum unus canino vultu Anubin indicat, alter Felis ſpecie Genium Lunarem. Canis etiam refertur ad Iſidem, teſte Plutarcho lib. de Iſ. & Oſir. quæ ipſiſſima Luna eſt; unde iſtis Genijs videtur indicari præſidium tutelare in humidum elementum, à quo tamquam rerum principio, quæcumque terra gignit, emanare juxta Thaletis ſententiam exiſtimabant Aegyptij. Sedent ambo ad denotandam ſtabilitatem, quam mundo elementari Lunares Genij conferunt; mala etiam imminentia averruncare credebantur, quod per baculos malorum averſionis ſymbola deſignatur. Verùm quia Lunares Genij humidæ naturæ præſides generationem perficere nequeunt, niſi adjuventur à cæleſti Oſiri, ideſt, à calore Solis fœcundativo; hinc Accipiter in ſummo poſitus eſt, quo picto Aegyptij Regem ſuum Oſirim indicabant, ut docet Plutarchus loco citato. Γράφουσι καὶ ἱέρακι τὸν θεὸν τοῦτον πολλάκις· εὐτονίᾳ γὰρ ὄψεως ὑπερβάλλει, καὶ πτήσεως ὀξύτητι. *Accipitre etiam picto Oſirim ſæpe proponunt: avis enim ea pollet acumine viſus, & volatus celeritate.* Scribit Porphyrius lib. 4. de Abſtin. Accipitrem apud Aegyptios Solis imaginem eſſe totam ſubſtantiam habentem ex ſanguine, & ſpiritu conſtantem. Audiamus etiam Horum Apollin. lib. 1. Hier. 6. de Accipitre ſic loquentem. Θεὸν βουλόμενοι σημῆναι, ἢ ὕψος &c. ἱέρακα ζωγραφοῦσι. θεὸν μὲν, διὰ τὸ πολύγονον εἶναι τὸ ζῶον, καὶ πολυχρόνιον ἔτι γε μὴν, ἐπεὶ καὶ δοκεῖ εἴδωλον ἡλίου ὑπάρχειν παρὰ πάντα τὰ πετεινὰ πρὸς τὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας ὀξυωποῦν, ἀφ᾽ οὗ καὶ οἱ ἰατροὶ πρὸς ἴασιν ὀφθαλμῶν τῇ ἱερακίᾳ βοτάνῃ χρῶνται. ὅθεν καὶ τὸν ἥλιον ὡς κύριον ὄντα ὁράσεως, ἔσθ᾽ ὅτε ἱερακόμορφον ζωγραφοῦσιν. Ὕψος δὲ, ἐπεὶ τὰ μὲν ἕτερα ζῶα εἰς ὕψος πέτεσθαι προαιρούμενα, πλαγίως φέρεται, ἀδυνατοῦσα κατ᾽ εὐθὺ χωρεῖν, μόνος δὲ ἱέραξ εἰς ὕψος κατ᾽ εὐθὺ πέτεται. *Deum quum volunt ſignificare, aut ſublimitatem, &c. Accipitrem pingunt. Deum quidem, tum quòd fœcundum ſit, ac diuturnæ vitæ hoc animal, tum etiam quòd Solis præter cæteras volucres ſimulacrum eſſe videatur, utpote peculiari quâdam, atque occultâ naturæ vi, defixis in ejus radios oculis intuens. Atque hinc eſt, quòd Medici ad ſananda oculorum vitia, hieraceo herbâ utuntur. Inde etiam fit, ut Solem interdum tamquam viſus tutorem, & dominum Accipitris formâ pingant. Sublimitatem verò, quia quum cætera quidem animantia, quoties in ſublime tolli volunt, obliquè ferantur, nec recta ſurſum evehi poſſint, ſolus Accipiter recta in altum volat.* Narrat Aelianus lib. 12. de Animal. cap. 4. ſolos Accipitres de avibus intentis oculis adverſus Solis radios intueri, ac ſupino interdum volatu ferri, rerum inſpectorem omnium liberè, intrepidèque aſpectantes. Per calathum accipitrino capiti impoſitum numinis ſolaris omnia in altum

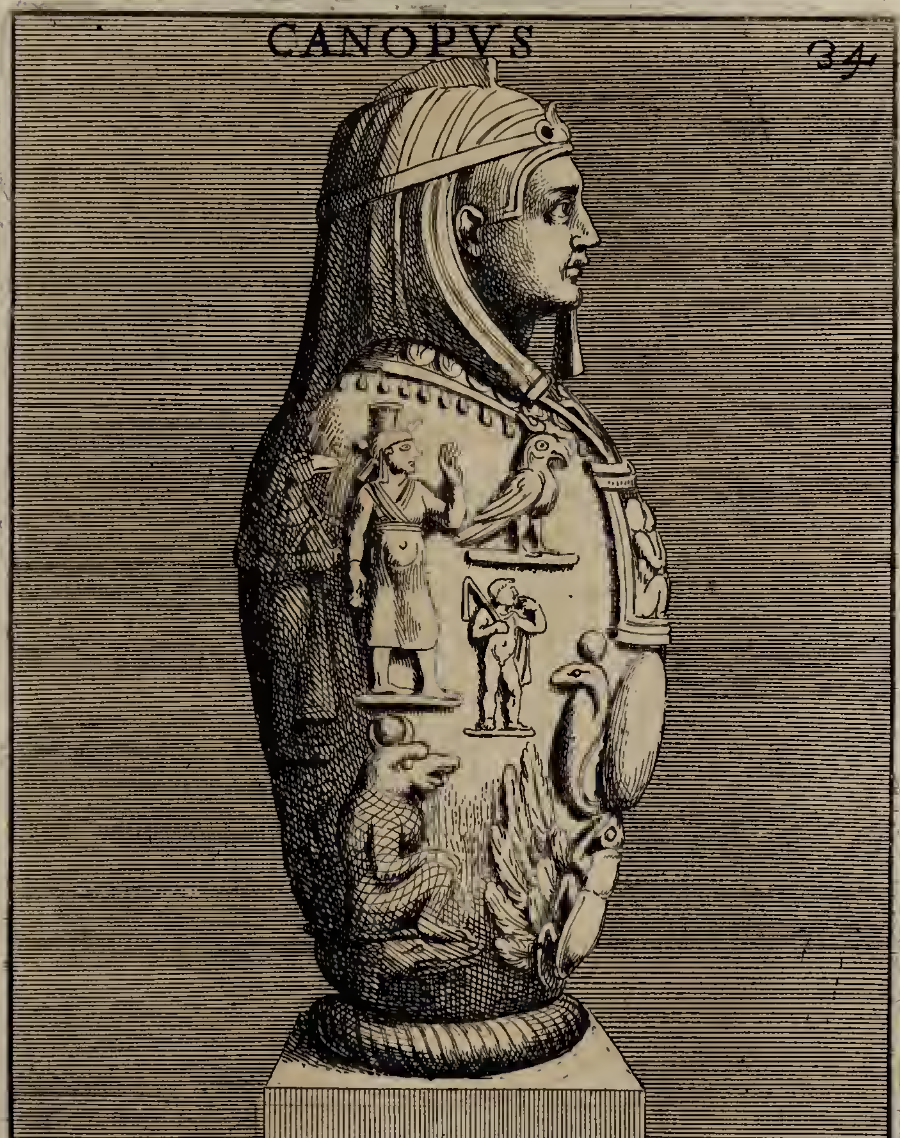
altum trahentis poteſtatem deſignari teſtatur Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 20. *Cujus vertex inſignitus calatho, & altitudinem ſyderis monſtrat, & potentiam capacitatis oſtendit: quia in eum omnia terrena redeunt, dum immiſſo calore rapiuntur.* Harpocrates, qui idem eſt & Horus, ſive, ut loquitur Plutarchus in opuſculo de Iſ. & Oſir. Ἡ πάντα σώζουσα καὶ τρέφουσα τοῦ περιέχοντος ὥρα καὶ κρᾶσις ἀέρος. *Tempeſtas, ac temperies aëris ambientis omnia ſervans, atque alens,* digitum ori admovendo ſilentium ſuadere videtur, ut monſtret ſapientiæ, & arcanorum majeſtatem profanis minimè divulgandam eſſe, ſacraque myſteria ſolo ſilentio veneranda; quæ omnia Porphyrius apud Euſebium lib. 4. Præp. ev. cap. 8. expreſſè diſcipulo ſuo præcipit his virbis. Σὺ δ᾽ εἴπερ τι, καὶ ταῦτα πειρῶ μὴ δημοσιεύειν, μηδ᾽ ἄχρι καὶ τῶν βεβήλων ῥίπτειν αὐτὰ, δόξης ἕνεκα ἢ κέρδους, ἢ τινὸς ἄλλης οὐκ εὐαγοῦς κολακείας .... *Tu verò*, inquit, *cave, ſi quicquam aliud ne res iſtas palàm extuleris, & gloriæ, lucrive cupiditate, vel cujuſcumque minus religioſæ aſſentationis ſtudio ante profanorum hominum oculos projeceris.....* (Et mox) Ταῦτά μοι, ὡς ἀῤῥήτων τὰ ἀῤῥητότερα, κρύπτειν. οὐδὲ γὰρ οἱ θεοὶ φανερῶς περὶ αὐτῶν ἐθέσπισαν, ἀλλὰ δι᾽ αἰνιγμάτων. *Hæc tu*, inquit, *vide ſis ut arcanis ipſis arcana magis, & occulta habeas, propterea quod nihil de ſe Dij planum, atque perſpicuum, ſed obſcura omnia ſuis oraculis effati ſunt.* Sic Baſilides diſcipulis ſuis quinquennij ſilentium Pythagoræorum more præcipiebat, timens ne illius ſacrorum impuritas evulgaretur, hoc dans eis præceptum. *Date operam, ut omnia cognoſcatis, nemo verò vos cognoſcat.* Ex Iræneo lib. 1. adverſ. hæreſ. cap. 23. Epiphanio hæreſ. 24. & Theodoreto lib. 1. hæret. fabul. cap. 4. Eadem refert de hæreticis D. Auguſtinus lib. de hæreſ. cap. 70. *Docebant* (inquit) *diſcipulos ſuos, ut juramento interrogati, & requiſiti, nihil umquam revelarent de illorum doctrina, & ad illius doctrinæ occultationem dicebant licitum eſſe perjurium; quapropter hanc ſemper in ore verſabant ſententiam,*

Jura, perjura, ſecretum prodere noli.

Hoc etiam videtur innuere Apulejus lib. 11. Metamorph. de cærimoniarum arcanis, Deorumq; myſterijs loquendo. Verba ejus hæc ſunt. *Tunc ſemotis procul profanis omnibus, linteo rudique me contectum amicimine, arreptâ manu Sacerdos deducit ad ipſius ſacrarij penetralia. Quæras forſitan ſatis anxiè, ſtudioſe Lector, quid deinde dictum, quid factum? Dicerem, ſi dicere liceret; cognoſceres, ſi liceret audire: ſed parem noxam contraherent aures, & linguæ illæ temerariæ curioſitatis.* Flagellum, ſeu ſcuticam tenet Harpocrates tamquam malorum expulſor. Globus Aſpidibus circumdatus indicabat apud

Aegyptios

CANOPVS
33
Apud E. Card. Chigium
P. S. B. Sculp.

CANOPVS
34
Apud E. Card. Chigium

Aegyptios vim quamdam igneam univerſum penetrantem, & fœcundantem, vitamque, & motum ſingulis mundi partibus impartientem, ut refert Abenephius apud Kircherium lib. 5. Obel. Pamph. fol. 420. *Per figuram Aſpidis ſphæram circumdantem vitam, & motum, & fœcunditatem mundi deſignabant.* Aspides globos habent capitibus impoſitos, quibus ſoliditatem, & virtutem corroborativam rebus conferendam innuebant; per alas verò Spiritum Dei mundum motu vivificantē, ſeu velocem divini Spiritus in mundos ſenſibiles impulſum. Scribit eruditiſſimus Kircher. lib. cit. f. 399. & ſeqq. per globū, vel circulum, ſeu ſphæram, ſignificari æternam illam, & immenſam Dei eſſentiam, puram, & ſimplicem, nullisque terminis definitam, quam nunc Patrem, nunc Mentem primam, nunc Intellectum ſupremum appellat Mercurius Trismegiſtus, qui primus admirandum Ss. Trinitatis myſterium asſeruit in Pimandro. Per Serpentem ſecundam Divinitatis formam exprimi, notarique Dei fœcunditatem. Per alas autem tertiam indicari, quam Platonici & Spiritum univerſi, & animam mundi appellant. Scarabæus in infima hydriæ parte poſitus eſt: ille mundum ſignificabat apud Aegyptios, ut & multa alia, quæ recenſet Horus lib. 1. Hierogl. 10. Μονογενὲς δὲ δηλοῦντες, ἢ γένεσιν, ἢ πατέρα, ἢ κόσμον, ἢ ἄνδρα, κάνθαρον ζωγραφοῦσι. *Unigenam autem ſignificantes, aut ortum, aut patrem, aut mundum, aut virum, Scarabæum pingunt.* Ipſum etiam animatam Solis effigiem repræſentare teſtatur Euſebius. Plinius quoque lib. 30. cap. 11. de eodem inſecto ſic ait. *Aegypti magna pars Scarabæos inter numina colit, curioſâ Apionis interpretatione, quâ colligat Solis operum ſimilitudinem huic animali eſſe, ad excuſandos gentis ſuæ ritus.* Propriè tamen mundum, ad cujus figuram ejus procreatio, & fœtus accedit teſte Horo loco citato, hìc videtur deſignare, benignos Oſiridis & Iſidis, ideſt, Solis & Lunæ influxus ad rerum omnium procreationem neceſſarios in ſe recipientem, quibus fœcunditate, & ubertate repletur. In ſecunda, & tertia hydriæ 33
faciebus exhibetur Iſis, quam Apulejus lib. 11. Metam. vocat Matrem
ſyderum, Parentem temporum, Orbisque totius Dominam: ſindone 34
tecta eſt, florem ſacrum gerens in capite, globumque Aſpidibus circumdatum ſolitum ejus capitis ornamentum, vel modium abundantiæ, & fœcunditatis ſymbolum, ſive calathum frugum maturitatis indicem, ut docet Porphyrius apud Euſebium lib. 3. Præp. ev. cap. 3. Ὁ δὲ κάλαθος, ὃν ἐπὶ τοῖς μετώποις φέρει, τῆς τῶν καρπῶν κατεργασίας, οἷς ἀναζέφει κατὰ τὴν τοῦ φωτὸς παραύξησιν. *Calathus autem is, quem ipſa geſtat, ubi altiorem in locum ſubvecta jam eſt, frugum maturitatem, quam jis circa luminis incrementum alendis efficit, repræſentat.* Situlam tenet ad denotan-

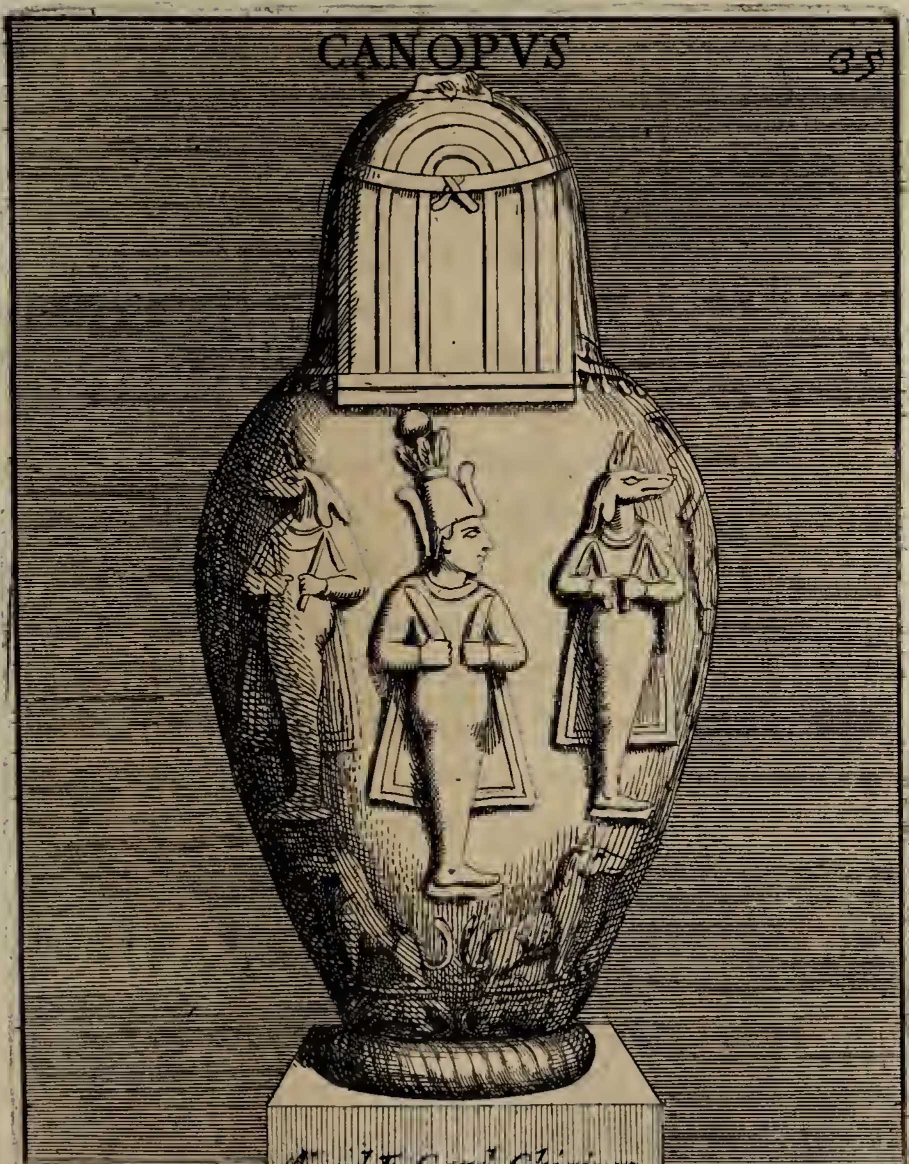
notandam humidam vim Lunæ; etenim hæc Dea Lunaris vis credita eſt, quæ ſemina fovet humore, donec Sol eadem ſublevat ad generationem; eaque de cauſa in ejus ſacris amphoram aquæ inter myſteria efferri moris fuiſſe narrat Plutarchus lib. de Iſ. & Oſ. quod Lucianus in Dea Syria hiſce verbis confirmat. Αγγήϊον ἕκαστος ὕδατι σεσαγμένον φέρουσι. κηρῷ δὲ τάδε σεσήμανται. *Vas unusquisque aquâ repletum portat, idque cerâ obſignatur.* Situla refertur etiam ad myſticas Aegyptiorum cærimonias, denotabatque apud eos inundationem Nili, omniumque lacunarum fluentiam ex humida Lunę vi provenientem. Iſis omnium vita, ſi fides Jamblico ſect. 6. de Myſter. cap. 7. tamdiu perfecta, & permanens futura, quamdiu illius eſſentia nudis verbis minimè propalabitur; natura enim gaudet abſcondi, & ob id veteres Philoſophi ſilentium diſcipulis ſuis expreſsè præcipiebant, ut jam diximus. Verba Jamblichi ſunt. Διὰ τοῦτο γὰρ μένει ἐν τάξει τὰ τοῦ παντὸς μόρια, διότι ἡ ἀγαθοποιὸς τοῦ Οσίριδος δύναμις ἁγνὴ, καὶ ἄχραντος μένει, καὶ οὐ συμμίγνυται πρὸς τὴν ἐναντίαν πλημμέλειαν καὶ ταραχήν. μένει δὲ καὶ ἡ τῶν ὅλων ζωὴ καθαρὰ καὶ ἀδιάφθορος. ἐπειδὴ τὰ ἀπόκρυφα ζωογόνα τῶν λόγων κάλλη τῆς Ἴσιδος οὐ κατέρχεται εἰς τὸ φαινόμενον καὶ ὁρώμενον σῶμα. ἀκίνητα δὲ διατελεῖ πάντα καὶ ἀειγενῆ, διότι οὐδέποτε ἵσταται ὁ τοῦ ἡλίου δρόμος· τέλεια δὲ καὶ ὁλόκληρα διαμένει πάντα, ἐπειδὴ τὰ ἐν Αβύδῳ ἀπόρρητα οὐδέποτε ἀποκαλύπτεται. οἷς οὖν ἔχει τὴν σωτηρίαν τὰ ὅλα, λέγω δὲ ἐν τῷ τὰ ἀπόρρητα κεκρυμμένα ἀεὶ διατηρεῖσθαι, καὶ ἐν τῷ τὴν ἄφθεγκτον τῶν θεῶν οὐσίαν, μηδέποτε τῆς ἐναντίας καταλαμβάνειν μοίρας. *Hanc etiam ob cauſam mundi partes in ordine permanent, quòd benefica Oſiridis poteſtas ſincera permanet, & incorrupta, neque contrario tumultu, & errore permiſcetur. Permanet inſuper omnium vita pura, & ſemper incorrupta, quatenus vivificæ, formoſæque rationes, quæ in Iſide reconditæ ſunt, non deſcendunt in hoc noſtris ſenſibus familiare corpus. Porro permanent omnia immobilia, & perpetuæ generationis ſucceſſione æterna, quatenus numquam impeditur Solis curſus: deinde perfecta, & integra permanent omnia, quamdiu quæ in Abydo recondita ſunt, numquam aperiantur. In quibus igitur ſalus univerſi conſiſtit: conſiſtit autem in eo, ut quæ arcana ſunt, ſemper maneant abſcondita, & ſecretiſſima Deorum eſſentia numquam contrariam ſubeat ſortem.* Hinc ſindone tecta eſt, floremque forſan perſicum gerit in capite ſilentij, & veritatis ſymbolum. Cercopithecus, ſeu Cynocephalus eſt ſpecies quędam Simiarum caudatarum: hoc animal magnam cum Luna ſympathiam habere dignoſcitur, ſi quidem eâ deficiente fertur triſtari, exoriente verò lætari; unde Luna creſcenti tamquam diademate coronatum hîc, ut in tabula Bembina, exhibetur. Cynocephalum Lunæ ſacrum dicit Jamblichus ſect. 5. de Myſter. cap. 8. Οἷον κυνὸς, κυνοκεφάλου, μυγαλῆς, κοινὰς

οὔσας

οὔσας πρὸς σελήνην. *Sic Canem, & Cynocephalum, & Muſtellam Lunæ communes faciunt.* Hujus animalis cum Luna ſympathiam exactiſſimè refert Horus lib. 1. Hierogl. 14. his verbis. Σελήνην δὲ γράφοντες, &c. κυνοκέφαλον ζωγραφοῦσι. Σελήνην μὲν, ἐπειδὴ τὸ ζῶον τοῦτο συμπάθειάν τινα πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ σύνοδον ἐκτήσατο. ὅταν γὰρ ἐν τῷ μέρει τῆς ὥρας ἡ σελήνη συνοδεύουσα ἡλίῳ ἀφώτιστος γένηται, τότε ὁ μὲν ἄρσην κυνοκέφαλος οὐ βλέπει, οὐδὲ ἐσθίει· ἄχθεται δὲ εἰς τὴν γῆν νενευκὼς, καθάπερ πενθῶν τὴν τῆς σελήνης ἁρπαγήν. ἡ δὲ θήλεια μετὰ τοῦ μὴ ὁρᾶν, καὶ ταυτὰ τῷ ἄρρενι πάσχειν, ἔτι τε καὶ ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως αἱμάσσεται. διὸ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν τοῖς ἱεροῖς τρέφονται κυνοκέφαλοι, ὅπως ἐξ αὐτῶν γινώσκηται τὸ ἡλίου καὶ σελήνης μέρος τῆς συνόδου. *Lunam demonſtrantes, &c. Cynocephalum pingunt. Lunam quidem, propterea quòd animal hoc conſenſum quemdam cum Dei congresſu, ex quo & affici ſoleat, habet. Ubi enim aliquanto tempore Luna cum Sole congrediens, expers luminis, opacaque permanet; tum mas quidem Cynocephalus nec quoquam intuetur, nec veſcitur: ſed demiſſo in terram vultu indignabundus, velut Lunæ raptum deplorans, mœret. Fœmina verò, præterquam quòd nusquam oculos contorquet, eadem cum maſculo patitur, & inſuper è genitali vaſe ſanguinem emittit. Ideoque ad hæc usque tempora in ſacris templis Cynocephali nutriuntur, ut ex ipſis conjunctionis Solis, & Lunæ tempus cognoſci posſit.* Duo Cynocephali, ut in hac hydria, ſedentes Lunæ accesſum, & recesſum à tropico ad tropicum, duoque anni æquinoctia indicant, teſte eodem Horo lib. 1. Hierogl. 16. Ἰσημερίας δὲ δύο πάλιν σημαίνοντες, κυνοκέφαλον καθήμενον ζωγραφοῦσι ζῶον. ἐν ταῖς δυσὶ γὰρ ἰσημερίαις τοῦ ἐνιαυτοῦ, δωδεκάκις τῆς ἡμέρας καθ᾽ ἑκάστην ὥραν οὐρεῖ. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ταῖς δυσὶ νυξὶ ποιεῖ, &c. ἐν ταῖς ἰσημερίαις μόνος τῶν ἄλλων ζώων δωδεκάκις τῆς ἡμέρας κράζει καθ᾽ ἑκάστην ὥραν. *Rurſum æquinoctia ſignificantes, idem animal Cynocephalum ſedentem pingunt. Duobus enim anni æquinoctijs duodecies in die per ſingulas nimirum horas urinam reddit, idemque & noctu facit.* (Et deinde) *Solus ex omnibus animantibus æquinoctio duodecies in die per ſingulas horas adlatrat.* In hac hydria Cynocephali veſtimento quodam reticulato induti ſunt ad denotandam rerum omnium connexionem, ſine qua mundus perfectus eſſe nequit: De hac neceſſaria connexione loquitur Triſmegiſtus in Aſclepio. *Fatum* (inquit) *ò Aſclepi, ſive* εἱμαρμένη, *ea eſt neceſſitas omnium, quæ geruntur, ſemper catenatis nexibus juncta.* Et mox. *Hæc itaque* εἱμαρμένη, *ſive fatum rerum omnium parit principia, altera verò cogit ad effectum, quæ ex illis primordijs dependent. Has ordo ſequitur, ideſt, contextus, & diſtinctio temporis rerum perficiendarum. In omnibus his Mundus iſte eſt perfectus, omnia itaque individuo connexa ſunt glutino.* Apulejus lib. 11. Metam. Simiam introducit in pompam Iſidis; Cyno-

cephali autem, ſive Cercopitheci ſunt in numero Simiarum, ſed efferationis naturæ perhibentur. Crocodilus malignam, & pernicioſam Typhonis naturam denotat: Typhon nil aliud eſt, quam vis aduſtiva rerum omnium procreationi contraria, quam Iſis, ideſt, Luna humidis ſuis influxibus corrigit; ideoque Crocodilo Cynocephalus inſidet, hoc eſt, Genius Lunaris vi ſuâ ſuperdominativâ pernicioſam Typhoniam vim ſibi ſubditam tenet, & deſtruit. Audiamus Plutarchum, qui de maligna Typhonis natura ab Iſide ſuperata hæc ſcribit lib. de Iſ. & Oſ. Τῆς δὲ Ἴσιδος πάλιν ἀναλαμβανούσης τὸν Ὄσιριν, καὶ αὐξανούσης τὸν Ὧρον ἀναθυμιάσεσι καὶ ὁμίχλαις, καὶ νέφεσι ῥωννύμενον, ἐκρατήθη μὲν, οὐκ ἀνῃρέθη δὲ ὁ τυφών. οὐ γὰρ εἴασεν ἡ κυρία τῆς γῆς θεὸς ἀναιρεθῆναι παντάπασι τὴν ἀντικειμένην τῇ ὑγρότητι φύσιν, ἀλλ' ἐχάλασε καὶ ἀνῆκε, βουλομένη διαμένειν τὴν κρᾶσιν· οὐ γὰρ ἦν κόσμον εἶναι τέλειον, ἐκλείποντος καὶ ἀφανισθέντος τοῦ πυρώδους. *Rurſum ubi Oſirim Iſis recepit, & Horum educat exhalationibus, & nebulis, ac nubibus creſcentem, & roboratum: ſuperatus quidem, non tamen interfectus eſt Typhon; non enim paſſa eſt Dea, quæ terræ domina eſt, undiquaque aboleri naturam humori contrariam; ſed dimittit eam, & laxat, cupiens temperiem relinqui, quia non poterat Mundus eſſe perfectus abolitâ igneâ naturâ.* Typhon aliquando ſignificat exceſſivum humorem plantis, alijsque rebus nocivum; omne enim in natura defectivum indicat. De illo in Crocodilum mutato hæc narrat idem Plutarchus loco citato. Ἐν δὲ Ἀπόλλωνος πόλει νενομισμένον ἐστὶ κροκοδείλου φαγεῖν πάντως ἕκαστον. ἡμέρᾳ δὲ μιᾷ θηρεύσαντες ὅσους ἂν δύνωνται, καὶ κτείναντες [illegible] τοῦ ἱεροῦ προβάλλουσι, καὶ λέγουσιν ὡς ὁ τυφὼν τὸν Ὧρον ἀπέδρα κροκόδειλος γ[illegible], πάντα καὶ ζῷα καὶ φυτὰ καὶ πάθη τὰ φαῦλα καὶ βλαβερὰ, Τυφῶνος ἔργα καὶ μέρη καὶ κινήματα ποιούμενοι. *In Urbe Apollinis ſtatutum eſt, ut quiſque omnino de Crocodilo edat: certâ autem die quadam venati, quotquot poſſunt, Crocodilos, interficiunt, & ex adverſo templi abjiciunt, Typhonem dicentes in Crocodilum mutatum Horo ſe fugâ eripuiſſe: ita omnia animalia, ſtirpes, & eventa mala, atque damnoſa Typhonis opera,*
35 *& effecta putant.* In adverſa hydriæ parte exhibetur Genius Polymorphus utrâque manu gladium tenens, quem Valerianus lib. 42. Imperij ſymbolum eſſe docet: omnia enim ille in ſingulis Genijs operatur, exceſſusque defectuoſos rerum procreationi contrarios ad mediocritatem reducit. Hunc Genium paſſim Ægyptij cum ipſo ſupremo numine confundebant, unde ad eum reſpexiſſe videtur Jamblichus hæc ſcribens ſect. 8. de Myſter. cap. 3. Κατ' ἄλλην δὲ τάξιν προστάττει θεὸν τὸν Ἠμὴφ, τῶν ἐπουρανίων θεῶν ἡγούμενον. ὅν φησιν νοῦν εἶναι αὐτὸν ἑαυτὸν νοοῦντα, καὶ τὰς νοήσεις εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφοντα. τούτου δὲ τὸ ἓν ἀμερὲς, καὶ ὅ φησι πρῶτον μάγευμα προστάττει· ὃν καὶ Εἰκτὼν ἐπονομάζει. ἐν ᾧ δὴ τὸ πρῶτόν ἐστι νοοῦν, καὶ τὸ πρῶτον νοητὸν,

ὃ δὴ

CANOPVS
35
Apud E. Card. Chigium

ὃ δὴ καὶ διὰ σιγῆς μόνης θεραπεύεται. *Secundum verò alium ordinem Deum Emeth, tamquam ducem, Dijs cæleſtibus prȩponit. Ait hunc eſſe mentem ſeipſam intelligentem, & alias intellectiones ad ſe convertentem. Ante hunc unum impartibile ponit, quod etiam primam effigiem appellat, & Eicton. In quo primùm, quod intelligit, & intelligitur, reperitur, quodque ſolo ſilentio colitur.* Tutulum, ſeu calathoformem tiaram capite ſuſtinet Genij tutelaris, & Principatus ſymbolum; cujus ſummitas pennis, & globo inſignita eſt velocem divini ſpiritus in mundos ſenſibiles impulſum indicantibus. Veſtitus eſt ille, quia divinarum idearum rationes occultæ ſunt: ſtat indiſcretis pedibus, quia, licet ſemper ſit in motu, ſuâ tamen naturâ immobilis eſt; unde ſcribit Heliodorus lib. 3. fol. 148. inceſſu maximum Deorum adventum notari; non ex dimotione pedum, neque tranſpoſitione exiſtentem, ſed ex impetu aërio, & vi expedita findentium magis auras, quam tranſeuntium. Διὸ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν Θεῶν Αἰγύπτιοι τὼ πόδε ζευγνῦντες καὶ ὥσπερ ἑνοῦντες ἱστᾶσιν. *Quamobrem* (ait) *ſtatuas quoque Deorum Aegyptij ponunt conjungentes illis pedes, & quaſi unientes.* Jidem Ægyptij Mercurium primum illorum legislatorem ſub Anubidis imagine divinis honoribus proſequuti ſunt; & apud eos Anubis rerum inventionis præſes habebatur, quia, teſte Servio ad lib. 8. Æneid. nihil Cane ſagacius. Colebatur etiam ut nuncius inter ſuperos, & inferos, ſi credendum eſt Apulejo lib. ult. Metam. *Hic horrendus ille ſuperûm commeator, & inferûm, nunc atrâ, nunc aureâ facie ſublimis attollens Canis cervices arduas Anubis.* Narrat Diodorus lib. 1. hunc Deum canina facie repræſentari apud Ægyptios indicantes Canem Oſiridi, & Iſidi corporis cuſtodem fuiſſe; vel illum Iſidi, quando Oſirim inveſtigabat, ducem, & ſocium inquiſitionis ſe præbuiſſe cum ululatu; ideoque in hujus Deæ feſtis Canes pompam antecedere. Quidam illum ſic pingi autumant, quòd ipſe Patrem Oſirim in expeditione bellica ſecutus Canem pro inſigni geſtaverit: alij verò, quod Oſiridis, & Iſidis Prætorianus fuerit miles. Significabatur per eum Genius Nili, ſive illius incrementum ſub ortu Caniculæ, ex qua tanta fœcunditas ſolebat Aegypto provenire: hinc duo Canes in imo hydriæ poſiti ſunt incrementum Nili promoventes, duo hemiſphæria, cuſtodiamque acceſſus, & receſſus Solis deſignantes, ut docet Clemens Alexandrinus lib. 5. ſtromat. his verbis. Εἰσὶ γοῦν οἱ μὲν κύνες, σύμβολα τῶν δυεῖν ἡμισφαιρίων, οἷον περιπολούντων καὶ φυλασσόντων. *Atque duo quidem Canes ſunt ſymbola duorum hemiſphæriorum, ut quæ circumeant, & cuſtodiant.* Et paullò poſt. Εἰσὶν δ' οἳ τοὺς μὲν τροπικοὺς πρὸς τῶν κυνῶν μηνύεσθαι βούλονται, οἳ δὴ διαφυλάσσουσι καὶ πυλωροῦσι τὴν ἐπὶ νότον καὶ ἄρκτον

πάροδον

πάροδον τοῦ Ἡλίου. *Sunt autem qui volunt quidem tropicos ſignificari à Canibus, qui cuſtodiunt, & inſtar janitorum obſervant acceſſum Solis ad Auſtrum, & Septentrionem.* Sacrum quoque Scribam, & Vatem, ſeu Prophetam Cane indicari teſtatur Horus lib. 1. Hierogl. 37. Ἱερογραμματέα δὲ πάλιν, ἢ προφήτην βουλόμενοι γράφειν, κύνα ζωγραφοῦσιν. Canis Iſidi ſacer erat, ſive ob rationes hic allatas, ſive quia, ut refert Plutarchus de Iſ. & Oſir. ſtella Caniculæ, quæ propriè Iſidis cenſetur, dicta eſt Kyſon, ſive Canis. Anubis habebatur etiam Genius tutelaris averruncus, eaque de cauſa ſcuticas virtutis averruncativæ ſymbola manibus tenet, quibus Typhonia vis maligna arceri, abundantia verò rerum omnium conſervari credebatur. Ob ſuperſtitioſum illum animalium cultum vehementer invehitur in Aegyphos Sedulius Poëta Chriſtianus lib. 1. Car. his verſibus.

Quis furor eſt? quæ tanta animos dementia ludit?
Ut Volucrem, turpemque Bovem, tortumque Draconem,
Semihominemque Canem ſupplex homo pronus adoret.

Quam inſanam venerationem irridet, jisdemque exprobat Juvenalis Sat. 15.

Oppida tota Canem venerantur, nemo Dianam.

Etenim in Urbe Cynopoli à Canibus ſic dicta Canes pro Dijs habebantur, ut exponit Strabo lib. 17. Ἑξῆς δ᾽ ἐστὶν ὁ Κυνοπολίτης νομὸς. καὶ Κυνῶν πόλις, ἐν ᾗ ὁ Ἄνουβις τιμᾶται, καὶ τοῖς κυσὶ τιμὴ καὶ σίτησις τέτακταί τις ἱερά. *Sequitur Cynopolitana Præfectura, & Canum Urbs, in qua Anubis colitur, & honor, & ſacer quidam cibus Canibus eſt conſtitutus:* Cane mortuo non ſolum ſupercilia eradebant Aegyptij, ut fieri ſolitum erat in Fele; ſed etiam totum corpus, quod maximi luctus erat indicium; ſi fides Herodoto in Euterpe, & Lactantio lib. 3. de fal. ſap. cap. 20. Nunc ad brevem Idealis hujus lectionis contextum deveniamus. Rerum omnium Opifex Deus, ideſt, juxta Hermetem, Mens prima, ſive Intellectus ſupremus, Mens ſecunda, ſive Mentis primæ fœcunditas, Spiritusque univerſi, quibus ille nominibus admirandum Sanctiſs. Triadis myſterium primus advmbravit, per globum Aſpidibus circumdatum, & alas deſignatur. Ille hic Deus eſt prima cauſarum cauſa, mediantibus tamen alijs cauſis agens, quales ſunt Sol, & Luna ambo virtute ab illo trivno, & æterno participatâ ad rerum procreationem ſimul concurrentes. Etenim Lunares Genij ſub Anubidis, & Felis imaginibus expreſſi humidæ naturæ præſides, licet Mundo elementari ſtabilitatem conferant, Typhoniamque vim malignam, hoc eſt, omne exceſſivum baculis coërceant, generationem tamen perficere nequeunt abſque numinis Solaris omnia in altum

tum trahentis calore fœcundativo, qui per accipitrem tutelatum, & in ſummo poſitum indicatur. Et quia rerum procreatio conſiſtit in perfecta calidi, & humidi mediocritate, adeſt Harpocrates, qui idem eſt & Horus, ſive temperies aëris ambientis omnia ſervans, atque alens: ſilentium digito præcipit, quia ſuperna myſteria incomprehenſibilia ſunt, ſoloque ſilentio veneranda: ſcuticâ verò nocivam adverſorum Geniorum, immodici nempè frigoris, æſtusque intemperati vim propulſat. In imo ſtat Mundus Scarabœo deſignatus benignos Solis, & Lunæ influxus in ſe recipiens, ex quibus fœcunditas, & rerum humano generi neceſſariarum abundantia emanat, vitaque omnibus largitur. Lunaris vis per Iſidem tutelatam manu ſitulam gerentem demonſtrata ſemina fovet humore, frugum maturitatem promovet, humidisque ſuis influxibus vim aduſtivam generationi contrariam corrigit. Hinc eſt, quod Cynocephalus veſtimento reticulato indutus univerſi perfectionem in connexione rerum indicante Crocodilo inſidet, hoc eſt, Lunaris Genius Typhoniam malignitatem conculcat. Genius Polyphormus, ſive ſupremus calathoformi tiarâ Principatus Inſigni decoratus gladios Imperij ſymbola manibus tenet. Ille defectuoſos omnes exceſſus ad mediocritatem reducit: & quia, licet ipſe ſemper ſit in motu, quod per globum, & pennas ejus tiarâ impoſitas ſignificatur, ſuâ tamen naturâ immobilis eſt, ideò ſtat indiſcretis pedibus: quoniam verò divinarum idearum rationes occultæ ſunt, veſtitus repræſentatur. Adeſt Anubis vim Typhonis malignam, ſive omne exceſſivum ubertati nocivum ſcuticis coërcens, Nilique, cujus ipſe Genius eſt, incrementum ſub ortu Caniculæ Canibus expreſſæ promovens, ex quo rerum omnium Aegypto neceſſariarum fœcunditas, & abundantia provenit, proindeque humanæ felicitatis complementum.

Exhibetur in hac tabula Sacerdos Ægyptius nudus, deraſus, diſcalceatus, femoralibus virgatis ab umbelico ad genua ſolummodo coopertus, characterem Tauticum manu tenens. De antiquis Ægyptiorum Sacerdotibus, eorumque modo vivendi plura referunt Herodotus in Euterp. & Porphyrius lib. 4. de abſtin. ſed mirabilem quorumdam frugalitatem, ac penè incredibilem abſtinentiam narrat Cælius Rhodiginus lib. 13. lect. antiq. cap. 25. *Aegyptiorum Sacerdotum mores præparci in victu, ac frugi prorſum bonæ, & contemplationi dedita mens in ſtuporem uſque à Chæremone ſtoico narrantur: eos enim ſcribit negotijs omnibus, curiſque rejectis ſemper in templo fuiſſe, & rerum naturas, cauſasque, ac rationes ſyderum eſſe contemplatos; mulieribus numquam ſe miſcuiſſe; numquam cognatos, & propinquos, ne liberos* 36

quidem

quidem vidiſſe ex eo tempore, quo cœpiſſent divino cultui deſervire: carnibus item, & vino ſemper abſtinuiſſe, immò verò etiam pane raro veſci ſolitos, ne onerarent ſtomachum; quod ſi quando comederent, tonſum pariter hyſſopum ſumebant, ut eſcam graviorem illius calore decoquerent: oleum tantum in holeribus noverant. Quid loquar, inquit, de volatilibus, quum ovum quoque pro carnibus vitaverint, & lac? quorum alterum carnes liquidas, alterum ſanguinem eſſe dicebant, colore mutato. Cubile eisdem ex folijs palmarum, quas baias vocant; bidui, triduique inediam ſuſtinebant. Animalibus eos ſe abſtinuiſſe docet Porphyrius loco citato, quòd multa ex illis velut divina venerarentur, crederentque omnis animalis animam eſſe rationalem, quando à corpore fuerit ſeparata, præſagam futuri, nobis divinantem, omniumque effectricem: ſed aliam hujus abſtinentiæ cauſam nobis ſuggerit Clemens Alexandrinus lib.7. Stromat. fol.718. edit. Colon. dum ſcribit exhalationem, quæ ex carne, & vino aſcendit, cum ſit craſſior, & turbidior, offundere animæ tenebras, quam opinionem confirmat etiam Androcydis ſententiâ. Οἶνος γάρ, φησὶν Ἀνδροκύδης, καὶ σαρκῶν ἐμφορήσεις, σῶμα μὲν ῥωμαλέον ἀπεργάζονται, ψυχὴν δὲ νοχαλεστέραν. ἄθεος οὖν ἡ τοιαύτη τροφὴ πρὸς σύνεσιν ἀκριβῆ. διὸ καὶ Αἰγύπτιοι ἐν ταῖς κατ' αὐτοὺς ἁγνείαις ἐπιτρέπουσι τοῖς ἱερεῦσι σιτεῖσθαι σάρκας, ὀρνιθείοις τε ὡς κουφοτάτοις χρῶνται· καὶ ἰχθύων οὐχ ἅπτονται, καὶ δι' ἄλλους μέν τινας μύθους, μάλιστα δὲ ὡς πλαδαρὰν τὴν σάρκα τῆς τοιᾶς δὲ κατασκευαζούσης βρώσεως. *Vinum, inquit Androcydes, & carnis ingurgitationes corpus quidem robuſtũ efficiunt, animã verò debiliorem: eſt ergò impium, & à religione alienum hoc nutrimentum ad perfectam intelligentiam: quocirca Aegyptij quoque in jis, quæ eorum ritu fiunt, ſanctificationibus non permittunt Sacerdotibus veſci carnibus, & aviculis utuntur quam leviſſimis, & piſces non tangunt, cùm propter quaſdam alias fabulas, tum maximè, quod ejusmodi cibus carnem reddat humidam.* Homo ad Deum incorporeum, & intellectualem elevari cupiens, ait Porphyrius, non debet quærere nutrimentum carnium, quo ſaginatum corpus pingueſcens menti impedimento eſſe poſſit; nam ſicut ſpiritu magnetis ferrum naturâ graviſſimum leve evadit, ſublevatumque lapidi accurrit; ita homo carnium exhalationibus minimè gravatus Deo naturalius conjungitur, & inhæret, quam ferrum magneti. Vini quoque uſus illis interdictus erat, ut & plerisque aliarum religionum Sacerdotibus: ſic legitur in pagina ſacra cap. 10. Levitic. quod Sacerdotes in tabernaculum intraturi prohibebantur vinum, & ſiceram bibere, ne corda eorum gravarentur ebrietate. *Dixit quoque Dominus ad Aaron: Vinum, & omne, quod inebriare poteſt, non bibetis tu, & filij tui, quando intratis in tabernaculum*

SACERDOS ÆGYPTIVS 36

naculum teſtimonij, ne moriamini: quia præceptum ſempiternum eſt in generationes veſtras. Et ut habeatis ſcientiam diſcernendi inter ſanctum, & profanum; inter pollutum, & mundum: Doceatisque filios Iſraël omnia legitima mea, quæ locutus eſt Deus ad eos per manum Moyſi. Omnes autem cibi, & potus ingurgitationes Sacerdotibus prohibet D. Hieronymus. *Venter*, ait, *& genitalia ſibimet ipſis vicina ſunt, ut ex vicinitate membrorum confœderatio intelligatur vitiorum: Sacerdoti itaque de altari vivere, non luxuriari permittitur.* Unde Apulejus ſacris Iſidis initiaturus dicit lib. 11. Metam. Sacerdotem ſibi præcepiſſe, ut nullum animal ederet, & invinius eſſet. Fabis veſci eis illicitum erat, quod faba excitet flatus, qui provocant ad Venerem; unde illud Pythagoreum, *à fabis abſtine te.* Porrum quoque, & cæpe illis vetita ſcribit Juvenalis Sat. 15.

Porrum, & cæpe nefas violare, & frangere morſu.
O ſanctas genteis, quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina, lanatis animalibus abſtinet omnis
Menſa, nefas illic fœtum jugulare capellæ.

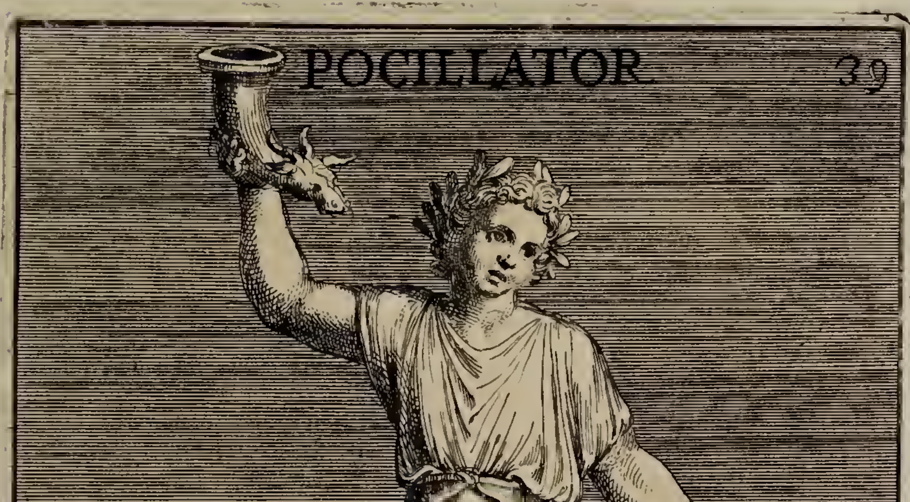
Capite deraſo incedebant, ut docet Herodotus in Euterp. ac tertio quoque die totum corpus ſolebant eradere, ne quis pediculus Deos colentibus, aut alia ſordes crearetur: hinc Iſiacorum calvities, de qua Polidorus Virgilius lib. 4. cap. 8. *Commune initiatis omnibus inſigne eſt, vertex raſus, præcipuum ſacri, profanique capitis diſcrimen, quod admonet Sacerdotes, ſpretis omnibus humanis voluptatibus, oportere cæleſtia tantùm meditari.* Cui ſententiæ aſſentitur Pierius lib. 32. inquiens. *Quod verò Sacerdotes Aegyptij quotidie raſitabant, neque ullum veſtigium capillorum toto capite cerni patiebantur, hieroglyphicè ſignificare volebant ſuperflua omnia ſubmovenda: cujuſmodi ſignificatum habetur XXI. Deuteronomij: ubi ſi mulierem quis ex hoſtico viderit, approbaveritque, ita ut eam uxorem ducere concupiſcat; jubetur inter alia caput ejus detondere, unguesque præcidere: hoc eſt, ut Cyrillus interpretatur, ſi quid in profanis diſciplinis deprehenderimus, quod approbemus, idque in uſum noſtrum transferre cupiamus; dandam operam, ut ex his, quæ ſuperflua fuerint, amputentur.* Veſtem tantùm lineam geſtabant huic ſimilem, quæ in hac imagine repræſentatur, virgatam ex lini herbis contextam, quam Jo. Petrus Bellorius opinatur appellari limum, commodam ad uſum aquæ, λίμνη enim apud Græcos ſignificat *ſtagnum*, λιμνώδης *verò humidus, & herboſus.* Communis illorum ſententia fuit materiam humidam, ſive aquam omnium rerum originem eſſe, teſte Plutarcho in tractatu de Iſ. & Oſir. quod Cælius Rhodiginus etiam exponit lib. 27. lect.

antiq. cap. 5. *Cùm aquarum infinitæ propemodum utilitates ſint, gratiſſimæque, qui ſacerdotia gerunt moribus Aegyptiorum oſtendunt res omnes è liquoris poteſtate conſiſtere. Itaque cùm hydria ad templum caſtâ religione defertur, tunc in terram procumbentes manibus ad cælum ſublatis divinæ gratias agunt bonitati.* Refert D. Ambroſius in Levit. Sacerdotes Aegyptios circumciſionis notam habuiſſe. *Ægyptij, qui & geometriæ, & colligendis ſyderum curſibus operam impendunt ſuam, impium judicant Sacerdotem, qui nequaquam habeat circumciſionis inſigne: nam neque magici carminis ſapientiam, nec geometriam, nec aſtronomiam judicant vim ſuam obtinere, ſine circumciſionis ſignaculo. Et ideò, ut impetrandi vim operationi adhibeant ſuæ, purgationem quamdam vatum ſuorum circumciſionis arcano celebrandam exiſtimant.* Sacerdos hìc noſter Crucem anſatam manu gerit, qui Character Tauticus fœcundus, & ſalutaris habebatur apud Aegyptios, eratque præcipuum illorum amuletum. Per circulum intelligebant orbes cæleſtes, & maximè Solem ſtellarum omnium Principem; per Crucis verò quatuor lineas quatuor elementa, & ſic hoc myſterioſo Charactere denotabant virtutis Solaris diffuſionem in Mundum elementarem, ex qua omnium rerum oritur generatio. Antiqui Sapientes Magi planetarum qualitates in diverſis appropriatis Characteribus repræſentarunt, Veneremque uti generationis Deam hac Cruce anſatâ expreſſerunt; cujus virtute Genios cæleſtes allici, contrarios verò, & nocivos repelli credebant: unde non mirum eſt, ſi apparet illa in plurimis Aegyptiorum Idolis manibus eam geſtantibus. Hic Character indicabat etiam apud illos vitam venturam, ut referunt Socrates lib. 5. Hiſt. Eccleſ. cap. 17. & Sozomenus lib. 7. cap. 15. narrantes in templo Serapidis Alexandriæ deſtructi inventos eſſe Characteres Crucis figuras habentes lapidibus inſculptos, quos interpretantes futuram vitam ſignificare dicebant. Ruffinus quoque de illis lib. 2. cap. 29. eadem ſcribit his verbis. *Signum hoc noſtrum dominicæ Crucis inter illas, quas dicunt* ἱερατικὰς, *ideſt, ſacerdotales litteras, habere Aegyptij dicuntur, velut unum ex cæteris litterarum, quæ apud illos ſunt, elementis. Cujus litteræ, ſeu vocabuli hanc eſſe aſſerunt interpretationem: Vita ventura. Dicebant ergo hi, qui tunc admiratione rerum geſtarum convertebantur ad fidem, ita ſibi ab antiquis traditum; quòd hæc, quæ nunc coluntur, tamdiu ſtarent, quamdiu viderent ſignum iſtud veniſſe, in quo eſſet vita.*

37 Feſtus ait Camillum vocari nunc ſacrorum miniſtrum, nunc puerum ingenuum, nunc vas nuptiale. Flaminius Camillus propriè dicebatur puer ingenuus patrimus, & matrimus, qui Flamini Diali ad ſacrifi-

CAMILLVS
37
P. S.B. Sculp.
Apud P.A. Rolandum M.

POCIL LATOR
38
Apud I. P. Bellarium
P. S. B. Sculp.

POCILLATOR
39
Apud P. S.
P.S.B. Sculp.
Bartolum.

ſacrificia miniſtrabat; antiquitus enim ſacrorum miniſtri Camilli vocabantur; ſic Virgilius ait Metabum filiam nominaſſe Camillam, Dianę ſcilicet præminiſtram. Pueri quoque, puellæve nobiles apud Romanos Camilli, & Camillæ dicebantur, ſi fides Macrobio lib. 3. Saturn. cap. 8. Significabat etiam Camillus Deorum præminiſtrum, ut refert Plutarchus in Numa, unde Mercurius ab Etruſcis hoc nomine appellabatur. Variæ Camillorum imagines in antiquis marmoribus reperiuntur: unam hic exhibemus æream dextrâ pateram tenentem, lævâ cornucopiæ frugibus, & fructibus refertum. Priſci Romani ſolebant Dijs primitias offerre, teſte Plinio lib. 18. cap. 20. cujus moris inventor Bacchus perhibetur, qui Jovi, & Junoni muſtum libavit. Hunc ritum expreſsè præcipit agricolis Virgilius lib. 1. Georg.

In primis venerare Deos, atque annua magnæ
Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis.

Sic Tibullus lib. 1. el. 1.

Et quodcumque mihi pomum novus educat annus,
Libatum agricolæ ponitur ante Deos.
Flava Ceres, tibi ſit de noſtro rure corona
Spicea, quæ templi pendeat ante fores.

Idem el. 5.

Illa Deo ſciet agricolæ pro vitibus uvam
Pro ſegete ſpicas, pro grege ferre dapem.

Fruges autem, vel fructus aliunde raptos Dijs offerre nefas erat, ſed primitiæ debebant eſſe de proprio rure. Coronas in ſacris adhibitas fuiſſe docet Plinius.

Laurentius Pignorius in libro, quem de ſervis edidit, multa dif- 38
fusè, & eruditè de Miniſtris tricliniorum, & de Pocillatoribus ſcripſit.
Erant illi juvenes loti, calamiſtrati, candidis præcincti tunicis, con- 39
vivis pocula miniſtrantes, lancesque menſis apponentes, de quibus Horatius Sat. 8. lib. 2.

. . . . . . : . . . . . . *Ut omnes*
Præcincti rectè pueri, comptique miniſtrent.

Apulejus lib. 2. Metam. cænam à Fotide ſua dilecta ſibi paratam deſcribens pueros calamiſtratos, puellasque ſcitulas miniſtrantes recenſet. *Sic paratus*, inquit, *cænæ me committo; frequens ibi numerus epulonum, & utpote apud primatem fœminam flos civitatis. Et opipari cibi, & ebore nitentes lecti, aureis veſtibus intexti, ampli calices variæ quidem gratiæ, ſed pretioſitatis unius. Hinc vitrum fabrè ſigillatum; ibi cryſtallum impunctum; argentum alibi clarum, & aurum fulgurans, & ſuccinum mirè cavatum in lapides, ut bibas, & quid-*

quid fieri non poteſt, ibi eſt. Diribitores pluſculi, ſplendidè amicti: fercula copioſa: puellæ ſcitulæ miniſtrantes; pueri calamiſtrati, pulchrè induſiati, gemmas formatas in pocula vini vetuſti frequenter offerentes. De varijs hujusmodi ſervorum officijs audiendus eſt Philo accuratè illa deſcribens in tractatu de Vita contempl. *Triclinia lectos habent eburneos, aut teſtudineos, aut pretioſioris materiæ, gemmatos pleroſque, ſtratos auro, intertextâ purpurâ, vel alijs floridis coloribus varijs oculos allicientibus; poculorum etiam vim magnam digeſtorum per ſuas ſpecies: præſtò ſunt enim ſcyphi, calices, phialæ, thericlea, toreumataque clarorum artificum, miniſtrantibus formoſis mancipijs, non tam ad præſens miniſterium quæſitis, quàm ad exhilarandos aſpectu convivis oculos. Ex his minores pueri Pincernas agunt, grandiores aquam afferunt, loti, & nitidi, fucatique, ac cincinnatuli; alunt enim capillitium, vel omnino intonſi, vel à fronte tantùm præſectis in orbem crinibus, tenuiſſimas, candidasque præcincti tunicas, anteriore parte ad genua demiſſas, poſteriores ad poplites, utrimque mollibus tenijs adſtricti commiſſuras tunicæ, propendentibus ad latera ſinibus. Sic ornati adſtant nutus obſervando, quid quisque poſtulat; adſunt & alij adoleſcentes primâ lanugine malas veſtiti, qui paulò ante amatorum ſuorum deliciæ fuerant, curioſè docti gravioris momenti miniſteria: mera oſtentatio magnæ opulentiæ.* Poculis diverſimodè effigiatis veteres delectabantur, ſed vitreis maximè inſtar inguinum ad excitandam libidinem, teſte Juvenale Sat. 2. *Vitreo bibit ille Priapo.* Quod Plinius hiſce verbis confirmat lib. 14. cap. 22. *Jam verò, quæ vaſa adulterijs cælata? tamquam per ſe parum doceat libidines temulentia: ita vina ex libidine hauriuntur, atque etiam præmio invitatur ebrietas.* Et in proemio lib. 33. *Didicit homo naturam provocare. Auxere & artem vitiorum irritamenta. In poculis libidines cælare juvit, ac per obſcœnitates bibere.* Voluptas hominibus, non dicam, Romanis, ſed & barbaris, ſervisque effœminatiſſimis indigna, cui deinde magnæ opulentiæ ſucceſſit oſtentatio. *Abiecta deinde ſunt hæc,* inquit Plinius loco citato, *& ſordere cœpere, & auri, argentique nimium fuit. Murrina, & cryſtallina ex eadem terra effodimus, quibus pretium faceret ipſa fragilitas. Hoc argumentum opum, hæc vera luxuriæ gloria exiſtimata eſt, habere quod poſſet ſtatim totum perire. Nec hoc fuit ſatis, turbâ gemmarum potamus, & ſmaragdis teximus calices, ac temulentiæ causâ tenere Indiam juvat, & aurum jam acceſſio eſt.* Duo Pocillatores hic exhibentur loti, cincinnati, ac tunicis præcincti planè, ut à Philone deſcribuntur; prior ſpeciem quamdam lancis tenet; alter & lancem, ſive pateram, & poculum ad inſtar cornu,

cujus

ATYS
40
Apud I.P.
P.S.B. Sculp.
Bellorius

cujus extremitas in ſimilitudinem animalis effiĉta eſt: hoc vaſis genus ceras vocabatur, in convivijs ea de cauſa forte uſitatum, quod priſci ante poculorum inventionem cornibus Boüm ad bibendum utebantur. Auĉtor eſt Cælius Rhodiginus lib. 27. cap. 27. & lib. 30. cap. 1. Liberum patrem poſt vinum inventum cornu Bovis ad bibendum uſum fuiſſe teſtatur Nonnus Dionyſ. 12.

Καὶ δέπας ἀγκύλον εἶχε βοὸς κέρας.

Et poculum curvum habuit Bovis cornu.

Unde non mirum eſt Pocillatorem ſimile poculum manu geſtare in memoriam Bacchi, qui Deus apud veteres epulis, & comeſſationibus præeſſe credebatur.

Atys hic repræſentatur cum pileo phrygio dextrâ gerens fiſtulam 40 multis contextam calamis Syringa diĉtam, lævâ pedum baculum videlicet incurvum, quo paſtores ſolebant pecorum pedes detinere. Atym fuiſſe paſtorem ex Peſſinunte Phrygiæ emporio, ubi templum erat miræ venerationis magnæ Deûm Matri dicatum ſcribit Tertullianus in Apolog. cap. 15. *Vidimus aliquando caſtratum Atyn illum Deum ex Peſſinunte.* Primus ille ſacrorum ritus, quibus Cybele colebatur, mortales docuit, cùmque promiſſam huic Deæ caſtitatem commiſſo cum Sangaritide ſtupro non ſervaſſet, irata Dea de Nympha pœnas exegit, Atys verò furore correptus lapideo cultro ſeipſum caſtravit. Juvenalis Sat. 6.

Mollia qui ruptâ ſecuit genitalia teſtâ.

De Aty ſcripſere Catullus epigr. 64. Arnobius lib. 5. adv. Gent. & Laĉtantius lib. 1. cap. 17. *Deûm Mater*, inquit, *& amavit formoſiſſimum adoleſcentem, & eumdem cum pellice deprehenſum exſectis virilibus ſemivirum reddidit.* Sic etiam Ovidius lib. 4. Faſtor.

Phryx puer in ſylvis facie ſpectabilis altis
Turrigeram caſto vinxit amore Deam.
Hunc ſibi ſervare voluit, ſua templa tueri:
Et dixit, ſemper fac puer eſſe velis.
Ille fidem juſſis dedit; &, ſi mentiar, inquit,
Ultima, quam fallam, ſit Venus illa mihi.
Fallit: & in Nympha Sangaritide deſinit eſſe;
Quod fuit: huic pœnas exigit ira Deæ.
Najada vulneribus ſuccidit in arbore factis:
Illa perit; fatum Najados arbor erat.
Hic furit: & credens thalami procumbere tectum,
Effugit, & curſu Dindyma ſumma petit.
Et modò tolle faces; remove, modò, verbera, clamat;

Sæpe

Sæpe Palæſtinas jurat adeſſe Deas.
Ille etiam ſaxo corpus laniavit acuto,
Longaque in immundo pulvere tracta coma eſt.
Voxque fuit, merui: meritas dem ſanguine pœnas;
Ah pereant partes, quæ nocuere mihi!
Ah pereant! dicebat adhuc; onus inguinis aufert;
Nullaque ſunt ſubitò ſigna relicta viri.

Ipſum deſignate flores cadentes, antequam ad fructum veniant, tradit Euſebius lib. 3. Præp. ev. cap. 3. ideòque pudenda ei fuiſſe inciſa dici, quoniam flores defluxi ſemina non producunt. At D. Auguſtinus lib.7. de Civit. Dei cap. 25. non Atyn, ſed ejus virilia flores indicate docet his verbis. *Propter vernalem quippe faciem terræ, quæ cæteris temporibus eſt pulchrior, Porphyrius philoſophus nobilis Atyn flores ſignificare perhibuit: & ideo abſciſum, quia flos decidit ante fructum. Non ergo ipſum hominem, vel quaſi hominem, qui vocatus eſt Atys, ſed virilia ejus flori comparaverunt: ipſa quippe illo vivente deciderunt: imò verò non deciderunt, neque decerpta, ſed plano diſcerpta ſunt: nec illo flore amiſſo quiſquam poſtea fructus, ſed potiùs ſterilitas conſecuta eſt.* Pingitur autem cum ſinu veſtis aperto ad denotandam geminam ejus naturam, de qua ipſummet loquentem audias apud Catullum Epigr. 64.

Quod enim genus figuræ eſt, ego quod non habuerim?
Ego mulier, ego adoleſcens, ego ephebus, ego puer,
Ego gymnaſij fui flos, ego eram decus olei;
Mihi januæ frequentes, mihi limina tepida,
Mihi floridis corollis redimita domus erat,
Linquendum ubi eſſet orto mihi Sole cubiculum.
Egóne Deûm miniſtra, & Cybeles famula ferar?
Ego Mænas, ego mei pars, ego vir ſterilis ero?
Ego viridis Algida Idæ nive amicta loca colam?
Ubi Cerva ſilviculatrix, ubi Aper nemorivagus?
Ego vitam agam ſub altis Phrygiæ columinibus?
Jamjam dolet, quod egi, jamjam pœnitet.

Ovidius in Ibin.

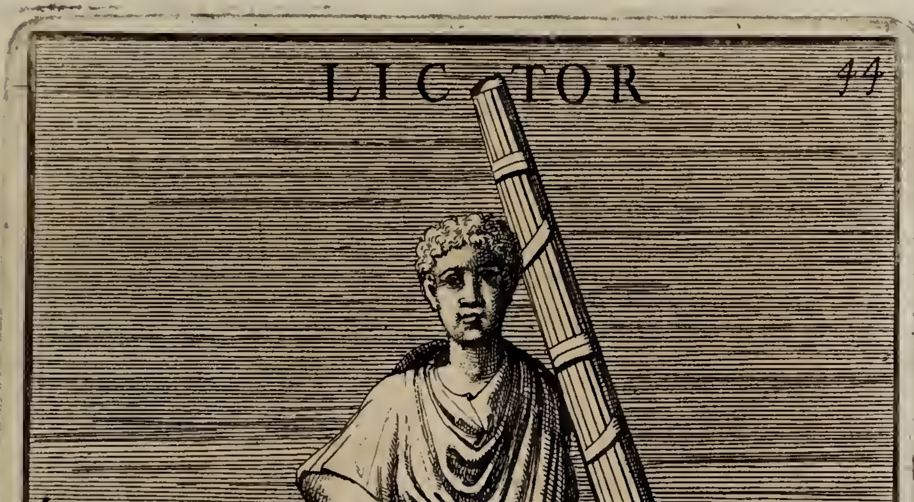
Attonitusque ſeces, ut quos Cybeleja mater
Incitat ad Phrygios vilia membra modos.
Deque viro fias, nec fœmina, nec vir, ut Attys,
Et quatias molli tympana rauca manu.

41 Quatuor anni tempora in antiquis numiſmatibus quatuor puerulis indicantur. Primus caniſtrum habet impoſitum capiti floribus refertum,

AVTVMNVS
41
Apud
P. S. B. sculp.
Authorem

VENVS
42
In museo Albano

NERO CITHARŒDVS
43
Apud F. Ficoronium

LICTOR
44
In museo Barberino

fertum, ver deſignans. Secundus alterâ manu ſpicas tenet, alterâ falcem falcandis frugibus idoneam, propria æſtatis ſymbola. Tertius Leporem dextrâ, lævâ fructus, venationis opportunitatem, fructuumque abundantiam autumnali tempore innuens. Quartus denique avem forſan Anatem lævâ gerens veſtitus eſt, quo hyemalis tempeſtas frigidiſſima vulgò denotatur. Nummulus Probi æreus cum hoc typo, & epigrap. FELICIA TEMPORA, in muſeo noſtro aſſervatur: ſimilem protulit Franciſcus Angelonius in Commodo cum inſcriptione, TEMPORUM FELICITAS; unde hac noſtrâ imagunculâ juvenem nudum, & alatum, Leporem dextrâ tenentem exhibente autumnalis tempeſtas videtur deſignari. Negotium tamen mihi faceſſit Scriptorum quorumdam auctoritas, qui Leporum venationi hyemale tempus opportunum tradunt. Virgil. lib. 1. Georgic.

Auritoſque ſequi Lepores, tum figere Damas, &c.
Cum nix alta jacet, glaciem cum flumina trudunt.

Quam ſententiam tuetur & ipſe Horatius Sat. 2. lib. 1.

. . . . Leporem venator ut altâ
In neve ſectatur.

Unde hoc animal niveum dicitur à Calpurnio Eclog. 10.

Ordine quid referam, vidi genus omne ferarum,
Hic niveos Lepores, & non ſine cornibus Apros.

Attamen cum in omnibus & nummis, & toreumatibus antiquis hyemalis tempeſtas veſtita ſemper conſpiciatur, autumnalem hac nudâ imagine repræſentari eò magis adducor, quòd eadem Leporem tenens in nummis exhibeatur; & nix ad Leporum venationem eâ ſolâ forſan ratione videatur requiri, quòd ſignis pedum nivibus impreſſis animalium greſſus venatori faciliùs indicantur.

Venerem dextro brachio vaſi innixam uti de balneo exeuntem elegans 42
exhibet imaguncula ærea, lævâ crus dextrum perfricans, dextrâ aurea geſtans poma in ſignum victoriæ de Deabus in Ida Monte Paridis ſententiâ relatæ. Vas unguentis forſan refertum eſt, ſubtuſque linteum ad extergendum appoſitum. Quidni liceat dicere Atalantam aurea poma dextrâ geſtantem curſu defatigatam lauiſſe.

Neronem Citharœdum in hac eleganti imaguncula agnoſcunt num- 43
morum periti. De veſana hujus Imperatoris canendi, citharamque pulſandi ambitione diffusè agunt Suetonius, & Dio, qni ipſum in theatrum prodiiſſe, atque inter Citharœdos ſtetiſse aſſerunt.

Lictorem a ligando dictum docet Feneſtrella lib. de Magiſtratibus, Sa- 44
cerdotiiſque Romanorum, *quòd quem Conſules prehendi, ligarique juſſiſſent, præſto eſſent adprehendendum, & venientes Conſulibus obviam de equo deſcendere juberent.* Duodecim Lictores inſtituit Romulus, teſte Plutarcho in ejus vita, qui togâ vel ſago induti virgarum faſciculos cum ſecuribus ligatos portantes Reges, deinde Conſules in publico ita præcedebant, ut unus poſt alium incederet, & qui proximus eſſet Conſuli, præcipuus haberetur. Altero menſe ſequebantur virgas, & bacillos tantùm ad ſubmovendum populum, foreſque pulſandas geſtantes. Suetonius de Julio Cæſare lib. 1. cap. 20. *Antiquum etiam retulit morem, ut quo menſe faſces non haberet, accenſus ante iret, Lictores ponè ſequerentur.* Hi delinquentibus pœnas, virgis illos primùm cædendo, mox ſecuri feriendo infligebant.

bant. *Miſſi Lictores ad ſumendum ſupplicium*, ſcribit Livius lib. 11. *nudatos virgis cædunt, ac ſecuri feriunt.* Navigantibus Magiſtratibus Lictor ante proram ſedebat. Auctor eſt Appianus lib. 5. belli civilis.

45 Præclarum Iovis Tonantis ſimulacrum apud nobiliſſimum adoleſcentem Equitem Alexandrum Albanum Sanctiſſimi Domini noſtri Nepotem aſſervatum perfectæ adeò ſculpturæ exiſtit, ut nil quicquam pulchrius, nil abſolutius videri poſſit. Rariſsima extant in ejus muſeo antiquitatis monumenta, quibus ille delectatur, juuenilibus, ac teneris annis minimè conſentanea, ſi jampridem innatus in eo amor cognitionis, & ſcientiæ immaturam ætatem non ſuppleviſſet. De ſimulacro Jovis Tonantis in Capitolio poſito loquntur Plinius lib. 34. cap. 8. & Suetonius in vita Auguſti n. 29. *Tonanti Jovi ædem conſecravit, liberatus periculo, cùm expeditione Cantabricâ per nocturnum iter lecticam ejus fulgur preſtrinxiſſet, ſervumque prælucentem exanimaſſet.* Ζεὺς ὑψιβρεμέτης vocatur ab Homero Il. 1. verſ. 336. *Jupiter altitonans.* Quâ voce uſus eſt Cicero lib. de Divin.

46 Serapidem modio inſignem exhibet imago ærea affabrè ſculpta, de quo alibi difusè.

47 Sequitur alia pariter elegans, ſed argentea, & raritate conſpicua extans in celebri Patrum Carthuſianorum muſeo antiquarum ſupellectilium, ac præcipuè nummorum cujuſvis metalli, & moduli refertiſsimo. Hanc quidem Floram aſſerunt, Bacchum alij floribus coronatum. Facies virilis eſt muliebritatem ſpirans, & juveni Baccho valdè conveniens, qui nonnumquam cum crinibus more puellarum collectis, teneroque, ac delicato vultu juxta ſuam duplicem naturam repræſentatur. De Coronis egimus Sec. 1. n. 54. Qui plura volet, conſulat Athenæum lib. 15. Deipnoſ.

48 Ibis eſt avis Ciconiæ non multum diſſimilis, roſtro maxima ex parte adunco, cruribus rigidis, ſoli Ægypto peculiaris, eidemque ſacra, quòd Serpentibus alatis ex Arabia in Ægyptum ineunte vere volantibus ad ingreſſum planitiei accurrat, eoſque interimat, & devoret: ut referunt Herodotus in Euterpe, & Pomponius Mela lib. 3. unde illam vocat Juvenalis Sat. 15. *ſaturam Serpentibus.* De Ibide mentionem facit Cicero lib. 2. de nat. Deor. *Ipſi, qui irridentur, Ægyptij nullam belluam niſi ob aliquam utilitatem, quam ex ea caperent, conſecraverunt, veluti Ibin. Ibes maximam vim Serpentum conficiunt, cùm ſint aves excelſæ, rigidis cruribus; corneo, proceroque roſtro: avertunt peſtem ab Ægypto, cùm volucres Angues ex vaſtitate Libyæ vento Africano invectas interficiunt, atque conſumunt: ex quo fit, ut illæ nec morſu vivæ noceant, nec odore mortuæ.* Scribit Ælianus Ibin numquam extra Ægyptum progredi; ſi quis verò eam ex Ægypto exportet, mortem fame ſibi conſciſcere: eamdem etiam Lunæ ſacram eſſe tradit, ovaque ad ejus rationem fingere totidem videlicet diebus, quot illa creſcit, & decreſcit. Perhibetur hæc avis uſum clyſteris monſtraſſe, teſte Plinio lib. 8. cap. 27. *roſtri aduncitate per eam partem ſe perluens, quâ reddi ciborum onera maximè ſalubre eſt.* Duas ejus ſpecies referunt Ariſtoteles lib. 9. Hiſt. anim. cap. 27. Strabo lib. 17. & Plin. lib. 10. cap. 30. albam, & nigram: ſola nigra, ſi fides Herodoto in Euterp. cum Serpentibus pugnat. Illius interfectores apud Ægyptios morte afficiebantur, ut narrat Tertullianus in Apolog.

IVPITER

45

In museo Alex.no Albano

SERA PIS
46
In Museo Albano

BACCHVS

47

In museo Patrum Carthusiænorum

IBIS
48.
P.S.B. Sculp.
Apud P. A. Rolandum M.

ROMANUM MUSEUM
SIVE
THESAURUS
ERUDITÆ ANTIQUITATIS.

SECTIO TERTIA.

Inſignia Flaminis Dialis, Pontif. Max. & Auguris, necnon Inſtrumenta ſacrificijs apta.

TABULA I.

1. FLAMINES quaſi Filamines à filo, quo caput revinciebant, dictos putat Varro lib. 4. de lingua Latina cap. 15. *Flamines, quòd in Latio capite velati erant ſemper, ac caput habebant cinctum Filo, Flamines dicti.* Nudis enim capitibus incedere illis nefas erat, ſed per æſtatem galerum propter nimium calorem minimè geſtantes, caput filo cingebant: feſtis verò diebus filo depoſito pileum ſumebant pro ſacerdotij eminentia, ſi fides Iſidoro lib.7.Orig. cap.11.

Erat autem Flamen Sacerdotis nomen alicui Deo particulariter conſecrati, cui ſacra faciens ab eo nomen obtinebat, Dialis videlicet vocabatur, qui Jovis curabat ſacra, ut & Martialis, & Quirinalis, qui Martis, & Quirini. Horum duos priores à Romulo inſtitutos, ultimum verò à Numa ſcribit Plutarchus in Numa, cui aſſentitur Pomponius Lætus lib. de Sacerdot. cap. 7. licet omnes à Numa creatos Livius aſſerat lib. 1. cap. 19. Succeſſu temporis ad XV. numerum auƈti ſunt ſinguli ſingulis Dijs, Cæſaribusque conſecratis attributi, quorum maximus Dialis habebatur teſte Feſto, ſolusque albogalero, inſigni veſte, curulique ſellâ uti poterat. Fuit autem illa differentia inter Flamines, quæ nunc in Eccleſia Dei inter Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos, ut refert Gratianus Decret. par. 1. diſt. 80. ex auƈtoritate D. Clementis Romani Epiſt. 1. ad Jacob. fratrem Domini, cujus Pontificis verba hæc ſunt. *In illis verò Civitatibus, in quibus olim apud Ethnicos primi Flamines eorum, atque primi legis Doƈtores erant, Epiſcoporum Primates poni, vel Patriarchas* (B.Petrus) *ordinavit, qui reliquorum Epiſcoporum judicia, & majora (quoties neceſſe foret) negotia in fide agitarent, &c. In illis autem Civitatibus, in quibus dudum apud prædiƈtos erant Archiflamines (quos tamen minores tenebant, quàm memoratos Primates) Archiepiſcopos inſtitui præcepit, qui non tamen Primatum, ſed & Archiepiſcoporum fruerentur nomine, &c. In ſingulis verò reliquis Civitatibus ſingulos, & non binos, vel ternos, aut plures Epiſcopos conſtitui præcepit, qui non Primatum, aut Archiepiſcoporum, aut Metropolitanorum nomine (quia matres civitatum non habent) ſed Epiſcoporum tantùm vocabulo potirentur, quoniam nec inter ipſos Apoſtolos par inſtitutio fuit, ſed unus omnibus præfuit.*

2. Apex Pontificis Maximi ornamentum, & inſigne ſæpius occurrit in nummis Julij Cæſaris, Marci Antonij, & Auguſti, ad indicandum eorum Pontificatum Maximum. Pontifices à Numa inſtitutos ſcribit Livius lib. 1. cap. 20. Fuerunt ab initio quatuor; deinde quatuor alij ex plebe creati ſunt M. Valerio, & Q. Apulejo Coſs. Illis omnibus Pontifex Maximus præerat, cui ſacra omnia publica, privataque ſubjeƈta erant, & quo defunƈto alius à Pontificibus eligebatur. Appellatos fuiſſe Pontifices & à ponte, & à facio quidam putant, eò quòd pons ſublicius ab his primùm faƈtus, ac ſæpius deinde reſtitutus fuerit: alij verò eosdem à poſſe, & facere ſic diƈtos aſſerunt.

TABU-

1. ALBOGALERVS
2. A P E X
Tab. I
1
2
Ex antiquo marmore

1. LITVVS 2. 3. SIMPVLA Tab. 2.
1
2
3
P. S. B. Sculp
1. 2. Ex antiquo marmore 3. apud I. P. Bellorium

TABULA II.

1. LItuus baculus incurvus; & leniter à ſummo inflexus, quem Augures dextrâ tenebant: deſcribitur ab A. Gellio lib. 5. cap. 8. *Lituus virga brevis in parte, quâ robuſtior eſt, incurva.* Primus Litui uſus Romulo Urbis conditori tribuitur, quem Cicero lib. 1. de Div. ſcribit eo regiones direxiſſe, cùm Urbem conderet. Hunc in Capitolio ſervari ſolitum fuiſſe narrat Plutarchus in Vita Romuli, ſed captâ à Gallis Urbe perditum, mox ejectis illis inter altiſſimas favillas illæſum, cùm ignis cætera conſumpſiſſet, inventum fuiſſe. Lituus ad Augures pertinebat, qui teſte Iſidoro lib. 8. Orig. cap. 9. volatus avium, & voces intendebant, & ſic augurium erat naturalis quædam avium præſenſio pluvias, & tempeſtates, aliaque hominibus imminentia volatu, & garritu indicantium. De inaugurandi ritu hæc refert Pomponius Lætus de Sacerd. cap. 5. *Locus augurij templum erat: Augur verſus Orientem ſedebat, capite velato, lituum dextrâ tenens manu, ideſt, curvum baculum, quo in Cælo regiones dividit, & quæ auguria veniunt, prædicit; ſi læva fuerint, quia à læva parte Septentrio eſt, felicia pronuntiat, pars illa Orbis propter altitudinem proſpera putatur: & à dextera parte Meridies, quia depreſſus eſt, infelix.* Plura vide apud Livium lib. 1. cap. 18. & Feneſtellam lib. de Sacerd. cap. 4. Hæc diſciplina primùm viguit apud Phryges, & Chaldæos, ab eis tranſijt ad Græcos, deinde ad Etruſcos, ab Etruſcis ad Romanos commigravit. Augures apud illos mox tres fuêre, mox quatuor, mox novem quinque videlicet plebei, & quatuor patricij. Scribit D. Auguſtinus lib. 4. de Civit. Dei cap. 30. Ciceronem Augurem reprehendiſſe homines Corui, & Corniculæ vocibus vitæ conſilia moderantes; quod ipſemet Cicero teſtatur lib. 2. de Div. auguria vanitatis, & ineptiæ condemnans. Audiamus etiam D. Cyprianum ſuperſtitionem auguriorum irridentem in opuſc. de Idolor. vanitate. *Non ergo (*inquit*) de Religionibus ſanctis, nec de auſpicijs, aut augurijs Romana regna creverunt, ſed acceptum tempus certo fine cuſtodiunt. Cæterùm & Regulus auſpicia ſervavit, & captus eſt: & Mancinus religionem tenuit, & ſub jugum miſſus eſt: & pullos edaces Paullus habuit, & apud Cannas tamen cæſus eſt: C. Cæſar, ne ante brumam in Africam navigia transmitteret, augurijs, & auſpicijs renitentibus ſprevit, & eò faciliùs navigavit, & vicit. Horum autem omnium ratio eſt illa, quæ fallit, & decipit, & præſtigijs cæcantibus veritatem ſtultum, & prodigum vulgus inducit.*

2. 3. Simpulum, quod & Simpuvium dicitur, Pontificum collegij ſymbolum erat: deſcribitur à Feſto *Vas parvum non diſſimile cyatho, quo vinum in ſacrificijs libabatur, unde & mulieres rebus divinis deditæ Simpulatrices dictæ*. Duas hujus calicis ſpecies exhibemus, unam ex antiquo marmore in æde Divi Laurentij extra muros deſumptam, alteram in muſeo Jo. Petri Bellorij aſſervatam.

TABULA III.

PRÆFERICULUM vas erat in ſacrificijs præferri ſolitum, in quo vinum, aliusve liquor includebatur. Hoc vas ſæpe occurrit in nummis Imperatorum, Cæſarumque in eorum ſummi Pontificatus memoriam ſignatum. Feſtus ait præfericulum eſſe vas æneum ſine anſa, quod veteres in ſacrificijs ſolebant præferre: at hæc deſcriptio minimè concordat cum antiquis numiſmatibus, & toreumatibus, quæ anſatum illud repræſentant, ut videre eſt in hac imagine ex pulcherrimo zophoro ad radices Capitolij delineata.

TABULA IV.

IN ſacris ferè omnibus veterum tres adhibebantur purgationes; nam vel flammâ, vel ſulphure purgabantur, vel aquâ abluebantur. Ovidius lib. 7. Metam.

Terque ſenem flammâ, ter aquâ, ter ſulphure purgat.

Hæc aqua luſtralis dicta in circumſtantes ad expianda leviora crimina ſpargebatur, ſicuti etiamnum mos eſt apud Chriſtianos, qui ad purgandas leviores animæ ſordes aquâ benedictâ frequenter in ſacris utuntur. Illa ferebatur in vaſculo huic ſimili, quod extat in muſeo Jo. Petri Bellorij, & quale obſervatur in Tabula VII. Columnæ Trajanæ notis ejusdem illuſtratæ pulcherrimum exhibente ſacrificium, ubi ſacrorum quidam Miniſter vas aquæ luſtralis dextrâ tenet.

TABULA V.

1. SEQUITUR Aſpergillum, ſive Aſperſorium ex equinæ caudæ pilis confectum, quo Sacerdotes aquam luſtralem aſpergebant. Ovidius lib. 3. de Ponto.

Spargit aquâ captos luſtrali grata Sacerdos.

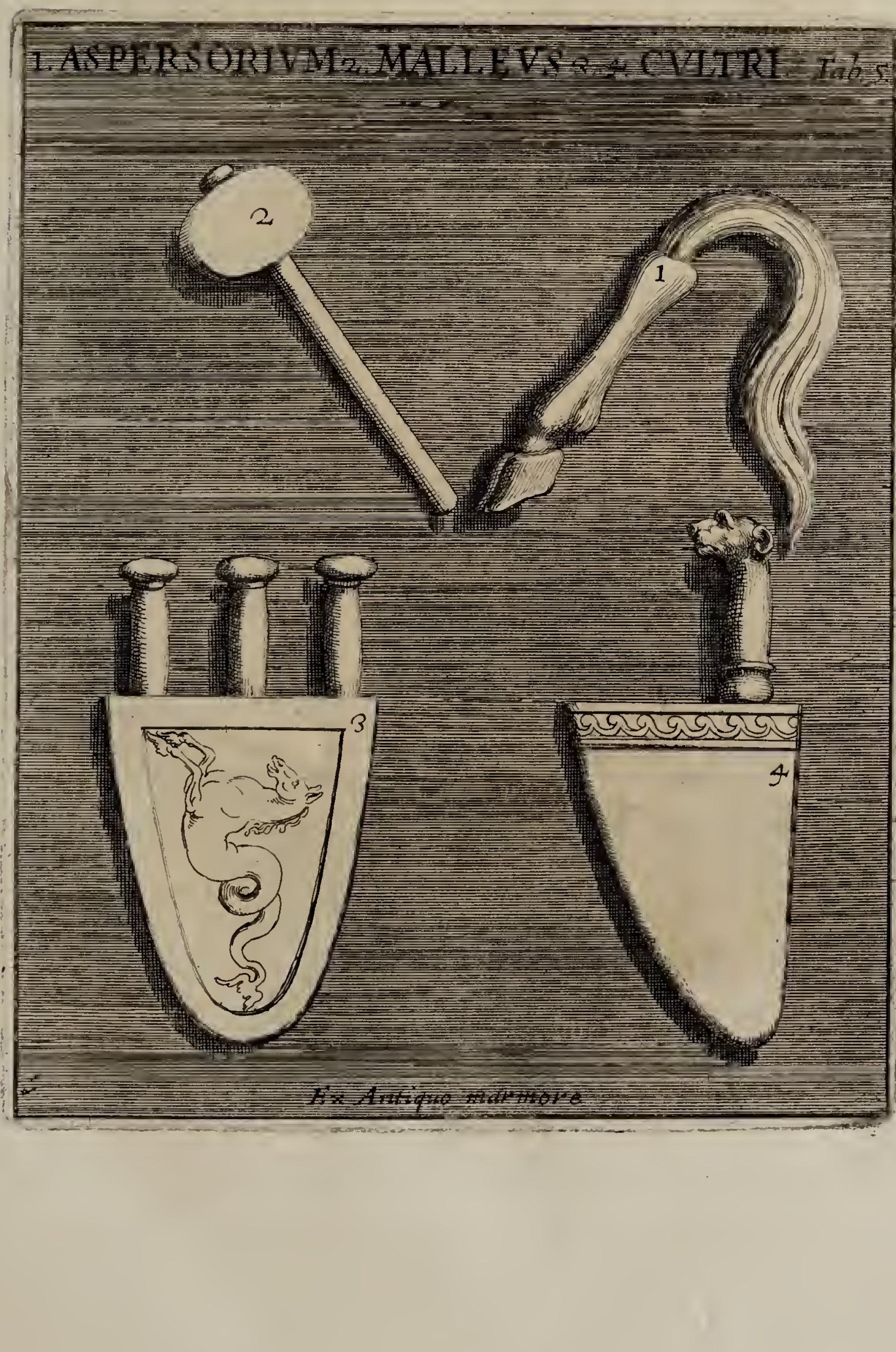
Antiquitus vice Aſperſorij utebantur veteres ramo lauri, vel oleæ, ut ſcribit Virgilius de Ænea in funere Miſeni lib. 6. Æneid.

Idem

PRÆFERICVLVM Tab. 3.
Ex antiquo marmore

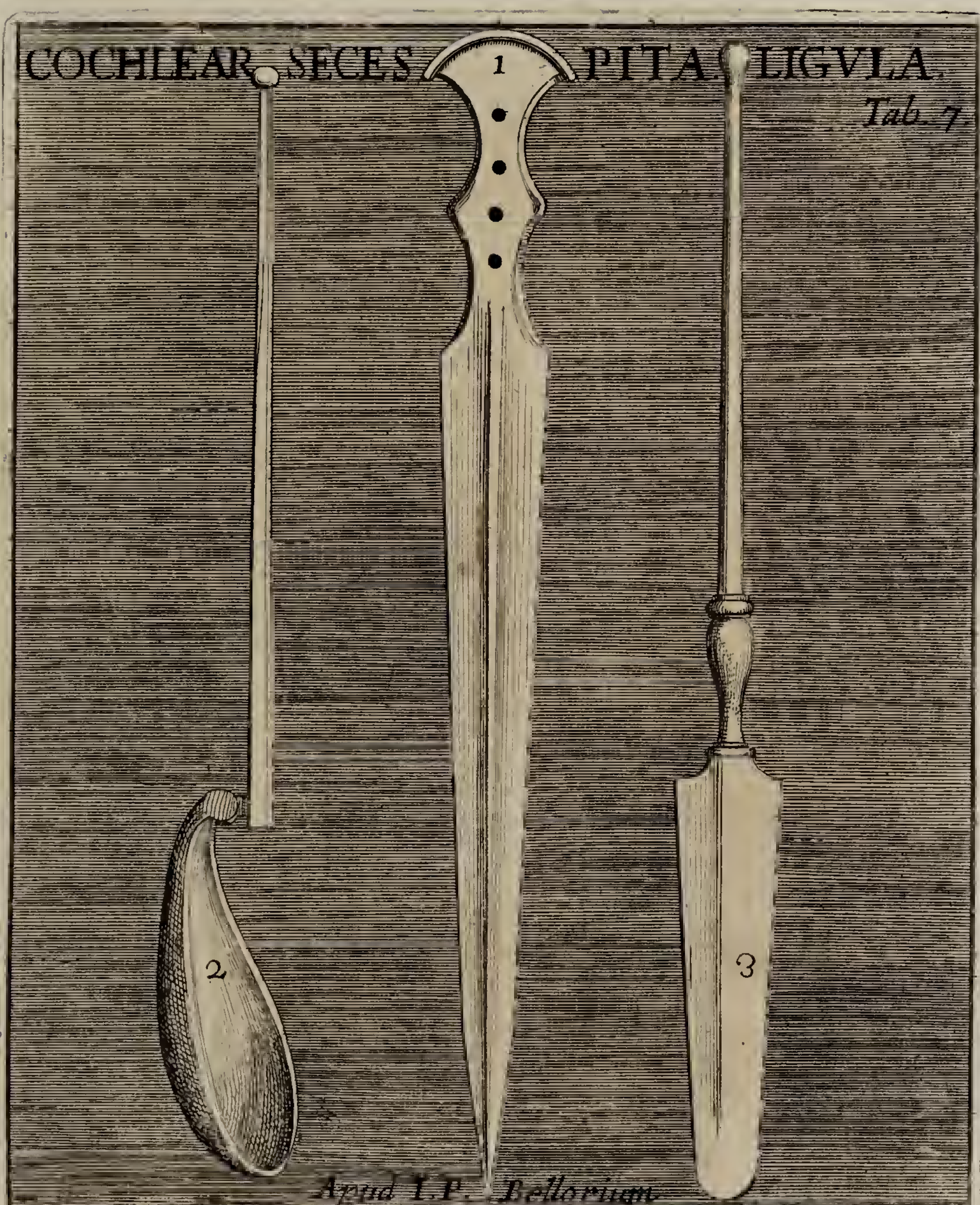

VAS AQVÆ LVSTRALIS
Tab. 4.
In museo Io. Petri Bellory

1. ASPERSORIVM 2. MALLEVS 3. 4. CVLTRI *Tab. 5.*

Ex Antiquo marmore

SECVRIS
Tab. 6.
Apud I. P. Bellorium

COCHLEAR. SECESPITA. LIGVLA.
Tab. 7.
1
2
3
Apud I.P. Bellorium

Idem ter ſocios purâ circumtulit undâ
Spargens rore levi, & ramo felicis olivæ,
Luſtravitque viros.

2. Malleo Miniſtri ſacrificijs inſervientes victimam percutiebat. Ovidius lib. 2. Metam.

Lactantis vituli dextra libratus ab aure
Tempora diſcuſſit claro cava malleus ictu.

3. 4. Cultris minores hoſtiæ mactabantur. Idem Ovidius lib. 15. Metam. de Victima.

. . . . . *Percuſſaque ſanguine cultros*
Inficit.

Victimarij cultros vaginâ incluſos lateri alligabant, jisque ad ſecandas hoſtias utebantur. Contenta in hac tabula deſumpta ſunt ex arcu Septimij Severi,& Antonini Caracallæ prope S.Georgium in Velabro.

TABULA VI.

ANIMALIA ſacrificijs deſtinata ſecuri percutiebantur. Horatius lib. 3. Car. Od. 23.

Aut creſcit Albanis in herbis
Victima, Pontificum ſecures
Cervice tinget.

Et Ovidius lib. 4. Triſt. el. 2.

Candidaque adductâ collum percuſſa ſecuri
Victima purpureo ſanguine tingit humum.

Securem hanc Baccho dicatam eſſe patet ex capite Tigridis huic Deo ſacræ, ſiquidem primus ille animal ferociſſimum domavit, curruique alligavit. Tibullus lib. 3. el. 6. de Baccho.

Armenias Tigres, & fulvas ille Leænas
Vicit & indomitis mollia corda dedit:

Et Martialis lib. 8. ep. 25.

Nam cum captivos ageret ſub curribus Indos,
Contentus geminâ Tigride Bacchus erat.

TABULA VII.

1. HUNC gladium ſacrificijs aptum Seceſpitam eſſe conſtat, tum quia ſimiles obſervantur in diverſis antiquis toreumatibus ſacrificia exhibentibus, tum propter Antiſtij Labeonis deſcriptionem apud Feſtum Seceſpitam referentis fuiſſe *Cultrum oblongum,*

manubrio

manubrio rotundo, eburneo, ſolido, vincto ad capulum auro, argentoque, fixum clavis æneis, ære cyprio, quo Flamines, Flaminicæ Virgines, Pontificesque ad ſacrificia utebantur. Hæc omnia gladio noſtro conveniunt, etſi manubrium illi deeſt eburneum, quo ferreum tegebatur, patet illud fuiſſe rotundum, remanentque foramina clavorum, qui ebur connectebant.

2. Cochlear, quo thus ex acerra ſumebatur.
3. Ligula, quâ Aruſpices animalium viſcera explorabant.

TABULA VIII.

SCRIBIT Feſtus acerram fuiſſe arculam thurariam, ubi thus reponebatur: hanc Camillus ferebat, ut videre liquet in plurimis antiquis marmoribus. De illa mentionem facit Martianus Capella lib. 2. de Nupt. *Acerrâ autem multo aromate gravidatâ, eâdemque candenti manus virginis oneratur.* (Et deinde) *Ac Veſtæ Deûm nutrici, eidemque pediſſequæ acerrâ illâ olacem aromatis refundente, omnis ille ordo Cœlicolum portiones ſibi competentes attribuens, arabicis lætabatur halatibus.* Acerræ meminit etiam Ovidius lib. 4. Faſtor.

Cumque meri patera thuris acerra fuit.

TABULA IX.

NULLA thuribuli neque in marmoribus, neque in nummis antiquis reperitur imago: conſtat tamen ex auctoritate Clementis Alexandrini thuribulum Aaronicum explicantis lib. 5. Stromat. fol. 562. thuribula in Templo Domini poſita fuiſſe. Ανὰ μέσον δὲ τοῦ καλύμματος καὶ τοῦ παραπετάσματος, ἔνθα τοῖς ἱερεῦσιν ἐξῆν εἰσιέναι, θυμιατήριόν τε ἔκειτο, σύμβολον τῆς ἐν μέσῳ τῷ κόσμῳ τῷδε κειμένης γῆς. ἐξ ἧς αἱ ἀναθυμιάσεις. *In medio autem operimenti, & veli, quo licebat ingredi Sacerdotibus, erat ſitum thuribulum ſymbolum terræ, quæ eſt ſita in hoc mundo medio, ex qua oriuntur exhalationes.* De thuribulis, quę poſuit Salomon in domo Dei, mentio reperitur in ſacro texto lib. 2. Paralipom. cap. 4. In ſacrificijs quoque illa adhibita fuiſſe canit Auſonius in Technopag.

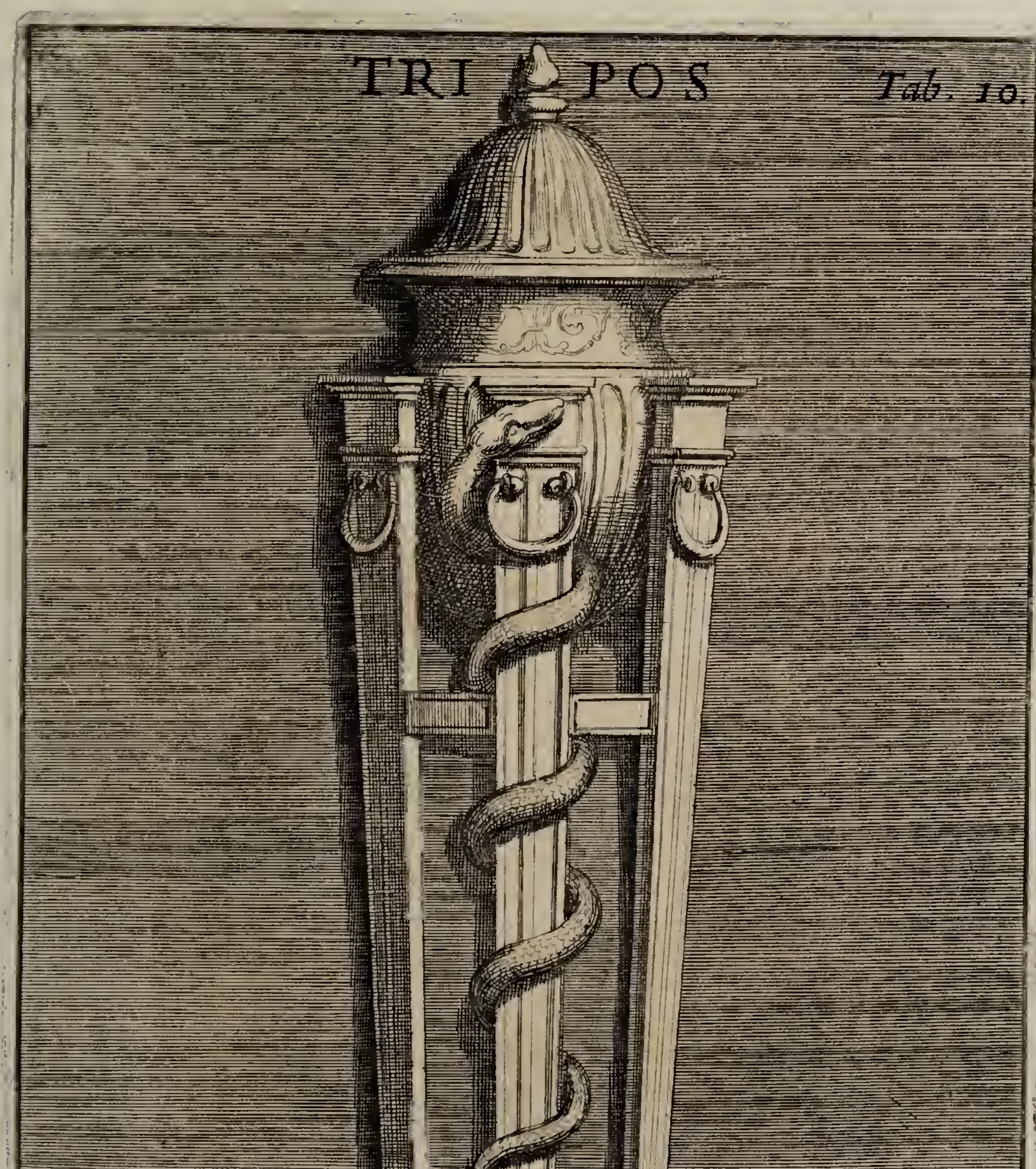
Thuribula, & pateræ, quæ tertia vaſa Deûm? lanx.

TABULÆ X. XI. XII.

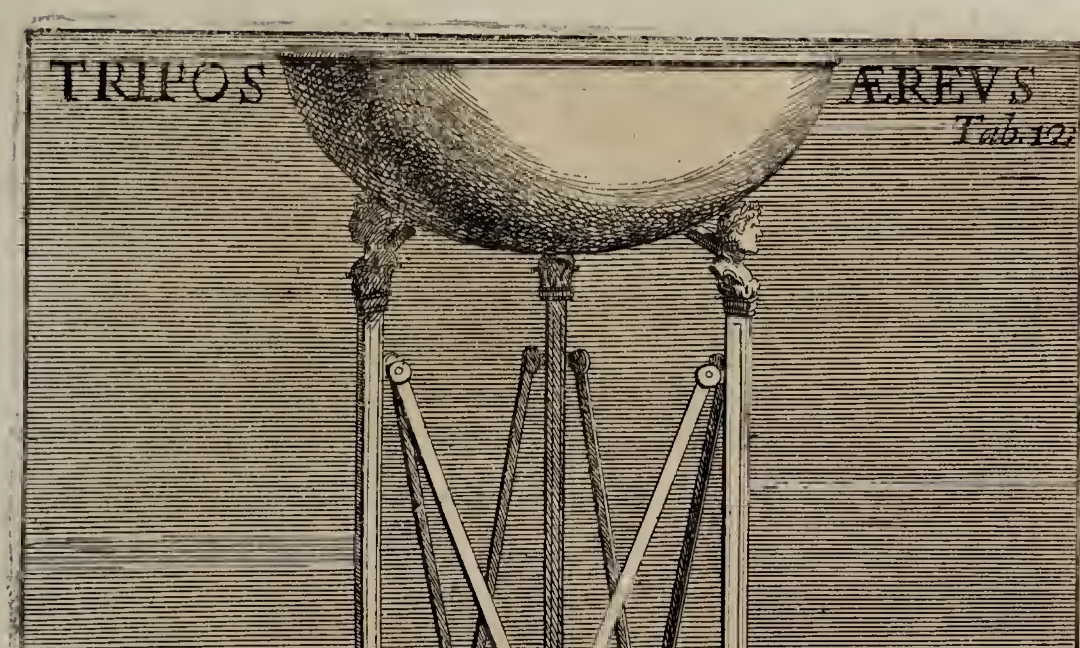
TRIPODUM nomine intelliguntur omnia illa inſtrumenta, quæ tribus inſiſtunt pedibus: propriè tamen Tripodes erant menſæ

ACERRA
Tab. 8.
Ex antiquo marmore

THVRIBVLVM
Tab. 9.
Apud D. Devvith

TRIPOS
Tab. 10.
Ex antiquo marmore

TRIPOS ÆREVS
Tab. 11
Apud I.P. Bellorium

TRIPOS ÆREVS
Tab. 12
Apud Em.mum Card. Chigium

menſæ in Templo Apollinis Delphici, quibus ſuperpoſitæ Phœbades vaticinabantur; hinc Apollini Tripodes cum Serpentibus dicati, de quibus Herodotus in Calliop. Συμφορήσαντες δὲ τὰ χρήματα, καὶ δεκάτην ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ, ἀπ' ἧς ὁ τρίπους ὁ χρύσεος ἀνετέθη, ὁ ἐπὶ τοῦ τρικαρήνου ὄφεος τοῦ χαλκέου ἐπεστεὼς ἄγχιστα τοῦ βωμοῦ. *Collata autem pecunia decimam ſelegerunt, ex qua tunc Deo, qui Delphis eſt, Tripos aureus ibi repoſitus eſt, inſiſtens ſuper tricipiti ex ære Colubro proximè aram.* Tripodem cum intorto Serpente deſcribit Pauſanias in Phoc. planè, ut hic (10) exhibetur ex antiquo toreumate delineatus. Ἐν κοινῷ δὲ ἔθεσαν ἀπὸ ἔργου τοῦ Πλαταιάσιν οἱ Ἕλληνες χρυσοῦν τρίποδα δράκοντι ἐπικείμενον χαλκῷ. *Commune fuit Græcorum de Platæenſi prælio donum, aureus Tripos ſuſtinente æneo Dracone.* Quidam Tripodes domi tenebantur, ſuper quos vel accenſo igne, vel fructibus, floribusque impoſitis ſacra Laribus peragebantur, qualis eſt iſte (11) apud Joannem Petrum Bellorium. Juvenalis Sat. 12.

. . . . *Laribusque paternis*
Thura dabo, atque omnes violæ jactabo colores.

In muſeo Eminentiſs. Cardinalis Chiſij aſſervatur Tripos (12) flexilis, & plicatilis, in cujus ſummitate ſculpta ſunt tria capita Bacchantium uvis coronatarum, Baccho procul dubio conſecratus; Tripodem enim Libero patri dicatum ſcribit Athenæus lib. 2. Deipnoſoph. Καὶ τὸ νικητήριον ἐν Διονύσου τρίπους. καὶ γὰρ ἐκ τρίποδος λέγειν φαμὲν τοὺς ἀληθεύοντας. *In Bacchi certaminibus Victoris præmium eſt Tripos; nam qui vera fantur, e Tripode loqui dicimus.* Duo Tripodum genera recenſet, quæ ambo veteres λέβητας nominarunt; unum, quod ἐμπυριβήτης ὁ καὶ λοετροχόος dicebatur, quo ad aquam calefaciendam utebantur; alterum, quod vocabatur κρατὴρ ἄπυρος, in quo vinum miſcebatur: at in vino ineſſe veritatem nemo eſt, qui ambigat, & ſic Apollini, & Baccho conſecrati fuere Tripodes, illi ob oraculorum ſuorum certitudinem, huic verò quia non mentiuntur ebrij. Καὶ οὗτος ἐστὶν ὁ τῆς ἀληθείας οἰκεῖος τρίπους. διὸ Ἀπόλλωνος μὲν οἰκεῖος διὰ τὴν ἐκ μαντικῆς ἀλήθειαν. Διονύσου δὲ διὰ τὴν ἐν μέθῃ. Auctor eſt Athenæus loco citato.

TABULA XIII.

CANDELABRIS utebantur veteres, cùm rem divinam faciebant: in illis figebantur candelæ, & funiculi ardentes, vel etiam lucernæ oleariæ ponebantur minùs tamen ad lumen exhibendum, quàm ad ſacrificij decus, & majeſtatem. De candelis mentionem facit Martialis lib. 14. ep. 41. illas lucernis vetuſtiores declarans.

Nomina

Nomina candelæ nobis antiqua dederunt:
Non norat parcos uncta lucerna patres.

De lucernis verò ſacra pagina lib. 2. Paralipom. cap. 4. verſic. 20. deſcribens ea omnia, quæ poſuit Salomon in domo Dei. *Candelabra quoque cum lucernis ſuis, ut lucerent ante oraculum juxta ritum ex auro puriſſimo.* Hoc pulcherrimum candelabrum delineari curavimus in æde D. Laurentij extra muros.

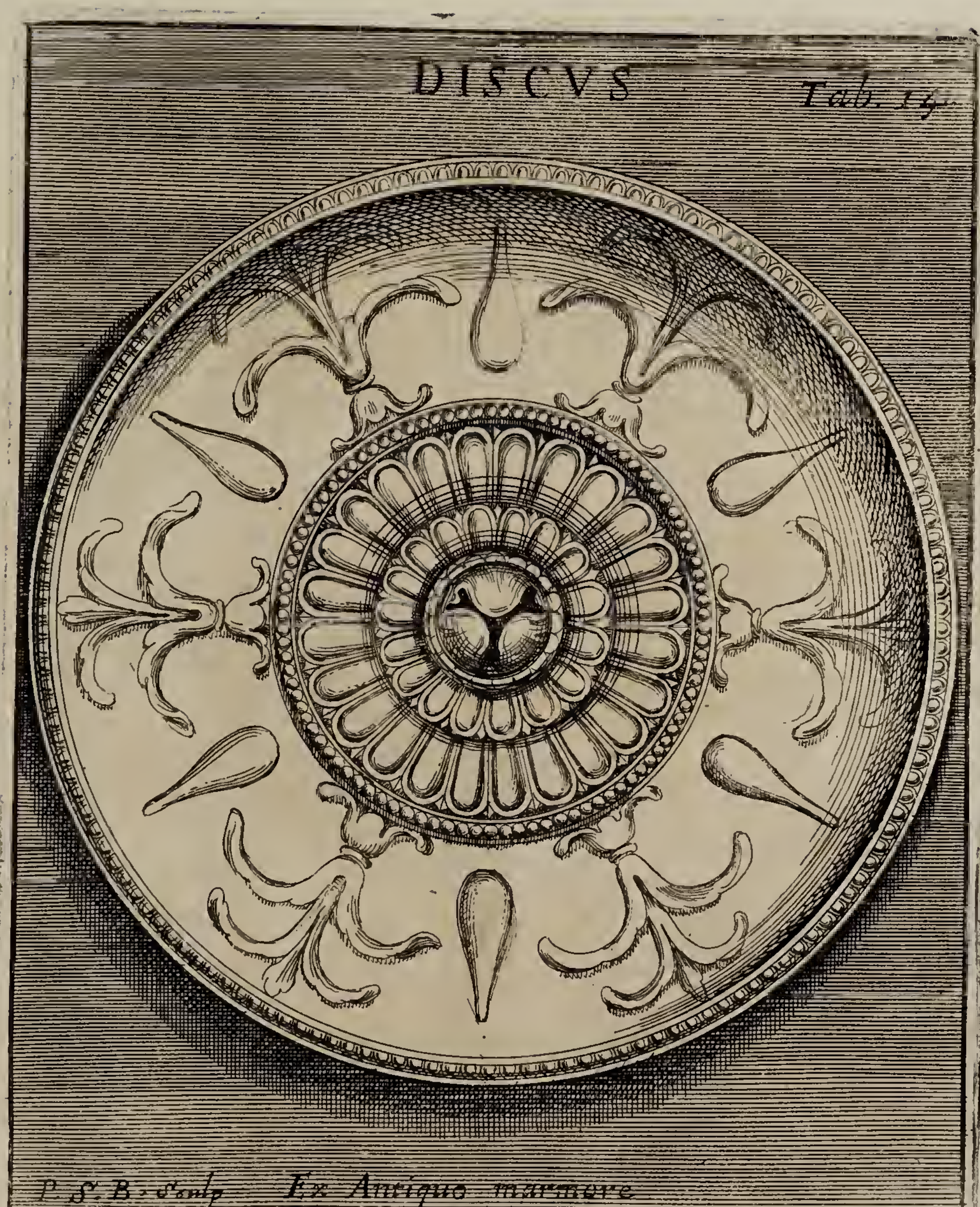
TABULA XIV.

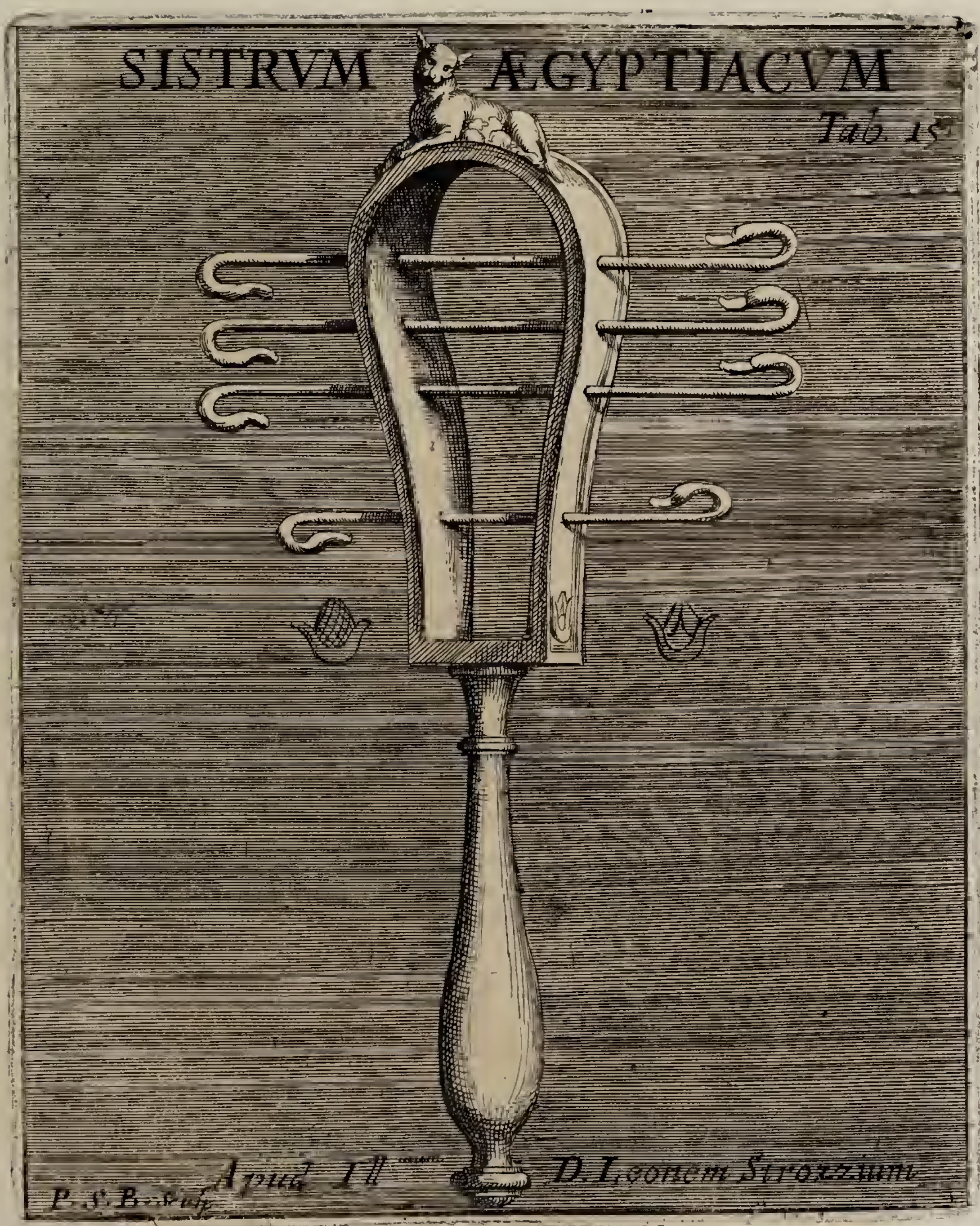
DISCUS erat ſpecies quædam lancis, in quo victimarum exta ponebantur. De illo hæc ſcribit Iſidorus lib. 20. Orig. cap. 4. *Diſcus antea iſcus vocabatur à ſpecie ſcuti; unde & ſcutella per diminutionem, eſt enim ejusdem ſimilis: poſtea diſcus vocatus eſt, quod det eſcas, ideſt, apponat.*

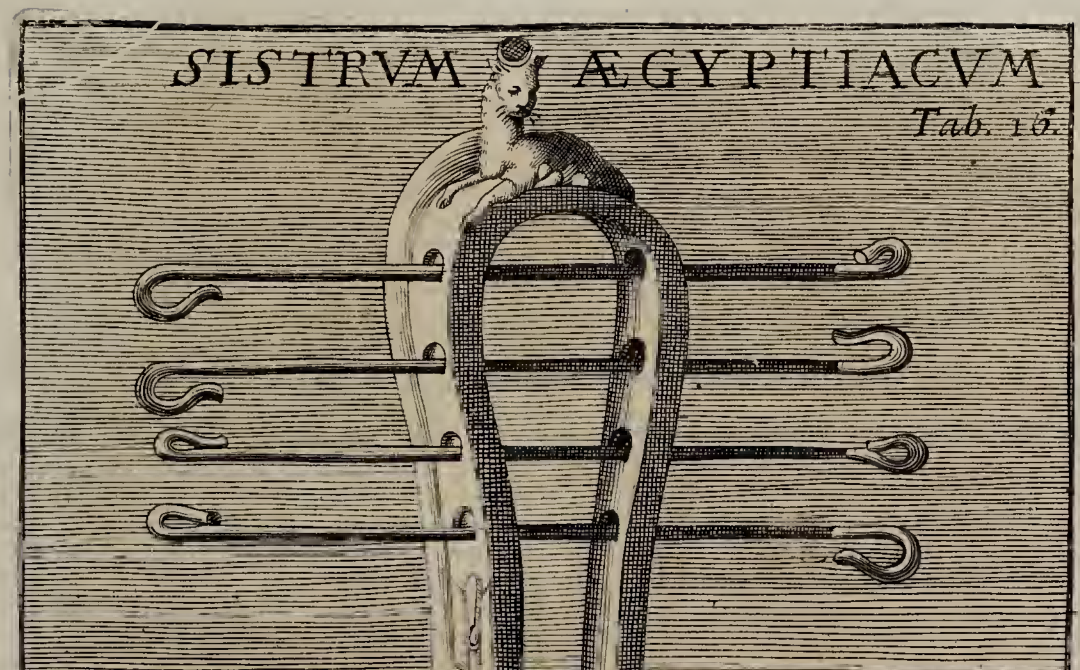
TABULA XV.

SISTRUM inſtrumentum Ægyptiacum, quo Sacerdotes in ſacris Iſidis utebantur ἀπὸ τοῦ σείειν; ideſt, *à quatiendo*, dictum: eſt autem formæ ovalis, & manubriatum cum tribus, vel quatuor virgulis transverſalibus; deſcribitur ab Apulejo lib. 11. Metam. *Æreum crepitaculum, cujus per anguſtam laminam in modum balthei recurvatam trajectæ mediæ paucæ virgulæ criſpante brachio tergeminos jactus reddebant argutum ſonum.* Siſtrum in ſacrificijs concutiebatur ad indicandum omnia naturalia numquam motu vacare: rotunditas, quæ illud cingit, convenit cælo Lunæ, per quod omnia moventur, & mutantur ratione quatuor elementorum, quæ per quatuor Siſtri virgas denotantur: quaternarius enim numerus pertinere videtur ad corpus conſtans ex quatuor elementis, & quatuor qualitatibus, ſicca, humida, calida, & frigida: ternarius verò ad triplicem animæ vim; de quo infrà. In Siſtri vertice viſitur animal quoddam aliquando facie humana præditum, quod Felem eſſe docet Plutarchus in lib. de Iſ. & Oſ. Τῇ δὲ ἁψῖδι τοῦ σείστρου κατὰ κορυφὴν ἐντορεύουσιν αἴλουρον ἀνθρώπου ἔχοντα. (Et mox) τῷ δὲ αἰλούρῳ τὴν σελήνην, διὰ τὸ ποικίλον καὶ νυκτουργὸν καὶ γόνιμον τοῦ θηρίου. *Curvamini Siſtri autem in vertice inſigunt Felem humana facie, &c. Fele Lunam repræſentante ob animalis iſtius varietatem, ac vim noctu agendi, & fœcunditatem.* Felis Lunæ filius fabuloſè dicitur; quod Lunæ ſequatur naturam: ſubjungit enim Plutarchus Felis oculorum pupillas dilatari, & attenuari ſecundum Lunæ curſum;

CANDELA BRVM
Tab. 13
Ex antiquo marmore

DISCVS
Tab. 14.
P. S. B. Sculp
Ex Antiquo marmore

SISTRVM ÆGYPTIACVM
Tab. 15
Apud Ill.mum D. Leonem Strozzium

SISTRVM ÆGYPTIACVM
Tab. 16.
In Museo
Io. Petri Bellorij

humanâ autem Felis facie innui Lunæ mutationes mente, ac ratione gubernari. Illa in hoc ſiſtro humanâ facie minimè prædita eſt, at ſolitum, & ſibi convenientem vultum præfert. Hoc animal apud Aegyptios divinis penè afficiebatur honoribus, nam quibuscumque in domibus Felis mortem oppetierat, cuncti earum domorum habitatores ſupercilia eradebant: ſi verò quisquam Felem vel ſpontè, vel invitè necaſſet, morte puniebatur; ut ex Herodoto in Euterp. & Euſebio lib. 2. Præp. ev. cap. 1. colligitur. In lateribus Siſtri ſculptus eſt flos loti, & nux pinea, quæ ſymbola Iſidi, ſive Deûm Matri ſacra ſunt. De loto alibi diximus, de pino meminit Ovidius lib. 6. Metamorph.

Et ſuccincta comas, hirſutaque vertice pinus
Grata Deûm Matri: ſiquidem Cybelejus Atys
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.

Siſtrum apud Aegyptios vicem tubæ in bello exhibebat, & apud Amazonas fœminarum exercitus hoc inſtrumento ad bellum vocabatur. Auctor eſt Iſidorus lib. 3. Orig. cap. 21.

TABULA XVI.

ASSERVATUR aliud Siſtrum in muſeo Jo. Petri Bellorij quatuor etiam habens virgulas transverſales, cum Fele fœtibus lactantibus decumbente in ejus ſummitate inſculpta, quæ Lunæ globum gerit in vertice connexionem hujus animalis cum Luna indicantem, juxta prædictam Plutarchi deſcriptionem. In utroque Siſtri latere Iſidis mitra inſpicitur.

TABULA XVII.

SEQUENS Siſtrum ab alijs duobus differt, quòd Felis in ejus ſummitate ſculpta humano vultu prædita ſit, quòdque tres tantùm virgulas habeat transverſales, quæ triplicem Iſidis poteſtatem innuunt: eadem enim eſt Luna in cælo, Diana in terris, & Hecate apud inferos. Auſonius in ter. num. gry.

Tergemina eſt Hecate, tria virginis ora Dianæ.

Sic etiam Prudentius lib. 1. contra Symm.

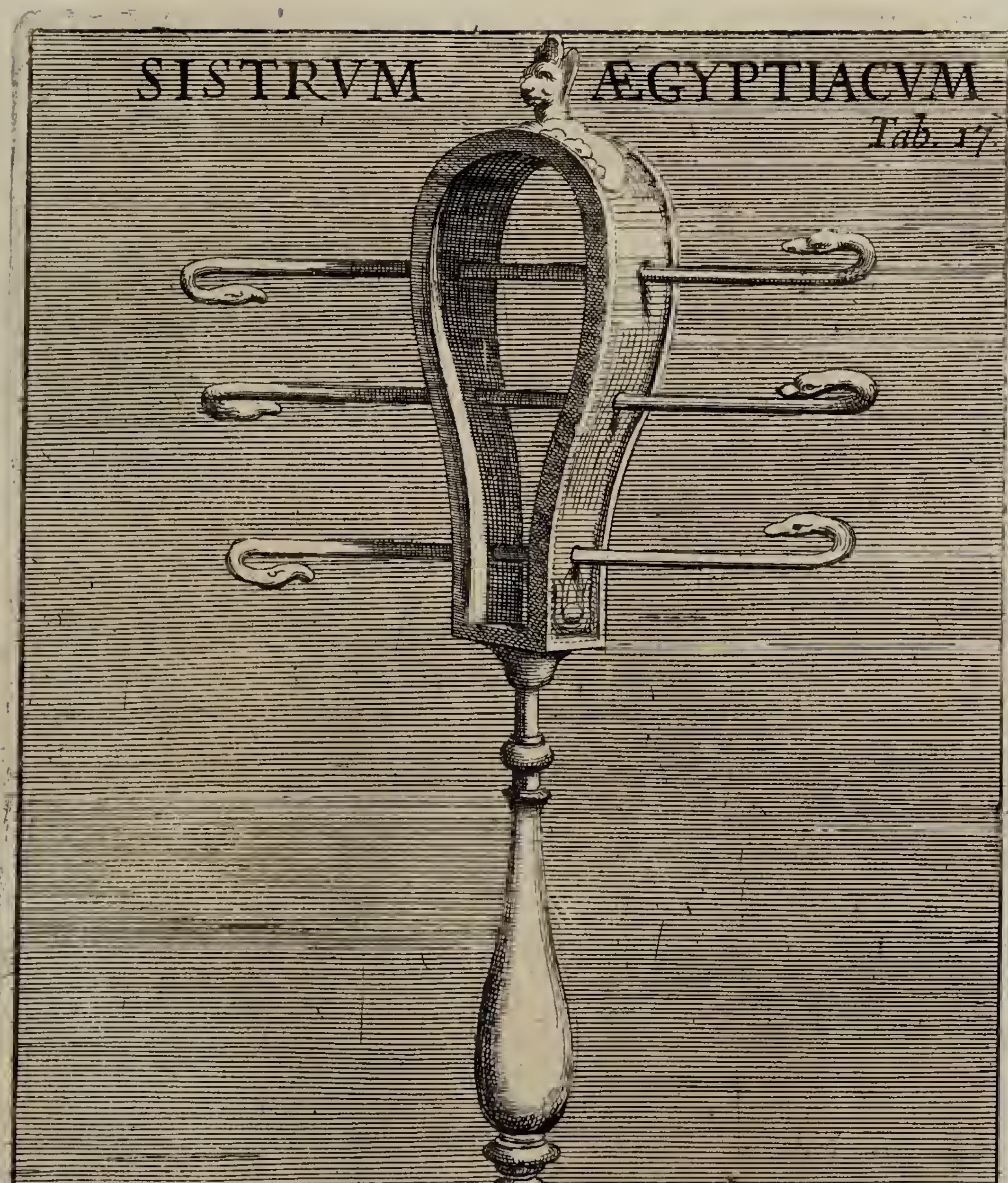
Denique cum Luna eſt, ſubluſtri ſplendet amictu:
Cum ſuccincta jacit calamos, Latonia virgo eſt:
Cum ſubnixa ſedet ſolio, Plutonia conjux,
Imperitat furijs, & dictat jura Megeræ.

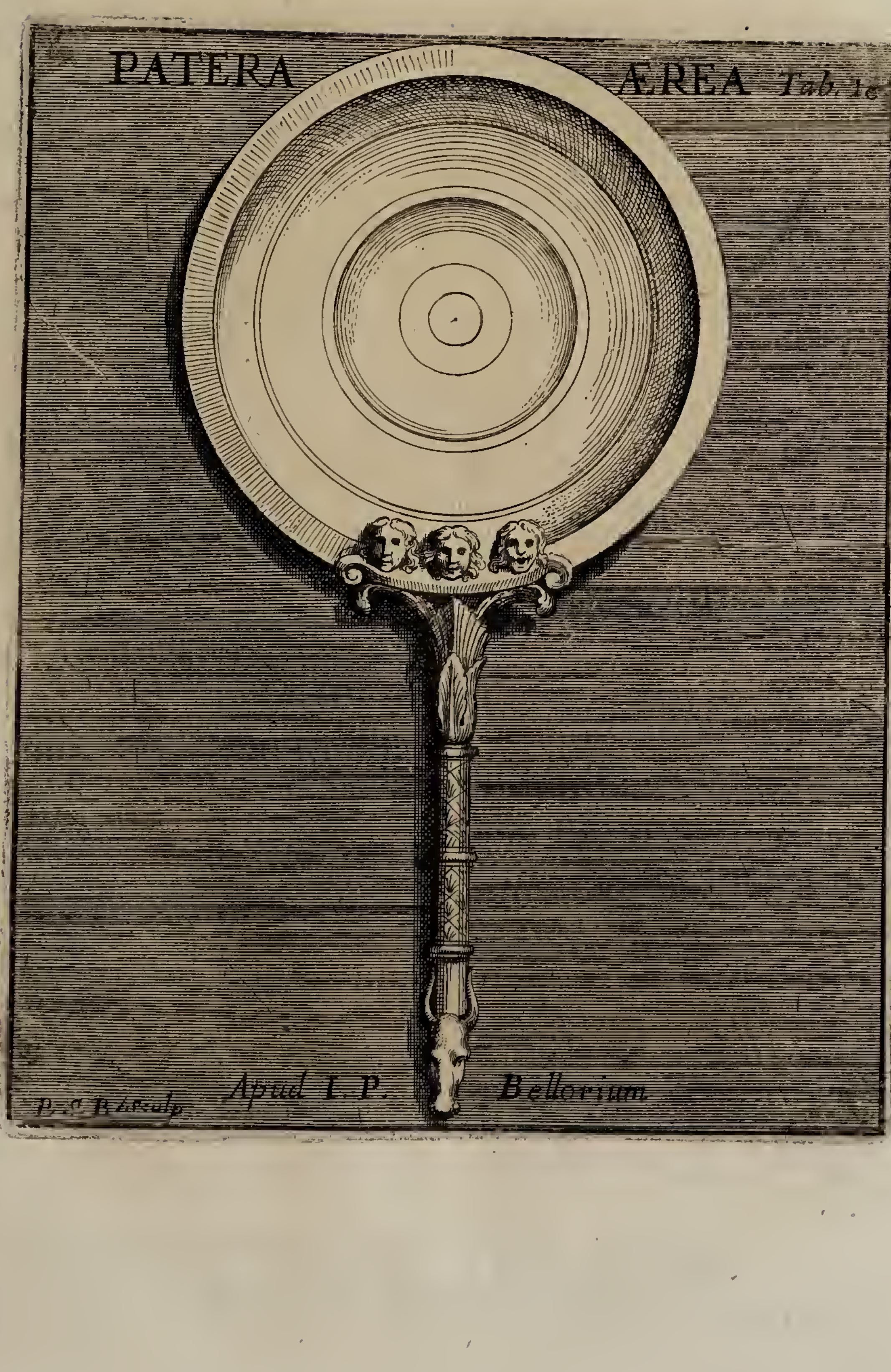
Triplex eſt etiam aſpectus Lunæ, videlicet cum ſurgit in cornua, & falcata dicitur: cum dimidiata eſt: & cum orbem complet. Ternarius hic virgularum numerus poteſt etiam referri ad triplicem motum Lunæ, quæ tribus vijs movetur in cælo, in altitudinem, latitudinem, & longitudinem. Ternarij numeri laudes vide apud Macrobium lib. 1. in Somn. Scip. quem ut & quaternarium, ex quibus conſtat ſeptenarius inter arcana venerabant Pythagorici. *Ternarius* (inquit) *aſſignat animam tribus ſuis partibus abſolutam; quarum prima eſt ratio, quam* λογιστικὸν *appellant: ſecunda animoſitas, quam* θυμικὸν *vocant: tertia cupiditas, quæ* ἐπιθυμητικὸν *nuncupatur*. Triplex enim aſſignatur vis animæ, quæ eſt rationalis, iraſcibilis, & concupiſcibilis. Humanam vitam triplicem eſſe ſcribit Jamblichus ſect. 5. de Myſt. cap. 18. intellectualem, naturalem, & mediam inter utramque. Divinas quoque eſſentias, & potentias triplices eſſe docet; vel enim illæ imperant animæ, & naturæ; vel ab anima, & natura prorſus abſtrahuntur; vel medio ſe modo habent. Ternario numero in rebus divinis priſci utebantur, quemcumque enim ſuperûm hoc numero delectari credebant. Tibullus lib. 1. el. 2.

Hæc mihi compoſuit cantus, quis fallere poſſes:
Ter cane, ter dictis deſpue carminibus.

Etenim numerus iſte in religionibus, rebusque omnibus potentiſſimus habebatur, & maximè in ſanandis morbis, ſi fides Plinio lib. 26. cap. 9. Vir eruditiſſimus Jo. Petrus Bellorius ait in expoſitione Symbolici Deæ Syriæ ſimulacri ciſtrum tribus tantùm virgulis confectum innuere ſententiam illorum, qui ignem inter elementa non admittebant, ſed ad generationem rerum naturalium ſuppleri calore Solis autumabant. Diverſas priſcorum opiniones circa numerum elementorum recenſet Plutarchus; quidam enim terram inter prima, & præcipua mundi elementa non admittebant putantes illam neque immobilem eſſe, neque mediam tenere globi regionem, ſed eſſe in gyrum circum ignem ſuſpenſam, quam ſententiam refert ille in Numa. Scribit verò in opuſculo de Iſ. & Oſir. alios affirmare terram, aërem, & ignem fuiſſe tria prima corpora ab aqua rerum omnium principio effecta. Ἡ γὰρ ὑγρὰ φύσις, ἀρχὴ καὶ γένεσις οὖσα πάντων ἐξ ἀρχῆς, τὰ πρῶτα τρία σώματα, γῆν, ἀέρα, καὶ πῦρ ἐποίησε. *Humida enim natura, cùm ab initio principium, & ortus omnium eſſet rerum, tria prima effecit corpora, terram, aërem, & ignem.* Pulcherrimum hoc ſiſtrum æreum viridi obductum ærugine in gazophylacio Excellentiſs. Burgheſij cuſtoditur. Magnificæ, & ſumptuoſæ hujus Principis ædes nobiliſſimum ejus animum arguunt: patent illæ quotidie à curioſis exteris inviſendæ; ur-

banæ

SISTRVM ÆGYPTIACVM
Tab. 17.
Apud E. cc. P. Burghesium

PATERA ÆREA Tab. 16
Apud I. P. Bellorium

banæ quidem picturis, ſtatuis, alijsque pretioſiſſimis ſupellectilibus exornatæ; rurales verò propè, & extra Urbis mœnia ſitæ ſtatuis pariter, & picturis, plurimisque rebus mirabiles naturæ, & artis varietates exhibentibus inſtructæ. Illic horti amœniſſimi, virentibus ſemper arboribus conſiti, limpidisque irrigati fontibus, publicæ voluptati comparati ſunt; in quorum medio verè condigna Floræ habitatio extructa eſt, ſuperbusque huic Deæ erectus triumphalis arcus. Singula inibi ſingulis diebus rident: omnia omnibus nobile præbent oblectamentum. Mille, & amplius vaſa novis ſemper floribus referta varias anni tempeſtates diſtingunt: Iris, Hyacinthus, Narciſſus, Anemone, Ranunculus, Tulipanus, Leucojon, Jaſminum tum Hiſpanicum, tum Alexandrinum, alijque flores ſibi invicem ſuccedentes jucundis varietatibus, ſuavibusque odoribus viſum, & odoratum perpetuò recreant, ac reficiunt.

TABULA XVIII.

PATERAS ſic dictas ſcribit Iſidorus lib. 20. Orig. cap. 5. quòd patentes ſint, diſpanſisque labris: erant autem vaſa ſacrificijs deſtinata, quibus Sacerdotes vinum inter cornua victimarum ſpargebant, ut canit Virgilius de Didone lib. 4. Aeneid.

Ipſa tenens dextrâ pateram pulcherrima Dido
Candentis vaccæ media inter cornua fudit.

Dianæ dicatam fuiſſe hanc pateram Canis, & Nympharum, ſive Oreadum capita facilè denotant; ſiquidem iſtæ Dianam comitabantur; ille verò eidem ſacer erat, utpote ad venationem idoneus. Montium cuſtodem, nemorumque virginem vocat illam Horatius lib. 3. Car. od. 22. & ſæpe à Poëtis Venatrix, & Jaculatrix dicta eſt. Sic etiam Ovidius Dianam feras inſectantem deſcribit lib. 3. Amor. el. 2.

Talia pinguntur ſuccinctæ crura Dianæ,
Cùm ſequitur fortes fortior ipſa feras.

Scribit Xenophon lib. de Venat. Canes, & Venationes inventum Deorum Apollinis, & Dianæ. Τὸ μὲν εὕρημα θεῶν Απόλλωνος καὶ Αρτέμιδος ἄγραι καὶ κύνες. Tria capita triformem Dianam forſan innuunt. Virgil. lib. 4. Aeneid.

Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianæ.

Canes autem immolabantur Hecatæ, quod Canis latrans lemures in fugam convertat.

TABULA XIX.

EUMDEM eſſe Solem, atque Mercurium docet Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 19. Sic Aegyptij pinnata fingebant Solis ſimulacra, quibus color apud eos geminus erat; alter clarus, cùm Sol ſuperiorem Zodiaci partem, ſive æſtivam ambit; alter cæruleus, cùm in parte inferiori ſigna hyemalia percurrit. Hoc ſimulacrum dextrâ lotum, ſiniſtrâ lyram geſtat. Loti flos denotat virtutem Solis moventem ad generationem, ejusque motum ſequitur ab ortu ad occaſum, ut legitur apud Proclum lib. de Sacrif. & Magia. *Lotus implicat quidem in ſe folia ante Solis exortum, oriente verò Sole explicat paulatim, & quatenus Sol ad mediam cæli aſcendit plagam, eatenus pandit folia: quatenus verò à medio petit occaſum, gradatim folia contrahit: videtur hæc non minus dilatatione, contractioneque foliorum honorare Solem, quàm homines genarum geſtu, motuque labiorum.* Lyra Apollinis chordarum ſeptem tot cæleſtium ſphærarum motus innuit.

TABULA XX.

EXHIBETUR in hac patera Mercurius differens cum Paride pileo phrygio inſigni fortè de ſententia inter Deas ferenda. *Pingitur cum petaſo gnatus Majæ*, inquit Arnobius lib. 6. adv. Gent. *tamquam vias aggredi præparet, & Solem, pulveremque declinet.* Pinnata talaria geſtat pedibus, ſive *quòd negotiantium pedes ubique pergendo, quaſi pinnati ſint*, ut ſcribit Fulgentius lib. 1. Mythol. ſive quòd ipſe omnium planetarum ſit velociſſimus, ſeptimâ enim die ſuos permeat circulos. Alæ conveniunt etiam Mercurio uti eloquentiæ præſidi, quia ſermone nihil eſt velocius: unde Homerus lib. 1. Odyſs. verſ. 122. verba vocat alata.

TABULA XXI.

SEQUITUR raptus Helenæ in alia patera expreſſus. Adſunt Trojani cum pileis phrygijs rapturam, ſeu jam raptam Principem comitantes. Fertur Paridem in inſula Cranæ primum habuiſſe cum Helena congreſſum, ædemque in continentis terræ adverſo littore Veneri Migonitidi, ſive conjugali faciendam curaviſſe: at octavo fermè poſt Trojam everſam anno Menelaus proximè ad Migonitidis ſimulacrum Thetidis, & Praxidicæ quaſi vindicatricis ſigna dicavit.

Injuriam

PATERA ÆREA
Tab. 19
P. S. B. Sculp
Apud P. A. Rolandum Magninum

PATERA ÆREA
Tab. 20.
P.S.B. Sculp.
Apud I. P. Bellorium

PATERA ÆREA Tab. 21.
P. S. B.
Apud M. A. Causeum De la Chauſſe Authorem

PATERA ÆREA
Tab. 22.
Apud P. A. Rolandum Magninū
P. S. B. Sculp.

PATERA ÆREA Tab.
Ex Schedis P. S. Bartoli

Injuriam tamen ſibi illatam ulciſci non valuit, ſiquidem ipſi ſuperſtes fuit Helena, quæ deinde à Nicoſtrato, & Megapenthe pulſa ad Polyxonem Argivam Tlepolemi uxorem cognatam ſuam Rhodum venit, cujus ordine ad arborem ſuſpenſa laqueo vitam finijt. Auctor eſt Pauſanias in Lacon. Hæc patera in muſeo noſtro aſſervata non minimi eſt momenti ob pulcherrimam æruginem, quâ obducta eſt, ad Smaragdi viriditatem, & nitorem proximè accedentem.

TABULA XXII.

REPRÆSENTANTUR in hac patera Lares publici ſedentes, clypeis innixi, haſtas tenentes. Hoſtes ab illis putabantur arceri, ideoque cum haſta pingebantur. De illis mentionem facit Dionyſius Halicarnaſſeus lib. 1. Antiq. Rom. his verbis. Νεὼς ἐν Ῥώμῃ δείκνυται τῆς ἀγορᾶς οὐ πόῤῥω, &c. Ἐν δὲ τούτῳ κεῖνται τῶν Τρωικῶν θεῶν εἰκόνες ἅπασιν ὁρᾶν, ΔΕΝΑΣ, ἐπιγραφὴν ἔχουσαι, δηλοῦσαν τοὺς Πενάτας. δοκεῖ γάρ μοι τοῦ Π μήπω γράμματος εὑρημένου, τῷ Δέλτα δηλοῦν τὴν ἐκείνου δύναμιν τοὺς παλαιούς. εἰσὶ δὲ νεανίαι δύο καθήμενοι, δόρατα διειληφότες, τῆς παλαιᾶς ἔργα τέχνης. *Templum Romæ non procul à foro oſtenditur, &c. In eo poſitæ ſunt Trojanorum Deorum imagines, quas cuivis fas eſt inſpicere, cum inſcriptione, DENAS, quæ Penates ſignificat: videntur enim mihi priſci ante inventum P. uſurpaſſe pro eo D. litteram; ſunt autem haſtati duo juvenes habitu ſedentium, admodum antiqui operis.* Varias Scriptorum de Penatibus opiniones refert Macrobius lib. 3. Saturn. cap. 4. & maximè Virgilij, qui magnos Deos Penatum comites ſcribit lib. 3. Æneid.

Cum ſocijs, gnatoque, Penatibus, & magnis Dis.

Inter quos Junonem, & Bacchum recenſet lib. 1.

Adſit lætitiæ Bacchus dator, & bona Juno.

Unde hæc imaguncula vice manubrij pateræ appoſita intelligi poteſt de Baccho geſtante coronam in capite ſive ex hedera, ſive ex roſis, alijsve floribus, aut herbis contextam, quibus ſolebant veteres in epulis comas circumdare: veſtis autem ex humeris talorum tenus dependens fortè illa eſt, quæ Baſſarida vocabatur à Baſſara Lydiæ oppido, & quam Bacchus aliquando gerebat.

TABULA XXIII.

EXHIBETUR in hac patera Deorum maximus ſedens inter duas mulieres, quarum una obſtetricis vicesgerens Minervam, ſive Palladem ex Jovis vertice armatam proſilientem ambabus ſublevat

manibus;

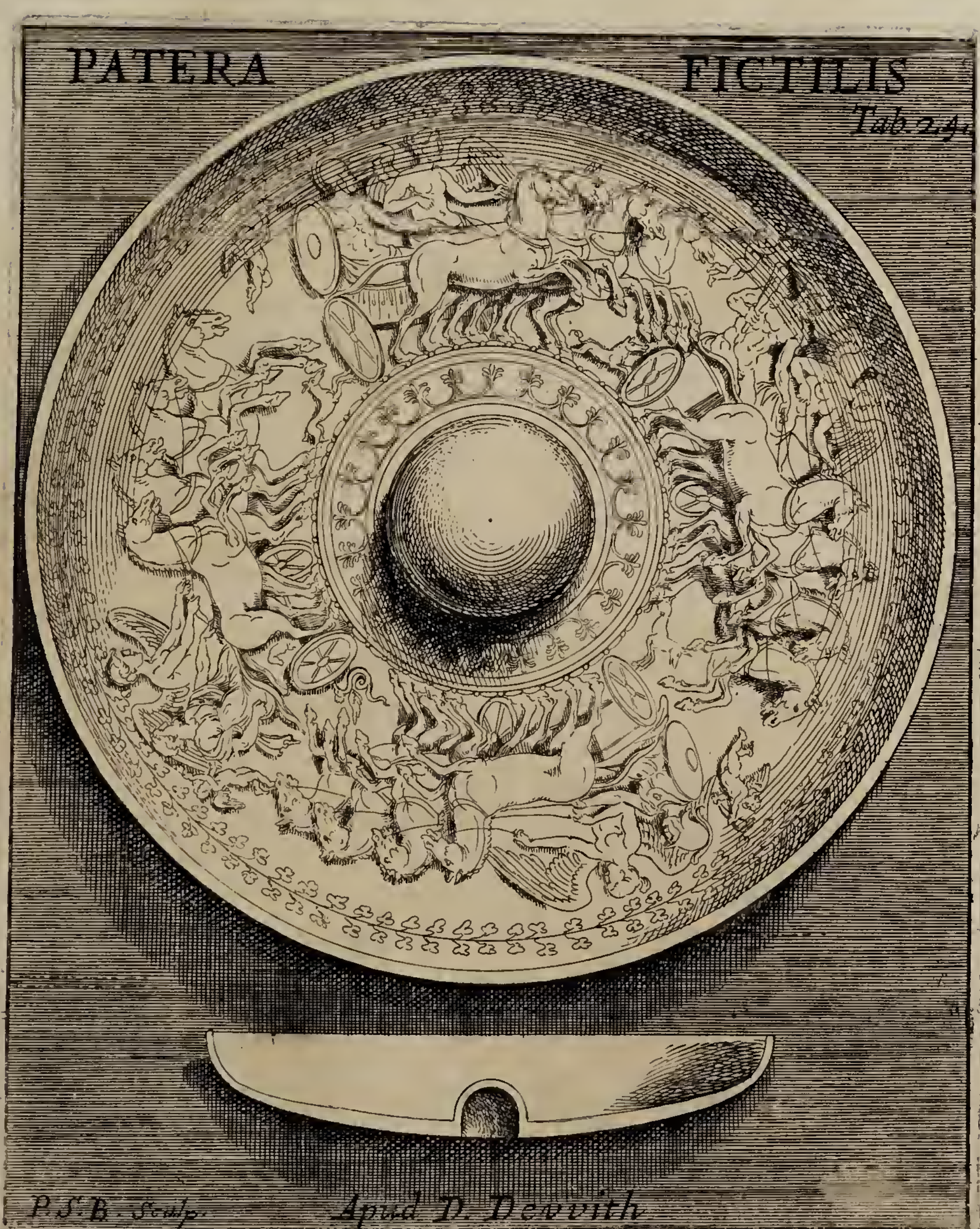
manibus; altera parturienti Deo videtur opem ferre cum in partu amplexum ſuſtinens: adſtat Vulcanus cum ſecuri, vel dolabra, qui Jovi cervicem fregit, ut facilius puerperium prodiret. Minerva hic naſcens repræſentatur planè, ut ab Ovidio deſcribitur lib.3. Faſtor.

Parva licet videas capitæ delubra Minervæ,
Quæ Dea natali cepit habere ſuo.
Nominis in dubio cauſſa eſt: capitale vocamus
Ingenium ſolers, ingenioſa Dea eſt.
An quia de capitis fertur ſine matre paterni
Vertice cum clypeo proſilviſſe ſuo.

Minerva de Jovis vertice nata fingitur, quia ingenium in cerebro poſitum eſt, ut docet Fulgentius lib. 2. Mythol. Ingenium autem, ſive ſapientia in capite hominis dicitur eſſe, hoc eſt, ſenſus ſapientis, qui invenit omnia, juxta Iſidori explicationem lib.19. Orig. cap. 20. unde hæc Dea præeſſe creditur artibus, quia nihil excellentius eſt ingenio, quo reguntur univerſa. Scribit Phornutus Minervam eſſe Jovis Intellectum, ſive illius providentiam, ideoque in honorem Minervæ templa providentiæ poſita fuère; & quia veteres in cerebro totius animæ regimen, & prudentiam eſſe voluerunt, fortè quia ſuprema corporis humani pars caput eſt, ſicut ſumma mundi pars æther, ea de cauſa Minervam ex cerebro Jovis prognatam, ingenijsque præeſſe dixerunt. Sed quare Jupiter ſedens ſupernè nudus, infernè tectus fingatur, declarant Porphyrius apud Euſebium lib. 3. Præp. ev. cap. 3. & Georgius Codinus de Orig. Conſtant. Sedet ille, ut immotam poteſtatis ſuæ conſtantiam, ſtabilitatemque ſignificet; partes corporis ſuperiores nudas habet, quòd ipſe intelligentibus, ac cæleſtibus mundi partibus ſe conſpicuum exhibeat: inferiores verò tectas, quòd Deus humi repentibus ſit ignotus, & in infimis rebus, penituſque reconditis abſconditus deliteſcat: ſceptrum lævâ tenet poteſtatis indicium, vel etiam quòd in eo latere cor cæterarum humani corporis partium facilè princeps, vimque intelligendi maximam complexum inteſtinum velut in proprio domicilio conquieſcat: adeſt Aquila, quâ indicatur eum ſpiritibus aëreis imperare, ut Aquila volucribus.

TABULA XXIV.

QUATUOR Circifactiones in hac patera diſtinguntur. In circo Quadrigę agitabantur, indutique erant Quadrigarij tunicâ vel albâ, vel viridi, vel rufâ, vel cæruleâ; his coloribus quatuor anni tempora, ſeu potiùs quatuor elementa indicantes, quæ per quatuor numina in

PATERA FICTILIS
Tab. 24.
P.S.B. Sculp.
Apud D. Devvith

na in hac patera expreſſa Minervam, Martem, Venerem, & Herculem optimè deſignantur. Minervam creditam fuiſſe aërem teſtantur Divus Auguſtinus lib. 7. de Civ. Dei cap. 16. Macrobius lib. 3. Saturn. cap. 20 & Diodorus lib. 1. cap. 2. Sphæra Martis ex auctoritate ejuſdem Macrobij lib. 1. in Somn. Scip. cap. 11. ignis habetur; eſt enim ſydus ardens, & violentum, quod, teſte Firmico lib. 3. in ſeptimo ab horoſcopo loco ideſt, in occaſu partialiter conſtitutum maxima mala, & pericula decernit, facitque homines homicidas, & facinoroſos. Venus ex ſpuma maris genita, & à Poëtis marina ſæpiùs dicta, mare, ſive aquam deſignat. Terra denique ex Herculis clava, pelleque leonina innuitur, ſiquidem clava plantas denotat, Leo animalia, quæ duo maximè terra gignit, & nutrit: Leo etiam magnæ Deûm Matri ſacer erat, quæ tellus etiam vocabatur. Hæc patera Hetruſca, & fictilis eſt, quemadmodum primis naſcentis Romæ temporibus uti ſolitum erat. De ſimpulis, vaſibus, Deorumque ſimulacris fictilibus plura referunt Seneca Ep. 31. Plinius lib. 34. cap. 7. & Juvenalis Sat. 6. qui de illis mentionem facit his verſibus.

Et quis tunc hominum contemptor numinis? aut quis
Simpuvium ridere Numæ, nigrumque catinum,
Et vaticano fragiles de monte patellas
Auſus erat.

Sed quantum crevit Romanorum luxus; non fictilibus deinde, ſed murinis, cryſtallinisve prolibatum eſt ſimpulis. Deorum ſimulacra, templorumque faſtigia non ampliùs ex ligno; at ex auro, alijſque pretioſis metallis, ſanctiora minùs certè, & innocentiora, ſed maximis ſumptibus elaborata. *Aurum, & argentum ne Dis quidem antiquitùs conficiebant.* Ait Plinius lib. 35. cap. 12. *Cogita Deos*, ſcribit Seneca Ep. 31. *cùm propitij eſſent, fictiles fuiſſe.* De beata illa primorum temporum ſimplicitate meminit etiam Tibullus lib. 1. el. 9.

Tum meliùs tenuere fidem, cùm paupere cultu
Stabat in exigua ligneus æde Deus:
Hic placatus erat, ſeu quis libaverat uvam,
Seu dederat ſanctæ ſpicea ſerta comæ;
Atque aliquis voti compos liba ipſe ferebat,
Poſtque comes purum filia parva favum.

Undè aureum ſæculum minùs ex hominum innocentia, & puritate, quàm ex uſus metalli hujuſmodi privatione dictum facilè crederem cum Juvenale, qui tunc aurum fictilium Deorum ſimplicitatem nondum violaſſe ſcribit Sat. 11.

Fictilis, & nullo violatus Iupiter auro.

TABULA XXV.

En alia patera ærea in muſeo Sereniſs. Magni Hetruriæ Ducis aſſervata cum hetruſcis characteribus, a Fabretto Inſcript. antiq. pag. 541. vulgata. Medea haſtam gerit, quâ caput humanum linguam exerens a Medo filio ex Ægeo Athenarum Rege ſuſcepto fortaſſe abſciſum, ſuiſque incantationibus inſerviturum percutit: filius dextrâ gladium tenet, lævâ ſacculum, in quo caput repoſitum erat, matri porrigit.

TABULA XXVI.

SEquitur alia patera pariter hetruſca raptum quemdam exhibens, forſan Helenæ, dequo ſupra. Homo ferè nudus mulierem veſtitam amplectitur, eamque tentat rapere. Obſervandus muliebris ornatus, regijs Troianis fœminis fortè proprius.

TABULA XXVII.

ACtæon a canibus laniatus in hac patera repræſentatur, non quidem in cervum verſus, neque cervi pelle tectus, ſed hominis effigie ſervatâ, canibuſque opinione immiſsâ, ut feram illum putarent, ſic referente Natali Comite Mythol. lib. 6. cap. 24. Ovidioque comprobante lib. 3. Metam.

Teſtis & Actæon, quondam fera creditus illis,
Ipſe dedit letho cum quibus ante feras.

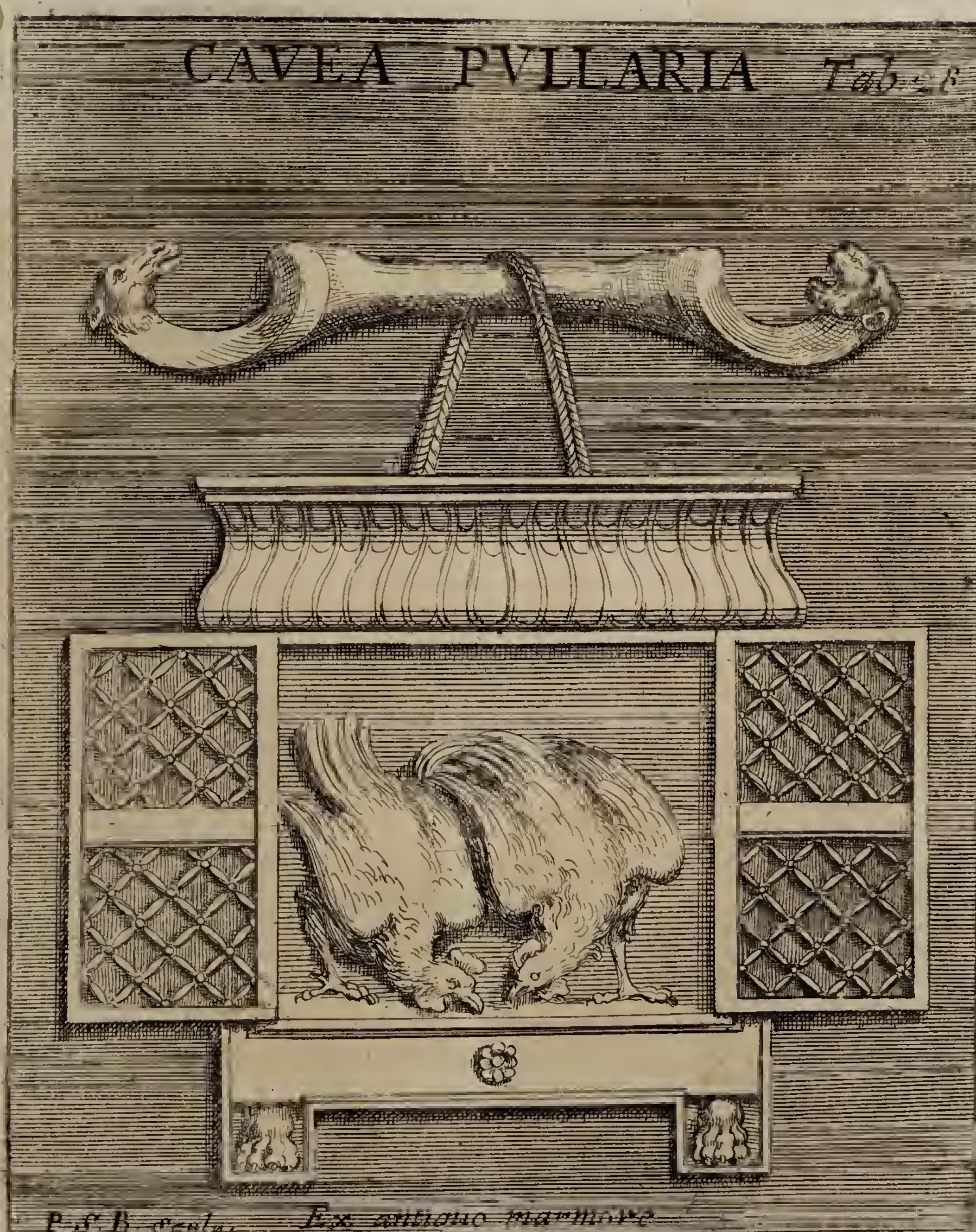
TABULA XXVIII.

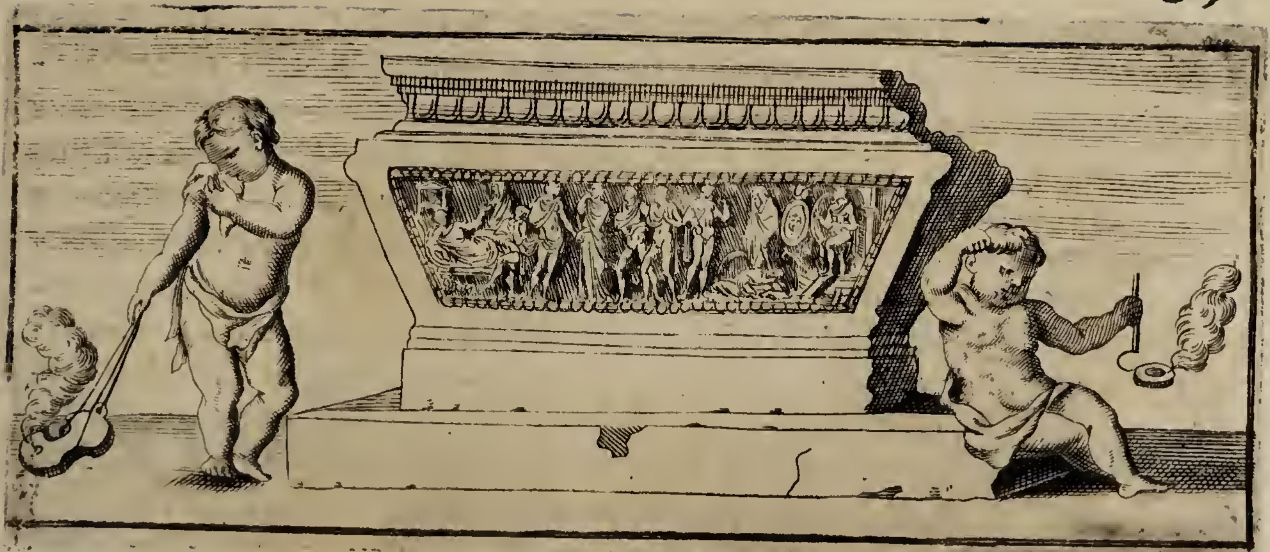
AUgures, teſte Pompejo, quinque ſignorum genera obſevabant, ex cœlo nempe, ex avibus, ex tripudijs, ex quadrupedibus, & ex diris. Tripudium ad pullorum augurium pertinebat, ſolebant enim Romani pullos caveâ incluſos ferre in bellis, ex quibus obſervabant rerum eventa. Si paſcebantur avidè, bonum omen erat: ſi tam avidè, ut aliqua offæ particula ore excidens terram paviret, optimum, & hoc in libris auguralibus ſcribebatur tripudium ſoliſtinium: ſi verò pulli non paſcebantur, triſte, & infauſtum reputabatur, pejus ſi è cavea fugiſſent. Scribit Valerius Maximus lib. 1. cap. 4. P. Claudium bello Punico primo prælium navale committere volentem, auſpicijſque more majorum petitis, cùm Pullarius non exire caveâ pullos nuntiaſſet, abijci eos in mare juſsiſſe dicentem, quia eſſe nolunt, bibant. Cicero etſi Augurum collegio adſcriptus auguria vanitatis, & ineptiæ condemnavit lib. 2. de Divinat. ut & D. Cyprianus, qui auguriorum ſuperſtitionem irridet in opuſc. de Idolorum vanit. *Non de religionibus ſanctis* (inquit) *neç de auſpicijs, aut augurijs Romana regna creverunt, &c. Pullos edaces Paullus habuit, & apud Cannas tamen cæſus eſt.*

PATERA ÆREA
Tab. 25
In Tesauro
Mediceo

PATERA ÆREA Tab. 2.
Apud F. Ficoronum

PATERA ÆREA Tab. 27
Apud F. de Ficoronis

CAVEA PVLLARIA *Tab. 8*
P. S. B. sculp.
Ex antiquo marmore

ROMANUM MUSEUM
SIVE
THESAURVS ERUDITÆ ANTIQUITATIS.

SECTIO QUARTA.
Æneæ Antiquorum Lucernæ.

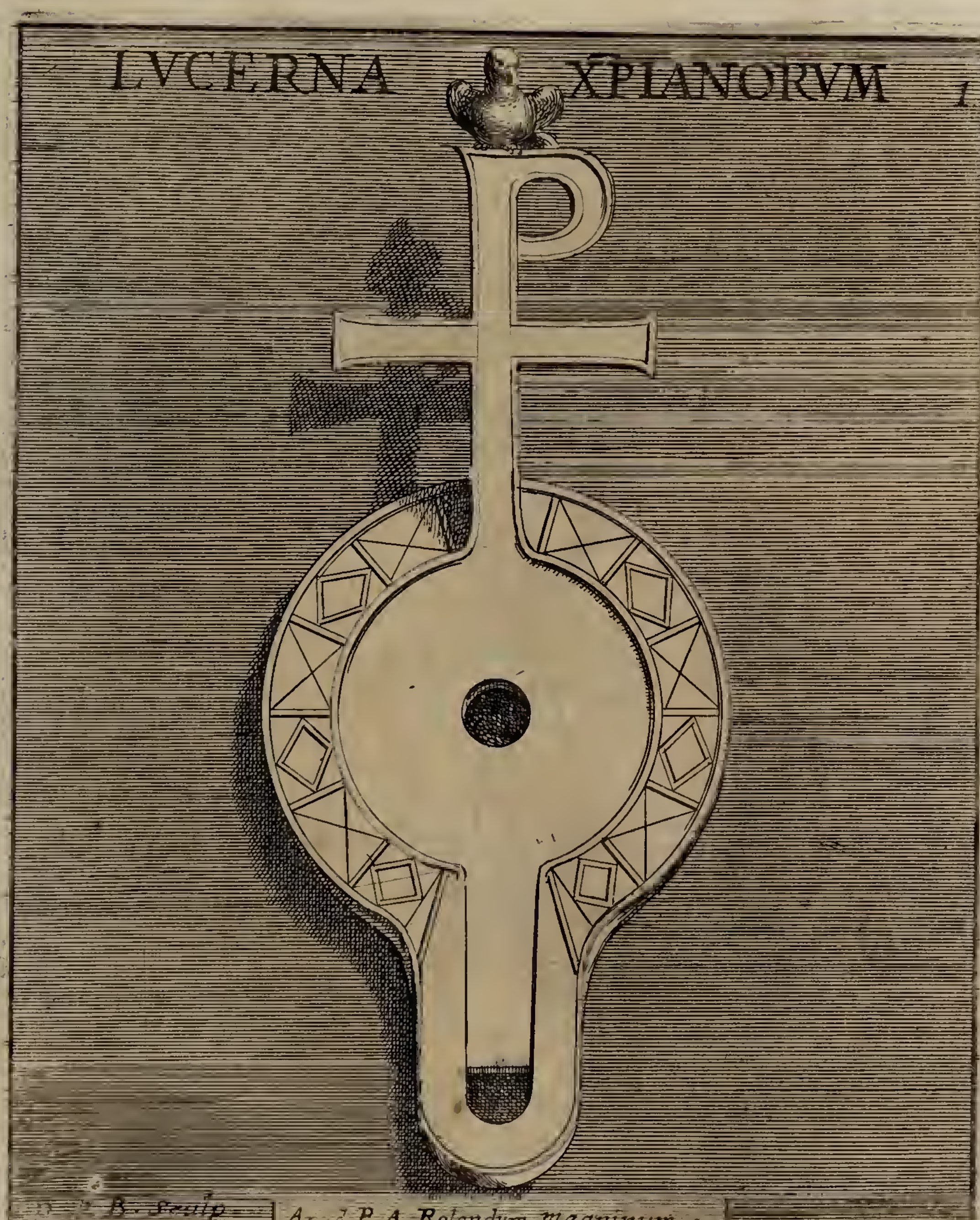
HÆc utraque Lucerna unilychnis eſt ex anteriori
parte veluti linguam exerens, in cujus apice fora- 1
men eſt ellychnio deſtinatum, aliud extat in centro
ingreſſui fomitis datum: in poſteriori parte manu- 2
brium habet charactere hieroglyphico nomen Domini Noſtri Jesu Chriſti referens, utpote Salvatoris noſtri ſimulacro, vel Chriſtiani cujuſdam cineri accenſa; manubrio ſuperimpoſita eſt Columba hieroglyphicum Spiritus Sancti, ſolitumque primævæ Chriſtianitatis ſymbolum, de qua Tertullianus lib. adver. Valent. cap. 2. & 3. I*n ſumma*, inquit, *Chriſtum Columba demonſtrare ſolita eſt; Serpens verò tentare. Illa & à primordio divinæ pacis præco. Ille à primordio divinæ imaginis prædo. Ita faciliùs ſimplicitas ſola Deum, & agnoſcere poterit, & oſtendere; prudentia ſola concutere potiùs, & prodere. Abſcondat itaque ſe Serpens, quantùm poteſt, totamque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat, altè habitet, in cæca detrudatur, per amfractus ſeriem ſuam evolvat, tortuosè procedat, nec ſemel totus, lucifuga beſtia. Noſtræ Columbæ etiam domus ſimplex, in editis ſemper, & apertis, & ad lucem. Amat figuram Spiri-*

Spiritus Sancti, Orientem Chriſti figuram. Scribit D. Chryſoſtomus Homil. in Matth. ideò Columbæ ſpeciem à Spiritu Sancto ſuſceptam, quoniam præ omnibus animalibus hæc cultrix eſt charitatis. Audiamus D. Cyprianum lib. de Unit. Eccl. ipſam Eccleſiam Columbæ aſſimilantem his verbis. *Quam unam Eccleſiam etiam in Cantico Canticorum Spiritus Sanctus ex perſona Domini deſignat, & dicit. Una eſt Columba mea, perfecta mea, una eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ.* Et alijs interjectis. *In domo Dei, in Eccleſia Chriſti unanimes habitant, concordes, & ſimplices perſeverant. Idcirco & in Columba venit Spiritus Sanctus, ſimplex animal, & lætum eſt, non felle amarum, non morſibus ſævum, non unguium laceratione violentum: hoſpitia humana diligere; unius domus conſortium noſſe; cùm generant, ſimul filios edere; cùm commeant, volatibus invicem cohærere; communi converſatione vitam ſuam degere; oris oſculo concordiam pacis agnoſcere; legem circa omnia unanimitatis implere, hæc eſt in Eccleſia noſcenda ſimplicitas; hæc charitas obtinenda, ut Columbas dilectio fraternitatis imitetur.* Columbam, aut piſcem ſolebant primævi Chriſtiani in annulis geſtare, teſte Clemente Alexandrino lib. Pædag. cap. 11.

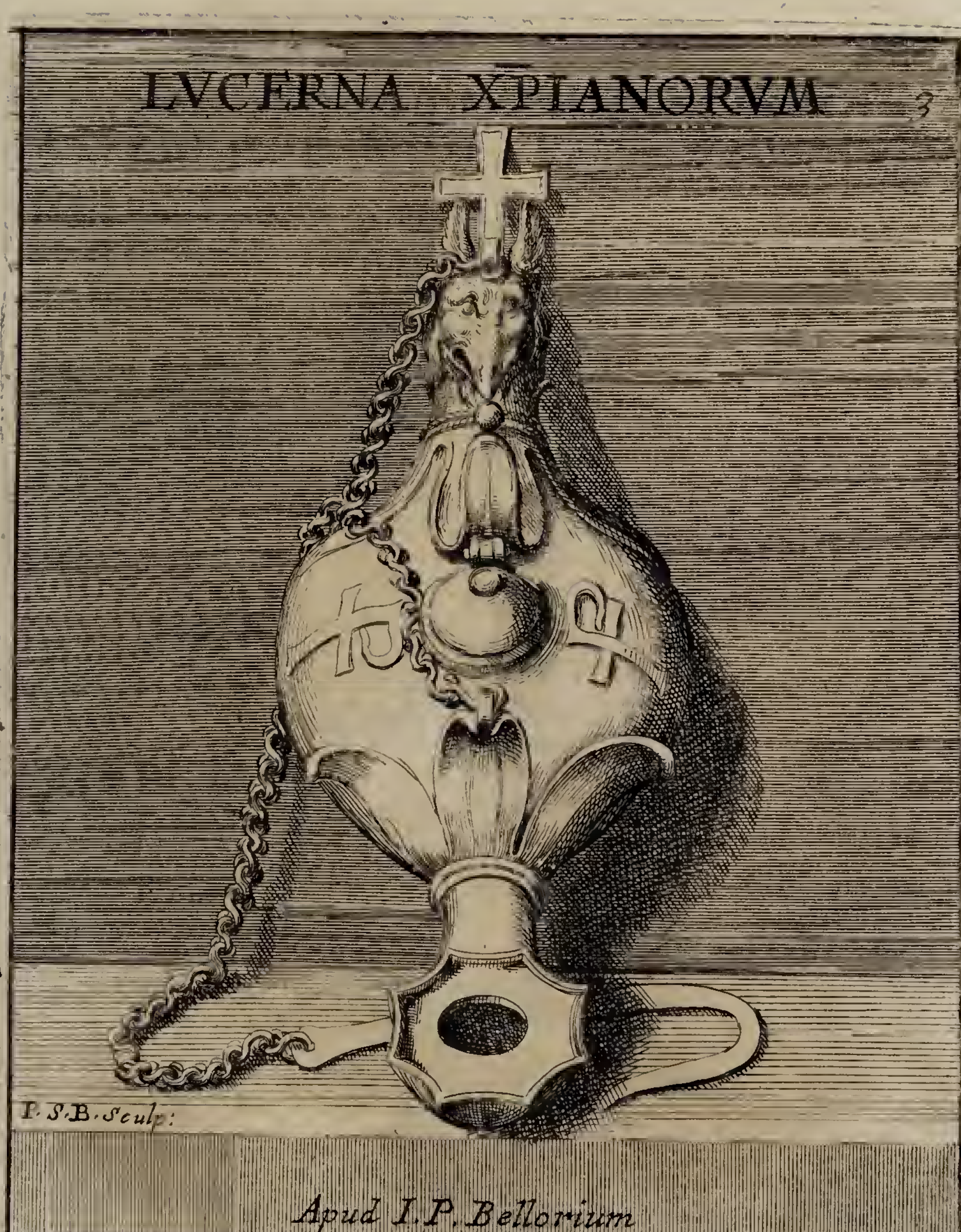
Sequitur alia Chriſtianorum Lucerna oblonga, penſilis ex duabus ca-
3 tenulis; unilychnis eſt in anteriori parte tubulum quemdam emittens ad ellychnium evomendum in apice perforatum; habet in medio foramen operculo clauſum, in quod oleum infundebatur, ex utraque verò hujus foraminis parte notam, ſeu characterem hieroglyphicum nomen Chriſti ſignificantem. Manubrium adinſtar cujuſdam colli terminatur in caput Gryphi, cui Crux ſuperimpoſita eſt. Gryphus animal Soli dicatum, fabuloſum quidem, ut reor, ſed in hieroglyphicis frequens, alis, & facie Aquilæ ſimile, reliquis verò partibus Leoni, de quo fuſiùs infrà. Primævi Chriſtiani Dominum Salvatorem noſtrum tamquam divinum Solem, mundum immortali ſuo ſplendore illuſtrantem, infernaleſque fugantem tenebras hoc hieroglyphyco forſan innuere voluerunt.

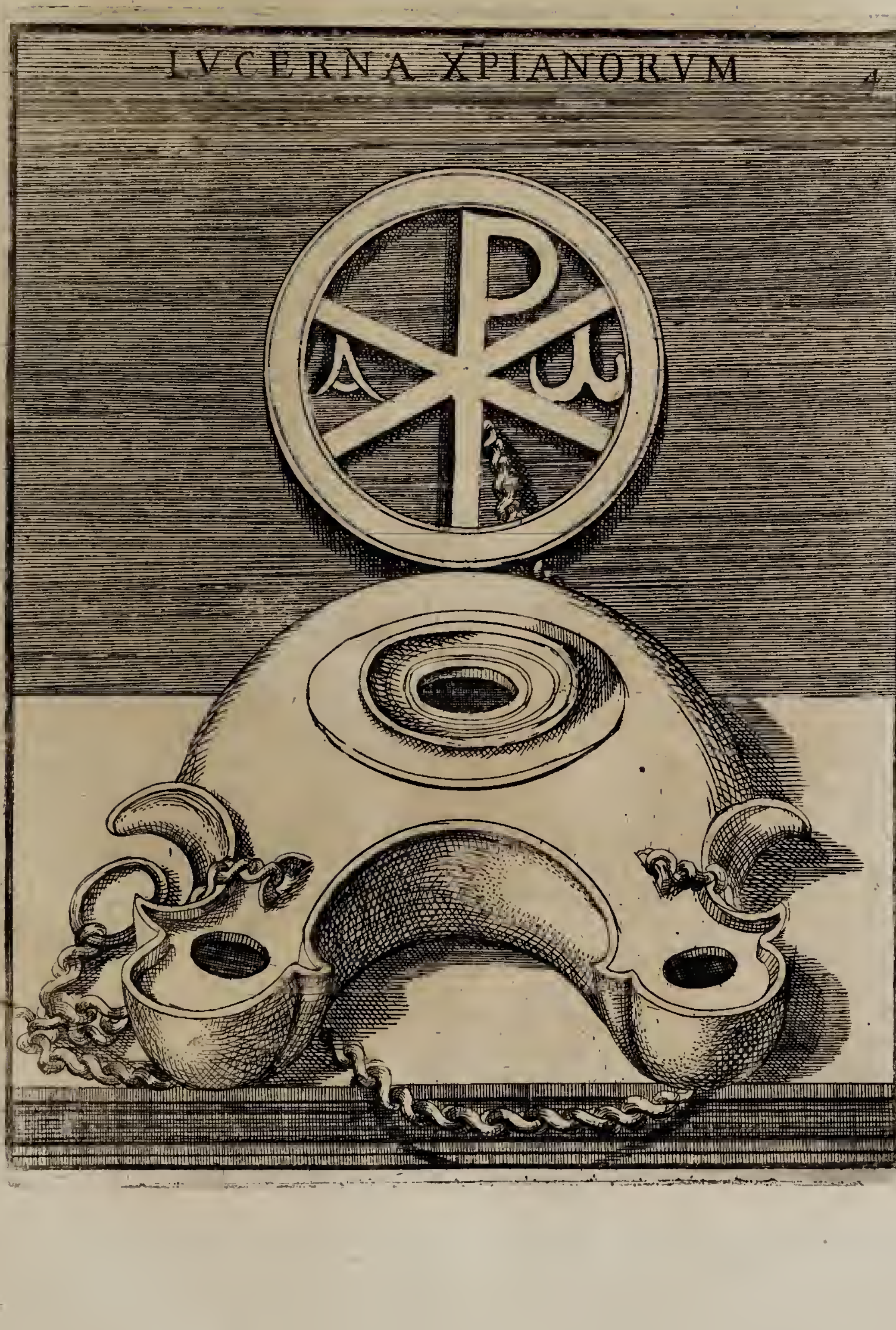
4 Hæc Lucerna bilychnis, & penſilis e tribus catenis, habens in anteriori parte duplex foramen in apice duplicis cujuſdam tubuli ellychnijs corruſcantibus poſitum, in centro verò aliud majus ad excipiendum oleum conſtructum: in poſteriori parte monogramma Jesu Chriſti ſacroſanctum nomen ejus referens cum duabus literis A. Ω. *Ego ſum Alpha, & Omega*, dicit Dominus Apoc. cap. 22. n. 13. *primus, & noviſſimus; principium, & finis.* Quæ divina verba mirificè hunc in modum explanat Auguſtinus. *Ipſe de ſe dicit: Ego ſum primus, & noviſſimus. Indubitanter agnoſce, quòd priorem non poteſt habere, qui primus eſt. Item: Ego ſum Alpha, & Omega. Sicut Alpha literarum nulla præcedit, ita & filium Dei nulli ſecundum conſtat eſſe.* Audiamus & paganum Thaletem apud Laertium Deum univerſarum rerum principium, & finem conſtituentem. Is interrogatus, *Quid Deus?* ſapientiſsimè reſpondit; *quòd initio, & fine caret.* τί τὸ θεῖον. τὸ μήτε ἀρχὴν ἔχον μήτε τελευτήν. Venerandum Chriſti nomen tutelare Chriſtianorum præſidium, ac conſuetum eorumdem ſimbolum ſarcophagis, lapidibus, lucerniſque inſculpi ſolitum fuit, quod ipſemet Conſtantinus priſtinæ apparitionis memor in imperiali Labaro, in ſcutis, in galeis, teſte Euſebio, atque etiam in nummis exprimi curavit. Unum hìc proponimus ex muſeo q. Leonardi Auguſtini, in cujus

antica

LVCERNA XPIANORVM 1
Apud P. A. Rolandum Magninum

LVCERNA XPIANORVM
2

LVCERNA XPIANORVM
3
P.S.B. Sculp:
Apud I.P. Bellorium

LVCERNA XPIANORVM 4

LVCERNA B.B. PETRI ET ANDREÆ

In Thesauro S. Magni Ducis Hetruriæ

LVCERNA IOVI. D. 6

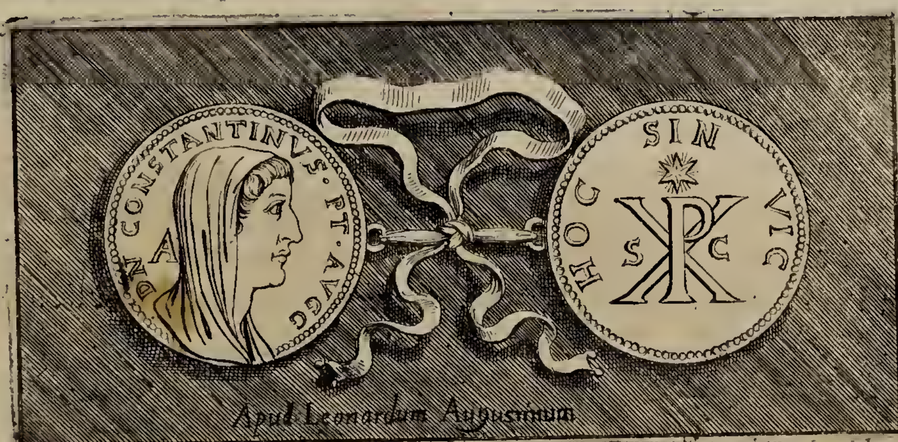

P. S. B. Sculp.

Apud Ill.mum Vrbanum Roccium

antica parte exhibetur caput Conſtantini velatum; in altera verò ſacroſanctum Jesu Chriſti nomen duabus ejuſdem primis literis Græcis curioſè, & ſubtiliter inſertis conflatum, cui ſtella radiata Solem deſignans ſuperpoſita eſt.

Apud Leonardum Augustinum

Elegantem Naviculam exhibet hæc Lucerna; penſilis eſt è duabus catenis, & bilychnis duplicem linguam è dextro latere exerens utramque foramen habentem flammulæ dicatum: in centro navis inſurgit malus, cui velum ventis inflatum appenſum eſt; ejus ſummitati affixa eſt tabula hanc epigraphen inciſam habens. DOMINUS LEGEM DAT VALERIO SEVERO EUTROPI VIVAS. Juxta infimam mali partem exiguum cernitur foramen recipiendo fomiti aptum. Ad proram in caput olorinum deſinentem ſtat vir quidam beato Petro Apoſtolo facie ſimilis: ad puppim verò ſedet alter remum utraque manu tenens, fratrem ejus Andream haud dubiè repræſentans. Quid ſibi velit inſcriptio, nunc inquirendum. Valerius Severus Chriſtianâ religione imbutus, mortem tamquam legem ſibi à Domino impoſitam conſtanti animo expectans, longiorem Eutropio vitam optat more veterum, qui morientes circumſtantibus amicis ſolebant dicere, *Vivite*, *ac valete*, quod erat grati animi officium. Sic Auguſtus apud Suetonium in oſculis Liviæ deficiens, *Livia*, inquit, *noſtri conjugij memor vive*, *ac vale*. Eutropius deinde in ſepulchro Valerij Severi Lucernam hanc dilectæ cineri accenſam fortè collocavit, ac morientis amici verba, ejuſque erga beatos Petrum, & Andream Apoſtolos pietatem in eadem Lucerna exprimere voluit. 5

Hæc Lucerna Jovi à quodam L. Tettio Alypo dicata penſilis, & bilychnis eſt, in cujus medio conchylium extat perforatum fomitis ingreſſui deſtinatum; in poſtica parte ſtat Aquila expanſis alis inſiſtens fulmini, qualis reperitur in nummo aureo, & argento Domitiani cum hac epigraphe, JUPITER CONSERVATOR. Lucernam huic ferè ſimilem protulit Fortunius Licetus lib. *6.* cap. 58. ſed abſque fulmine, conchâque ad oleum ſuſcipiendum minimè perforatâ; nomen quoque laminæ inciſum variat, legitur enim in illa talis inſcriptio, ETEITIUS ALYPUS JOVI DD. In hac verò TETTIUS ALYPUS JOVI DD. Unde illam aut erratam, aut ab hac noſtra diverſam eſſe non dubito. Fulmen ſymbolum eſt divinitatis, ut apparet in multis Imperatorū numiſmatibus eorum Apotheoſim fulmine expreſſam exhibentibus; Aquila omen dominationis, teſte 6

 Juſtino

Juſtino lib. 12. nativitatem Alexandri Magni referente his verbis. *Prodigia magnitudinis ejus in ipſo ortu nonnulla apparuerunt. Nam eâ die, quâ natus eſt, duæ Aquilæ totâ die præpetes ſupra culmen domus patris ejus ſederunt, omen duplicis Imperij Europæ, Aſiæque præferentes.* Aquila fuit etiam victoriæ ſignum, ut narrat idem Juſtinus lib. 20. *Pugnantibus Locris*, ait, *Aquila ab acie numquam receſſit, eoſque tandiù circumvolavit, quoad vincerent.* Illam avium reginam, Joviſque armigeram finxerunt Poëtæ; etenim ſola avium fulmine non læditur, ſi fides Plinio lib. 2. cap. 55. & lib. 10. cap. 3. Scribit Iſidorus lib. 17. Origin. cap. 3. Aquilam eâ ratione Jovi dicatam, quòd, dum ipſe adverſus Titanas proficiſceretur, Aquila in auſpicio ei apparuerit, quam ille pro indicio victoriæ acceptam Legionibus in ſignum dedit. Eâ deinde ad rapiendum Ganymedem ſibi pocula miniſtraturum uſus eſt. Virgilius lib. 5. Æneid.

Intextuſque puer frondoſâ regius Idâ, &c.
. . . . Quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iovis armiger uncis.

Exhibetur Lucerna Veſtæ dicata pariter ut præcedens penſilis è tribus
7 catenis, habens in anteriori parte duplex foramen ellychnijs coruſcantibus poſitum, in poſteriori verò templum rotundum duarum columnarum, in cujus medio Veſtæ ſtantis ſimulacrum alterâ manu pateram, alterâ tædam ardentem, cui bulla ante pectus dependet: ad ejus pedes ſtant duo Leones ſupra Lucernam in utroque majoris foraminis latere poſiti. Veſta ſumitur aliquando pro igne, teſte Ovidio.

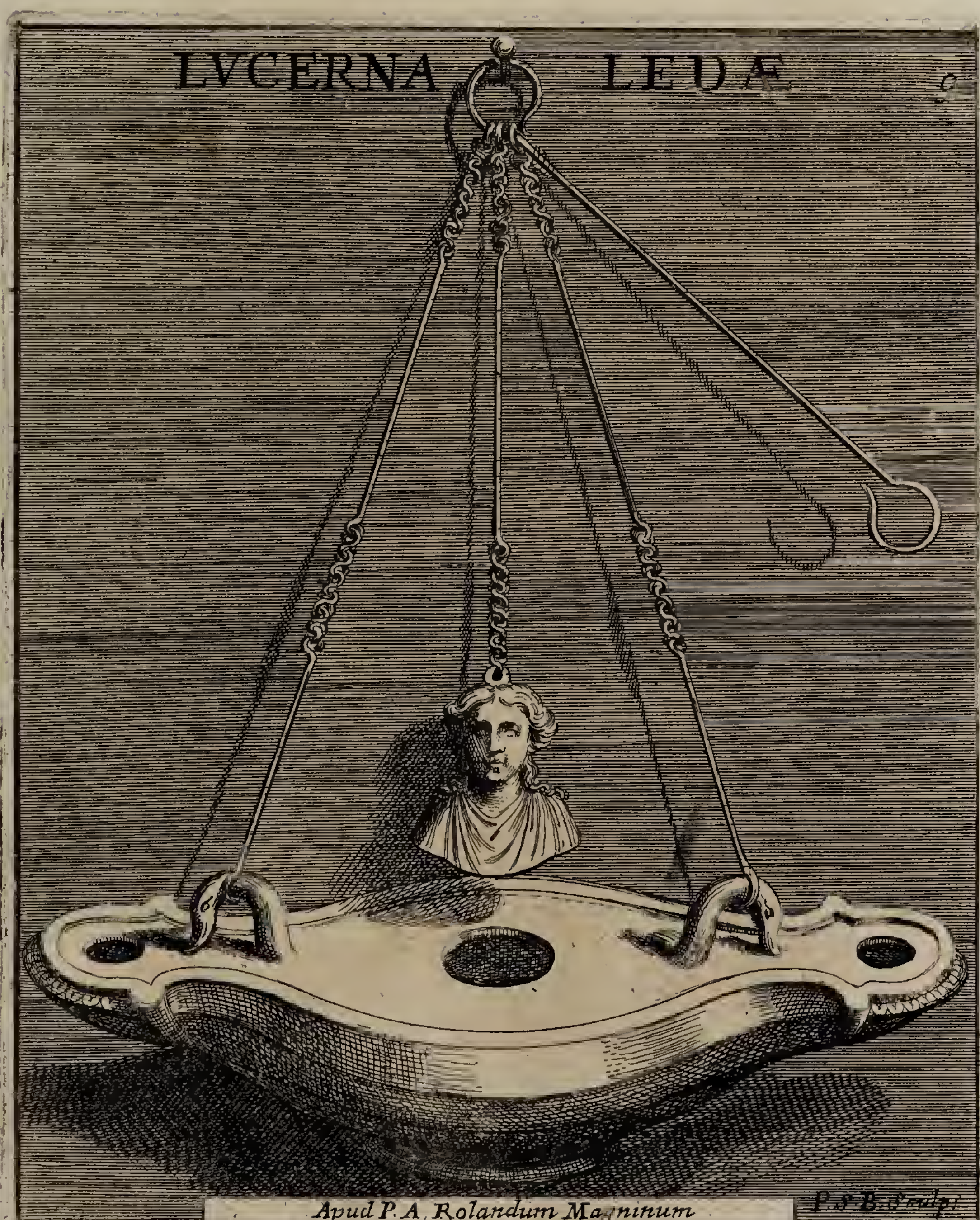
Nec tu aliud Veſtam, quam vivam intellige flammam.

Unde in nummo Veſpaſiani repræſentatur hæc Dea ſtans ſiniſtrâ ſceptrum tenens, dextrâ lampadem ignis ſymbolum. Ignis perpetuus huic Deæ conſecratus erat, cujus rei rationem reddit Phornutus. *Ignis autem perpetuus*, inquit, *Veſtæ dicatus eſt, quòd videatur plurimis & ipſam eſſe ens; nimirum ignis iſte perpetuus Veſtæ conſecratus oſtendit ipſam eſſe cauſam ejus ignis, qui in mundo eſt, quaſi ejus vi exortus ſit. Eſt & alia cauſa perpetui ignis, nempe quod terra fœcunda mater ſit animalium omnium, & ſuam vitam ab igne habeat.* Exhibetur autem in templo rotundo huic ſimili, quod Numam ſacro igni aſſervando extruxiſſe ferunt, indicante non effigiem terræ, quaſi ea Veſta ſit, ſed univerſi mundi, in cujus medio Pythagorei ſedem ignis locant, eamque Veſtam nominant, & unitatem. Auctor eſt Plutarchus in Numa. Eamdem etiam creditam eſſe cum terra docet Arnobius lib. 3. adv. Gent. *Terram nonnulli Veſtam pronunciant, quòd in medio ſtet ſola, cæteris eius partibus in mobilitate perpetua conſtitutis.* Hac enim de cauſa Leones ejus ſimulacro ſubjiciuntur, quòd ferox illud animal terram habitet, ab eaque nutriatur. Sacer quoque habebatur Leo Magnæ Deûm Matri, quæ colebatur ſub nomine Cybeles, & Veſtæ, unde & Veſta, & Mater vocata eſt. Hujus rei varia monumenta apparent in numiſmatibus antiquis, ſed maximè in rariſſimo æreo primi moduli nummo habente in antica parte caput Juliæ Sept. Severi uxoris cum hac epigraphe JULIA AUGUSTA; in averſa verò quatuor, vel ſex figuras muliebres ſacrificantes coram Templo rotundo quatuor columnis ſuffulto cum inſcriptione VESTA MATER. In alijs numiſmatibus viſitur eadem Dea Leonibus vecta, vel ſedens inter duos Leones cum epigrap. MATRI DEUM. MATRI MAGNÆ.

LVCERNA VESTÆ. D.
7
P. S. B. Sculp.
Ex Schedis

LVCERNA SOLI D.
8
P. Santes Bartolus sculp.
Apud I.P. Bellorium

LVCERNA LEDÆ
Apud P. A. Rolandum Magninum
P. S. B. Sculp.

MAGNÆ. De bulla collo appenſa diximus Sectione II. & fuſiùs agemus Sectione ultima.

Hæc Lucerna Soli dicata penſilis quoque, & bilychnis eſt: in centro quinque exigua foramina inter duos circulos conſpiciuntur fomiti recipiendo deſtinata; in poſtica parte ſtat Gryphus inter duas columnas ornamento quodam impoſitus, anteriori pede dextro rotam voluens. Gryphus ſymbolum eſt Solis; rota, quam volvit, indicat procreationem rerum omnium provenire ex continuo motu, & circuitu currus ſolaris: duabus columnis innuuntur duo tropici Solis curſum ab utraque Zodiaci parte terminantes, ſive potentia Solis ab ortu ad occaſum; forſan illæ ad æquinoctia, & ſolſtitia referuntur. Scribit Ælianus lib. 4. de Animal. cap. 27. Gryphum animal Indicum quadrupedem ut Leonem eſſe, robuſtiſſimis exiſtere unguibus Leonum ſimilibus, dorſum ejus pennis nigris indui, anteriorem corporis partem rubris, alas candidis; ore Aquilino eſſe, oculis igneis, nidoſque in montibus facere. Bactri populi Indis finitimi Gryphos illic auri cuſtodes eſſe, aurumque effodere, ſimulque eo ipſo nidos conſtruere dicunt. Indi verò eos auri cuſtodes eſſe negant, ſiquidem auri minimè egent, ſed cùm ad illud colligendum homines acceſſerunt, hos de pullis ſuis valde timentes pro eis pugnare. Certant etiam cum alijs animalibus, quæ facillimè vincunt, at contra Leones, & Elephantos ſtare non audent. Fertur etiam, teſte Plinio lib. 7. cap. 1. Arimaſpos uno oculo in media fronte inſignes cum Gryphis bellum aſſiduè ob metalla gerere, Gryphoſque aurum è terræ viſceribus eruere, & cuſtodire, Arimaſpos autem rapere, quæ omnia fabuloſa eſſe reor cum Herodoto in Thal. cujus verba hic refero. Πρὸς δὲ ἄρκτȣ τῆς Εὐρώπης πολλῷ τοὶ πλεῖςος χρυσὸς φαίνεται ἐών. ὅκως μὲν γινόμενος, οὐκ ἔχω οὐδὲ τȣ̃το ἀτρεκέως εἶπαι. λέγεται δὲ ὑπὲρ τῶν γρυπῶν ἁρπάζειν Αριμασποὺς, ἄνδρας μουνοφθάλμους, πείθομαι δὲ οὐδὲ τȣ̃το, ὅκως μουνόφθαλμοι ἄνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι. *Cæterum ad Septemptrionem Europæ quamplurimam vim auri eſſe conſtat: ſed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo. Dicuntur tamen id à Gryphibus auferre Arimaſpi viri unoculi; quod nec ipſum crediderim, ut viri naſcantur unoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus parem.*

Hæc Lucerna Ledæ dicata oblonga eſt adinſtar naviculæ; in utraque extremitate foramen habet flammigero ellychnio aſſignatum, in medio majus inſpicitur oleo excipiendo præparatum: hæc inter foramina duæ ſunt anſulæ perforatæ capita, & colla Cygnorum referentes, per quas trajecta fila duo ferrea in modum catenarum Lucernam in altum penſilem detinent, deſinuntque inſerta in annulum, ex quo aliud ſimile filum pendet Ledæ caput in medio appenſum regens. Jupiter in Cygnum converſus Ledâ Tyndari Laconiæ Regis uxore potitus eſt, quæ duo deinde ova peperit, ex quorum uno Pollux, & Helena, ex altero Caſtor, & Clytemneſtra orti finguntur. De hoc congreſſu meminit Ovidius lib. 6. Metam. 9

Fecit olorinis Ledam recubare ſub alis.

Sic Helena apud eumdem Poëtam in epiſtola ad Paridem.

Dat mihi Leda Iovem Cygno decepta parentem.

Leda poſt deificationem dicta eſt Dea Nemeſis.

Jovis cum Leda, & Europa concubituum memoriam refert elegans hæc 10

 Lucerna

Lucerna penſilis quoque, & bilychnis: de Leda, & Cygno in ſuperiori actum eſt; Jovis Europæ amore flagrantis in Taurum converſi meminit Ovidius lib. 3. Met.

Iamque Deus poſitâ fallacis imagine tauri
Se confeſſus erat.

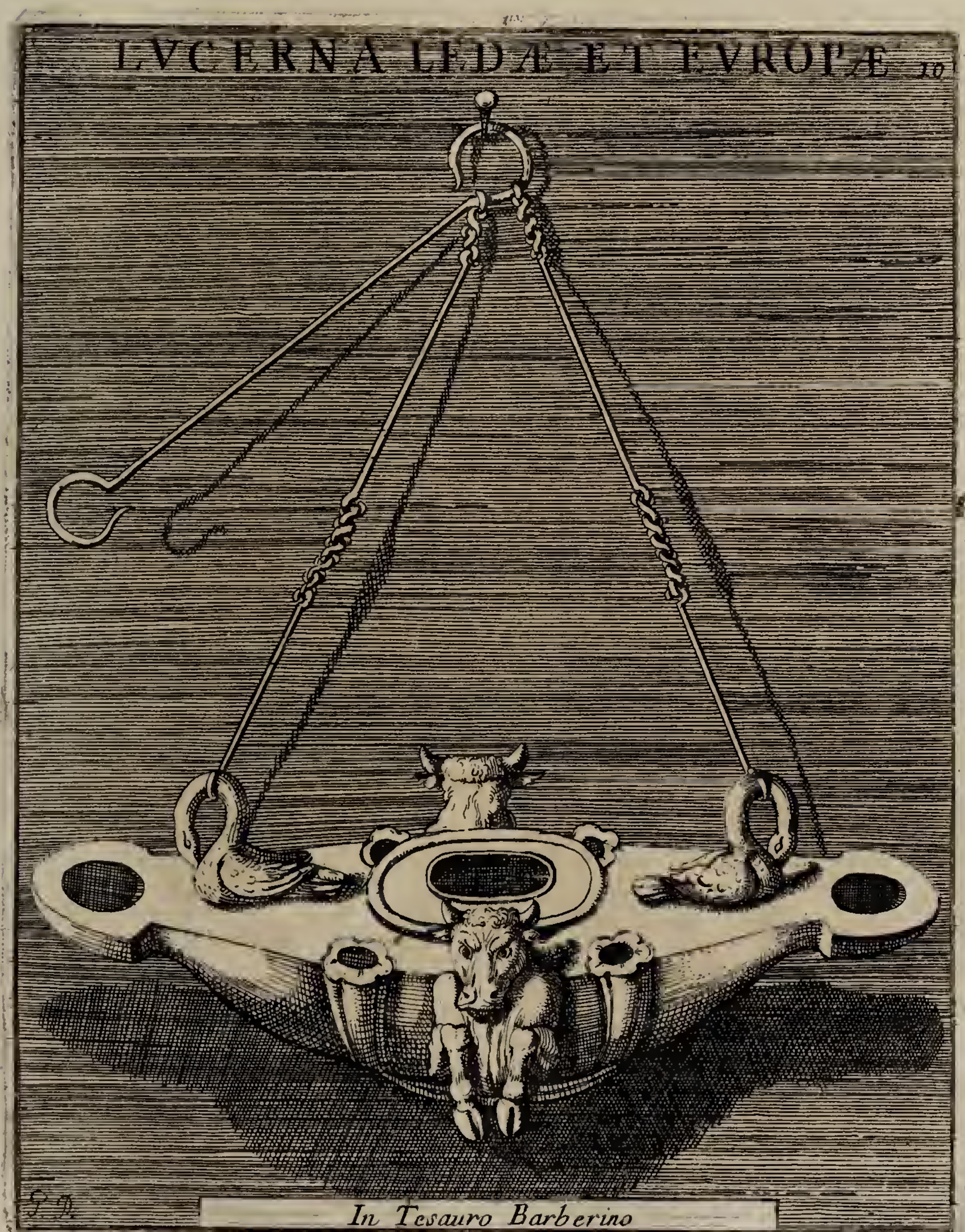
Quatuor celebriora hujus Dei adulteria in hoc diſticho connumerantur.

Ζεὺς κύκνος, ταῦρος, σάτυρος, χρυσὸς, δι' ἔρωτα
Λήδης, Εὐρώπης, Ἀντιόπης, Δανάης.

Fit cygnus, taurus, Satyruſque, aurumque, ob amorem
Europæ, Lædes, Antiopæ, Danaes.

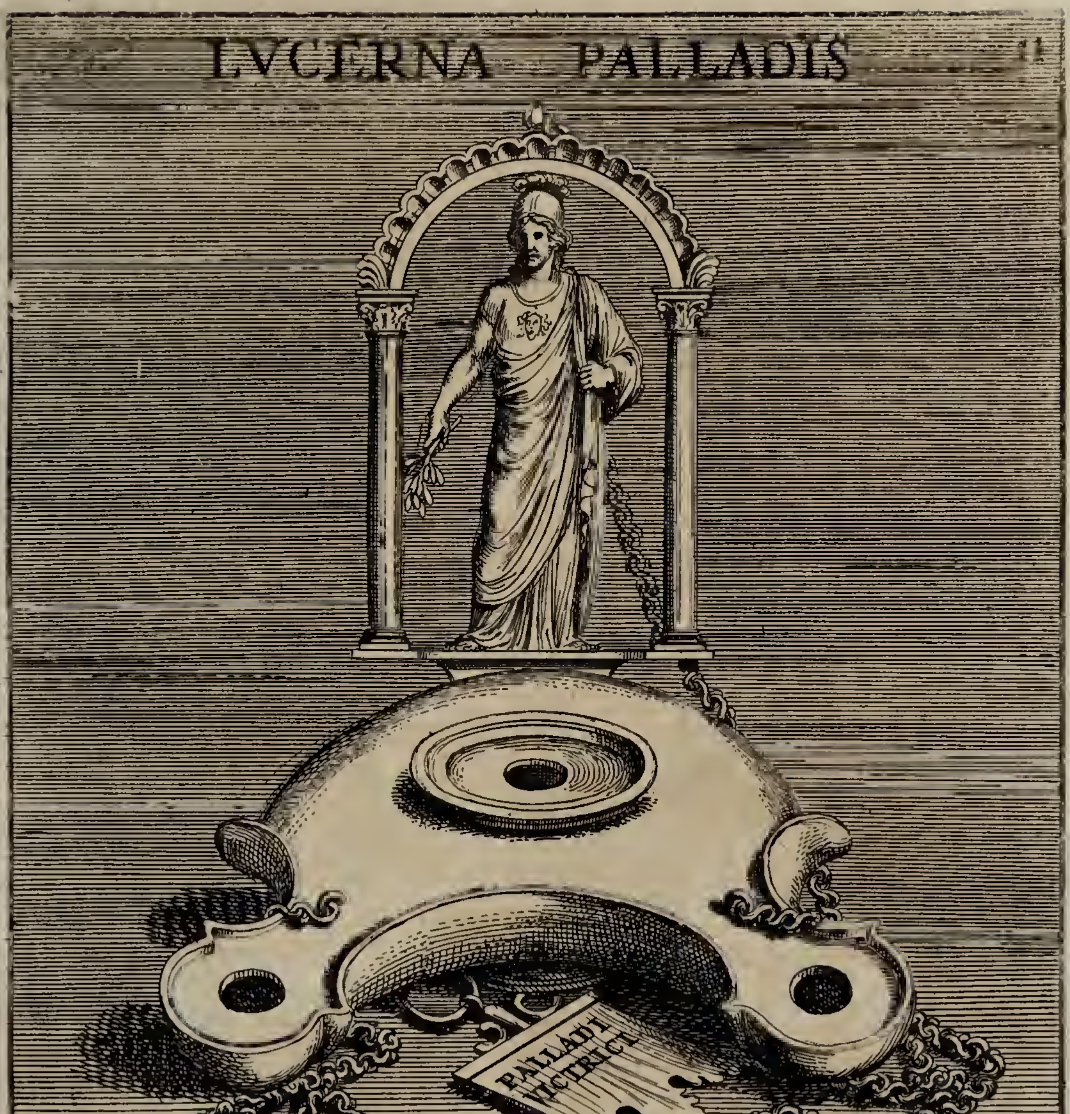
11 Prodit Lucerna Palladi Victrici dicata, penſilis, & bilychnis, habens in centro foramen intra plures circulos fomitem bibens; in poſtica parte templum rotundum duabus columnis ſuffultum, in cujus medio Pallas, ſeu Minerva galeata, & togata, Gorgonam geſtans pectori affixam, dextrâ ramum olivæ. Tres catenæ, quæ penſilem detinent Lucernam, pendent è lamina, cui inciſa ſunt hæc verba, PALLADI VICTRICI. Similem Lucernam libro 6. de reconditis antiquorum Lucernis cap. 47. exhibuit Fortunius Licetus cum eadem inſcriptione, & imaguncula, ſed abſque Gorgona, gladioque vice oleæ in manu Palladis dato. Hæc Dea in contentione cum Neptuno, uter eorum Cecropiam de ſuo nomine appellaret, oleam produxit; Neptunus verò terrâ tridente percuſsâ Equum. Placuit magis Minervæ olea pacem deſignans, quàm Equus omen belli, unde Minerva victrix evaſit, Cecropiamque de ſuo nomine Athenas vocavit. Scribit Pauſanias in Attic. oleam hanc incensâ à Perſis urbe conflagraſſe, eodemque die in duorum cubitorum altitudinem germinaſſe, quod ab Herodoto in Urania confirmatur. Ætate verò Plinij fama erat eam adhuc Athenis durare, teſte eodem Plinio lib. 17. cap. 44. Minervam oleæ inventricem canit Virgilius lib. 1. Georgic.

12 Victricem Minervæ oleam ſequitur Equus Neptuni, è cujus medio pectore prominet veluti tubulus habens in apice foramen papyro ardenti aſſignatum, nullum autem apparet fomiti ſuſcipiendo diſtinctum, ex quo conjectare licet hanc Lucernam ſemel impletam, & accenſam, novique fomitis adjectu minimè indigentem perpetuâ flammâ exarſiſſe. Lucernæ inextinguibiles tum ad tempus, tum perpetuæ fiebant. De priorum numero fuit illa aurea Minervæ dicata, de qua Pauſanias in Attic. quæ licet per dies, noctesque arderet, oleum tamen in ea infuſum niſi exacto anno minimè conſumabatur. De perpetuò ardentibus multi ſcripſere, quorum auctoritates, relataſque hiſtorias, magno ſtudio compilavit Fortunius Licetus, unde pauca de illa perenni flamma hic attexam. Narrat Porphyrius lib. 2. de abſtin. ignem immortalem in templis conſervari ſolitum, quippe qui Dijs ſimillimus ſit. Strabo de Munychia urbe Athenienſium ad Pyreum ſita tractando templum Minervæ recenſet, in quo lucis inextinctæ lychnus erat. Refert Plutarchus in Camillo Virgines Veſtales, quæ perpetuo igni cuſtodiendo præpoſitæ erant, Urbe à Gallis capta in Capitolium fugiſſe, ſacrumque ignem ibi ſecum aſportaſſe, quod tam feliciter, & citò facere nequiviſſent, ſi in aliquo rogo ignis iſte arſiſſet, non autem in Lucerna huic ſimili, quam in manu Veſtæ exhibet nummus argenteus Veſpaſiani. D Auguſtinus etiam lib. 21. de Civit. Dei cap. 6. de

LVCERNA LEDÆ ET EVROPÆ 10

In Tesauro Barberino

LVCERNA PALLADIS
PALLADI VICTRICI
P.S.B. Sculp.
Apud I.P. Bellorium

LVCERNA NEPTVNO. S.
12
P. S. B. Sculp.
Apud Ecc.mum P. Burghesium

quodam Veneris ſano loquitur, ubi candelabrum erat, & in eo Lucerna ſub dio ſic ardens, ut eam nulla tempeſtas, nullusve imber poſſet extingere; unde ſicut ille lapis, ita iſta μύχνος ἄσβεστος, ideſt, *Lucerna inextinguibilis* dicta eſt. Subjungit deinde vir ſanctus. *Aut ergo in Lucerna illa mechanicum aliquid de lapide aſbeſto ars humana molita eſt, aut arte magicâ factum eſt*. At illas naturaliter fieri luculentum teſtem habemus virum præclariſſimum, vitæque ſanctitate conſpicuum Caſſiodorum, qui ſimiles Lucernas ſe feciſſe ſcribit in lib. de Inſtitut. divin. ſcriptur. cap. 30. *Paravimus etiam nocturnis vigilijs mechanicas Lucernas conſervatrices illuminantium flammarum, ipſas ſibi nutrientes incendium; quæ, humano miniſterio ceſſante, prolixè cuſtodiant uberrimi luminis abundantiſſimam claritatem: ubi olei pinguedo non deficit, quamvis flammis ardentibus jugiter torreatur*. Hæ perennes Lucernæ oleo asbeſtino replebantur, quod erat incombuſtile, nomenque ex argumento naturæ obtinuit. Lapis iſte ferrei coloris naſcitur in Arcadia, ſemelque accenſus extingui nequit: ſic telam ex carbaſino lino, asbeſtove, vel amianto lapide contextam, in qua cadavera Magnatum antiquitùs cremabantur, flammis invictam fuiſſe conſtat; cujus mirabilis telæ, ut & asbeſtini lapidis rariſſimæ aſſervantur reliquiæ in celeberrimo muſeo Eminentiſſimi Cardinalis Chigij. Plura vide apud D. Auguſtinum lib. 21. de Civit. Dei cap. 5. Plinium lib. 19. cap. 1. & lib. 37. cap. 10. Solinum cap. 13. Nos ad Lucernam noſtram redeamus. Neptunus à Græcis Hippius dictus eſt, à Latinis Equeſtris, & Conſus, cui Romulus ſolemnes paravit ludos Conſualia vocatos, teſte Livio lib. 1. Aedem, & aras Neptuno Equeſtri dicatas memorat Pauſanias in Arcad. in Attic. & in El. pr. Ab illo Equos primùm domitos, ſcientiamque equeſtris rei traditam narrat Diodorus lib. 5.

Præclara hæc Lucerna penſilis, & bilychnis Pegaſum exhibet inter duas 13
Najades herbis, ſeu paluſtribus juncis coronatas, quarum una vas gerit, altera conchâ Equo alato aquam, ſeu rorem porrigit. Frequens viſitur in antiquis ſarcophagis Pegaſus immortalitatis ſymbolum, animarumque beatarum ad æthereas ſedes tranſlationi deſtinatus, quarũ ſitum alij uſque ad lunaris globi exordium extenderunt, alij ſupra ſeptem ſphæras, quæ vagæ vocantur, collocaverunt. Conſtituerunt enim antiqui Elyſios ſuper ſydera, animaſque juſtorum in illa ultima ſphæra, quæ ἀπλανής dicitur, recipi crediderunt, teſte Macrobio in ſomn. Scip. lib. 1. cap. 9. & 11. *Terra vero Aplanes, in qua Elyſios campos eſſe puris animis deputatos antiquitas nobis intelligendum reliquit*. Et mox. *Animæ beatæ ab omni cujuſcumque cogitatione corporis liberæ Cœlum poſſident*. Naides hìc appoſitæ videntur referri ad opinionem Thaletis, qui principium omnium rerum aquam eſſe dixit, ἀρχὴν δὲ τῶν πάντων ὕδορ ὑπεστήσατο. Scribit Laertius in ejus vita. Cùm autem generatio, & corruptio abſque humore fieri nequeant, & earum ſeries ſit perpetua, ut docet Ariſtoteles lib. 2. de gen. & corrupt. t. 58. ſi quidem teſte eodem lib. 1. t. 17. corruptio unius eſt generatio alterius, & è contra; ideò Najades continui hujus motus cauſæ Pegaſum immortalitatis ſymbolum comitantur. Hunc Neptuni, & Meduſæ filium dicit Iginus Poet. Aſtron. 2. Arati, & aliorum complurium ſententiam referens, qui eumdem in Helicone Beotiæ ſaxum ungulo ferientem fontem ex ejus nomine Hippocrenem dictum aperuiſſe

cre-

crediderunt. Celebris hic fons Muſis habebatur ſacer, cujus aquæ Poetis favere, eiſque præſtare facundiam adeò putabantur, ut Perſius ſe Poetam modeſtè neget, quod illas nondum labijs deguſtaſset;

Nec fonte labra prolui Caballino,
Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo,
Memini, ut repente ſic Poeta prodirem.

Laruæ ſcenicæ ad Bacchum theatralis Poeſis authorem pertinent, cui ſcenica ſpectacula conſecrata fuêre. In bacchanalibus Comediæ vulgò agebantur, quarum actores laruis ridiculis, & minacibus caput obducebant peramplo ore hiante quaſi ſpectatores devoraturus, ut narrat Lucianus lib. de ſaltatione. Bacchi ſtatuis laruas ſimiles appendi ſolitas docet Athenæus. Najades Bacchi ſequaces dicit Horatius lib. 3. od. 25. ejuſdem verò Sacerdotes Strabo: cui ſententiæ favere videtur uvæ racemus huic Lucernæ inſculptus. Ex his liquet eamdem theatralis Poetæ memoriæ dicatam fuiſſe, cujus Comediæ immortalitati tradi merebantur.

14 Hæ duæ Lucernæ capita humana referentes Silenos haud dubiè repræſentant: primus barbam habet vitiũ frondibus contextam, ſuperioremque naſi partem, ſive frontem, & malas jiſdem obductas; alter hederà corona-
15 tus eſt. Os utriuſque apertum amplum exhibet foramen, ex quo ellychnij ligula exerebatur; habet etiam uterque in fronte foramen operculo clauſum, oleo excipiendo paratum. Tam vitis, quàm hedera fuit Libero patri ſacra; iſta quidem, quia, ut ille ſemper juvenis, hæc ſemper viret; illa verò, quòd ipſe vitium feratur inventor. Tibullus lib. 3. el. 6.

Candide Liber ades, ſic ſit tibi myſtica vitis,
Sic hederâ ſemper tempora vincta feras.

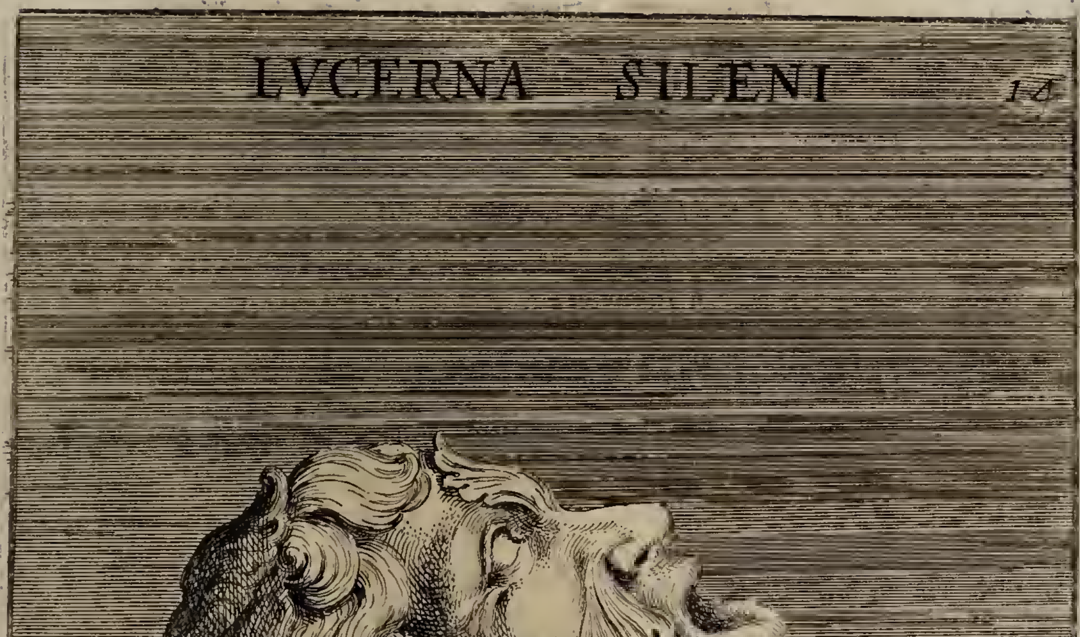
Bacchæ autem, & Satyri, & Panes, & Sileni erant ejus comites, teſte Suidâ. Βάκχαι καὶ Σατύροι καὶ Πᾶνες καὶ Σιληνοὶ ὀπαδοὶ Διονύσου Frequens occurrit Silenorum effigies in Lucernis, quia comeſſationes à priſcis noctu ad lumen Lucernarum fiebant, ut docet Plutarchus Sympoſiac. lib. 8. cap. 6. referens antiquitùs Romanos ſeorſim prandere ſolitos, cænare cum amicis. At Silenus ſymbolum eſt ebrietatis, quæ ab illis incurrebatur in cæna. Priorem hanc Lucernam protulit Fortunius Licetus lib. 6. cap. 75. pampinis in achanti frondes commutatis errore forſan malè delineatæ iconis ſibi tranſmiſſæ.

16 Hæc Lucerna in effigiem Columbæ efformata penſilis ex duabus catenis, & unilychnis eſt; duplex foramen habet, unum in extremitate caudæ flammulæ datum, alterum in ſummitate dorſi clauſum operculo, in quod oleum infundebatur. In tutelam Veneris ponuntur Columbæ ea de cauſa, teſte Fulgentio lib. 2. Mythol. quòd hujus generis aves ſint in coitu fervidæ. Illas Venereo currui alligarunt Poëtæ; eaſdem Virgilius aves Aeneæ maternas vocat lib. 6. Aeneid.

Vix ea fatus erat, geminæ cùm fortè Columbæ
Ipſa ſub ora viri cælo venêre volantes,
Et viridi ſedere ſolo, tum maximus heros
Maternas agnoſcit aves.

Syri putabant nefas eſſe Columbas violare, quòd in tutelam Veneris eſſent, credebantque Semiramin in hanc avem eſſe converſam; Semiramis enim, linguâ Syriacâ, avem ſignificat: alij eam ab avibus adhuc infan-

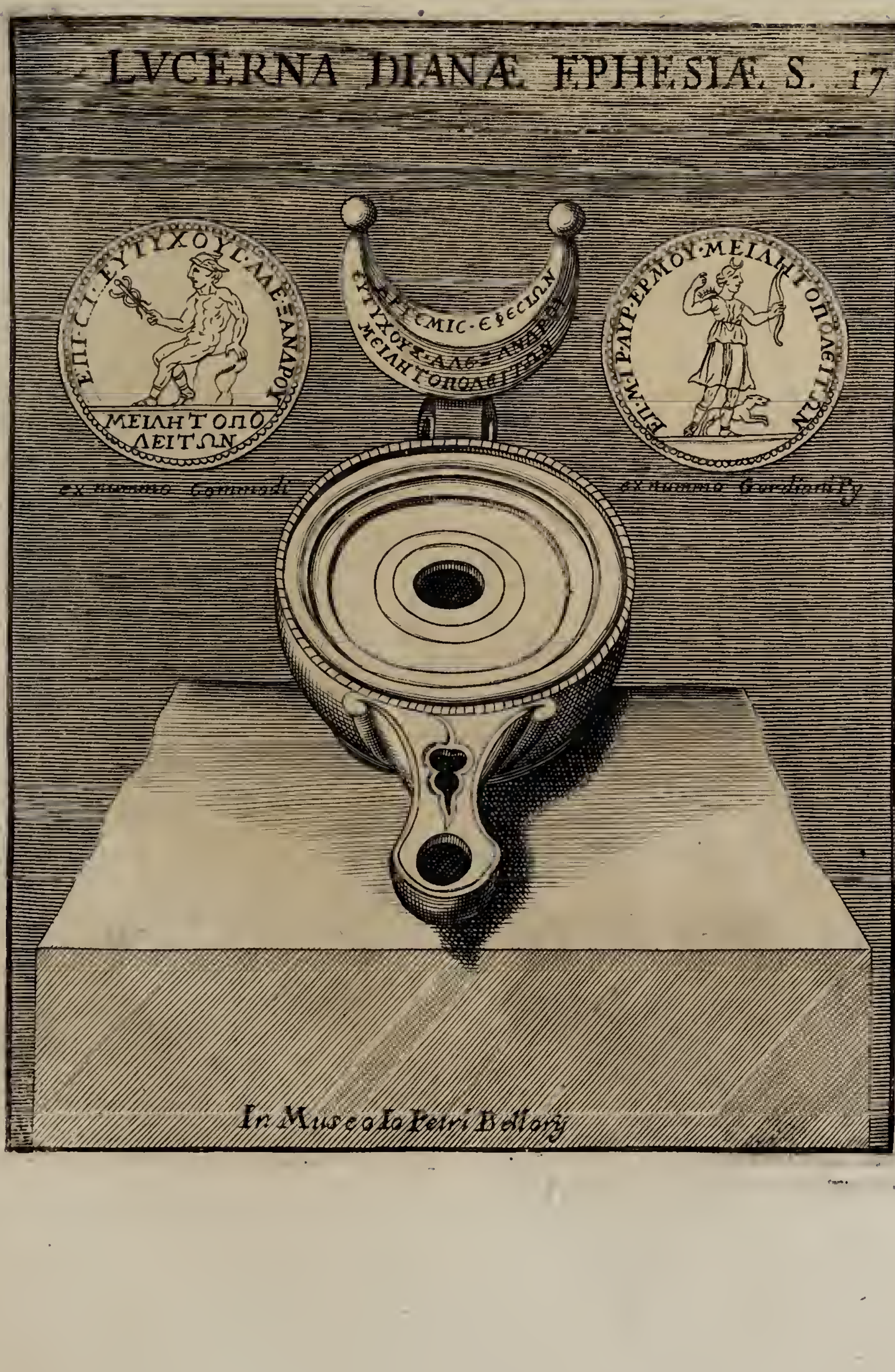

LVCERNA PEGASI 13
Olim apud M. A. Sabatinum

LVCERNA SILENI 14

LVCERNA SILENI
15
P·S·B·Sculp.
Apud P. A. Rolandum magninum

LVCERNA VENERI S.
16
Apud Abbatem I. A. Albaretium

LVCERNA DIANÆ EPHESIÆ. S. 17

Ex Schedis

LVCERNA INEXTINGVIBILIS 19
Apud F.

tem nutritam dicunt, eaque de cauſa Semiramin vocatam. Hyginus fab. 197. *Syri piſces, & Columbas ex Deorum numero habent, non edunt.*

Votivam hanc Lucernam Dianæ Epheſiæ à quodam Eutyche Alexandro Miletopolitarum Stratego dicatam in ſymbolica hujus Deæ ſtatua cum utroque hoc nummo exhibuit Joannes Petrus Bellorius. Apex manubrij recurvus falcatæ Lunæ imaginem refert cum hac epigraphe. ΑΡΤΕΜΙΣ. ΕΦΕϹΙΩΝ. ΕΥΤΥΧΟΥϹ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. ΜΕΙΛΗΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. DIANA EPHESIORVM EVTHYCHIS ALEXANDRI MILETOPOLITARVM. Hujus Miletopolitarum Strategi nomen legitur in averſa parte nummi ærei Commodi ab Eritio vulgati Mercurium repræſentantis ſaxo inſidentem, dextrâ caduceum geſtantem cum epigraphe ΕΤΥΧΟΥϹ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. ΜΕΙΛΗΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. primis litteris ΕΠΙ. CT. ærugine ſine dubio corroſis. Alter ejuſdem urbis nummus, quem vir præclari nominis, & inſignis doctrinæ Eques Carolus Patinus edidit, in honorem Gordiani Pij à Miletopolitis ſub quodam Marco Trajano Aurelio Hermete cuſus Dianam venatricem exhibet in averſa parte cum inſcriptione. ΕΠΙ. Μ. ΤΡ. ΑΥΡ. ΕΡΜΟΥ. ΜΕΙΛΗΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. De Miletopoli Græciæ oppido inter Cyzicum, & Bythiniam circa Rhyndacum fluvium conſule Stephanum, Strabonem, & Plinium. Hæc ferè omnia de votiva Dianæ Epheſiæ Lucerna ex Jo. Petro Bellorio loco citato. 17

ΠΑΝΑ, ſeu Univerſi Naturam ex elementis conſtantem exhibet elegans hæc Lucerna penſilis, & bilychnis. Diverſæ fuerunt priſcorum opiniones circa numerum elementorum, de quibus egimus Sect. 3. tab. 17. alij tria, alij quatuor conſtituerunt: priori ſententiæ conveniunt Pan, Leo, & Equus, in hac Lucerna expreſſi. Panem eumdem cum Sole dicit Macrobius Sat. lib. 1. cap. 22. *Ignis* (autem) *in Sole*. Scribit eadem in ſomn. Scip. lib. 1. cap. 11. Cui aſtipulatur Bocaccius. *Cornua ei apponebantur ad ſignificandos radios Solis, & Lunæ, cæterarumque ſtellarum; facies verò rubicunda, & inflammata ignem æthereum.* Per Leonem Cibeli dicatum Terra ſignificatur. Vide Sect. I. num. 35. Neptunus à Græcis ἵππιος, a Latinis *Equeſtris* & *Conſus* dictus Equo indicatur, & aquam denotat. Supereſt aer, ſi quatuor admittenda ſunt elementa juxta communiorem opinionem, qui Delphino deſignatur: ille enim utpote libidinoſum animal, amoriſque concupiſcibilis ſymbolum Veneri dicatus eſt, ejuſque ſtatuis uulgo apponitur, teſte Valeriano, teſteque celebri hujus Deæ ſtatuâ, quæ Romæ olim, nunc Florentijs in pretioſiſſima gaza Medicea aſſervatur. Aer autem juxta Macrobium loco citato ſphæra eſt Veneris. 18

Hæc inſolitæ ſculpturæ Lucerna in thermis Titi Aug. reperta aſſervatur in muſeo Franciſci de Ficoronis rei antiquariæ ſtudioſiſſimi, cujus eruditioni multum debent exteri, qui antiquas Urbis magnificentias inviſendi deſiderio flagrantes Romam appellunt, cùm in his inveſtigandis verſatiſſimus, quidquid extat, occurritque curioſitate dignum, diligentiſſimè edocet, & explanat. Hæc, inquam, Lucerna olei, ellychnijque incombuſtibilium poſt elapſa tot ſæcula adhuc plena, ardendi non modo virtutem, ſed etiam materiam in pulverem redactam flammis invictam ſervavit: & ne mirum hoc appareat, conſulendus eſt Jo: Ludovicus Vives teſtans in notis ad aureum opus D. Auguſtini de Civitate Dei lib. 21 18

cap.

cap. *6.* ſe Pariſijs vidiſſe multa ex amianto ellychnia, quæ arderent inextinguibilia ſemper, atque incombuſtibilia.

20 Anas in manubrio hujus Lucernæ expreſſa hyemis ſymbolum eſt, & in antiquis picturis, & toreumatibus hanc tempeſtatem indicantibus repræſentatur, juxta hos veteris Poetæ verſus.

Carpit blanda ſuis ver almum dona roſatis;
Torrida collectis exultat frugibus æſtas:
Indicat autumnum redimitus palmite vertex:
Frigore pallet hyems, deſignans alite tempus.

Quo quidem alite Anas videtur innui, aquas hyemales, ventumque huic tempeſtati maximè proprium pennas roſtro purgando præſagiens, ſi fides Plinio lib. 19. cap. 35 Hæc Lucerna unilychnis, & penſilis e tribus catenis aſſervatur in eodem muſeo.

21 Præclara Cygni imaginem referens Lucerna unilychnis Apollini dicata fuit, fortè quòd hæc ales vaticinetur, quando moritura ſit. Cicero Tuſcul. quæſt. lib. 1. *Itaque commemorat, ut cygni, qui non ſine cauſa Apollini dicati ſunt, ſed quòd ab eo divinationem habere videantur, quâ providentes quid in morte boni ſit, cum cantu, & voluptate moriantur: ſic omnibus & bonis, & doctis eſſe faciendum* De flebili, funebrique Cygni cantu loquitur Martialis lib. 13. ep. 77.

Dulcia defectâ modulatur carmina liguâ
Cantator Cygnus funeris ipſe ſui.

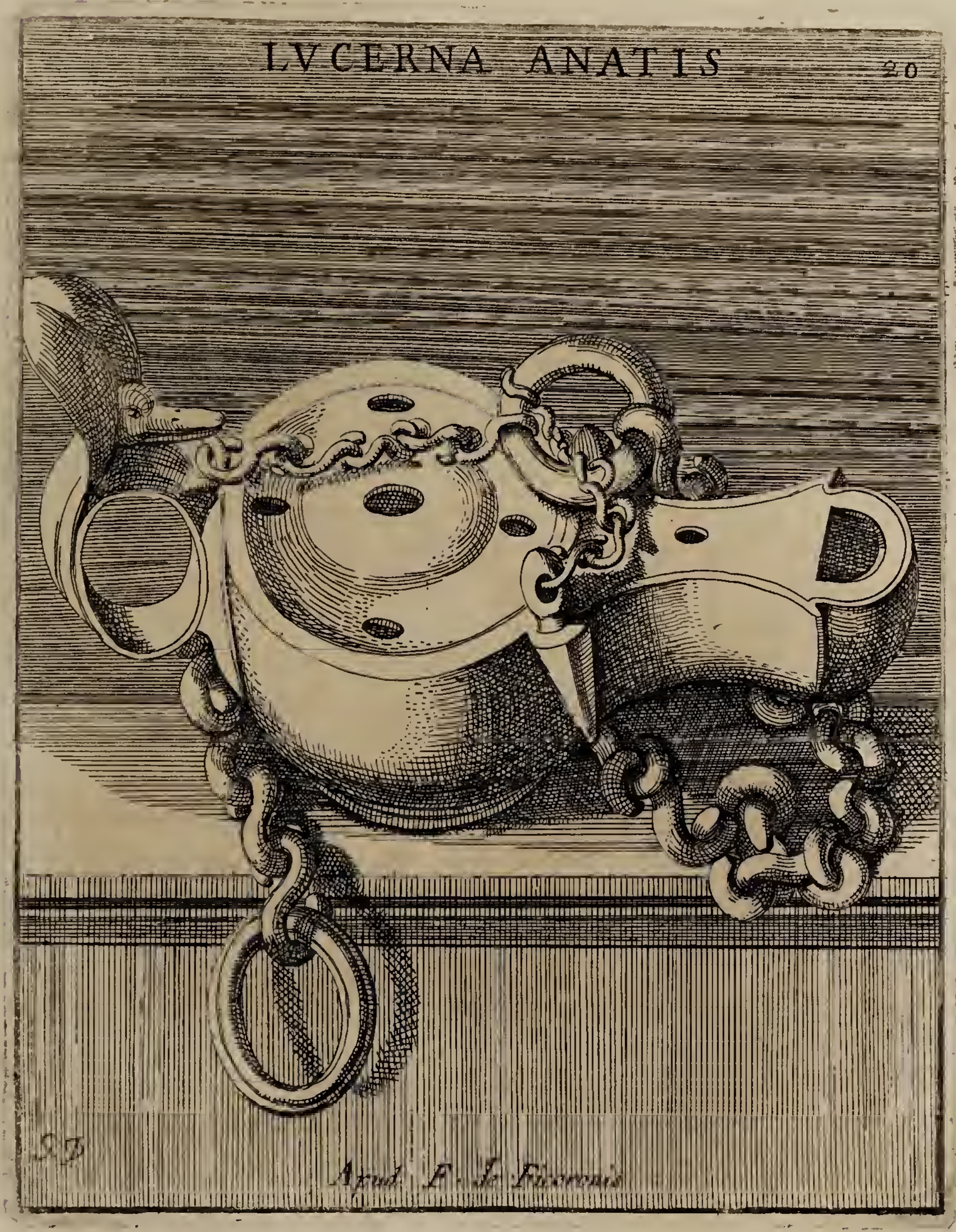
Muſarum avem ob cantum creditum fuiſſe Cygnum teſtatur Callimachus in hymno in Delum.

Η μὲν ἔφη κύκνοι δὲ Θεοῦ μέλποντες ἀοιδοὶ
Μηόνιον Πακτωλὸν ἐκυκλώσαντο λιπόντες
Εβδομάκις περὶ Δῆλον ἐπήεισαν δὲ λοχείῃ
Μουσάων ὄρνιθες ἀοιδότατοι πετεεινῶν.

Hæc dixit, Cygnique Dei prædulce canentes
Mæonium linquunt Pactolum, terque quaterque
Mox circa Delum volitant, circaque puellam,
Muſarum volucres, avibus mage turba canora.

Fuit autem Cygnus, ut fabulæ referunt, Liguriæ Rex Phaëtontis amator, qui poſt illius mortem diutino fletu in avem ſui nominis converſus fuit, & deinde inter aſtra relatus. Vide Aratum in Phœnom.

22 Utraque hæc Lucerna inſolitæ, & ſpectabilis facturæ votum procul dubio referens hominem repræſentat equo inſidentem. In priori, quæ penſilis eſt, è medio equi pectore tubulus quidã prominet in apice foramẽ habens
23 ellychnio corruſcanti datum; figura intùs vacua eſt humeris ad recipiendum fomitem perforatis. In altera Eques ipſe Lucernulam in altum levatam manu tenet; ab utraque parte vas poſitum eſt Aquilis in eo ſculptis inſigne, operculum habens capitibus ornatum; baſis quatuor tigrinis pedibus fulcitur. Hæc imago à figura equeſtri Marci Aurelij in area Capitolina collocata non multum differt tum propter geſtum, tum etiam propter quamdam vultus ſimilitudinem: votum fortè iſtius Imperatoris eſt Jovi Capitolino factum ob partam de Germanis, & Sarmatis victoriam, capitaque in operculo ſculpta ſunt illa populorum devictorum, quiddam enim barbarum referunt. Hæc Lucerna caret foramine ſuſcipiendo fomiti

LVCERNA ANATIS
20
Apud F. de Ficoronis

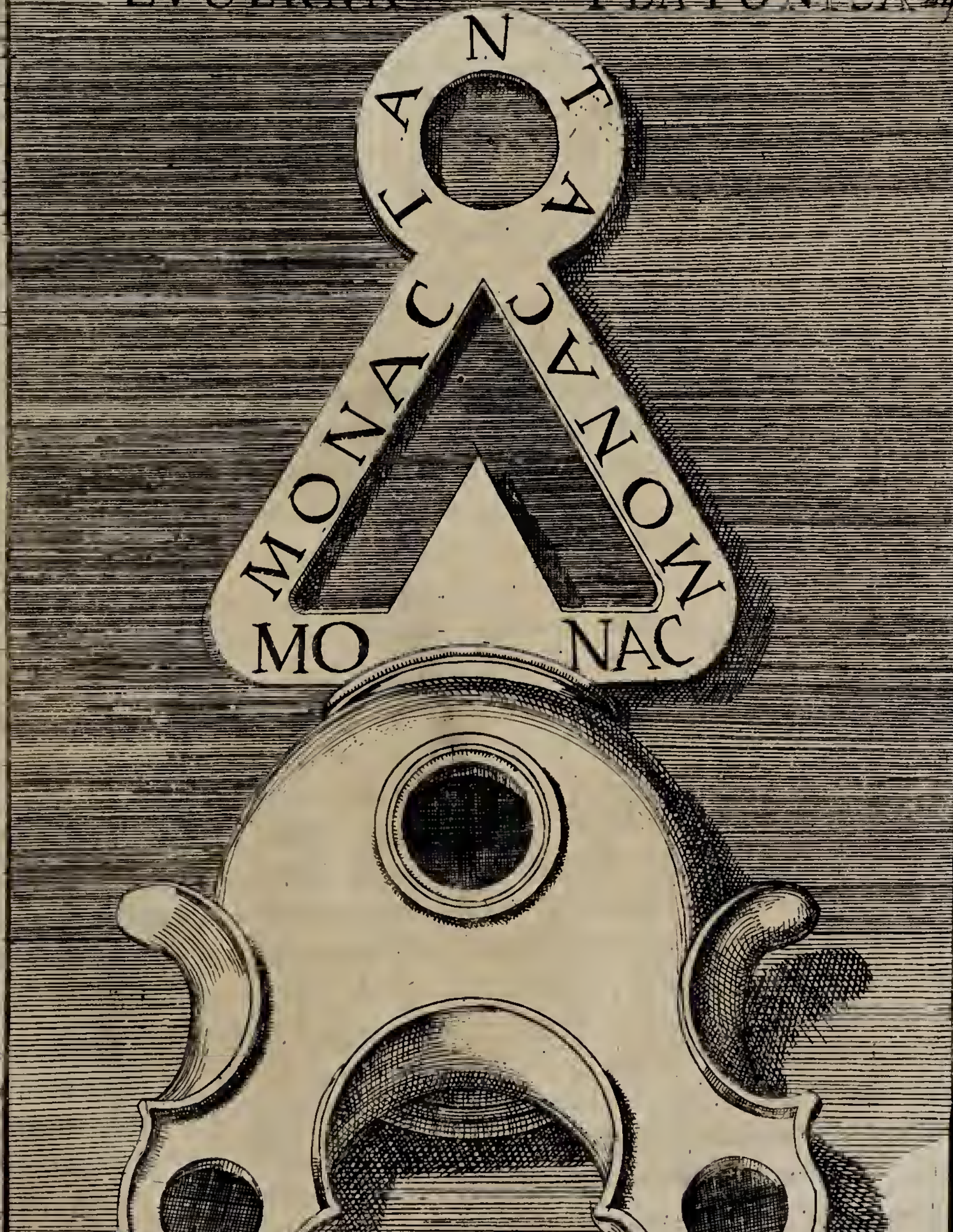

LVCERNA CYGNI 21

LVCERNA EQVITIS
22
In Museo nostro

In Thesauro Barberino.

LVCERNA PLATONICA 24

Apud Ill.mum F. Bianchinum

ti conſtituto, unde & illam inextinguibilem fuiſſe autumo, novique liquoris adiectu minimè indigentem.

24 Ineffabile ſacroſanctæ Tryadis myſterium in hac eleganti Lucerna adumbrant diuini Platonis ideæ, unitatem in triangulo æquilaterali triplex verbum MONAC referente, quaſi triplicem perſonarum diſtinctarum numerum, æqualitatemque in una individua ſanctiſſimæ Trinitatis eſſentia deſignantes, a qua ΠΑΝΤΑ in circumferentia circuli, qui mundi viſibilis eſt imago, expreſſa proveniunt. Hanc unitatem non eſſe corpus opinio eſt ipſius Platonis in dial. 7. de Republ. Marſilio Ficino teſte, cùm illa in partes dividi nequeat, ſed potius multiplicetur per ſe ipſam, ſi quidem pars quælibet toto debet eſſe minor, nulla verò unitas vel major, vel minor eſt unitate. Triplices numeros agnovêre Pythagorici, lineares, planos, & ſolidos: de primis eſt triangulus æquilateralis in hac Lucerna expreſſus, quia ſolâ metitur unitate. Hoc unum indiviſibile ſimplicitate, & bonitate conſtans Deum eſſe fatetur ſapientiſſimus Philoſophus in Timæo Pythagoræ opinionem ſecutus, qui *ἀρχὴν τῶν ἁπάντων μονάδα* aſſeruit, referente Laertio in ejus vita; illudque rerum omnium principium conſtituit; utpote quod ſimpliciſſimum eſſe debet atque optimum, nihil autem vel unitate ſimplicius, vel melius bonitate, Auctor eſt idem Ficinus in Tim. cap. 8. & ſeqq. cujus annotationes ad Lucernæ noſtræ dilucidationem mirè faciunt. *Deum porrò*, inquit Plato lib. de anima mundi, *ſola mens videt in his omnibus ſanè rebus principem, auctoremque, & parentem horum omnium.* Θεὸν δὲ τὸν μὲν αἰώνιον νόος ὁρῆ μόνος τῶν ἁπάντων ἀρχαγὸν καὶ γενέτορα τουτέων. Undè ipſam divinitatem, & quia omnia ſupereminet, unitatem, & quia per omnia exuberat, bonitatem appellandam eſſe autumat. Ab hoc autem uno infinito quidem, cùm principio & fine careat, ſuper omnia, extra omnia, & in omnibus exiſtente cuncta provenire, & quaſi circulo quodam Mundi viſibilis, ut jam diximus imaginem referente, in idem, unde manaverunt iterum remeare doctiſſimè explicat idem Ficinus in lib. de amore cap. 1. & ſeqq. *Quis negat*, ait ille cap. 3. *Deum centrum omnium merito nominari; cum omnibus inſit unus penitus ſimplex, atque immobilis: cuncta vero ab ipſo producta, multa, compoſita, & mobilia ſint; atque ut ab eo manant, ita in eum inſtar linearum, & circumferentiæ refluant.* Et mox. *Atque ut centrum punctum ubique in lineis, & in toto circulo reperitur, perq; punctum ſuum ſingulæ lineæ medium circuli tangunt punctum; ita Deus omnium centrum, qui unitas ſimpliciſſima eſt, actuſq; puriſſimus ſeſe inſerit univerſis.* Trinitatem triangulo (1) deſignatam rerum omnium menſuram eſſe dixerunt Pythagorici, quorum opinioni aſſentitur idem Plato l. 4. de Leg. ὁ δὴ θεὸς ἡμῖν πάντων χρημάτων μέτρον ἂν εἴη μάλιστα. *Verum enimvero Deus rerum omnium nobis ſit menſura maximè.* Eam ob cauſam doctiſſimè explicat Ficinus in præfatum librū de amore c. 1. *Quòd Deus ternario numero res gubernat, atque etiam res ipſæ ternario numero terminantur. Hinc Maronis illud, numero Deus impare gaudet. Nempe ſummus ille auctor primo ſingula creat, ſecūdo rapit, tertio perficit. Singula quoque inprimis ab illo perenni fonte effluunt, dum naſcuntur: deinde in eumdem refluunt, dum ſuam illam originem repetunt: poſtremo perficiuntur, poſtquam in ſuum principium redierunt. Hoc vaticinatus Orpheus Iovem principium, medium, & finem univerſi vocavit.* Et hic continuus attractus a Deo inci-

incipiens, tranſiens in Mundum, & in Deum denique deſinens perfectiſſimè circulo (2) deſignatur, quippe qui in idem, unde manavit, iterum remeat.

25 Unilychnis Lucerna ſerpentibus involutis, connexiſque vice manubrij ornata in gaza nobiliſſimi adoleſcentis Equitis Alexandri Albani aſſervatur. Serpens ſalutis ſymbolum Æſculapio, & Hygiææ dicatus fuit, vel quia ipſe quotannis veterem pellem exuit, novamque induit, juxtâ Tibullum.

Anguibus exuitur tenui cum pelle vetuſtas.

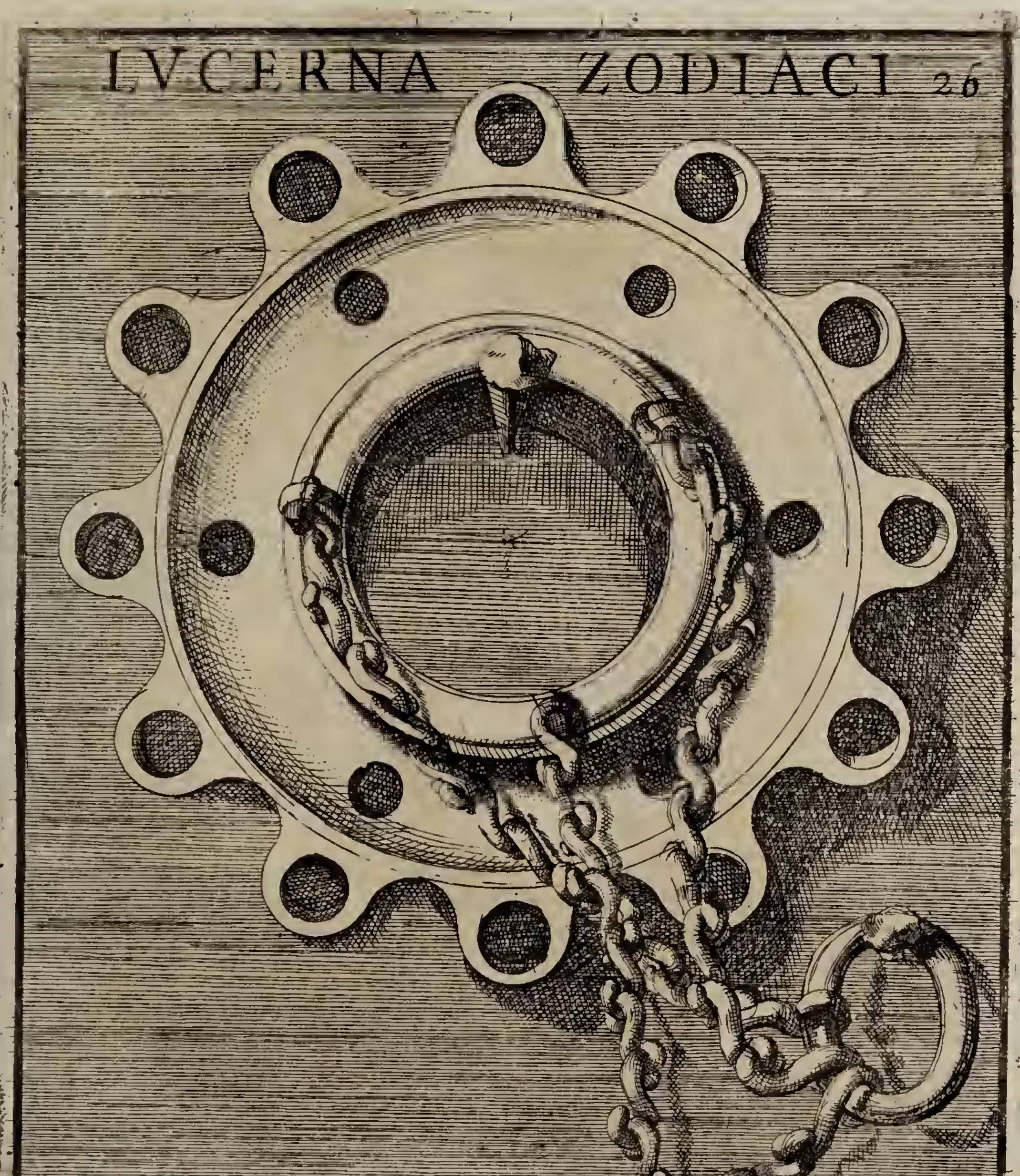
Vel quòd ejus multiplex ſit uſus in medicinis teſte Plinio. Ferebatur in orgijs ſerpens ciſtâ incluſus, & à Bacchantibus in feſtis Liberi patris manibus geſtabatur, ea de cauſa, inquit Nonnus, quòd ille vino gaudeat. Minervæ uti prudentiæ numini conſecratus fuit, & in hujus Deæ thorace ſquamis intexto ſerpentes implicati Gorgonâ intermediâ viſuntur. In averſa parte rariſſimi aurei Septimij Severi numiſmatis à Seguino vulgati exhibetur caput Meduſæ cum verbo PROVIDENT. denotans prudentiam, providentiamque propria eſſe Minervæ attributa. Serpens autem dictus fuit prudens eâ ratione ſecundum Clementem Alexandrinum lib. 6. Stromat. quòd in maleficijs quoque poteſt inveniri conſequentia aliqua, & diſcretio, & compoſitio, & conjectura futurorum. Obliqui, tortuoſique Solis itineris ſymbolum eſt ſerpens ſi fides Lucretio, qui Solem ſerpere, ut annum ſtruat, dixit.

Annua Sol in quo contundit tempora ſerpens.

Occultam rerum originem per ſerpentis effigiem commonſtrabant Valentiniani inteſtina noſtra in exemplum adducentes, ſerpentinæ ſpiræ adinſtar in utero delitentia, occultatæque in nobis genitricis ſubſtantiæ ſpecimen habentia. Vide Valerianum lib. 15.

26 Soli duodecim Zodiaci ſigna percurrenti Lucernam hanc circularem dicatam fuiſſe veriſimile eſt, cùm in ea tot foramina ellychnijs corruſcantibus deſtinata ſint. Circulo Solaris potentia deſignatur, quâ rerum omnium procreatio, continuique Solis in hunc mundum terreſtrem influxus ex continuo illius motu, ac circuitu poveniunt. Circulus figura eſt omnium planarum perfectiſſima, mundi viſibilis imaginem referens; ipſamque univerſitatem, quaſi τὸ πᾶν intra ſe complectens, quòd omnium figurarum ſit capax. Indicatur etiam per circulum æternitas, cùm ille principio, & fine careat, quod æternitatis eſt proprium, unde in nummis conſecrationis Fauſtinæ ſenioris ſuper ſphæram Zodiaco circumſcriptam ſedentis legitur ÆTERNITAS. Propriè autem Soli æternitatis ſymbolo Zodiacum percurrenti convenit; cùm enim ille a matutino horizonte digreſſus, eodem redierit, unde ferri cæperat, divinæ litteræ totâ die pro perpetuo poſuerunt, ut pſalmo 70. 8. *Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, totâ die magnitudinem tuam.* Ubi Symmachus pro lectione, quæ eſt, totâ die, perpetuo reddidit. Auctor eſt Valerianus lib. 39. circuli ſignificata referens.

LVCERNA SERPENTIGERA 25
In museo Albano

LVCERNA ZODIACI 26
Apud M. Ant. Sabatinum

VAS FICTLLE 1

P.S.B. Sculp: Ex ſchedis

VAS FICTILE 2

Ex ſchedis

ROMANUM MUSEUM
SIVE
THESAURUS ERUDITÆ ANTIQUITATIS.

SECTIO QUINTA
Miſcellanea continens.

ARTICULUS PRIMUS.

Tria Vaſa, fictile videlicet hetruſcum, æneum, & marmoreum.

MULTA Vaſa fictilia hetruſca obſervantur in 1
muſeis varijs figuris depicta: unum hic exhi-
bemus pulcherrimum, in cujus priori parte tria 2
numina repræſentantur, Diana cum galea & ſcipione, Hercules cum clava, & Mercurius cum caduceo: in altera verò tres figuræ, quarum prima urceum tenet; ſecunda cornu ceras dictum, quo Sileni, alijque Liberi patris ſequaces ad bibendum utebantur; tertia utramque manum velatam habet. Harum figurarum quatuor larvatæ ſunt: larvæ autem erant dedicatæ Baccho, qui fuit

author luſus ſcenæ, vt & muſicæ theatralis, drammaticæque poëſeos. Hic Deus præerat etiam epulis, & comeſſationibus, unde imagines in hoc Vaſe delineatæ videntur alludere ad cænam Auguſti ſecretiorem, quæ vulgò δωδεκάθεος vocabatur, in qua convivas Deorum, Dearumque habitu, ipſumque pro Apolline ornatum diſcubuiſſe narrat Suetonius in ejus vita cap. 69.

3 Muſas novem exhibet elegans Vas æneum victoris fortè in muſi-
4 cis, aut poëticis ludis præmium: Vaſa enim in certaminibus ludisvè victoribus data plurimi declarant nummi Tripodes, Vaſa, Palmas, & Coronas referentes. De Muſis multi ſcripſere; unus inſtar omnium nobis erit Auſonius earum inventa, & munera his verſibus complexus Edyll. 20.

Clio geſta canens tranſactis tempora reddit.
Melpomene tragico proclamat mœſta boatu.
Comica laſcivo gaudet ſermone Thalia.
Dulciloquis calamos Euterpe flatibus urget.
Terpſichore affectus citharis movet, imperat, auget.
Plectra gerens Erato ſaltat pede, carmine, vultu.
Carmina Calliope libris heroica mandat.
Urania cæli motus ſcrutatur, & aſtra.
Signat cuncta manu, loquitur Polyhymnia geſtu.
Mentis Apollineæ vis has movet undique Muſas.
In medio reſidens complectitur omnia Phœbus.

5 Sequitur Vas marmoreum huic ſimile, quod Pocillator Sectione II. manu gerit. Illius extremitas in caput animalis quamdam Cervi ſimilitudinem referentis terminatur: ſuperior verò pars anſata, & ſtriata eſt in modum cornu efficta fortè in memoriam veterum, qui ante inventionem poculorum cornibus boum ad bibendum utebantur. Hic mos vigebat apud Germanos ætate Julij Cæſaris ſcribentis lib. 6. bell. Gall. Vaſa cornua effingi apud eos ex Uris agreſtibus, quę feræ in Hercynia ſylva naſcuntur. Conſtat autem veteres poculis diverſimodè effigiatis delectari ſolitos, teſte Juvenale Sat. 2. *Vitreo bibit ille priapo.* De quibus plura vide Sectione II. in Pocillatore. Sed quidni dicere liceat Vas iſtud Dianæ ſacrificijs inſerviſſe? Cervos enim huic Deæ ſacros nemo neſcit.

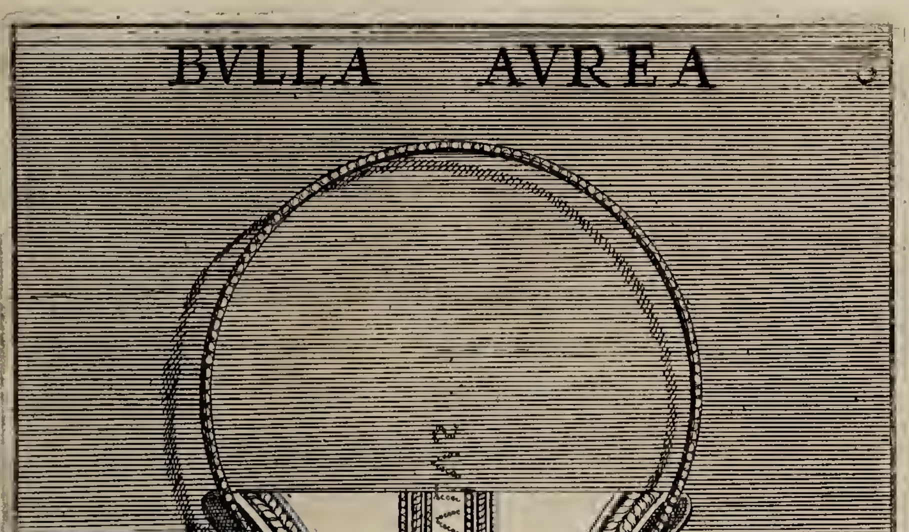

VASIS ÆNEI PARS PRIOR 3
In museo Io. Petri Bellorij

VASIS ÆNEI PARS POSTERIOR
4
In museo Io. Petri Bellorij

VAS
MARMOREVM
5
P. S. B. Sculp.
Ex ſchedis

BVLLA AVREA
P. S. B. sculp.
Apud Em.um Card. Chigium

ARTICULUS SECUNDUS.

De Bullis, Armillis, Fibulis, Annulis, Clavibus, Teſſeris, Stylis, Strigilibus, Guttis, & Phialis lacrymatorijs.

TUllus Hoſtilius tertius Romanorum Rex debellatis Hetru- 6
ſcis ea omnia, quæ inſignia erant Magiſtratuum Hetruſcorum, primus, ut Romæ haberentur, inſtituit; de quorum numero fuit Bulla aurea, quam victores in triumpho præ ſe gerebant, incluſis intra eam quibusdam remedijs adverſus invidiam, ut putabant, valentiſſimis. Sed poſteà Tarquinius Priſcus acto de Sabinis triumpho filium ſuum annos quatuordecim natum, quòd hoſtem manu percuſſerat, Bullâ aureâ, prætextâque donavit; quæ deinde in uſum puerorum nobilium, & ingenuorum uſurpatæ ſunt. Libertinorum verò filijs, qui ex juſta dumtaxat matrefamiliâs nati erant, ut prætextam, & lorum in collo pro Bullæ decore geſtarent, conceſſum eſt. Author eſt Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 6. Sic Juvenalis Sat. 6.

. . . . . . Hetruſcum puero ſi contigit aurum,
Vel nodus tantùm, & ſignum de paupere loro.

Scribit Feſtus Bullam dictam à græco ſermone βουλὴ, ideſt, *conſilium*, quaſi puerilis ætas alterius regenda ſit conſilio. Illam in figuram cordis formatam eſſe refert Macrobius pueris ante pectus dependentem è collo, ut eam inſpicientes ita demum ſe homines cogitarent, ſi corde præſtarent: rotunda tamen obſervatur in marmoribus antiquis huic aureæ, quam hìc exhibemus, ſimilis, non autem cordiformis, ut deſcribitur à Macrobio. Ephebi Bullam auream, ut & alia donativa natali die accipiebant. Plautus in Ruden. act. 4. ſc. 4.

Et bulla aurea eſt, pater quam dedit mihi natali die.

Geſtabantque illam uſque ad XV. annum, ut rectè probat Octavius Ferrarius lib. 2. de re veſtiar. cap. 1., ideſt, completo XIV. anno Laribus eam ſuſpendebant. Perſius Sat. 5.

Bullaque ſuccinctis Laribus donata pependit.

Tunc verò depoſitâ prætextâ togam virilem, puram, ſive liberam ante eoſdem Lares ſumebant, ſi credendum Propertio lib. 4. el. 1.

Mox ubi bulla rudi dimiſſa eſt aurea collo,
Matris & ante Deos libera ſumpta toga.

Huic Bullæ aureæ inſcriptum eſt Catuli nomen, fortè Q. Luctatij, qui

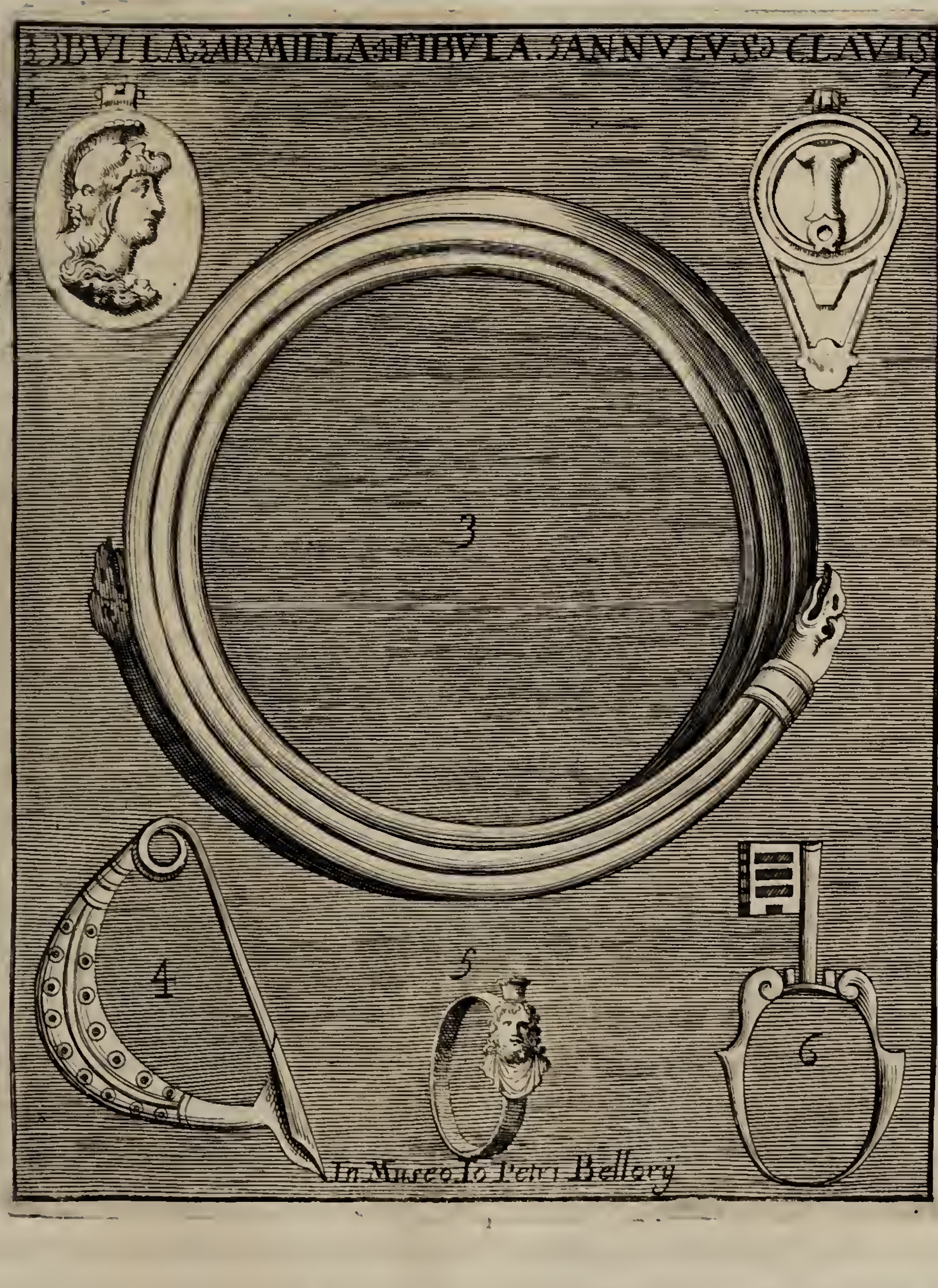
Collega C. Marij in quarto ejus Conſulatu anno ab Urbe condita DCLII. cum eo apud Aquas Sextias in Gallia Cimbros fudit, Cimbricique triumphi particeps fuit: deinde ab eodem Mario propter civiles diſſenſiones mori juſſus, accenſis carbonibus ore, ut Porcia Bruti conjux, hauſtis ſe ſuffocavit; vel multo igni percalfacto cubiculo recenti calce illito ſe incluſum peremit, ut narrat Valerius Maximus lib. 9. cap. 12. Scribit verò D. Auguſtinus lib. 3. de Civit. Dei cap. 27. Catulum hauſto veneno manibus inimicorum ſe ſubſtraxiſſe. Fuit autem adeò nobilis Q. Catuli proſapia, ut Ser. Sulpicius Galba, qui Neroni ſucceſſit in Imperio, ſtatuarum titulis PRONEPOTEM Q. CATVLI CAPITOLINI ſemper adſcripſerit. Suetonius in Galba cap. 2. Hæc Bulla aurea extat in celeberrimo muſeo Emin. Cardinalis Chigij digniſſimi Nepotis ſanctæ memoriæ Alexandri PP. VII. Principis Litteratorum Fautoris, in omni ſcientiarum genere, ut & in antiqua hiſtoria verſatiſſimi: ſolebat enim Summus ille Pontifex, cùm ab oneroſa graviſſimarum rerum cura jucundo & utili otio aliquantulum cuperet ſublevari, ad rei antiquariæ ſtudium tamquam in hortum amæniſſimum divertere, plurimosque non dedignabatur penes ſe habere rariſſimos maximi moduli nummos, qui nunc in nobiliſſima ejus pariter Nepotis Excell. Auguſtini Chigij Farneſiorum Principis gaza cuſtodiuntur.

7 1. 2. Sequuntur duæ aliæ Bullæ, parvulæ quidem, & æreæ, ſed propterea non contemnendæ: utraque, ut præcedens, intus vacua eſt, includendis jisdem remedijs apta; prior caput Palladis ſculptum exhibet, quę Dea ingenijs præeſſe dicebatur. Ovidius lib. 3. Faſtor.

Pallada nunc pueri, teneræque ornate puellæ,
Qui bene placuerit Pallada, doctus erit.

Altera quoddam phallum videtur referre, quo faſcinatio credebatur averruncari. De phallis Sect. II. in Baccho.

3. Armillæ erant ornamenta aurea, vel argentea in circuli modum efformata, quæ viri militares ab Imperatoribus donata gerebant: dictæ autem armillæ ab armis, teſte Feſto, *quòd antiqui humeros cum brachijs armos vocabant, unde arma ab his dependentia ſunt vocata.* Armillas ſiniſtro brachio geſtari ſolitas docet Livius lib. 1. *Sabini aureas armillas magni ponderis brachio lævo habuerunt.* Illas civibus tantùm, non autem externis, donatas legitur apud Plinium lib. 33. cap. 2. Mulieres etiam eas geſtaſſe docet Feſtus. *Armillæ genus, quod mulieres geſtare ſolebant in brachio ſiniſtro.* Sic etiam Plinius lib. cit. cap. 3. de uſu auri in mulieribus. *Habeant fœminæ in armillis, digitisque totis, collo, auribus, ſpiris, &c.* Earum imaginem hic damus deſcrip-

1 BVLLA 2 ARMILLA 3 FIBVLA 5 ANNVLVS 6 CLAVIS
7
1
2
3
4
5
6
In Museo Io Petri Bellorij

deſcriptam ex antiqua argentea, quæ in muſeo Jo. Petri Bellorij aſſervatur.

4. Duo fibularum genera recenſentur: una erat inſtar annuli, quę Adoleſcentulorum, & Cantorum pudendis adhibebatur; illis quidem ne puerilis ætas Veneris uſu in virilitatem citiùs præcipitaretur, teſte Plinio lib. 33. cap. 12. his verò ne vox coitu aſperior, deteriorque fieret. Juvenalis Sat. 6.

Solvitur his magno Comœdi fibula, ſunt quæ
Chryſogonum cantare vetent.

Utrique autem infibulabantur filo quodam tum æneo, tum argenteo, præputio ſive cuticulâ glandis velamine trajecto. Altera veſtiaria, cujus hìc exhibemur imaginem, oblonga in modum arcus efformata acu nervi figuram exprimente, quâ chlamydes, palliaque aperta tunicæ inijci ſolita, ne humeris defluerent, nectebantur; qualis in marmoribus, nummiſque antiquis obſervatur, & de qua Ovidius lib. 14. Metam. Picum in avem converſum deſcribens.

Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem,
Fibula, quod fuerat, veſtemque momorderat aurum,
Pluma fit, & fulvo cervix præcingitur auro:

Scribit Alexander ab Alexandro lib. 2. cap. 29. Aurelianum Imperatorem gregarijs militibus; ut per omne tempus militiæ fibulas haberent aureas, privilegium dediſſe. Aurea pulcherrima extat hic Romæ apud Illuſtriſs. Marchionem Raggium, cui inſcripta ſunt hæc verba, IVLIANE VIVAS, fortè ab hoc Imperatore alicui militi donata.

5. Antiquitus apud Romanos annulus ferreus bellicæ virtutis erat inſigne: ætate verò D. Auguſti, illoque decurias ordinante majorem judicum partem in annulo ferreo fuiſſe ſcribit Plinius lib. 33. cap. 1. Annuli etiam diſtinguebant Equites à plebe, cui annulorum aureorum uſus interdictus erat. De illorum origine, ac dignitate diſſerere mei non eſt propoſiti: dicam ſolummodo veteres geſtaſſe Deos in annulis ſculptos, ut & amuleta, Idola Aegyptia, Serapidem, Iſidem, Harpocratem, Canopum, &c. quem morem non in fœminis tantùm, ſed & in viris Plinius vituperat. Unum ferreum hìc exhibemus cum Serapidis imagine extantem apud Jo. Petrum Bellorium, qui ad hunc Plinij locum lib. 33. cap. 3. illuſtrandum mirè facit. *Jam verò etiam Harpocratem, ſtatuasque Aegyptiorum numinum in digitis viri quoque portare incipiunt.*

6. Multæ Claves antiquæ in muſeis obſervantur, ex quibus unam ſelegimus parvulam, & ejus planè formæ, quam hìc damus. Clavium cuſtodiam penes ſervos fuiſſe teſtatur Seneca lib. 2. de ira cap. 25;

cap. 25. *Quid enim eſt*, inquit, *cur tuſſis alicujus, aut ſternutamentum, aut muſca parum curiosè fugata nos in rabiem agat, aut verſus calix, aut clavis negligentis ſervi manibus elapſa*. Etenim januæ, cellæ, arcæ, bibliothecæ, veſtimenta, omniaque domus ſupellectilia ſervorum curæ commiſſa erant, quæ omnia à Janitoribus, Cellarijs, Arcarijs, Libertis à ſtudijs, veſtiarijs, & ſupellecticarijs ſeris, & clavibus cohibebantur. Carcerum Janitores Clavicularios appellatos fuiſſe ſcribit Cuiacius lib. 10. Cod. tit. 65.

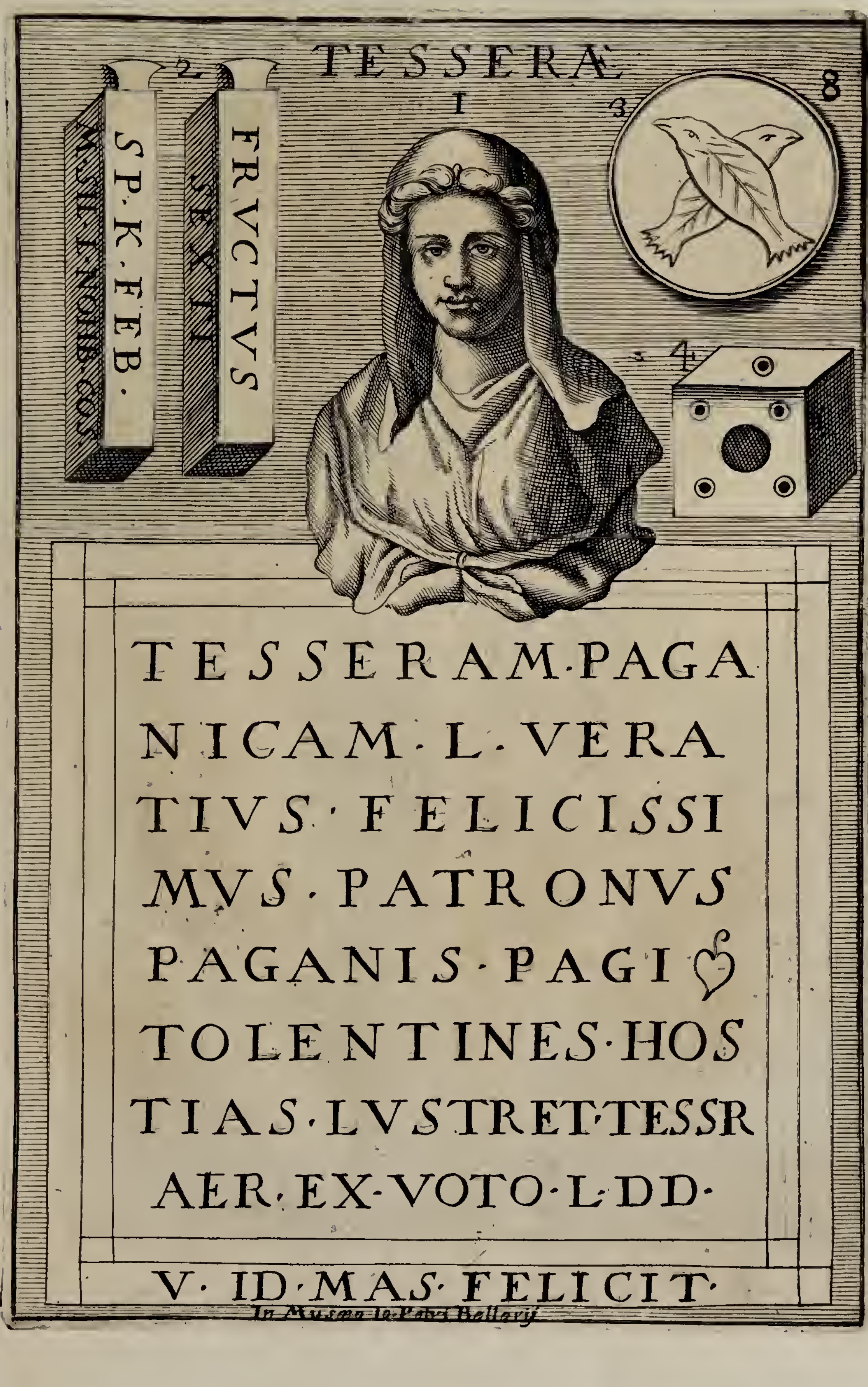
8 1. Hæc Teſſera Paganica Tolentini urbis, & coloniæ Piceni; quæ nunc etiam *Tolentino* vocatur in Marchia Anconitana, ab Ill. I. Philippo Tomaſſino Aemonienſi Præſule ſub finem libri, quem de Teſſeris hoſpitalitatis edidit, ut & à CL. V. Jacobo Sponio in Miſcell. ſect. 9. fol. 301. deſcripta eſt, mutila quidem apud hunc, apud illum errata, ſed ab utroque absque figura exhibita. Illa primùm Fulginij extabat in muſeo Ludovici Jacobelli; cimeliarchio deinde Cardinalis de Maximis acceſſit; nunc verò apud Joannem Petrum Bellorium aſſervatur, ubi eam & delineavi, & exſcripſi. Tabula eſt ænea hac delineatâ imagine paulò grandior, cui ſuperſtat dimidia muliebris figura numen placaturum, vel potiùs urbis Genium repræſentans; ad cujus fortè ſedendam iram, vel implorandum auxilium ob aliquod grave imminens periculum L. Veratius hoſtias luſtrales, æreamque tabulam voti memoriam referentem in aliquo templo affigendam Paganis Tolentini municipij libens dono dedit.

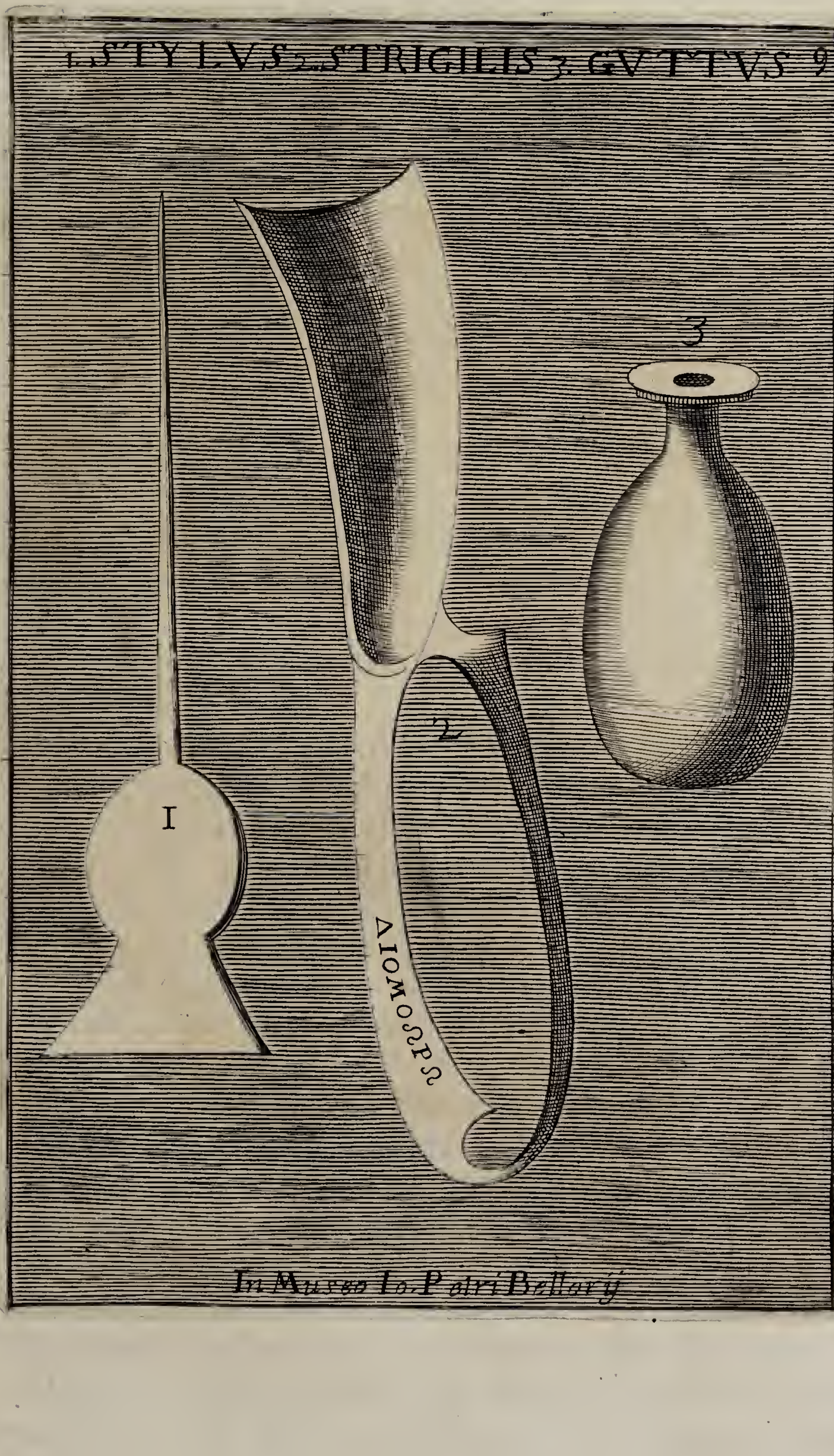
2. En alia Teſſera quadrilatera ex oſſe alicui Gladiatori rude jam donato conceſſa, ut ſpectaculis, ludisvè intereſſe poſſet ſpectandi gratiâ, non autem pugnandi: huic enim ſervile nomen inſcriptum eſt, tempusque ludi M. Sileno, & L. Norbano Coſs. celebrati, quem Fructus Sexti Kal. Februar. ſpectavit.

3. Hæc Teſſera eburnea duobus piſcibus ſignata convivalis erat, cujus meminit Lampridius in Elagabalo his verbis. *Sortes ſanè convivales ſcriptas in cochlearibus habuit tales, ut alius exhiberet decem camelos, alius decem muſcas, alius decem libras auri, alius decem plumbi, alius decem ſtruthiones, alius decem ova pullina, ut veræ ſortes eſſent, & fata tentarentur: quod quidem & ludis ſuis exhibuit, quum & urſos decem, & decem glires, & decem lactucas, & decem auri libras in ſorte habuit*. Livius etiam lib. 9. de quadam convivali teſſera mentionem facit, quâ oſtenſâ milites ad prandium admittebantur. *Conſul extemplo teſſeram dari jubet, ut prandeat miles*.

4. Teſſeræ luſoriæ erant oſcilla ſex laterum æqualium quibusdam punctis diſtincta, quæ jaciebantur talorum inſtar, de quibus Ju-

lius

TESSERÆ
8
1
2
3
4
SP·K·FEB·
M·SILI·L·NORB·COS·
FRVCTVS
SEXTI
TESSERAM·PAGA
NICAM·L·VERA
TIVS·FELICISSI
MVS·PATRONVS
PAGANIS·PAGI
TOLENTINES·HOS
TIAS·LVSTRET·TESSR
AER·EX·VOTO·L·DD·
V·ID·MAS·FELICIT·
In Musæo Io. Petri Bellorij

1. STYLVS 2. STRIGILIS 3. GVTTVS 9
3
2
I
In Museo Io. Petri Bellorij

lius Capitolinus in Aelio Vero. *Poſt convivium luſum eſt teſſeris uſque ad lucem*. De illis loquitur etiam Cicero lib.1. de Divin. *Quid eſt enim ſors? idem propemodum, quod micare, quod talos jacere, quod teſſeras: quibus in rebus temeritas & caſus, non ratio & conſilium valet*. Teſſeras alias eburneas noſtris ſimiles, viridique encauſto illitas vidi apud Joannem Petrum Bellorium; ſed illa in eodem muſeo aſſervata his multò grandior eſt, habetque foramen rotundum in ea parte, quæ quatuor punctis ſignata eſt, ut videre liquet in hac imagine magnitudinem ejus, formamque referente. Plura de Teſſeris forent dicenda, ſed cùm erudit. Vir Illuſtriſs. Raphaël Fabrettus librum de Teſſeris, ponderibus, alijsque miſcellaneis quamprimùm editurus ſit, ubi multa de ſuo proprio muſeo vulgabit; ea tantùm hìc expoſui, quę delineatarum imaginum explicationem juvare poſſunt.

1. Stylus inſtrumentum ferreum, cujus mucrone antiquitus in 9
cereis pugillaribus ſcribebatur, teſte Plinio lib.34. cap.14. *Stylo ſcribere inſtitutum eſt, ut vetuſtiſſimi authores prodiderunt*. Ejusdem verò planitie ſcriptum abradebatur, ut innuit D.Hieronymus ad Domnionem. *Stultus ego, qui me putaverim hæc absque philoſophicis ſcire non poſſe, qui meliorem ſtyli partem eam legerim, quæ deleret, quam quæ ſcriberet*. Stylus recondebatur in thecam graphiarium appellatam, de quo Martialis lib.14. ep.19.

Hæc tibi erunt armata ſuo graphiaria ferro:
Si puero dones, non leve munus erit.

Pugillares autem, in quibus ducto per ceram ſtylo ſcribebatur, erant tabellæ ex citro, ſeu buxo, vel ebore confectæ, quibus cera colorata ſuperinducebatur. Ovidius lib. 1. Amor. el. 12.

Ite hinc, difficiles funebria ligna tabellæ:
Tuque negaturis cera referta notis.
Quam puto de longæ collectam flore cicutæ,
Melle ſub infami Corſica miſit Apis.
At, tamquam minio, penitus medicata rubebas;
Ille color verè ſanguinolentus erat.

Fiebant etiam ex membranis, ut docet Martialis libro citato ep. 5.

Eſſe putes ceras, licet hæc membrana vocetur;
Delebis, quoties ſcripta novare voles.

Varijs nominibus appellatos fuiſſe Pugillares, Duplices nempe, Triplices, Quintuplices ſcribit idem Poëta in principio libri ſupradicti.

2. Strigiles ſic dictæ à ſtringendo ſeu radendo erant inſtrumenta quædam curva ex ferro, argento, vel auro, & aliquando ex hebeno, quibus veteres utebantur ad radendas ſordes corporis poſt balnea, ſudo-

ſudoremque abſtergendum. Perſius Sat. 5.

I puer, & ſtrigiles Criſpini ad balnea defer.

Illæ ſæpe ungebantur, ut minùs læderent: ſcribit enim Suetonius in Aug. cap. 80. hunc Imperatorem callos quoſdam habuiſſe per pectus, atque alvum ex aſſiduo, & vehementi ſtrigilis uſu plurifariam concretos ad impetiginis formam. Oleum autem conſervabatur in gutto (3) ſeu ampulla illud guttatim fundente. De ſtrigilibus inunctis & gutto loquitur Juvenalis Sat. 3.

. . . . . . Domus interea ſecura patellas
Jam lavat, & buccâ foculum excitat, & ſonat unctis
Strigilibus, pleno componit lintea gutto.

10 Antiquitus mos erat mulieres pretio conducere in funeribus mortuum ubertim deflentes, lachrymasque reponentes in vaſculis, ſive phialis vitreis, quæ deinde cum oſſibus, cineribusque adhuc calentibus, necnon odoribus ſimul in urna claudebantur: unde hæc dicendi formula in antiquis lapidibus ſæpe inſculpta, CVM LACRYMIS POSVERE. Quinque phialas lacrymatorias hìc exhibemus, quarum media ſcalptum habet in fundo Mercurium cum petaſo, & talaribus alatis, caduceum geſtantem. Hic Deus apud Lucianum in mortuorum dialogis paſſim introducitur animas eorum, qui è vita exceſſerunt, ad inferos deducens. Eadem narrat de illo Pauſanias in Arcad. ut & Petronius Arbiter Satyr. cap. 100. *Mercurius, qui animas ducere, & reducere ſolet.* Sic etiam Virgilius lib. 4. Æneid.

Tum virgam capit: hac animas ille evocat orco
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit:
Dat ſomnos, adimitque, & lumina morte reſignat.

Ex quibus liquet repoſitas fuiſſe in iſtis phialis Præficæ, aliarumque mulierum pretio deflentium lacrymas, mortuique cadaver ſive ad rogum, ſive ad ſepulturam cum uberrimo fletu comitantium. De illis Lucillius Sat. 2.

. . . . Mercede quæ
Conductæ flent alieno in funere Præficæ.

ARTICULUS TERTIUS

Manus æneæ vota referentes.

11 HÆc manus ænea, cujus magnitudo, diverſaque ſigna hieroglyphica hìc exhibentur, in celebri muſeo Jo. Petri Bellorij

aſſervata

PHIALÆ LACHRYMATORIÆ 10

1. *Apud I.P. Bellorium* *Reliquæ apud Authorem*

MANVS ÆNEÆ PARS INTERIOR
11
Apud I.P.
P.S.B. Sculp
Bellorium

aſſervata votum quoddam pro ſalute prolis à conjuge ſuſceptæ Serapidi ſolutum repræſentat. Sed à quonam? prorſus ignoratur: etenim in ea nulla extat nominis mentio; licet tamen ex artificis induſtria, votique nobilitate conjectare eam ab aliquo & opibus, & ingenio pollente Romano forſan, etiamſi Aegyptiorum numini conſecratam, cùm in Urbe cunctæ populorum ſubactorum religiones reciperentur, & maximè Aegyptiorum, qui doctiores, & ſapientiores habebantur. *Hæc tamen Aegyptia quondam, nunc & ſacra Romana ſunt*. Ait Minutius Felix in Octav. Quidquid ſit hanc manum Serapidi ex ejusdem numinis imagine dicatam fuiſſe conſtat, & fortè Deûm Matri Iſidi, ſive rerum naturæ parenti, cujus in pompa manus præferebatur, ut narrat Apulejus lib. 11. Metamorph. forſan quòd hæc Dea manum ſacram in pompa oſtentaſſet. Votum autem pro maſculina ſobole ſolutum indicat manus dextra, ſiquidem illa maſculæ virtutis ſymbolum eſt. Nunc ad obſcuriora, & primùm ad interiorem manus partem deveniendum. Illa tres digitos pollicem, indicem, & medium elevatos, reliquos duos annularem, & minimum contractos oſtendit, eo modo, quo Veteres ſignificabant verba ſe velle facere ad populum. Apulejus lib. 2. Metamorph. *Ac ſic aggeratis in cumulum ſtragulis, & effultus in cubitum, ſubrectusque in torum porrigit dexteram, & adinſtar oratorum conformat articulum, duobusque infimis concluſis digitis cæteros eminentes porrigit, & infeſto pollice clementer ſubrigens infit*. Qui geſtus eſt etiam Epiſcoporum populum benedicentium. Indici, & medio ſubjecta eſt imago Serapidis, ſive Oſiridis, quem Æſculapium à quibusdam vocatum ſcribit Tacitus lib. 4. Hiſt. cap. 84. ut diximus Sect. II. in explicatione imagunculæ Aeſculapium cum modio in capite repræſentantis. Accipiebatur etiam Serapis pro Sole, teſte Macrobio lib. 1. Saturn. cap. 20. cui medendi poteſtas ideò attribuebatur, *quia temperatus Solis calor morborum omnium fuga eſt*, inquit idem Macrobius ſubjungens Apollinem, qui idem eſt cum Sole, aſpellentem mala intelligendum eſſe: unde non mirum eſt, ſi votum pro ſalute pueri Aeſculapio, Soli, & Apollini, ſub Serapidis imagine ſolvitur. Infans in amplexu matris talari veſte obtectæ, ut decebat pudica matrona, in lectulo decumbentis in ima parte cernitur: adſtat Ibis ſymbolum Lunaris Genij, & præſidis in humidum elementum, per quam Aegyptij Lunarem vim ſolebant deſignare, Iſidi ſive Lunæ ſacra, ad cujus rationem eam ova fingere ſcribit Aelianus totidem videlicet diebus, quot creſcit, & decreſcit. Sic etiam per Scarabæum Solem indicabant, ut docet Porphyrius apud Euſebium lib. 3. Præp. ev. cap. 3. Κανθάρου δὲ ἀμαθὴς μὲν βδελυχθείη ἂν ἀγνώμων ὑπάρχων τῶν θείων.

τῶν θείων. Αἰγύπτιοι δὲ ἐσέφθησαν, ὡς εἰκόνα Ἡλίου ἔμψυχον. κάνθαρος γὰρ πᾶς ἄῤῥην, καὶ ἀφιεὶς τὸν θορὸν ἐν τέλματι, καὶ ποιήσας σφαιροειδῆ, τοῖς ὀπισθίοις ἀνταναφέρει ποσὶν, ὡς Ἥλιος οὐρανὸν, καὶ περίοδον ἡμερῶν ἐκδέχεται Σεληνιακήν. *Jam verò Scarabæum*, inquit, *ſtultus fortè quiſpiam deteſtetur, utpote divinis in rebus hoſpes, & peregrinus: at hunc Aegyptij quaſi vivam, ac ſpirantem Solis imaginem venerari ſolent. Nam & Scarabæus omnis mas eſt, & ſemen in paludem immiſſum, ac ſphæricam in figuram conformatum poſtremis pedibus in averſam partem convolvit, Solis in cælo motum æmulatus, integramq; Lunæ dierum converſionem expectat.* Mirabiles enim hujus inſecti operationes Solaribus ſimiles apparent, de quibus eruditè loquitur Ruellius lib. 2. de ſtirp. his verbis. *Quin & Scarabæus omnis cognitum animal totidem digitis, aut potiùs pedibus innititur, quot diebus menſis conſtat, in quibus exoriens Sol ſuos proſequitur curſus: is Solis & Lunæ coitum nobis apertè demonſtrat; quandoquidem è bubulo ſtercore pilulam ab ortu ad occaſum rotando verſans in orbis imaginem effingit, quem in viginti & octo diebus facto humi ſcrobulo adobruens tantiſper cælat, dum ſigniferum ambiens Luna ad intermenſtruum revertens ſileat, aperto tum orbiculo novam prolem edit, nec aliam naſcendi novit originem.* Et ſic per Scarabæum nil aliud indicatur, niſi maſcula quædam virtus Solis, quem veteres mundi animam, rerumque ſatorem appellabant; & de quo, ut ſcribit Macrobius lib. 1. in Somn. Scip. cap. 6. vitam omnia mutuantur. Unde ſicut Oſiridem cenſebant eſſe virtutem quamdam generativam, ita & Iſidem vim naturæ fœmininam totius ſuſceptricem generationis. Etenim Sole, & Lunâ præcipuè vita noſtra moderatur, teſte eodem Macrobio lib. cit. cap. 20. & utriusque luminis beneficio hæc nobis conſtat vita, quâ fruimur. *Sol* (inquit ille lib. 1. Sat. cap. 19.) *auctor ſpiritus caloris ac luminis, humanæ vitæ genitor & cuſtos eſt: & ideò naſcentis dæmon, ideſt, Deus creditur: Luna* τύχη, *quia corporum præſul eſt, quæ fortuitorum varietate jactantur.* Scribit Firmicus Maternus lib. 2. Matheſ. omnem ſubſtantiam corporis humani ad poteſtatem Lunaris numinis pertinere; unde dux naſcentium vocabatur, & à parientibus ſolebat invocari. Quoniam tamen illa non prodeſt ſine Solis aſpectu: hinc Scarabæus in media manu poſitus eſt, in ima verò parte Ibis Lunam indicans, quæ virtute, & calore Solis fota cum eo ad generationem rerum omnium perficiendam concurrit; horum enim aſtrorum influxu tota natura ſuſtinetur, ſicque per Scarabæum & Ibin pueruli generatio videtur innui. Scarabæus etiam, ut favorabile amuletum, animi fortitudinem deſignabat; Ibis verò vim quamdam malorum averruncativam, eratque Aegyptijs ſalubritatis

ſymbo-

MANVS ÆNEÆ PARS EXTERIOR. 12
Apud I.P.
P.S.B. Sculp
Bellorium

ſymbolum, & augurium, quoniam clyſterem, qui apud eos in frequentiſſimo uſu erat, reperiſſe putabatur. Per menſam ſive tripodem Serapidis imagini ſubjectum, & dolabram vel gladium in pollice voventium ſacrificia pro ſalute pueruli deſignantur: gladius ad ſacra Mythræ, qui idem erat cum Serapide & Sole, poteſt etiam referri; & fortè pueri pater mythriacis ſacris initiatus, ſictumque & mimicum paſſus martyrium idem augurabatur filio; de hoc ſimulato martyrio conſule Tertullianum lib. de Cor. Milit. & lib. de Præſcript. Diogenem gladio verba comparaviſſe narrat Valerianus lib. 42. ille ſymbolum erat eloquentiæ & principatus, quæ bona puerulo ominabantur; ut & ſapientię & divinationis ſcientia per tripodem ſignificata; tripus enim Apollini ſacer erat, & aureus videbatur in aditu templi Apollinis Delphici, de quo mentionem facit Herodotus in Calliop. Mors etiam gladio indicabatur, infanti forſan diuturno morbo minitata, ſed à qua Deorum ope ſacrificijs per tripodem deſignatis propitiatorum liberatus erat. Altera manus facies plura refert ſigna hiero- 12
glyphica; & primùm Rana occurrit in medio digito poſita, quæ ſine pedibus naſcitur, pedesq; deinde poſteriores aſſumit, teſte Horo lib. 2. Infans, qui tum ætate nimium tenerâ, tum vi morbi impeditus ſe movere non potuerat, convaleſcens paulatim incepit progredi. Crocodilus autem in media manu repens, animal perſpicaciſſimum, & linguæ uſu carens, ſi fides Plinio lib. 8. cap. 25. ſilentium ſapientibus Deæque Iſidi gratum, ac quamdam in rebus providentiam puero fortè ominatur. Scribit Valerianus lib. 29. Crocodilo tergus monſtrante hominem invictum ſignificari, propterea quòd ille adeo ſit supernè corticoſus, ut contra omnem ictum invictus habeatur. Puerum tandem amiſſam ſalutem recuperaſſe Serpens ſolitus Aeſculapij typus denotat: illi enim, qui medicinâ utuntur, velut infirmitatis pelle depoſitâ renovantur ut Serpentes; narrat Plinius lib. 29. cap. 24. Serpenti multa ineſſe rimedia, unde ille in antiquis numiſmatibus ſalutis ſymbolum eſt. Menſe verò Septembri puerulum convaluiſſe ex Libra conijcitur, quo tempore dies noctesque ęqualiter procedunt, Virgilius lib. 1. Georgic.

Libra diei ſomnique pares ubi fecerit horas.

Et quidem in ſeptimo infirmitatis menſe, manum enim in hunc modum compoſitam indicare numerum ducenteſimum docet Valerianus. At teſtudinis exemplo animalis tardè incedentis, domoque numquam egredientis infans paulatim quidem pedibus uſus eſt, ſed ob debilitatem ex morbo contractam domi diutiùs manere coactus fuit. Votum Serapidi, & Iſidi ſolutum denotat urnula in utriusque ſacris adhiberi

 ſolita,

ſolita, ſiquidem illam in hujus Deæ pompa illatam refert Apulejus lib. 11. Metam. cymbij anſati mentionem faciens. Urna etiam Oſiridi ſacrata erat, utpote humidæ naturæ Domino. Plutarchus de Iſ. & Oſ. Καὶ τῶν ἱερῶν ἀεὶ προπομπεύει τὸ ὑδρεῖον ἐπὶ τιμῇ τοῦ θεοῦ. *Et ante ſacra in pompa ſemper præcedit vas aquarium in honorem Dei.*

13 Sequitur altera manus ænea extans in nobiliſſima pinacotheca Barberina: illa duplò grandior circiter eſt, quàm hæc imago; ſed præcedente, quam expoſuimus, eò pretioſior, quòd in ea plura ſigna hieroglyphica continentur, voventisque nomen patet ex inſcriptione CECROPIVS. V. C. VOTVM. S. *Cecropius voti compos votum ſolvit.* Quisnam fuerit Cecropius ille, nil apud Scriptores reperitur; forſan à Cecropide Athenienſium Rege, ſeu potiùs à Tribu ejusdem nominis, ex qua oriundus erat, hanc traxit denominationem. Votum autem pro ſalute pueruli factum hæc manus dextra haud dubiè repræſentat: illa digitos eo modo compoſitos habet, quo jam in præcedentis explicatione diximus, & quia tædioſum eſſet eadem repetere, ad alia progrediamur. In imo partis manus interioris exhibetur puer in amplexu matris ſtolatæ more pudicarum matronarum, in lectulo decumbentis, pro cujus ſalute hoc votum Ammoni ſalutari Genio, Iſidi rerum naturæ parenti, & ſalutis auctori Æſculapio factum fuiſſe videntur indicare caput arietinum, nux pinea, & Serpens ſive Draco manum ambiens. Ammon fœcunditatis, & generationis Genius habebatur apud Ægyptios, qui ab eo vitam rerum omnium fœcundam, cælorumque benignitatem concedi putabant: hinc illius nomen tamquam favorabile amuletum laminis inciſum, & pectori affixum gerebant, tantùmque huic nomini tribuebant, ut ſolâ illius invocatione magnis bonis ſe repleri crederent; ut docet Kircherius lib. 5. Obel. Pamphil. fol. 494. Hæc ſuperſtitio viguit etiam apud Romanos, qui Ammonem naturæ conſervatorem exiſtimabant, ut legitur in Salonini nummo Arietem exhibente cum hac epigraphe. AMMONI CONSERVATORI. Nux pinea Deûm matri Iſidi propria fuit. *Quid ſibi vult illa pinus* (inquit Arnobius lib. 5. adv. Gentes) *quam ſemper ſtatis diebus in Deûm matris intromittis ſanctuario? nonne illius ſimilitudo eſt arboris, ſub qua ſibi furens manus & infelix adoleſcentulus intulit, & genitrix Divûm in ſolatium ſui vulneris conſecravit.* Huic Deæ non modo puerorum tutela, ſed & valetudinis cura adſcripta fuit, teſte Diodoro lib. 1. cujus hæc ſunt verba. Φασὶ δ' Αἰγύπτιοι τὴν Ἶσιν φαρμάκων τε πολλῶν πρὸς ὑγίειαν εὑρέτιν γεγονέναι, τὸ σύνολον πολλὰ μηχανήσασθαι· διὸ καὶ νῦν τυχοῦσαν ἀθανασίας, ἐπὶ ταῖς θεραπείαις τῶν ἀνθρώπων μάλιστα χαίρειν, καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους τοῖς ἀξιοῦσι διδόναι βοηθήματα, φανερῶς ἐπιδεικνυμένην

τήν τε

MANVS ÆNEÆ PARS INTIMA 13
CECROPIVS
In Museo Barberino

τήν τε ἰδίαν ἐπιφάνειαν, καὶ τὸ πρὸς τοὺς δεομένους τῶν ἀνθρώπων εὐεργετικόν. *Iſin multa ſanitati hominum pharmaca inveniſſe Aegyptij tradunt, utpote quæ ſcientiæ medicæ fuerit peritiſſima, adeóque multa ſolerter excogitaſſe. Quam ob cauſam nunc quoque ad immortalitatem elata, ſanatione hominum maximè gaudeat; & in ſomnis, ſi quis opem expetierit, manifeſtam numinis præſentiam, promptamque indigentibus bene merendi facultatem exhibeat.* Et paucis interjectis. Κατὰ γὰρ τοὺς ὕπνους ἐφισταμένην διδόναι τοῖς κάμνουσι βοηθήματα πρὸς τὰς νόσους, καὶ τοὺς ὑπακούσαντας αὐτῇ, παραδόξως ὑγιάζεσθαι, καὶ πολλοὺς μὲν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ νοσήματος ἀπελπισθέντας, ὑπὸ ταύτης σώζεσθαι, συχνοὺς δὲ παντελῶς πηρωθέντας τὰς ὁράσεις ἤ τινα τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ σώματος, ὅταν πρὸς ταύτην τὴν θεὸν καταφύγωσιν, εἰς τὴν προϋπάρξασαν ἀποκαθίστασθαι τάξιν. εὑρεῖν δ᾽ αὐτὴν καὶ τὸ τῆς ἀθανασίας φάρμακον, &c. *In ſomnis enim adſiſtentem ægrotis remedia contra morbos ſubijcere, eique morigerantes nec opinato convaleſcere. Multos etiam à Medicis propter morbi difficultatem deſperatos ab hac ſalutem accipere, plurimosque oculis prorſus captos, aut aliâ corporis parte mutilatos, ſi ad Deæ hujus opem confugerint, in priſtini vigoris integritatem reſtitui. Invenit illa immortalitatis pharmacum, &c.* Æſculapio quoque ut ſalutis authori ſacratum fuiſſe hoc donarium indicat Serpens manum ambiens, ſolitus hujus Dei typus, de quo multis in locis egimus, & diffusè loquitur Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 20. Triplex etiam infirmitatis pueruli ſtatus præmiſſis tribus hieroglyphicis fortè deſignatur. Nux pinea in apice pollicis principium fuiſſe lethale videtur innuere; fertur enim pinum ſemel amputatam nova germina numquam emittere. Sole deinde Arietem ingrediente morbus declinavit; Ammon etenim omnium ſaluti credebatur proſpicere. Serpente verò felix morbi exitus optimè indicatur: ſiquidem convaleſcentes infirmitatis pellem exuere dicuntur, novamque induere ut Serpentes. Folium ficus in pollice poſitum arboris omnium plantarum ſucci pleniſſimæ ob humoris copiam ſymbolum irrigationis, & fetationis perhibebatur apud Ægyptios, teſte Plutarcho lib.6. Sympoſ. quæſt. 10. & maximè in opuſculo de Iſ. & Oſir. vbi hæc ſcribit. Οὐ μόνον δὲ τὸν Νεῖλον ἀλλὰ πᾶν ὑγρὸν ἁπλῶς Ὀσίριδος ἀποῤῥοὴν καλοῦσι. καὶ τῶν ἱερῶν ἀεὶ προπομπεύει τὸ ὑδρεῖον ἐπὶ τιμῇ τοῦ θεοῦ. καὶ θείῳ βασιλέα καὶ τὸ νότιον κλίμα τοῦ κόσμου γράφουσι, καὶ μεθερμηνεύεται τὸ θεῖον ποτισμὸς καὶ κίνησις πάντων, καὶ δοκεῖ γεννητικῷ μορίῳ τὴν φύσιν ἐοικέναι. *Non ſolum autem Nilum, ſed omnem ſimpliciter humorem defluxum Oſiridis vocant: & ante ſacra in pompa ſemper præcedit vas aquarium in honorem Dei, & ficus folio regem, ac meridionale mundi clima pingunt, interpretanturque folium ficus irrigationem, & fetationem om-*

 nium,

nium, videturque naturâ ſimile genitali membro. Ficum apud Athenienſes ſacram appellatam fuiſſe docet idem Plutarch. lib. 7. Sympoſ. quæſt. 4. & fortè Cecropius ex tribu Athenienſi oriundus eamdem pro hac arbore venerationem conſervaverat. Ficus alba ex felicibus arboribus habebatur, ſi fides Macrobio lib. 3. Saturn. cap. 20. Per Tripodem Suidas ſignificari dicit triplicem temporis præteriti, præſentis, & futuri differentiam Soli rerum omnium moderatori convenientem, quem Ammonem exiſtimatũ fuiſſe refert idem Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 21. Tripus etiam Apollini dicatus & ſapientiam, & divinationem denotat. Cymbium anſatum in pompa Iſidis illatum memorat Apulejus lib. 11. Metam. Urna quoque Oſiridi, ſive Serapidi ſacrata erat, utpote humidæ naturæ Domino, unde in ejus ſacris ſemper ferebatur vas aquarium, ut diximus; Serapidem autem, & Jovem, qui ipſiſſimus eſt cum Ammone, eumdem eſſe declarat Apollinis oraculum apud Julianum Imperatorem Orat. 4.

Εἷς Ζεὺς, εἷς Ἀίδης, εἷς Ἥλιός ἐστι Σάραπις

Unus Jupiter, unus Pluto, unus Sol eſt Serapis.

Meminit Apulejus in ſupradicta Iſidis pompa alterius *vaſculi* huic ſimilis, quod exhibetur in hac imagine, *in modum papillæ rotundati, de quo lacte libabant*, quod ſymbolum videtur fuiſſe fœcunditatis Niloticæ. Simpulum refert aliud tertium vaſculum, quod Feſtus deſcribit, *vas parvum non diſſimile cyatho, quo vinum in ſacrificijs liba-*
14 *batur*; & ſimile ſæpius in muſeis obſervari diximus Sect. III. In exteriori manus parte quædam exhibentur ſigna, veluti Crocodilus, Rana, Teſtudo, & Libra, de quibus in præcedentis manus expoſitione pro ingenij noſtri modulo egimus; unde nunc ſupereſt, ut ad reliqua procedamus. Anguis, vel potiùs Vermis oculis, ut videtur, orbatus in digito indice primus occurrit, qui fortè puerum vexans, ejus morbi cauſa fuit. Flagrum in ſacris Iſidis uſurpatum ſcribit Apulejus lib. 8. Metam. Erat etiam illud divinationis ſymbolum apud veteres, teſte Suetonio in Aug. cap. 94. Ciceronis ſomnium referente his verbis. *M. Cicero C. Cæſarem in Capitolium proſecutus, ſomnium priſtinæ noctis familiaribus fortè narrabat: puerum facie liberali, demiſſum cælo catenâ aureâ, ad fores Capitolij conſtitiſſe, eique Jovem flagellum tradidiſſe: deinde repentè Auguſto viſo, quem ignotum adhuc, pleriſque avunculus Cæſar ad ſacrificandum acciverat, affirmavit ipſum eſſe, cujus imago ſecundum quietem ſibi obverſata ſit.* Poteſt etiam flagrum referri ad lupercalia in luco Junonis, quæ eadem credebatur Iſis, ſub monte Exquilio XV. Calen. Martij celebrari ſolita, ubi novæ nuptæ palmas Sacerdotibus Lupercalibus verberandas offerebant, exiſtiman-

MANVS.ÆNEA: PARS.EXTIMA.
14
V·C·VOTVM.S
In Muſeo Barberino

tes talia verbera fœcunditatem afferre. Ovidius lib. 2. Faſtor.

Nupta quid expectas? non tu pollentibus herbis,
Nec prece, nec magico carmine mater eris.
Excipe fœcundæ patienter verbera dextræ,
Jam ſocer optati nomen habebit avi.

Terga quoque verberanda præbuiſſe docet idem Poëta lib. cit.

Ille caprum mactat; juſſæ ſua terga maritæ
Pellibus exſectis percutienda dabant.

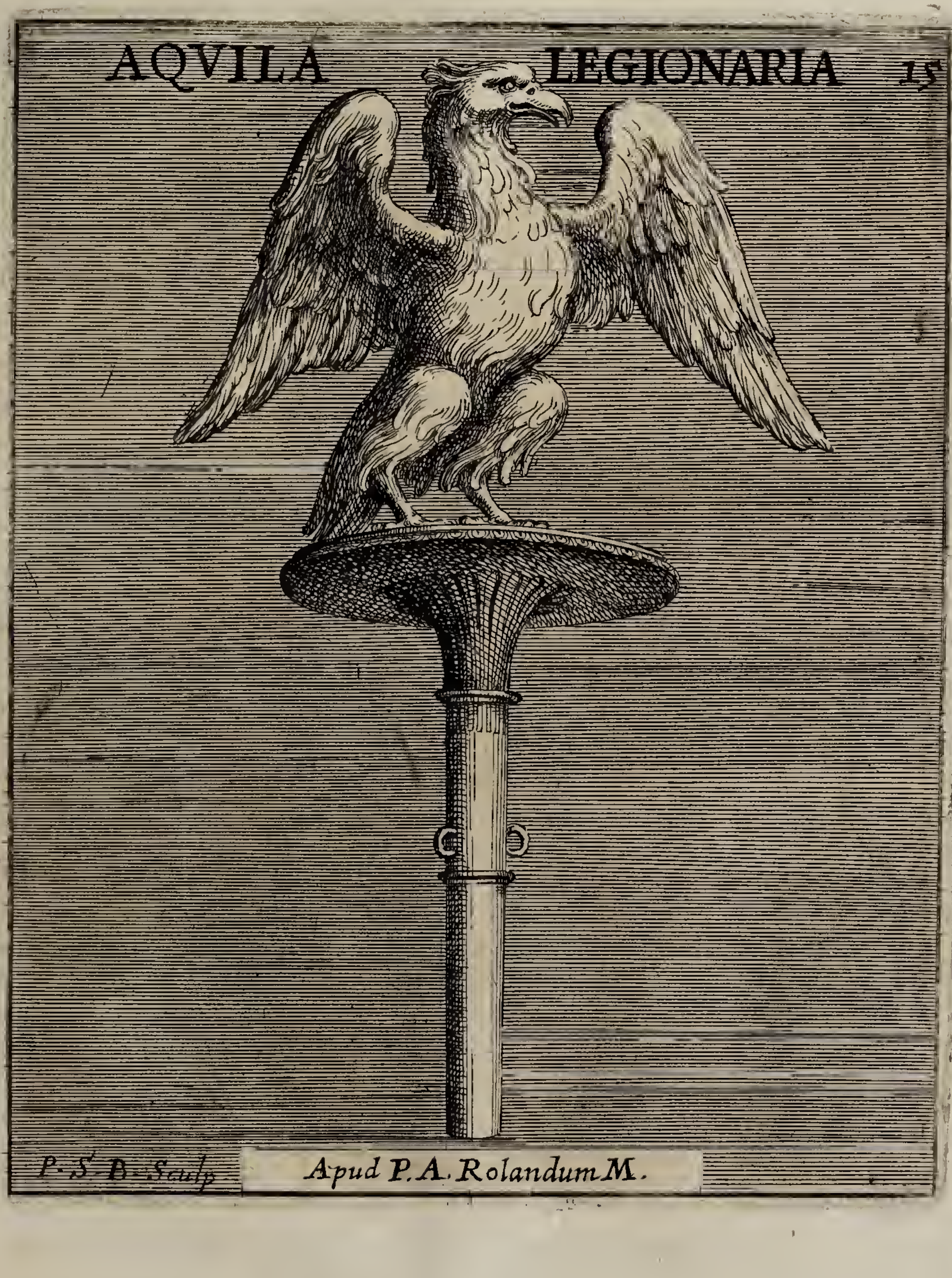
Quod innuit etiam Plutarchus in Romulo. Αἱ δ᾽ ἐν ἡλικίᾳ γυναῖκες οὐ φεύγουσι τὸ παίεσθαι, νομίζουσαι πρὸς εὐτοκίαν καὶ κύησιν συνεργεῖν. *Mulieres adultæ* (inquit) *non declinant verbera, proficere ea ad conceptionem, & partum ratæ.* Pueruli mater ad ſterilitatem avertendam flagrum hujusmodi forſan exploraverat. Serpens criſtatus, ſive Draco manum ambiens Æſculapio ſalutis numini ſacer habebatur, ſiquidem, teſte Euſebio lib. 1. Præp. Ev. cap. 7. Philonis ex Sanchuniatone verba referente, Taautes Draconis, Serpentumque naturæ aliquam tribuebat divinitatem, & apud Phœnices, & Ægyptios hoc animantium genus in ſacris myſterijs adhibebatur, ſalutis corporis, & animæ ferens ſymbolum, ut tradit idem Euſebius lib. 3. cap. 3. Enimverò cætera reptilia craſſioris & terreſtris ſubſtantiæ ſunt; Serpens verò ſpiritaliſſimum eſt animal, vi & copiâ ſpiritus abundans, igneam naturam habens, maximamque præ ſe ferens celeritatem; cùm neque pedum, neque manuum, neque alterius exterioris membri adminiculum habeat. Præterea diuturnæ admodum vitæ eſt, corporis enim imbecillitatem non ſolùm exuit, verùm etiam majora corporis, & virium accipit incrementa, & niſi vi quadam percuſſum fuerit, morte naturali minimè extinguitur, nam ad reviviſcendum herbam quamdam noſſe narratur. Illud Phœnices bonum Dæmonem, Ægyptij verò Cnephum nuncupaverunt. Iſidi quoque Serpentem conſecratum docet Ælianus narrans hujus Deæ ſimulacrum quodam Aſpidum diademate coronatum ab Aegyptijs effingi, Serpentemque in ejus pompa ferri ſolitum. Per cornucopiæ frugibus, & fructibus refertum fœlicitas, & abundantia; per caduceum prudentia, & eloquentia, pax, & concordia, ac in negotijs gerendis ſagacitas puerulo fortè ominabantur: etenim cornucopiæ, & caduceus harum rerum indicia ſunt; ſic in æreo Vitellij nummo exhibetur duplex cornucopiæ caduceo intermedio pacem, & concordiam, omniumque rerum abundantiam ex adventu Imperatoris proventuras indicans. Pertinet etiam caduceus ad hominum genituram, teſte Macrobio lib. 1. Saturn. cap. 19. *Argumentum caducei ad genituram quoque hominum, quæ Geneſis appellatur,*

tur, *Aegyptij protendunt*. Mercurialem caduceum à tertio ſacrorum Antiſtite in pompa Iſidis illatum recenſet Apulejus lib. 11. Metam. ſic etiam thyrſos, & hederas in Oſiridis ſolemnitatibus memorat. *Nam proximâ nocte*, ait, *vidi quemdam de ſacratis linteis intectum, qui thyrſos, & hederas, & tacenda quædam gerens ad ipſos meos Lares collocaret*. Oſiris idem habebatur cum Dionyſio, ſive Baccho, & apud Aegyptios hedera Oſiridis planta vocabatur. Tibiæ in ſacris Aegyptiacis uſitatæ meminit idem Apulejus lib. cit. *Symphoniæ dehinc ſuaves, fiſtulæ, tibiæque modulis dulciſſimis perſonabant*. (Et mox) *Ibant & dicati magno Serapidi Tibicines, qui per obliquum calamum ad aurem porrectum dextram, familiarem templi, Deique modulum frequentabant*. Tibia ſacris peragendis dicata parentum vota pro ſalute pueruli ſoluta videtur innuere, ſiquidem in Matris Deûm, ſive Iſidis ſolemnitatibus tibiam ſonari ſolitam ſcribunt Seneca in Agamemn. verſ. 686. & Sidon Apollinaris Carm. 9. verſ. 202. Sic etiam Ovidius lib. 4. Faſtor.

Protinus inflexo Berecynthia Tibia cornu
Flabit, & Idææ feſta parentis erunt.

Tibias in ſacrificijs, ſacriſque peragendis fortè ad iratos Deorum animos demulcendos (ut loquitur Arnobius lib. 7. adverſ. Gent.) uſurpatas fuiſſe patet ex antiquis nummis, & toreumatibus ſacrificia exhibentibus, necnon inſcriptionibus apud Gruterum pag. 175. & 269. in quibus de Tibicinibus Romanis, eorumque & Fidicinum collegio, qui S. P. P. S. ideſt, qui *Sacris Publicis Præſto ſunt*, mentio reperitur. Tibiæ cantum in curatione morborum introductum fuiſſe teſtantur multi authores; ſic Democritus apud Gellium in libro, cui titulus eſt de peſtibus, *refert plurimis hominum morbis medicinam fuiſſe incentiones tibiarum*. Tibicinibus veſci in Capitolio permiſſum fuiſſe declarant Cenſorinus de Die Nat. cap. 12. ubi de muſica loquitur, & Livius lib. 9. narrans Tibicines in æde Jovis, ut antiquitus, veſci prohibitos Tibur uno agmine abijſſe; deinde verò jis, qui ſacris præcinerent, in hac æde jus veſcendi reſtitutum. Ex quibus patet tibiarum cantus tam in ſacris Cybeles, ſive Iſidis, quàm in curatione morborum, cui præerat Aeſculapius, adhibitos eſſe, necnon Tibicines ſub tutela, ac præſidio Jovis, qui idem habebatur cum Ammone, latuiſſe, quibus Dijs hanc votivam manum dicatam demonſtravimus. Tibiam autem, & Thyrſum in feſtis circumferri ſolitos nil aliud denotaſſe tradit Kircher. lib. 4. Obel. Pamph. hier. 19. *Niſi plantationem vitis, & muſicæ inventionem, hoc eſt, vitæ liquorem, & harmoniam rebus ſingulis inexiſtentem, quâ ſuprema mens mundum, & quæ in mundo exiſtunt, locupletavit*.

ARTI-

AQVILA LEGIONARIA 15
P. S. B. Sculp
Apud P. A. Rolandum M.

ARTICULUS QUARTUS.

De Signis Militaribus.

ANTIQUITUS ſigna legionum apud Romanos erant Aquilæ, Lupi, Minotauri, Equi, & Apri, quorum ſimulacra ſingulos ordines anteibant: ſola deinde Aquila in acie portabatur, cæteris in caſtris relictis: ſed Marius ſecundo ſuo Conſulatu reliquis in totum abdicatis Aquilam Romanis legionibus propriè dicavit. Author eſt Plinius lib. 10. cap. 4. Illam ſummæ haſtæ impoſitam Aquilifer portabat, & erat primum totius legionis ſignum, teſte Vegetio lib. 2. cap. 13. qui hanc legionis diviſionem refert. *Legio in decem cohortes diviſa eſt; cohors autem in quinquaginta manipulos; & manipulus rurſum in vigintiquinque milites.* Ex quibus liquet ſingulam cohortem mille ducentorum quinquaginta militum conſcriptam fuiſſe, legionem verò duodecim & quingentorum, cum antea quatuor millium, deinde ſex millium & ducentorum tantùm fuiſſet, ſi fides Pompejo. Signa militaria inſignia erant cohortium, quæ per ea diſcernebantur, ut docet Tacitus lib. 1. Ann. ne autem acies turbaretur, militesque à contubernalibus aberrarent; ſingula cohortium ſigna quibusdam notis, ac litteris diſtincta fuiſſe ſcribit Vegetius loco cit. Primis Reipublicæ temporibus manipulo fœni, aut alterius herbæ pertici alligato Romani pro ſignis utebantur. Ovidius lib. 3. Faſtor. 15

Pertica ſuſpenſos portabat longa maniplos,
Unde maniplaris nomina miles habet.

Succedentibus verò annis manum vice fœni, aut herbæ, ad manipuli voci fortè alludendum, haſtæ impoſuerunt, clypeolis totam haſtam tegentibus, qui Deorum, & Imperatorum, virorumque Principum imagines referebant, ut legitur apud Suetonium in Calig. cap. 14. narrantem Artabanum Parthorum Regem Aquilas, & ſigna Romana, Cæſarumque imagines adoraſſe. Sic etiam Herodianus lib. 8. mortem Maximini à militibus occiſi referens. Τάς τε εἰκόνας ἐκ τῶν σημείων κατασπῶσι, καὶ αὐτὸν σὺν τῷ παιδὶ προελθόντα τῆς σκηνῆς, ὡς δὴ ἄρα διαλέξαιτο αὐτοῖς, οὐκ ἀναχόμενοι ἀναιροῦσι. *Poſtquam de ſignis militaribus illius imagines detraxerunt, prodeuntem mox tentorio cum filio, ut ad eos loqueretur (hoc illi non conceſſo) continuò obtruncant.* Druſi quoque imaginem, ut & ipſius Sejani inter ſigna fuiſſe patet ex Tacito lib. 1. Ann. & Suetonio in Tib. cap. 48. Apud Romanos ſigna militaria in pari veneratione tenebantur ac Deorum ſimulacra, Tertullianus in Apolog.

Religio

Religio Romanorum tota caſtrenſis ſigna veneratur, ſigna jurat, ſigna omnibus Dijs præponit. Illa in rebus lætis, ac feſtis diebus inungebantur, ſi credendum Plinio lib. 13. cap. 3. *Aquilæ ac ſigna pulverulenta illa, & cuſtodijs horrida inunguntur feſtis diebus.* Eadem floribus decorari ſcribit Claudianus.

. . . . Mavortia ſigna rubeſcunt
Floribus, & ſubitis armantur frondibus haſtæ.

Erant illæ inferiori parte acutæ, ut in terram facilè defigerentur. Virgilius lib. 6. Aeneid.

Stant terræ defixæ haſtæ.

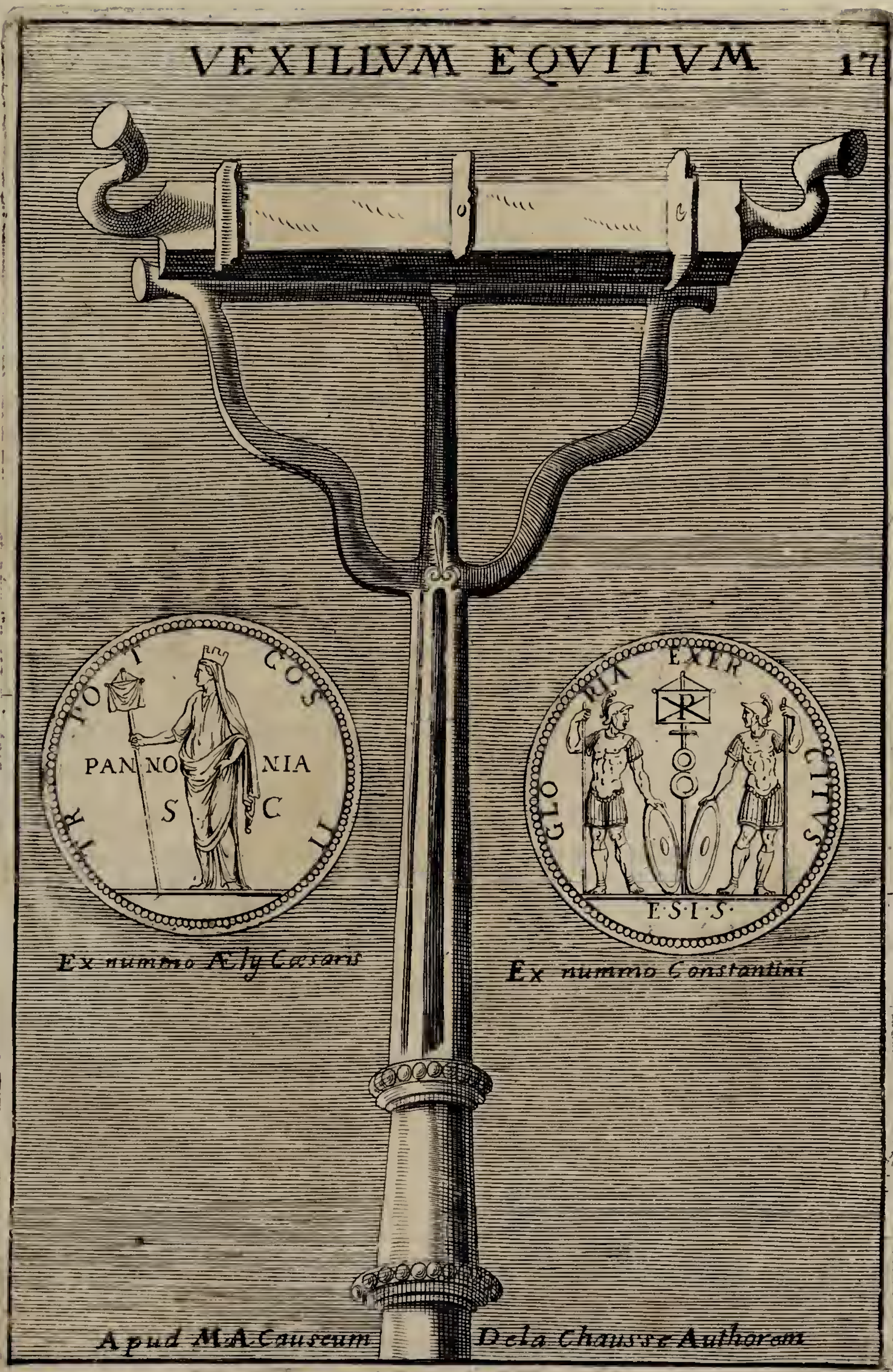
Poſteriori ævo his ſignis in totum abdicatis uſurpatos fuiſſe Dracones tradit Vegetius. Aquila pariter Legionaria extat penes Ill. Joſephum Felice S. D. N. PP. Prælatum domeſticum.

16 Signum Victoriæ alatæ lauream manu gerentis tamquam felix omen in Romanorum acie portabatur, ut apparet in Columna Trajana, varijsque toreumatibus antiquis Victorias huic, quam exhibemus, ſimiles Vexillis impoſitas referentibus. Iſtæ imagunculæ forſan erant illæ, quæ vel boni ominis causâ Imperatoribus ad bellum proficiſcentibus, vel jisdem ob imperij primitias offerebantur, & de quibus hæc ſcribit Ammianus Marcellinus lib. 28. *Quâ ſpe Tripolitani fruſtrati, formidanteſque extrema, adlapſo legitimo die Concilij, quod apud eos eſt annuum, Severum, & Flaccianum creavere Legatos, Victoriarum aurea ſimulacra Valentiniano ob Imperij primitias oblàturos.* Hæc Victoriola, quæ pulcherrima, & elegantiſſima eſt, ſummæ haſtæ procul dubio imponebatur; & ad hunc effectum, ut conjectare licet, perforata fuit. Aſſervatur illa in nobiliſſimo Petri Antonij Rolandi Magnini gazophylacio, quod fuit olim Caroli Magnini ejus patrui rei antiquariæ ſtudioſiſſimi. Multa in eo præclara, & rara cuſtodiuntur; ſed præſertim ſuperbiſſimæ, & ditiſſimæ armaturæ, Idola Aegyptia parva quidem ex ære, at ex lapide ad naturalem magnitudinem accedentia, antiquæ Lucernæ, numiſmata, gemmæ, marmorea exquiſitiſſimi artificij toreumata, eximiorum pictorum tabulæ, aliaque tum antiquæ tum modernæ magnificentiæ monumenta, quæ, ſummâ Domini comitate & affabilitate, extraneorum admirationi quotidie proponuntur.

17 Vexillum pro quolibet Signorum genere accipiebatur; propriè tamen erat Equitum modicum habens velum quadratum ad haſtam in modum crucis expanſum, de quo multis in locis Vegetius. Quidam pro Vexillo Labari vocem ſubſtituunt, ſed abſque ullo probabili legitimoque fundamento; ſiquidem ante inferius ævum nuſquam

apud

VICTORIA
16
Apud P.A. Rolandum M.

VEXILLVM EQVITVM
17
TR POT COS II
PAN NO NIA
S C
GLO RIA EXER CITVS
E S I S
Ex nummo Ælij Cæsaris
Ex nummo Constantini
Apud M.A.Causeum De la Chausse Authorem

apud antiquos ſcriptores Labari mentio, ut in ſuo Vitæ Humanæ Theatro notavit Laurentius Beyerlinck in voce *Labarum*. *Tempore Tertulliani videtur ea vox cognita nondum fuiſſe; conſtat autem Conſtantinum Imperatorem ſtatim à converſione Labarum formaſſe in ſignum crucis*. Etenim apud Tertullianum non Labari, ſed Vexilli, & Cantabri nomina leguntur: ſic in Apolog. cap. 16. *Omnes*, inquit, *imaginum ſuggeſtus inſignes monilia crucium ſunt: ſypara illa Vexillorum, & Cantabrorum ſtolæ crucium ſunt*. Quam ſententiam confirmat eruditiſſimus Baronius Annal. Eccl. to. 1. anno ſal. 312. cap. 5. his verbis. *Sed quod ad Labari antiquitatem pertinet, facilius erit in vetuſtis Imperatorum victoriarum monumentis ſculpta oculis ſpectare Labaro ſigna ſimilia, quàm ejus nomen apud veteres ſcriptores ethnicos legere. Cæterùm Vexillorum appellatione illud expreſſiſſe, eademque Cantabra etiam nuncupaſſe, ex iiſdem, quos citavimus, Tertulliano, & Minutio manifeſtum redditur*. Cantabra autem à Cantabris in Hiſpania populis dicta putat idem Cardinalis, qui hanc differentiam inter Vexilla, Cantabraque, ac Labara fuiſſe ſcribit, quòd illorum vela transverſæ haſtæ ſic alligata erant, ut rugas aliquas ſui contractione admitterent: at in Labaris ſic erant expanſa, ut integras in ſe depictas exhiberent imagines, ut videre licet in plurimis toreumatibus, nummiſque antiquis, & maximè in duobus hìc exhibitis, in quorum uno ad Aelium Cæſarem pertinente repræſentatur Pannonia dextrâ Vexillum gerens, ſiniſtrâ ſtolam ſublevans. In altero adverſam Conſtantini nummi partem referente ſtant duo milites haſtati clypeis innixi Labaro intermedio; Prætereà in exercitu plura erant Vexilla, Labarum autem nonniſi unum, velum habens ex purpura, auro, gemmiſque circumtextum, Imperatoribus ſolitum præferri, in quo Conſtantinus characterem hieroglyphicum nomen Domini noſtri Jesu Chriſti ſignificantem inſcribi juſſit, in memoriam ejus ſigni eidem bellum contra Maxentium moventi in Cælo apparito cum his verbis. IN TOYTΩ NIKA. IN HOC VINCE. Euſeb. in Vita Conſtant. lib. 1. cap. 24.

ARTICULUS QUINTUS.

Expoſitio antiquæ picturæ Barberinæ in fronte hujuſce libri poſitæ.

ELEGANS hæc antiqua pictura in nobiliſſimis ædibus Barberinis aſſervata jampridem ab erud. vir Jo. Petro Bellorio in libro,

libro, quem *De fragmentis veſtigij veteris Romæ ex lapidibus Farneſianis* edidit, vulgata eſt. Sed quoniam de illa ne minimum quidem verbum protulit, utpote ornamenti tantùm causâ in illo opere poſita; nos breviter aliquid de illius expoſitione hìc delibare propoſuimus. Sedet Roma Gentium Domina, galeata, gemmato monili ornata, talari ſtolâ obtecta, chlamide ſeu peplo in extrema limbi ora depicto induta, pallio ſuperimpoſito: dextrâ ſceptrum tenet potentiæ ſymbolum, lævâ unionibus exornatâ Victoriolam alterâ manu globum, alterâ Vexillum, in quo S.P.Q.R. Duæ aliæ Victoriolæ ejus humeris impoſitæ ſunt; ex utraque Sellæ parte duo Cygni, totidemque imagunculæ Caſtorem, & Pollucem haud dubiè repræſentantes. In parte dextra clypeus topiariâ effigie deſcriptus. Caſtor, & Pollux fratres gemini, Jovis in Cygnum transformati ex Leda Tyndari Laconiæ regis uxore filij, tutelaria Romanorum numina crediti fuêre, quibus ædem A. Poſtumius Dictator bello Latino vovit, extruxitque anno V.C. CCLVII. tali de cauſa. Cùm Tarquinius ex Urbe ejectus ad Octavium Mamilium Tuſculanorum Ducem generum ſuum confugiſſet; amboque Latio concitato apud lacum Regillum cum A. Poſtumio Dictatore magnis viribus confligerent; victoriâ nutante duo primæ lanuginis juvenes Caſtor, & Pollux Romanarum partium propugnatores, Romanum equitatum candidis equis præcedentes, Latinas copias penitùs fuderunt. Finito prælio ipſimet adoleſcentes equis ſudore madentibus inſidentes in Romano foro apparuerunt, ubi multis eos circumdantibus, rogantibusque, ecquid novi ab exercitu afferrent, pugnam, & victoriam indicavêre, foroque egreſſi numquam poſteà comparuerunt, licet per totam Urbem valde quæſiti, ut dignis muneribus honorarentur. Senatus deinde litteris A. Poſtumij certior factus eos in prælio viſos fuiſſe, veriſimili conjecturâ fratres Dioſcuros ſaluti Reipublicæ invigilantes credidit, templumque illis in foro Romano, ubi eorum imagines apparuerunt; conſtrui decrevit. Eoſdem narrat Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. P. Vatinio, Reatinæ Præfecturæ viro, Urbem noctu petenti obvios ſe præbuiſſe, Perſenque Regem à Paullo die, qui præterierat, captum nuntiaviſſe. Qui plura de illis volet, adeat Livium lib. 1. Dionyſium lib. 1. Rom. antiq. Plinium de Viris Illuſtribus, & Plutarchum in Coriolano.

DISSERTATIO
DE
MUTINI
SIMULACRIS.

QUONIAM hujus Diſſertationis titulus, necnon imagunculæ in illa explicatæ ſeverioribus oculis, aut ſcrupuloſioribus in re antiquaria fortaſſe parum verſatis immodeſtiores poſſunt primo intuitu apparere; ne videar oblitus modeſtiæ viro ingenuo dignæ, ridiculas ethnicæ ſuperſtitionis reliquias dilucidaturus, pudicas aures dictis violare; priusquam illarum expoſitionem aggrediar, pauca tum de ſcriptoribus, qui ſimiles protulerunt, tum de utilitate, quæ ex veterum morum declaratione, pravorumque caſtigatione nobis redundat, delibare propoſui. Ac primùm ut ſcrupuloſis, quorum virtutem veneror, quantum in me eſt, ſatisfaciam, monendos illos cenſeo viros pietate illuſtres, moribusque integerrimis obſcæna veterum Idola, in quibus eruditionis aliquid reconditum eſt, nec deſpuiſſe, nec ab eruditis ſpernenda exiſtimaſſe, clarumque Sacerdotem Joannem Baptiſtam Caſalium virtute, ac doctrinâ conſpicuum æream Mutini Lucernam in ſuo Muſeo aſſervaſſe, quam deinde vulgavit in opere ſuo De veteribus Ægyptiorum ritibus Romæ edito, ubi hæc verba leguntur cap. 25. *Effigiandas curavi plures, ex meis Lucernis æreis, quæ varia continent ſymbola, nempe Canem Bovem, Sphingem, Mutinum, ſeu virile membrum, ac etiam Lunam, quæ eſt ſignum Dianæ.* Sed non ſolùm harum typos exhibuit, verùm etiam de Baccho, Priapo, Mutini Idolo, Symboloque Obſcæno integra quatuor ſcripſit capita, IX. nempe XII. XIII. & XIV. libri de profanis Romanorum ritibus, qui ſupradicti operis partem alteram conficit; quarum ſuperſtitionum expoſitionem Catholicæ noſtræ Religioni utilem arbitratur, hæc ajens in præfatione operis ad Lectorem. *At quamvis multa in epitomen redacta ſint ex Aegyptiorum, & Romanorum ſuperſtitione (quorum mentes ſuccum nequitiæ perbiberunt) non erit ab hoc, inquam, propoſito abhorrens; nam ex horum deteſtatione magis veritas Catholicæ Religionis roboratur.* Quin etiam Joannes Macarius Canonicus Arienſis Abraxam ſeu

Apiſtopiſtum, & Joannes Chifletius Canonicus Tornacenſis Philippo Quarto Regi Catholico, & Sereniſs. Principi Joanni Auſtriaco à ſacris Oratorij Abraxam Proteum, ſeu multiformis gemmæ Baſilidianæ portentoſam varietatem exhibuerunt, ſuisque eruditis notis illuſtrarunt Cenſoribus, ac Superioribus annuentibus Antuerpiæ impreſſis, in quibus varia ſimulacra virilibus erectis conſpiciuntur. Similiter Fortunius Licetus in libro De reconditis Antiquorum Lucernis pudibundas aliquas Lucernas protulit, quarum explicationes *ad emendationem, & ad exemplum, ne veteres improbitates noceant præſentibus Lectoribus*, ſe aggreſſum eſſe profitetur. Sic etiam Leonardus Auguſtinus recolendæ ſemper memoriæ Alexandri PP. VII. Antiquarius inter ſuas gemmas, quas Romæ Superioribus, ac ſtudioſis omnibus plaudentibus edidit, eidemque Summo Pontifici dedicavit, plurimas vulgavit, phallica ſacrificia, necnon Mutini, & Abraxæ imagunculas referentes, quod opus litteratis adeò pergratum fuit, ut ab annis tribus vel circiter denuò Romæ prælo excuſſum fuerit. Vanum, ac ſuperfluum foret alios modernos authores recenſere virtute, ac doctrinâ præſtantes, qui ſimiles imagunculas exhibuerunt, abditumque illarum ſenſum myſticis involutum hieroglyphicis ſuis eruditiſſimis notis dilucidaverunt: Arnobius quoque, Lactantius Firmianus, Minutius Felix, D. Auguſtinus, alijque ſancti Patres obſcænos veterum mores retulerunt, falſorumque numinum ſimulacra quibuscumque ſcrupulis ex animo evulſis deſcripſerunt. Quippe profana illa priſcæ ſuperſtitionis monimenta, turpesque illæ imagines, quas ethnico errore cæcutientes populi adorabant, eò magis ſanctiſſima noſtræ Religionis myſteria ſummo cultu, ſummâque veneratione digna prædicant. Unde Theodoſius Imperator idolatriæ reliquias volens ſuis acerrimis, & juſtiſſimis edictis extirpare, fœdiores Idolorum ſtatuas conſervari, palamque collocari juſſit, quod Theophilus Alexandriæ Præſul Imperatorijs mandatis obtemperans laudabili ſtudio, ac diligentiâ geri, & perfici curavit. *Hanc poteſtatem nactus Theophilus* (inquit Socrates lib. 5. Hiſt. Eccleſ. cap. 16.) *plurimus in eo erat, ut Gentilium myſteria ignominiæ exponeret, & Mithrion quidem repurgavit, Serapion verò ſubvertit: Mithrij myſteria homicidiorum gratiâ deteſtanda publicè oſtentavit: Serapidis verò, & aliorum planè ridicula oſtendit, Priapos per medium forum aſportari jubens.* (Et deinde) *Subverſa ſunt itaque templa, ſtatuæ verò in ollas, & alios Alexandrinæ Eccleſiæ uſus, Imperatore Deos ad ſuſtentandos pauperum ſumptus largiente. Cunctis itaque Dijs confractis Theophilus unam ſtatuam cujusdam Dei integram ſervari juſſam publicè proſtituit, ne tem-*

ne temporis progreſſu Gentiles tales ſe Deos adoraſſe negarent: quam rem Ammonium Grammaticum vehementer moleſtè tuliſſe ſcio dicentem, quod ſtatua illa non eſſet unà cum alijs conflata, ſed ad deridendam Gentilium religionem ſervata. Audiendus quoque Sozomenus ſimilia narrans lib. 7. ejusdem Hiſt. Eccleſ. cap. 15. *Sub id temporis Alexandrinus Episcopus templum Bacchi, quod Alexandriæ erat, in Eccleſiam mutavit. Dono enim illud ab Imperatore petitum acceperat. Expurgatis autem ſimulacris illius, & adytis apertis, datâ operâ Paganorum myſterijs illudebat, & ſpectacula illa, Priapos etiam, & ſi quid aliud in illorum adytis abſconditum erat, quod ridiculum eſſet, vel videretur, proponebat, ac in publicum oſtentandi gratiâ proferebat.* Si tantam Catholicæ Religioni utilitatem ſolo aſpectu fœdæ illæ imagines attulerunt; quidni haſce noſtras deformes priſcæ Idolatriæ reliquias proferre licebit? quæ ridiculas veterum Paganorum nugas, & ſuperſtitiones riſum meritò concitantes proponunt. Sed diutius in iſtis immorati ſumus, nunc ad brevem, & modeſtam imaguncularum expoſitionem progrediamur.

Priapum præ Dijs cunctis venerabantur Lampſaceni teſte Pauſaniâ in Bœotic. Libero patri è Venere genitum dictitantes. Scribit Iſidorus lib. 8. Orig. cap. 11. illum è Lampſaco Helleſponti Civitate, ubi natus erat, ob nimiam pudendorum magnitudinem pulſum, quorum deformitatem tantam fuiſſe narrat Lactantius lib. 1. ut inter eum, & Sileni Aſinum pro illorum magnitudine ortum fuerit certamen, unde vocatur à Columella Deus terribilis membri. Hortis præeſſe credebatur propter eorum fœcunditatem, quia horti numquam ſunt ſine aliquibus fructibus, eaque de cauſa in illis ponebatur Ithyphallus, ut docet idem Columella in Carmine de hortis.

. . . . . . : *Sed truncum forte dolatum*
Arboris antiquæ numen venerare Ityphalli.

Credebatur etiam fures ab illis arcere, necnon aves fugare; hinc Virgilius lib. 4. Georgic.

Et cuſtos furum, atque avium cum falce ſaligna
Helleſpontiaci ſervet tutela Priapi.

Sic apud Catullum ep. 20. Populeus Priapus.

Ego hæc, Ego arte fabricata ruſticâ,
Ego arida, ô viator, ecce populus
Agellulum hunc, ſiniſtrâ tutè quem vides
Herique villulam, hortulumque pauperis
Tuor, malasque furis arceo manus.

Horatius quoque lib. 1. Sat. 8. Priapum Deum cuſtodem hortorum ſic inducit loquentem.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Cùm faber incertus ſcamnum, faceretne Priapum,
Maluit eſſe Deum; Deus inde ego furum, aviumque
Maxima formido: nam fures dextra coërcet,
Obſcœnoque ruber porrectus ab inguine palus:
Aſt importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa: vetatque novis conſidere in hortis.

Præſes etiam dicebatur generationis, idem enim habebatur cum Sole, Deus autem & Sol, teſte Philoſopho, omnia generant. Ridiculum ſanè, ſed eruditum hujus monſtroſi Dei ſimulacrum aſſervatur in Muſeo Eminentiſs. Cardinalis Chigij: criſtam Galli habet ille capiti impoſitam, & pendentem è mento, ſtat veretro erecto, dextrâ crumenam tenens, lævâ campanam. Caput ejus criſtatum eſt more Galli, quoniam hoc animal calidæ, & alacris naturæ perhibetur, maximéque ad coitum, & libidinem proclive: Gallinaceum Soli ſacram avem exiſtimatam fuiſſe narrat Pauſanias in Eliac. pr. quòd cantu Solis reditum nuntiet. Pudendum ei appoſitum eſt ad denotandam generationem; etenim præſes generatricis facultatis dicitur ille apud Suidam. Campanam ſiniſtrâ manu tenet, quâ forte innuuntur clamores in Bacchi orgijs fieri ſoliti, unde dictus eſt πριήπος, quaſi βριήπυος, ideſt, *latè ſonans, clamoſus*; Priapus enim idem cum Baccho, ſiquidem in Bacchanalibus phallum ex collo ſuſpenſum geſtabatur, cujus pompam Melampus in Græciam introduxit, teſte Herodoto in Euterp. Plutarchus lib. de cupid. opum deſcribens ſacram Bacchi pompam amphoram vini cum palmite, hinc Hircum, quem trahebat aliquis, pòſt ciſtam nucum, & phallum recenſet. Hujus ſuperſtitionis originem vide apud Euſebium lib. 2. Præp. ev. cap. 1. Arnobium lib. 5. adv. Gent. & Æliam Cretenſem. Crumena, quam hæc imaguncula dextrâ gerit, forſan innuit ſumptus ad Venerem excitandam, proindeque ad generationem neceſſarios eſſe, juxta illud Terentij in Eunuch. *Sine Cerere, & Baccho friget Venus*. Poteſt quoque ad Ovidianam Danaës fabulam referri, nam, ut ait Tibullus lib. 1. el. 5. *donis vincitur omnis amor*. Priapus etiam apud Veteres pro Mercurio, ſiquidem multæ videntur Hermæ virilibus erectis in modum Priapi, at Mercurius crumenam geſtans vulgò repræſentatur. Aurum apud Phœnices erat potentiæ ſymbolum, ſi fides Georgio Codino de Orig. Conſtant. unde iſti populi Deos ſuos fingebant geſtare aurea marſupia. Ἀλλὰ καὶ οἱ φοίνικες τοῖς θεοῖς αὐτῶν πλάττουσιν ἐπιφέροντας βαλάντια χρυσᾶ. ὡς τοῦ χρυσοῦ συμβόλου ὄντος δυναστείας.

Priapus

PRIAPVS
ΣΩΤΗΡ
ΚΠΣΜΟΥ
Apud Illmum Raph. Fabrettum

PRIAPVS
In museo Em. Card. Chigij

PRIAPVS
Apud M.A. Causeum

Priapus in numerum Deorum à Græcis translatus Mutinus dictus 1
eſt, teſte Lactantio lib. 1. ſed in baſe cujusdam imagunculæ caput ha-
bentis gallinaceum cum pudendo vice roſtri appoſito nobilior inſcri-
ptus eſt titulus, nempe ΣΩΤΗΡ ΚΟΣΜΟΥ. CONSERVATOR
MVNDI. Gallum Soli ſacram avem diximus, Sol autem generatri-
cis facultatis præſes habetur: pudendum gallinaceo capiti appoſitum
eſt, quòd homo unà cum Sole ad generationem perficiendam concur-
rat, juxta illud Ariſtotelis lib. 2. Phyſ. cap. 3. *Homo hominem gene-
rat, & Sol.* Et ſic uterque genus humanum ex ſe mortale continuâ
generatione, vt loquitur idem Philoſophus lib. 2. de gener. & corrupt.
cap. 2. perpetuum, & immortale reddit, MVNDIque CONSER-
VATOREM ſe præbet.

Sequitur aliud Mutini ſimulacrum in ſimilitudinem Hermæ, ſeu 2
Termini Ithyphalli, caprinis auribus, & erectis in fronte cornibus, ca-
pite tutulato tæniâque redimito, erecto veretro, utrâque manu latera
comprimentis. Deos omnes ad Solem referri docet Macrobius lib. 1.
Saturn. cap. 19. Hermisque, ſive Mercurij ſimulacris ſtatu quadrato
figuratis, erectis virilibus, ſoloque capite inſignitis ſignificari Solem
mundi eſſe caput, & rerum ſatorem, omnemque vim eius non in mi-
niſterio membrorum, ſed in ſola mente conſiſtere; quatuor etiam
lateribus innui totidem plagas mundi, aut quatuor vices tempotum,
vel duo æquinoctia, totidemque ſolſtitia. Mutinum eumdem eſſe cum
Sole, & Mercurio diximus. Ejus ſimulacrum tæniâ coronari ſcribit
Tertullianus lib. de Cor. Milit. cap. 7. Modium, ſive tutulum capite
ſuſtinet abundantiæ, & fœcunditatis ſignum, quarum præſes crede-
batur: erat etiam tutulus Genij Tutelaris ſymbolum, Priapus au-
tem Genius mulierum habebatur, ſiquidem ejus virilia præcipuè cole-
bant fœminæ ad fœcunditatem ſibi procurandam, phallaque tum ex
ære, tum ex auro, vel argento de collo ſuſpendebant, & alia in an-
nulis expreſſa gerebant, quæ paſſim in muſeis obſervantur. Sic etiam
ſponſæ ad avertendum faſcinum ſuper ejus ſcapum ſedere jubebantur,
fortaſſis quòd hæc membri difformitas faſcinationem crederetur ar-
cere, ut ait D. Auguſtinus lib. 7. cap. 24. ſive juxta mentem Lactan-
tij lib. 1. ut illarum pudicitiam prior Deus delibaſſe videretur. Sca-
pus ille Mutini auritus hìc repræſentatur; auris picta apud Horum 3
Apollinem lib. 2. Hierogl. 22. futurum opus ſignificat, *Ακοὴ ζωγραφυμένη,
μέλλον ἔργον σημαίνει.* Opus autem ſponſorum quid aliud eſt, quàm ſobolis
procreatio, quæ hanc obſcœnæ ſuperſtitionis cærimoniam proximè
ſubſequebatur.

En aliud

4 En aliud ridiculum ſaltatriculi Priapi ſignum utrâque manu crotala geſtantis, ad quorum ſonum ſaltat ille laſcivos edens geſtus more Gaditanorum, ut loquitur Martialis; ſic etiam Virgilius in Copa.

Criſpum ſub Crotalo docta movere latus.

Crotalum propriè erat ſciſſa arundo, quæ manibus quaſſa ſonabat: peculiare fuiſſe hoc inſtrumentum Priapi feſtis docet idem Virgilius in Priap.

Cymbala cum crotalis, prurientiaque arma Priapo
Ponit, & adductâ tympana pulſa manu.

Antiquum marmor in Romanis Antiquitatibus vulgatum mulierem ſaltatriculam exhibet crotala geſtantem: Crotaliſtriæ dicebantur fœminæ his inſtrumentis utentes, quæ vulgò in convivijs, ac comeſſationibus admittebantur ad recreandos, & exhilarandos tùm ſonis, tum ſaltationibus convivarum aures, & oculos, de quibus conſule Juvenalem, & Martialem.

5 Membra genitalia apud Veteres præcipuè colebantur, ſi fides Euſebio lib. 2. Præp. ev. cap. 1. quoniam ad generationem neceſſaria ſunt, & per ea ſpecies animantium conſervantur, & propagantur: vnum hic exhibetur τὸ πέος παρὰ τὴν ἐργασίαν ἀναςαθὲν ἔχον, alatum quidem, quòd ad generationem perficiendam ſit paratum, per alas enim forma quædam omnium penetrativa, ut loquitur Kircherius, ſeu velox generatricis facultatis potentia indicatur. Luna creſcens phallico imminet capiti eâ ratione, quòd illa, teſte Macrobio lib. 1. in ſomn. Scipion. cap. 11. *ſit mortalium corporum & author, & conditrix: adeò ut nonnulla corpora ſub luminis ejus acceſſu patiantur augmenta, & huic decreſcente minuantur.* Quam ſententiam Clemens Romanus Pontifex lib. 8. recognit. ad Jacob. fratrem Domini confirmat his verbis. *Similiter autem & Lunæ curſus, atque hæc, quæ imperitis videtur inordinata permutatio, incrementis frugum, & pecudum, omniumque animantium commoda eſt: augmentis enim ejus, detrimentisque mirâ quadam providentiæ arte omne, quod gignitur, alitur, & creſcit.* Luna quaſi alter Sol minor, juxta mentem Ariſtotelis lib. 4. de generat. Animal. cap. 10. conducit ad omnes generationes, & perfectiones. Omnem corporis humani ſubſtantiam ad poteſtatem lunaris numinis pertinere ſcribit Firmicus Maternus, cuncta enim animantia corpora & concepta procreat, & generata diſſolvit.

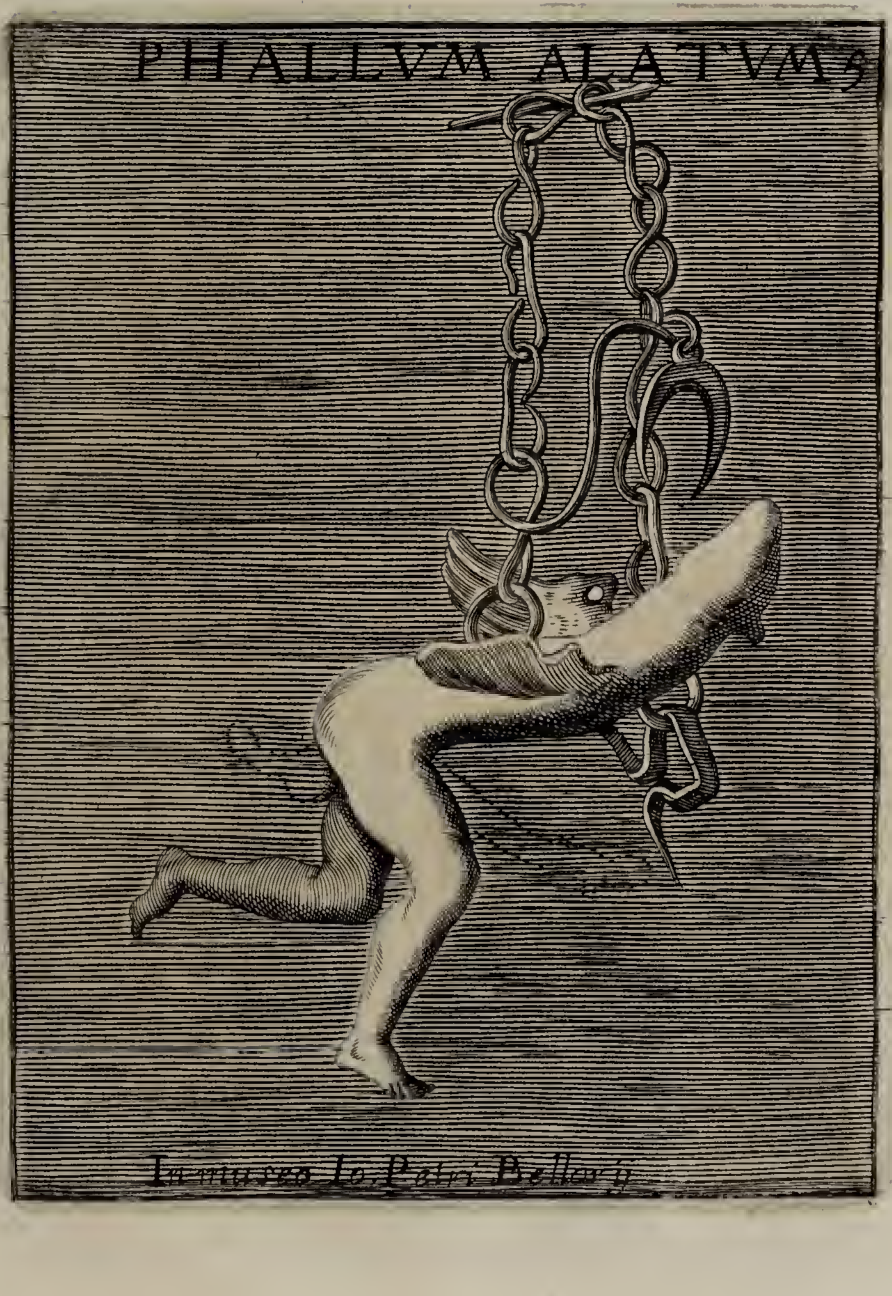
6 Elegantem hanc Lucernam imaginem alati penis habentem Soli, Baccho, Iſidi, Mercurio, & Marti dicatam fuiſſe non abſurdum erit dicere. Soli, quia præſes habetur generationis, ut diximus; alæ autem velocem generatricis facultatis potentiam indicant. Baccho

propter

MVTINI SCAPVS
Apud Ill· Raph· Fabertum

PRIAPVS SALTATRICVLVS 4

PHALLVM ALATVM 5
In museo Io. Petri Bellorij

LVCERNA MVTINI ALATI 6

Apud E.P. Burgheſium

propter phallum in ejus pompa præferri ſolitum, de quo ſuprà. Iſidi ob hiſtoriam pudendi Oſiridis à Plutarcho in Opuſculo de Iſ. & Oſir. & à Diodoro lib. 1. cap. 2. relatam. Mercurio, quia, ut docet Plotinus En. 3. lib. 6. cap. 19. veteres hunc Deum virilibus erectis repræſentabant, indicantes virum ſapientem fœtus ſcientiæ in animis auditorum doctis ſermonibus generantem; verba autem apud Homerum Odyſs. lib. 1. verſ. 122. dicuntur alata, unde hoc veretrum alis præditum exhibetur. Ex quibus conjectare licet hanc Lucernam arſiſſe vel in aliquo Mercurij delubro, vel in tumulo cujuſdam viri ſapientis: quod etiam de Marte, & homine bellicoſo dicendum, ſiquidem antiquitus membrum genitale erat ſymbolum magnanimitatis, ſi credendum Valeriano lib. 34. illudque obeliſcis, columnis, alijsque monumentis inſculpebatur. Sed quidni credere liceat hujuſcemodi Lucernam in aliquo Veneris laſciviæ Deæ fano, vel in lupanari ſuſpenſam fuiſſe? Etenim Lucernæ in lupanaribus accenſæ proſtitutas hìc eſſe mulieres indicabant; quia, ut ſcribit eruditiſs. Lipſius lib. 1. Elect. cap. 3. ſub veſpera tantum horâ videlicet diei nonâ meretricibus corpore quæſtum facere licitum erat. Hunc Lucernarum in proſtibulis accenſarum morem confirmat Tertullianus lib. 2. ad Uxor. loquens de Chriſtiana muliere ab Idolatris ad libidines provocata. *Procedet de janua laureata, & lucernata, ut de novo conſiſtorio libidinum publicarum*. Quæ conſuetudo Lucernas ritu ethnico publicè accendendi Canone XXXVII. Concil. Eliberini prohibetur. *Ne Lucernas publicè accendant Fideles*. Perpetuam & inextinguibilem fuiſſe hanc Lucernam patet ex unico ejus foramine proculdubio papyro ardenti deſtinato, unde illam vel in delubro ſuſpenſam, vel in tumulo poſitam fuiſſe autumo.

Mens erat Sectionem aliam *De antiquis rebus ſacris* his quinque præmiſſis ſubtexere; ſed cùm Illuſtriſs. Joannes Ciampinus in ſuo libro *De Azymo & Fermentato* tria *De ſacris profaniſque Calicibus*, *De ſacris Indumentis*, necnon *De ſacrarum Imaginum vſu, earumque veneratione* opuſcula quamprimùm edere polliceatur; ne videar eadem hìc proponens viro ſummæ doctrinæ rei novitatem auferre, eruditiori ejus calamo locum, vt par eſt, libenti animo cedens taceo.

COROLLARIUM
Miſcellaneorum ſeriem complectens.

VAS ÆNEUM,
In Theſauro Barberino.

PRÆCLARUM vas caput equinum vice tubuli referens Neptuno dicatum fuit, ejus ſacrificijs forſan inſervitum, ſiquidem primus ille domuit equos, reique equeſtris ſcientiam tradidit, teſtibus Diodoro lib. 6. & Pauſania in Arcadicis, unde ἵππιος dictus eſt. Tertullianus lib. 1. de ſpectaculis cap. 9. *Neptunus equeſtris eſt, quem Græci Hippion appellant.* Equum de Terra Neptuni tridente percuſsâ prolicuiſſe narrat Virgilius lib. 1. Georgic.

Fudit equum magno tellus percuſſa tridenti
Neptuno.

Ad ejus autem currum maria ſulcantem equos jungit Orpheus in hymnis:

Κυμοθαλὴς, χαιτῶπα, τετράορον ἅρμα διώχων.
Quadrijugum impellens currum ſummo æquore labens.

Duplex hujus Dei munus recenſet Homerus pariter in hymnis, navigantium ſcilicet, & equorum curam habere.

Διχθά τοι Ἐννοσίγαιε Θεοὶ τιμὴν ἐδάσαντο,
Ἵππων τε δμητῆρ᾽ ἔμεναι, σωτῆρά τε νηῶν.
Dupliciter tibi ô Terræ motor Dij honorem diviſerunt
Equorumque domitorem eſſe, ſervatoremque navium.

VAS ÆNEUM,
Apud Franciſcum de Ficoronis.

VAs æneum elegans ſanè, eruditiſque inſulptum imaginibus Priapo, Deiſque agreſtibus dicatum fuit: Satyri arrectis acutiſque auribus inſtructi, & Fauni hederâ coronati capita in una parte exhibentur, quibus intermedius puer dextrâ ciſtam tenet fructibus refertam, ſiniſtrâ funem, cui canis alligatus. Canis alter dormiens humi jacet: anſer alis expanſis volatum videtur tentare. Partem vaſis gyrum ineuntem occupant arbor, & teſtudo. Satyri, Faunique Priapo, qui juxta Suidam idem cum Libero patre, ſeu, ut placet Diodoro Antiquit. lib. 4. cap. 6. Liberi, & Veneris filius, comites aſſignantur a Strabone p. 1. lib. 10. fortè ob eorum ſalacitatem, ſiquidem Satyros quaſi Sathunos dictos, quòd ſint in libidinem proni, docet Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 8. παρὰ τὴν σάθην, *quod membrum virile declarat veluti ſathunum.* Scribit Euſebius præp. eu. lib. 3. c. 11. Satyros venereæ virtutis impetum oſtendere. ὥσπερ αὖ τῆς εἰς ἀφροδίσια ἐρεθιζούσης ὁρμῆς διὰ τῶν σατύρων. *Quemadmodum etiam impetus, qui ad Venerem extimulat, Satyrorum effigie ſolet exhiberi.* Faunus Pici filius, ſeu

Mercurij, teſte Plutarcho, pater fuit Faunorum, & Satyrorum, ac reliquorum agreſtium Numinum. Oraculum habuit in Albunea Laurentinorum ſilva; feſtum autem ejus celebrabatur Romæ Non. Decembris, eique utpote uni ex Dijs ſiniſtris ſacrificabatur, nè læderet. Horatius Car. lib. 3. od. 18. ad Faunum.

Ludit herboſo pecus omne campo,
Cum tibi nonæ redeunt Decembres:
Feſtus in pratis vacat otioſo
Cum bove pagus.

Faunos, & Satyros ſemideos vocat Ovidius Metam. lib. 1.

. . Semidei ſunt ruſtica Numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Silvani.

Puer ſeu juvenis Faunus fortè Cypariſſus Silvani amaſius primitias fructuum Priapo offert: is enim hortorum, & pomariorum Deus, & cuſtos habebatur, & repræſentabatur cum falce ad terrendas aues, fureſq; arcendos juxta Virgilium Georg. lib. 4. & Tibullum lib. 1. el. 1. Unde canes eidem aſſiſtunt, animalia Laris ſive domeſtici, ſive compitalis ſymbola, ut docet Ovidius lib. 5. Faſtorum. Canes placandis Numinibus hoſtiarum vice immolatos ſcribit Plinius lib. 29. cap. 4. Pro fugibus quoque, & pecoribus lactenti catulo ſacrum convenire narrat Gyraldus Syntagm 17. Anſer naturæ adeò calidæ eſt, ut liquidis, ac frigidis cibis delectetur, & quacunque ille oletum ſuum ſparſerit, adurere omnia ſoleat. Homerus in ſomni præſagitione per anſeres procos innuit, eorumque erga homines amoris exempla recenſet Plinius lib. 10. cap. 22. de anſeribus. *Quin & fama amoris, Argis dilecta forma pueri nomine Oleni, & Glauces Ptolomæo regi cithara canentis, quam eodem tempore & aries amaſſe proditur. Poteſt & ſapientiæ videri intellectus ijs eſſe. Ita comes perpetuo adhæſiſſe Lacydi philoſopho dicitur, nuſquam ab eo, non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digreſſus.* Populus arbor Herculi ſacra, quâ Bacchum coronatum deſcribit Athenæus lib. 3. Populi coronas Bacchantibus tribuiſſe veteres narrat Cartarius. Teſtudo animal frigidum ſegnitiem, atque tarditatem indicat, unde jocoſum illud Plauti dictum. *Teſtudineum hunc tibi grandibo gradum; ſi fuſtem ſumpſero.* Quid autem plus ad otium, & ſegnitiem confert, quam Bacchi, & Veneris conſortium? Phidias Veneris ſimulacrum Eleis ex auro, & ebore confecit teſtudinem altero pede prementis, teſte Pauſania. In altera vaſis parte Priapus erecto veretro ſuper menſam poſitus eſt, cui Satyrus dextrâ fiſtulam porrigit, lævâ hircum cornu trahens juxta Plutarchum ſacram Bacchi pompam in lib. de cupidit. opum deſcribentem: arbori ſupervolitat aquila; Faunus canem attentè audientem alloquitur. Priapus brachijs videtur orbatus adinſtar Termini, ut vulgò ſculpebantur Mercurij ſtatuæ eam ob cauſam, ſi fides Servio ad lib. 8. Æneid. quòd Arcades illum de furto accuſatum, & convictum manibus detruncatum expulerunt; ideoque Cyllenius dictus eſt, quaſi κυλλὸς *mancus.* De Satyris ſupra egimus; hi omnes admodum auriti, cornigeri, & capripedes; aliqui erecto veretro ob ſalacitatem, & veneream propenſionem repræſentabantur. Narrat Ælianus Crathin quemdam Sybaritam concubuiſſe cum capra,

&

& inde natum puerum caprina habentem crura; & humanam faciem, qui in Deorum numerum relatus eſt. Fiſtulam ab hircipedibus ſonari ſolitam docet Martianus Capella, quam Sileno inventori tribuit Athenæus lib. 5. Hircus Baccho immolabatur, quòd vites arroderet. Auctor eſt Varro lib. 1. de R. R. cap. 2. cui aſſentitur Martialis lib. 3. ep. 3. Hoc animal libidinis affectum notare ſcribit Valerianus lib. 10. quòd in libidinem, & procacitatem adeò ſit immodicum, ut ſeptimâ, poſtquam natus eſt, die Venerem aggrediatur, teſte Æliano; unde hieroglyphicum eſt fœcunditatis. Hircinum caput Oſiridi aptabant Ægyptij; & Venerem hirco inſidentem deſcribit Pauſanias. De cane ſuprà diſſeruimus: in canicula, quæ ſtella in medio cæli centro poſita eſt, Solis calor duplicatur. Aratus in phœnom. de cane.

Cum tetigit Solis radios, accenditur æſtas,
Diſcernitque, ortu longè ſata vivida firmat.

Aquila proſperitatis, & Imperij omen fuit: interdum rapacitatem denotat. Per aquilam rem maximæ velocitatis ob ſummam illius pernicitatem intelligendam aſſerit Kircherius Obel. Pamph. lib. 2. pag. 122. Hanc volucrem Jovem ſortitam, quòd altius cunctis volantibus evolet, & penè inter omnes principatum teneat, ſolaque avium Solis radijs non terreatur, docet Aratus in phœnom: Nunc ad brevem idealis hujus lectionis conceptum deveniamus. Priapus, qui idem cum Sole præſes generationis habebatur: Satyri impetum, qui ad Venerem extimulat, id eſt, ad generationem perficiendam indicant, ſeu vim illam ſpiritalem cuncta pervadentem, quam Silenis tribuit Porphyrius apud Euſebium præp. eu. lib. 3. cap. 11. Satyros autem provectioris ætatis Silenos nuncupatos fuiſſe ſcribit Pauſanias. Fiſtula ſeptem compacta calamis ſeptem planetarum harmoniam, ſeu tot cæleſtium ſphærarum motus deſignat, quibus Solem moderatorem natura conſtituit. Auctor eſt Macrobrus Saturn. lib. 1. cap. 19. Hircus, quem ab Ægyptijs deificatum, ſicut a Græcis Priapum narrat Diodorus apud Euſebium præp. eu. lib. 2. c. 1; ob immoderatum generationis appetitum ſimbolum eſt fœcunditatis, quâ Sol terram per arborem ſignificatam gravidat. Aquila velocem numinis Solaris in mundos ſenſibiles impulſum denotat. Per anſerem, & teſtudinem perfecta calidi, & humidi mediocritas ad generationem perficiendam neceſſaria innnuitur. In ſigno canis Sol maximam vim obtinet, fructuſque ſuo calore maturat, quod per puerum ciſtam pomis refertam dextrâ geſtantem, lævà canem trahentem ſignificatur.

TOREUMATA URNIS MARMOREIS INSCULPTA,

Quarum prior aſſervatur in Muſeo Pontificio,
poſterior apud Franciſcum de Ficoronis.

MEmoriam defunctorum vulgò commendavêre inſcriptiones monumentis inſculptæ, in quibus eorum nomina, ortus, familiæ, & officia prodebantur juxtà Tibullum. lib. 3. el. 2.

Atque hæc in celebri carmina fronte notet.
Lygdamus hic ſitus eſt.

Urnæ tamen ſepulchrales, quarum explicationem ſuſcipimus, inſcriptionibus carent: mirum hoc, cùm ex anaglyptis florentem ſculpturam indicantibus eaſdem viris, ſeu mulieribus conſpicuis inſervijſſe appareat.

Prior quatuor currus varijs ſymbolis onuſtos quatuor Numina indicantes exhibet: primus Apollini dicatus eſt, ſiquidem Gryphos ejus currui ſuccedere finxerunt veteres. Claudianus.

At ſi Phœbus adeſt, & frænis Grypha iugalem
Riphæo tripodas repetens detorſit ab axe.

In nummo argenteo Gallieni Gryphus inſculptus viſitur cum epig. APOLLINI CONS. AUG. & ipſe Deus Grypheneus dictus eſt. De hoc animale fusè diſſeruimus Sect. 4. Tripodem, & Lyram Apollini convenire nemo neſcit; vas gutto ſimile fortè huic Numini peculiare eſt, in quo humor rerum procreationi neceſſaria includitur ad ſignificandum Solem, qui idem cum Apolline, terrenæ fœcunditatis eſſe auctorem, ut docet Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 18. diurno ſuo calore nocturnos humores moderantem; unde ipſe temperatio mundi dicitur apud eumdem Macrobium in ſom. Scip. lib. 1. eâ ratione, quòd *non ſolum terram, ſed ipſum quoque cælum, quod verè mundus vocatur, temperari Sole certiſſimum eſt.* Per uniones currui ſuperpoſitas indicatur vis Solaris marinis, & terrenis productionibus concurrens.

Sequitur Bacchi currus cum Pantheris eidem alligatis. *Panthera Bacchi ſymbolum*, ait Philoſtratus Imagin. lib. Πάρδαλις τοῦ Θεοῦ σύμβολον. quòd illa venationibus, & vino gaudeat, ſcribit Oppianus lib. 4. de venat. Tigres quoque huic Deo tribuerunt veteres, quia nullum eſt tam immane, ferumque ingenium, quod vino non manſueſcat. Horatius lib. 3. od. 3.

Hæc te mærentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres indocili jugum
Collo trahentes.

Vas, ferulæ, & ciſta myſtica Libero patri conveniunt: in orgijs ciſtæ cum incluſo Serpente geſtabantur ab hominibus albo veſtimento indutis cum clavo purpureo. Tibullus lib. 2. el. 8.

Et tyriæ veſtes, & dulcis tibia cantu,
Et levis occultis conſcia ciſta ſacris.

Serpentem Bacchicorum orgiorum ſignum fuiſſe declarant Clemens Alexandrinus

xandrinus in Protreptico, & Arnobius lib. 5. quem ritum ab ethnicis Ophitas hæreticos accepiſſe narrat Epiphanius lib. 1. contra hæreſes. *Ophitæ hæretici Serpentem in ciſta aſſervabant, eumque in Templo adorabant, oſculabantur, & panes præbebant.*

Cervæ peculiariter Dianæ fuerunt dicatæ, quas hujus Deæ currui alligatas deſcribit Callimachus in ejus hymn. Guillelmus du Choul nummum æreum Philippi profert cum Cerva in auerſa parte, & epigr. DIANÆ CONS. AVG. Similem Gallieno tribuit Comes Mediobarbus. Cervam Dianæ ſacram auratis cornibus inſignem ad Oenoen poſitam narrat Apollodorus lib. 2. ἦν ἡ ἔλαφος ἐν Οἰνόῃ χρυσόκερως Ἀρτέμιδος ἱερά. In feſtis Elafebolijs Menſe Februario celebrari ſolitis Cervas eidem immolabant Athenienſes. Hæc Dea non ſuccincta uti.

Montium cuſtos, nemorumque virgo,

Sed tanquam Lucifera, ſtolâ talari induta inter duas faces vehitur curru, in quo pharetra, Genio alato arcum gerente. Ejus ſtatuas facem geſtantes deſcribit Pauſanias in Arc. & Phoc. quæ illi convenit, non ſolùm ob matutinas, ſerotinaſque venationes, in quibus faces adhiberi teſtatur Oppianus lib. 1. de Venat. verùm etiam quòd lucifera ſplendorem ſuum in circumfuſum aerem emittat, eumque illuſtret maximè in plenilunio. Eamdem cum Luna aſſerit Cicero lib. 2. de nat. Deor. *Dianam autem, & Lunam eamdem eſſe putant.* Et mox. *Luna a lucendo nominata ſit; eadem eſt enim Lucina. Itaque ut apud Græcos Dianam, eamque luciferam, ſic apud noſtros Iunonem lucinam in pariendo invocant: quæ eadem Diana omnivaga dicitur, non a venando, ſed quòd in ſeptem numeratur tanquam vagantibus. Diana dicta, quia noctu quaſi diem efficeret.* Sic etiam Horatius in carmine ſeculari ad Apollinem, & Dianam lib. 4. od. 6.

Ritè Latonæ puerum canentes,
Ritè creſcentem face noctilucam,
Proſperam frugum, celeremque pronos
Voluere menſes.

De ſolennibus hujus Deæ ſacris in luco Aricino Idibus Auguſti cum facibus celebrari ſolitis diſſeruimus Sect. 1. pag. 20. Arcus, & pharetra inſtrumenta ad venationem neceſſaria, & Dianæ propria. Virgilius lib. 1. Ænied.

Exercet Diana choros, quam mille ſecutæ
Hinc atque hinc glomerantur Oreades, illa pharetram
Fert humero, gradienſque Deas ſupereminet omnes.

& Horatius in eodem carmine ſeculari.

Deliæ tutela Deæ, fugaceis
Lyncas, & Cervos cohibentis arcu.

Cervæ ad velocem Lunæ motum alludunt; quippe quæ viginti octo propè diebus ſuum curſum conficit: & ſicuti hæc animalia longiſſimâ gaudent vitâ, ita Lunæ æternitatis ſymbolo conſecrata ſunt.

Currus Mercurij ultimum locum obtinet; aries huic Deo dicatus erat juxta Heſiodum in Theogonia, & viſebatur apud Corinthios Mercurij ſimulacrum cum ariete, quòd ipſe crederetur greges cuſtodire, eorumque proventus adaugere. Extabat apud Tanagræos aliud ejuſdem Numinis ſimulacrum arietem humeris geſtantis ob peſtilentiam urbe expul-

ſam

ſam arietis expiatione, quem ille circum mœnia humeris geſtaverat, unde κριοφόρος dictus eſt, *quaſi arietem ferens*; in cujus facti memoriam quotannis formoſiſſimus juvenis ex civitate delectus hoc animal circa muros ſolenni pompâ humeris ferebat. Vide Pauſaniam in Bæot. & Valerianum lib. 10. Mercurius in ariete collocatus juxta aſtrologos orationis promptitudinem largiri credebatur. Commercio, & lanificio præſidebat; & quòd hominibus ad lucra in auctionibus, & mercimonijs conſequenda valdè utilis crederetur, ἐριούνιος ἑρμῆς κερδῷος dictus eſt, *lucri auctor*, & ab Orphæo κερδέμφορος nominatur: ἐμπολαῖος etiam *negotiator* vocatur, uti legitur in veteri inſcriptione Metis reperta, & a Grutero pag. 55. relata.

MERCURIO NEGOTIATORI
SACRUM
NUMISIUS ALBINUS
EX VOTO.

Petaſus alatus ſolitus Mercurij galerus: de caduceo egimus Sect. II. pag. 38. Vas currui impoſitus refertur ad luſtrationem a mercatoribus Idibus Maij fieri ſolitam ſacrificijs in templo Mercurij prope circum maximum peractis, ſumptâ in urna hujus Dei aquâ ad portam Capenam, quâ laureo tramite immerſo domi ſe,& merces aſpergebant. Ovidius lib.5.Faſtor.

Templa tibi poſuere Patres ſpectantia Circum,
Idibus ex illo eſt hæc tibi feſta dies.
Te, quicunque ſuas profitentur vendere merces,
Thure dato, tribuas ut ſibi lucra, rogant.
Eſt aqua Mercurij portæ vicina Capenæ,
Si juvat expertis credere, numen habet.
Hic venit incinctus tunicâ Mercator, & urnâ
Purus ſuffusâ, quam ferat, haurit aquam.
Uda fit hinc laurus, lauro ſparguntur ab uda
Omnia, quæ dominos ſunt habitura novos.
Spargit & ipſe ſuos lauro rorante capillos,
Et peragit ſolitâ fallere voce preces.
Ablue præteriti periuria temporis, inquit.

Sic etiam Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 12. Sacra hujus Dei refert his verbis. *Contendunt alij Maiam Mercurij matrem menſi* (majo) *nomen dediſſe: hinc maximè probantes, quòd hoc menſe mercatores omnes Maiæ pariter Mercurioque ſacrificabant.* Plura. vide Sect. II. n. 8.

Hæc quatuorNumina defunctorum memoriæ conveniunt,& non abſque miſterio urnæ ſepulcrali inſculpta ſunt. Mercurius *animarum vector* dicitur ab Apuleio in apolog. & Ψυχοπομπὸς ab Artemidoro lib. 8. Onirocritic. ταμίαν τῶν Ψυχῶν Quæſtorem animarum a Pythagora nuncupatum refert Lucianus. Audiamus ipſummet Mercurium apud eumdem Lucianum cum Maia diſſerentem. ἀλλά δεῖ με καὶ τότε τῷ Πλούτωνι Ψυχαγωγεῖν, καὶ νεκροπομπὸν εἶναι, καὶ παρεστάναι τῷ δικαστηρίῳ. *Sed oportet me etiam tunc defunctorum animas Plutoni adducere, maniumque ducem agere, & foro judiciali aſſiſtere.* Horat. hanc vitutē ejus caduceo tribuit Car.lib.1.od.10.

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus: virgâque levem coerces

Au-

Aureâ turbam, ſuperis Deorum
Gratus & imis.

& od. 24. *Quid ſi Threicio blandius Orpheo*
Auditam moderere arboribus fidem;
Non vanæ redeat ſanguis imagini:
Quam virga ſemel horrida
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius geegi.

Hic Deus animas non modo ducere, verum etiam reducere credebatur, ſi fides Petronio Satyric. cap. 100. cui aſſentitur Virgilius Aeneid lib. 4.

Tum virgam capit, hac animas illè evocat orco
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit:
Dat ſomnos, adimitque, & lumina morte reſignat.

Sed melius hanc, ut ita dicam, immigrationem deſcribit lib. 6.

Has omnes, ubi mille rotam voluêre per annos,
Lethæum ad fluvium Deus evocat agmine magno:
Scilicet immemores ſupra ut convexa reviſant
Rurſus, & incipiant in corpora velle reverti.

Diana, Luna, & Proſerpina ſeu Hecate eadem putabatur, teſte Feſto, unde tricipitem vocat illam Ovidius Metam. lib. 9. Tergeminam Virgilius Aeneid. lib. 4. Triformem Horatius Car. lib. 3. od. 22. & Apollodorus lib. de Dijs, & triplici facie ſpectabilem Chariclides in catena apud Athenæum Deipnoſoph. lib. 7. eamdem invocando δέσποιν' Ἑκάτη τριοδῖτι, τρίμορφε, τριπρόσωπε. *O hera, reginaque Hecate, triviorum præſes, triformis, triplici facie ſpectabilis.* Triplex itaque poteſtas ei tribuebatur, in cælo, in terris, & apud inferos, quibus præeſſe credebatur. Virgilius Æneid. lib. 6.

Voce vocans Hecatem, cælo, ereboque potentem.

Eaque de cauſa Domina cognominata fuit, teſte Virgilio eodem lib.

Hi Dominam Ditis thalamo deducere adorti.

Dicta eſt Hecate, juxta Servium, quòd centum victimis placaretnr, aut quòd centum annos errare faceret inſepultos. Ad illius ſacra ab Athenienſibus celebrata alludunt tedæ currui impoſitæ in ſecretis miſterijs Cereris, & Proſerpinæ uſurpari ſolitæ.

Bacchus numen inferum reputatus fuit, & in multis lucernis ſepulcralibus inſculptus reperitur: hunc ex Jove, & Proſerpina natum canit Orpheus in hynm. Διὸς καὶ περσεφονείης ἀῤῥήτοις λέκτροισι τεκνωθείς. *Iovis, & Proſerpinæ ineffabilibus lectis genitus.* Scribit Diodorus Serapin dici tum Oſirin, tum Dionyſium, tum Ammonem, tum Jovem, tum Plutonem.

Eumdem eſſe Apollinem atque Mercurium docet Macrobius Satur. lib. 1. cap. 19. *Quòd apud multas gentes Stella Mercurij ad Apollinis nonem refertur; & quód Apollo Muſis præſidet: Mercurius ſermonem, quod eſt Muſarum munus, impartit.* Plura ibidem diffusè tractantur, quæ lector conſulere poterit. Plutonem autem, & Solem, qui ipſiſſimus eſt cum Apolline, eumdem eſſe declarat Apollinis oraculum apud Julianum Imperatorem orat. 4. de quo Sect. 5. art. 3. pag. 114. Solem infernis habitationibus minimè convenire, eumdemque cum Plutone dici non poſſe teſtatur nomen ipſiuſmet Plutonis, qui ἀίδης a Græcis nominatur, dedu-

deductum ab a privativa & εἴδω *video* quaſi ἀϊδὴς *obſcurus*, quòd in inferno omnia ſint tenebricoſa, unde Virgilius lib. 6. Æneid. infernas ſedes vocat *triſtes ſine Sole domos*. At nox illa perpetua, & triſtis ad locum pœnarum reis deſtinatum debet referri: ſiquidem Campi Elyſij beatarum animarum ſedes ſuis ſyderibus puriori ſplendore micantibus illuſtrantur juxta Claudianum introducentem Plutonem rapitam Proſerpinam ſic alloquentem.

Ammiſſum ne crede diem, ſunt altera nobis
Sydera, ſunt orbes alÿ, lumenque videbis
Purius, Elyſioſque magis mirabere campos,
Cultoreſque pios; illic pretioſior ætas
Aurea progenies habitat.

Sic etiam Virgilius eoſdem campos deſcribit Æneid. lib. 6.

Devenêre locos lætos, & amœna vireta
Fortunatorum nemorum; ſedeſque beatas.
Largior hic campos æther, & lumine veſtit
Purpureo, Solemque ſuum ſua ſydera norunt.

Veterum opiniones circa camporum Elyſiorum ſitum recênſuimus Sect. 4. Grypho cuſtodia ſepulcrorum credebatur, cùm hoc animal ſit vigilans, ſæuum, & pertinax, ideòque monumentis ſæpius videtur inſculptum.

Poſterior urna Nereides, Nymphas; & Tritones exhibet, e quibus una galeam, altera ſcutum gerit, ſymbola artem defuncti militarem indicantia. Marina numina ſepulcris inſculpebantur, quòd veteres omnia ex humido procreari auctore Thalete, qui teſte Luciano ἀρχὴν δ' τῶν πάντων ὕδωρ ὑπεστάκατο, & in idem reverti crederent, ſperarentque juxta Pythagoricam μετεμψύχωσιν defunctorum animas ad corpora reverti debere, & ex eodem humore renaſci. De illa animarum immigratione in alterius urnæ expoſitione abundè dictum eſt. Hanc opinionem ſecutus Plato in Phædone Socratem introducit cum Cebete colloquentem, eumque de ſtatu animarum juſtarum poſt mortem, pervérſarumque in animalium corpora tranſitu edocentem, quam denuo confirmat idem Socrátes apud Ciceronem Tuſcul. quæſt. lib. 1. aſſerens nihil aliud eſſe diſcere, niſi recordari. Qui plura volet, adeat Ovidium Metam. lib. 15. Senecam lib. 19. ep. 209. & Lucianum dial. de Gallo Pythagoram introducentem varias ſuas transformationes recenſentem.

INDEX
RERUM, AC VERBORUM MEMORABILIUM.

Ordine Alphabetico.

A

ABUNDANTIA quomodo pingatur. pag. 48
Acca Romuli, & Remi nutrix. 24
Accipiter Mithræ dicatus. 44
Solis imago. 55
Oſiridis ſymbolum. ibid.
Tutulatus quid denotet? 55. 56
Acerra arcula thuraria. 78
Ædes Barberinæ laudatæ. 28
Æſculapius Apollinis, & Coronidis filius. 7
Medicinæ, & divinationis præſes. ibid.
A Jove fulmine percuſſus. ibid.
Immortalis factus. ibid.
Barbatus, cum baculo, & Serpente. ibid.
Laureâ coronatus. ibid.
Cum modio in capite. 44
Idem cũ Apolline, & Oſiride. 7. 44
Ægroti in ejus templo cubabant, quare? 7
Africa qualis, & unde dicta? 9
Diverſa monſtrorum genera nutrit. 10
Quomodo repræſentetur in nummis. ibid.
Alabandenſes Cariæ populi. 33
Templum Urbi Romæ fecerunt. ibid.
Alæ Minervæ conveniunt. 5
Victoriæ, & Nemeſi tribuuntur. 48
Contemplationem indicant. 50
Tertiam Divinitatis formam innuunt. 57
Quid per illas deſignetur? 57. 125
Quare Mercurio datæ? 84
Albogalerus Flaminis Dialis Inſigne. 74
Alexander Magnus Ammonis filius creditus. 12
Ejus imagines tanquam amuleta geſtabantur. ibid.
Alexander PP. VII. laudatus. 104
Ammon unde dictus? 4
Idem cum Jove, & Sole. ibid.
Ægyptiorum Rex. ibid.
Fœcunditatis, & generationis Genius. 112
Illius nomen, ut favorabile amuletum geſtabatur ab Ægyptijs. ibid.
Ejus cum Olympiade congreſſus. 29
Amor Deorum fortiſſimus. 26
Amphora aquæ in ſacris Iſidis. 58
Vini in Bacchi pompa. 35
Amuletum Minervæ explicatũ. 23
Angerona ſilentij Dea. 51
Tutelare Urbis numen. ibid.
Digito ſalutari ora comprimit. ibid.
Ejus ſacra in ara Volupiæ. ibid.
Unde dicta? 51. 52
Animæ vis triplex. 82
Annulus ferreus bellicæ virtutis Inſigne. 105
Cum Serapidis imagine. ibid.
Anubis idem cum Mercurio. 61
Inventionis præſes. ibid.
Cur canina facie? ibid.

Genius Nili. 61
Genius Auerruncus. 62
Apex Pontificis Maximi Inſigne. 74
Apis tertius Ægyptiorum Rex. 2
Poſt mortem Serapis dictus. ibid.
Apollo quare imberbis repræſentatus? 6
Crinitus, & intonſus. ibid.
Acerſecomes dictus. ibid.
Sol ſive oculus mundi. ibid.
Cur cum cythara? ibid.
Divinationis & medicinæ præſes. ibid.
Laureâ coronatus. ibid.
Arcus & Lyra quid denotent? 19. 84.
Idem cum Jano. 42
Venationis Inventor. 83
Quaſi aſpellens mala. 109
Aqua rerum omnium principium. 2. 65.
Aqua Luſtralis. 76
Aquila Solis altitudinem oſtendit. 43
Mithræ conſecrata. 44
Omen dominationis. 92
Victoriæ ſignum. 93
Avium Regina, Joviſque armigera. ibid.
Sola avium fulmine non læditur. ibid.
Quare Jovi dicata? ibid.
Totius legionis ſignum. 117
Arimaſpi unoculi. 95
Cum Gryphis bellum gerunt. ibid.
Ariſtoteles in quo primùm à Platone diſſentiens. 12
Armillæ, qualia ornamenta? 104
Quo brachio geſtari ſolitæ? ibid.
Quibus conceſſæ? ibid.
Artemia Dianæ ſacra. 20
Aſpaſia ſub imagine Mineruæ. 5. 39
Aſpergillum. 76
Aſpides Iſidi ſacræ. 46. 115
Cum globis capitibus impoſitis, quid denotent? 57
Atys paſtor ex Peſſinunte. 69
Sacra Cybeles primus homines docuit. ibid.
Furore correptus ſe caſtravit. ibid.
Flores cadentes deſignat. 70
Pingitur cum ſinu veſtis aperto, quare? ibid.
Averrunci Dii quales? 17
Augures quot fuerunt? 75
Voces, & volatus avium intendebant. ibid.
Quinque ſignorum genera obſeruabant. 88
Augurium quid? 75
Apud quos primùm viguit. ibid.
Auguriorum ſuperſtitio condemnata. 75. 88
Auguſtini Chiſii Farneſiorum Principis gaza. 104
Aurum potentiæ ſymbolum. 124
Autumnalis tempeſtas quomodo repræſentetur? 71

B

Bacchæ unde dictæ. 9
Liberi patris comites. ibid.
Pampinis, hedera, & ſerpentibus coronatæ. ibid.
Quatuor ſorores. ibid.
Bacchus à centauris vectus. 22
Lyæus dictus. 23. 36
Nudus pingitur, quare? ibid.
Quomodo repræſentetur? 34
Vini inventor, ſeu demonſtrator creditus. ibid.
Cur caput mitrâ alligatum? ibid.
Diverſa ejus nomina. 35
Liber unde dictus? ibid.
Primitiarum inventor. 57
Cornu bovis ad bibendum uſus eſt. 69
Epularum, & comeſſationum præſes. 69. 102
Inter magnos Deos recenſus. 85
Author luſus ſcenæ, & drammaticæ poëſeos. 102
Baculus malorum averſionis ſymbolum. 55
In manu Æſculapii quare? 7. 44
Baſilides diſcipulis ſilentium præcipiebat. 56
Baſiliſci in Africa Galli cantu terrore percuſſi moriuntur. 10
Baſſara Lydiæ oppidum. 85

Baſſa-

Baſſarida Veſtis Bacchi. 85
Bellorius laudatus. 40
Belyſtiche bigarum palmam tulit. 23
Bigæ Lunæ dicatæ. 19. 23
Nocti attributæ. 23
Bos terræ ſymbolum. 43
Brutus ab A. Poſtumio Albino adoptatus. 14
Unus ex percuſſoribus Cæſaris. ib.
Secundus hæres ſcriptus in teſtamento Cæſaris. ibid.
Lege Pediâ damnatus Conſulatum non iniit. ibid.
Ultimus Romanorum dictus. ibid.
Bulla Harpocratis collo appenſa quid denotet? 51
Bulla aurea triumphantium geſtamen. 103
Pueris nobilibus, & ingenuis conceſſa. ibid.
Laribus quando; & à quibus ſuſpendebatur? 51. 103
Bulla ærea cũ Palladis imagine. 104
Cum phallo. ibid.

C

Caduceatores. 38
Caduceus Mercurij. 38. 115
Cæſaris elogium. 14
Calathus, quid, & ex qua materia? 2
Accipitrino capiti impoſitus quid figuret? 55. 56
Frugum maturitatis index. 57
Camillus pater Patriæ à militibus dictus. 14
Camillus apud Veteres quis? 66. 67
Cancer Solis iter oſtendit. 43
Candelabrum. 79
Canes Hæcatæ immolabantur. 41. 83
Pompam Iſidis antecedebant, quare? 61
Duo Canes, quid denotent? 61. 62
In Urbe Cynopoli pro Dijs habebantur. 62
Cane mortuo maximus luctus apud Ægyptios. ibid.
Canis aſtrum Tauro proximum. 43
Symbolum Laris. 50
Vatis, & Prophetæ. 62
Iſidi, & Dianę ſacer. 62. 83
Stella Caniculæ. 62
Latrans Lemures in fugam vertit. 83
Canopus Genius humidi elementi. 54
Ignis Chaldæorum Dei victor. ib.
Hydriâ clauſus repræſentatur. 48. 54
Ejus ſimulacri expoſitio. 55. & ſeq.
Cantabra ſigna militaria unde ſic dicta? 119
In quo differrent à Labaro. ibid.
Cantharus Bacchi poculum. 35
Cardinalis Carpineus laudatus. 15
Ejus Muſeum rerum antiquarum ditiſſimum. ibid.
Cardinalis Chiſius laudatus. 104
Carthuſianorum Muſeum. 72.
Caſtor, & Pollux Jovis, & Lędę filij 120.
Tutelaria Romanorum numina. ibid.
Catulus Collega Marij. 103. 204
Mors ejus violenta. ibid.
Centauri currui Liberi patris ſubjuncti. 22
Duplicem fiſtulam, & cymbala geſtant. ibid.
Inſignes vini portatores. ibid.
Centaurus à Cupidine vinctus quid denotet? 26
Ceras poculum ex cornu effictum. 69. 101
Ceres Saturni, & Opis filia. 36
Cur inter Deas relata? ibid.
Frugifera, & Tedifera dicta. ibid.
Legum inventrix. 37
Habuit ſacra cum Baccho conjuncta. 36
Cercopithecus idem cum Cynocephalo. 58
Cicero eloquentiæ Romanæ Princeps. 14
Ejus lingua dicta dives. ibid.
Patris patriæ nomen obtinuit à Senatu. ibid.
Ejus elogium. ibid.

Index Rerum.

Circi factiones quatuor. 86
Clava Herculis quercea, & noдоſa quare? 53
Plantas denotat. 87
Claviculariј qui? 106
Clavis Jani, & Dianæ ſymbolum. 42
Clavium custodia antiquitùs penes ſervos. 105. 106
Clyſteris uſus ab Ibide demonſtratus. 72
Cochlear. 78
Cœlius Caldus conſul. 13
Tabellam exhibuit cum literis L. D. ibid.
Cœpe Sacerdotibus Ægypsijs prohibitum. 65
Coloniarum numiſmata cum ſimulacro Lupæ Romulum, & Remum lactantis. 25
Columba Hieroglyphicum Spiritus Sancti. 89. 90
Solitum primævæ Chriſtianitatis ſymbolum. ibid.
Ejus ſpecies quare à Spiritu Sancto ſuſcepta? ibid.
Illam primævi Chriſtiani in annulis geſtabant. ibid.
Columbæ Eccleſia aſſimilatur. ibid.
Columbæ in tutelam Veneris quare? 96
Syris ſacræ. ibid.
Coma mulieri non ut ornamentum, ſed tanquam indicium velaminis. 17
Comeſſationes à priſcis noctu fiebant. 96
Commodus Aurelij patris in Imperio ſucceſſor. 15
Carnifex Senatus dictus. ibid.
Herculis nomen ſumpſit. ibid.
Strangulatur. ibid.
Concilium Bracharenſe II. contra Priſcillianiſtas. 19. 20.
Concilium Eliberinum Lucernarum publicè accenſarum ritum prohibet. 127
Cornibus Boum priſci ad bibendum utebantur. 69
Cornu ſymbolum potentiæ. 13
Cornucopiæ Fortunæ, Cereris, & Abundantiæ ſymbolum. 46. 47. 48
Fœcunditatem indicat. 115
Corona radita Reginę Manium Inſigne. 41
Virtutem ſolarem denotat. ibid.
Coronæ in ſacris adhibitæ. 67
In Convivijs uſurpatæ. 28
Corvus Mithræ dicatus. 44
Crathis cum capra concubuit. 130
Crocodilus quid figuret? 60
Linguæ uſu caret. 111
Silentij, & providentiæ ſymbolum. ibid.
Tergus monſtrans quid? ibid.
Crotaliſtrię quales? 126
Crotalum quid? ibid.
Peculiare Priapi feſtis inſtrumentum. ibid.
Crux anſata vitam venturam notat. 66
Quid illa in manu Sacerdotis Ægyptij? ibid.
Antiquis ſapientibus Magis uſitata. ibid.
In lapidibus templi Serapidis Alexandrię inſculpta. ibid.
Cultri Victimariorum. 77
Cupidinis triumphus. 27
Cupido Centauri manus revinciens, quid? 26
In bacchanalibus quare? 28
Cybele Leone vecta, dextrâ tympanum. 18
Uxor Saturni. 36
Pingitur cum corona turrita. ibid
Pedem roſtro navis imponit. ibid.
Varia ejus nomina. ibid.
Cymbala in ſacris Bacchi uſurpata. 22
Cynocephalus quis? 58
Orientis Lunę ſymbolum. 49
Lunaris Genius. ibid.
Coniunctionis Solis, & Lunæ tempus indicat. ibid.
Cynocephali duo ſedentes quid denotent? ibid.
Veſtimento reticulato induti quid? ibid.

ibid.
Cypariſſus Silvani amaſius. 130

D

DElphinus Neptuno ſacer. 37
Fortunæ ſymbolum. 48
Deorum ſimulacra primùm fictilia. 87
Deus principium, & finis. 90
Unus apud veteres Philoſophos. 49
Pro ratione diverſorum officiorum varÿs nominibus appellatus. ib
Idem cum natura. ibid.
Diana Epheſia cũ multis mũmis. 39
Magnifici ejus templi deſcriptio. ibid.
Tutum in illo debitoribus refugium. ibid.
Cur pingatur turrita? ibid.
Eadem cum Iſide, Cybele, & Cerere. ibid.
Varia ejus ſymbola. 40
Diana Lucifera unde dicta. 20
Quomodo repræſentetur. 20 40
Aras habuit apud Phlyenſes, & Myrrhinuſios. 20
Terræ imperium ſortita. 40
Ejus miniſterium. ibid.
Partubus mulierum favere credebatur. ibid.
Dux naſcentium, mortalium corporum author, & conditrix. ib.
Facem ardentem gerit, quare? 41
Diana Triformis. 41
Varia ejus ſymbola. ibid.
Diana eadem cum Jano. 42
Jaculatrix, & Venatrix dicta. 83
Pingitur feras inſectans. ibid.
Venationis inventrix. ibid.
Didius Julianus Pertinacis in Imperio ſucceſſor. 16.
Tertio Imperÿ menſe occiditur. ib.
Diſcus. 80
Domitius Ahenobardus Neronis proavus. 14
Unus ex percuſſoribus Cæſaris. ib.
Draco in manu Dianæ quid? 41. 42
Ab Hercule interemptus quid? 53
Dracones pro ſignis militaribus uſurpati. 117

E

EBrietatis definitio. 9
Quatuor illius genera. ibid
Eccleſia Columbæ aſſimilata. 90
Elagabalus ad imperium evectus. 26
Caracallæ filius creditus. ibid.
Antoninus à militibus appellatus. ibid.
Poſt annum Imperÿ tertium trucidatur. ibid.
Equus Neptuno ſacer. 94. 129
Omen belli. ibid.
A Neptuno primùm domitus. 96
Aquam denotat. ibid.
Eſſentiæ divinæ triplices. 82

F

FAuna. 35
Fauſtulus. 24
Fax ardens novilunÿ virtutem ſignificat. 41
Dianæ ſymbolum. ibid.
Felis Lunæ filius quære dictus? 80
Humanâ facie quid denotet? 81
Apud Ægyptios divinis penè afficiebatur honoribus. ibid.
Ejus interfectores morte puniebantur. ibid.
Lunæ globus in ejus capite quid? ibid.
Fibulę quot, & quales? 105
Aureæ ab Aureliano militibus conceſſæ. ibid.
Ficus omnium plantarum ſucci pleniſſima. 113
Symbolum irrigationis, & fetationis apud Ægyptios. ibid.
Athenienſibus ſacra. 114
Alba ex felicibus arboribus. ibid.
Ficus Ruminalis. 24
Romæ in Comitio colebatur. 25
Unde ſic dicta? ibid.
Flagellum in manu Iſidis quid notet? 17
Malorum expulſionis ſimbolum. 56
Flagrum in ſacris Iſidis. 114

Domi-

Dominationis ſymbolum. ibid.
In Lupercalibus uſurpatum. ibid.
Mulieribus fœcunditatem procurare credebatur. 115
Flamines unde dicti? 73
Quot, & quibus Dijs cōſecrati? 74
Flores in convivijs. 35
Floribus convivarum frontes, calices, & tori adornabantur. ibid.
Fons Ammonis in Illirijs. 4
Fortuna duplex 45. 46. 47
Cū gubernaculo, & cornucopiæ. 46
Eadem cum Iſide. ibid.
Aſpidibus coronata. ibid.
Cum polo in capite, & clavo in manu. ibid.
Unde dicta? 46
Fortes metuit, ignavos premit. 47
A Lacedęmonibus quomodo invocata? ibid.
Redux in numiſmatibus. ibid.
Cum modio in capite. ibid.
Serpens, & Delphinus ejus ſymbola. 47. 48
Hominum hera. 48
Cum Mercurio quid denotet? 23
Fulmen Divinitatis ſymbolum. 92

G

GAllus Mercurio, & Æſculapio attributus. 48
Soli ſacer. 124
Calidæ, & alacris naturæ. ibid.
Ganymedes Trois Phrygię Regis filius. 27
A Iove raptus. ibid.
Mutatus in ſignum Aquarium. 28
Genijs Fontium vota repenſa. 31
Genio Auguſti templum dicatum. 31
Genij Urbium, populorum, & privatorum. ibid.
Lunares humidę naturę pręſid. 55
Sub Felis, & Anubidis imaginibus expreſſi. ibid.
Baculos geſtantes quid? ibid.
Genius Polymorphus quis? 60
Idem Ægytijs cum ipſo ſupremo numine. ibid.
Pennę, & globus in ejus tutulo quid? 61
Cur veſtitus? ibid.
Cur indiſcretis pedibus? ibid.
Germani cornibus ad bibendum utebantur. 102
Gladius Imperij ſymbolum. 60
Eloquentię, & Principatus. 111
Mortis indicium. ibid.
Glans primū hominis nutrimentū. 54
Globus Aſpidibus circumdatus quid? 46. 56. 57.
Globus primam Divinitatis formam notat. 57
Gorgona Minervę ſymbolum. 5. 39
In clypeo Veneris quare? 22
Gryphus Soli dicatus. 91
In hieroglyphicis frequens. ibid.
Aquilę, & Leoni ſimilis. 91. 94
Solis ſymbolum. 94
Rotam pede volvens quid? ibid.
Gryphi auri cuſtodes. 94
Cum Arimaſpis bellum gerunt. 95
Gubernaculū Fortunæ ſymbolū. 46. 47
Guttus. 108

H

HÆretici ſilentium diſcipulis ſuis præcipiebant. 56
Harpocrates Oſiridis, & Iſidis filius. 49
Inarticulatæ vocis præſes. ibid.
Digito ſilentium ſuadet. 50
Varia ejus ſymbola. ibid.
Cur cum Baccho, & Cupidine? 51
Conſideratur ut Lar domeſticus. ib.
Cum flagello quid? 56
Idem cum Horo. ibid.
Hecate, *Luna, & Diana idem numen.* 41
Varia ejus nomina. ibid.
Cum clavi & funibus repræſentata. 42
Hedera Baccho ſacra, quare? 9. 98
Ejus virtutes. ibid.
Planta Oſiridis dicta. 116

Hele.

Helenæ raptus. 84
Ejus exitus. 85
Hercules invictus Pompeij teſſera. 20.
Hercules ſacrificans. 24
Leoninum ejus indumentum quid? 24. 53.
Cum corona, & attributis. 52
Vitam cynicam duxit. ibid.
Cur clava, & Leonis exuviæ ei attributæ. 53
Per tria poma aurea quid? ibid.
Per Draconem extinctum quid? ibid.
Cur malum ei ſacrificatum? ibid.
Ob fortitudinem inter Deos relatus. ibid.
Idem cum Sole. ibid.
A Lindijs cum convitijs colebatur. ibid.
Mulieribus nefas ejus ſacris immiſceri, & per eum iurare. ibid.
Vitium frondibus, & uvis coronatus. 54
Cur cum ſcypho? ibid.
Ebrietati deditus. ibid.
Herculis clava plantas denotat. 87
Hermis quid innuatur? 125
Hircus in pompa Bacchi. 35. 124
Hydria abundantiæ ſymbolum. 48
Hygiæa Æſculapij filia. 8. 44
Salutis Dea. 8
Serpens ei dicatus. 8. 44
Mulieres apud Sicyonios ejus ſimulcro capillos dicabant. 8

I

Janus idem cum Apolline, & Diana. 42
Pingitur cum clavi & virga. ibid.
Ibis Lunæ ſacra. 48. 72
Avis Ægypto peculiaris. 71
Serpentes alatos interimit. ibid.
Extra Ægyptum vivere nequit. 72.
Clyſteris uſum monſtravit. 72. 111
Duplex alba, & nigra. 72
Illius interfectores morte puniebantur. ibid.
Symbolum Lunaris Genij. 109
Salubritatis. 110
Ignis perpetuus Veſtæ conſecratus quare? 93
In templis conſervari ſolitus. 97
Veſtalium in Lucernis. ibid.
Ingurgitationes Sacerdotibus prohibitæ. 65
Joannes III. Concilium contra Priſcillianiſtas convocavit. 20
Joannes Ciampinus laudatus. 29. 127
Joannes Foy-Vaillant laudatus. 25
Iſiacorum calvities. 65
Iſidorus Huart laudatus. 16
Iſis ſoror, & coniux Serapidis. 2
Varia ejus nomina, & proprietates. 2. 3
Symbola ejus capiti imponi ſolita. 3. 17
Eadem cum terra, vel natura rerum ſubiacente Soli. 3. 17
Genius Ægypti. 3
Ejus veſtimentum ſtellis corruſcans quid? ibid.
Noctiluca dicta. ibid.
Navigantibus prodeſſe credebatur. ibid.
Velificiorum inventrix. ibid.
Perjuriorum ultrix. ibid.
Inachi Argivorum Regis filia. ibid.
Prima ſcientiarum rudimenta Ægyptios docuit. 4
Loto inſidens quid? 17
Cum veſtimento reticulato quid? ibid.
Cur cum flagello? ibid.
Cur inter quatuor elementa? 18
Cur cum multis mammis? ibid.
Eadem cum Fortuna. 45
Omnium vita, quo ſenſu dicta? 58
Sindone tecta quare? ibid.
Eadem cum Luna, Diana, & Hecate. 81
Puerorũ, & valetudinis præſes. 112
Cur in ejus pompa manus prælata? 109
Aſpidum diademate coronata. 46. 115
Ithyphallus in hortis quare poſitus? 123.

Juno

Juno Tyria à Leone vecta. 18
Dea Cæleſtis vocata. ibid.
Jupiter quare ſupernè nudus, infernè tectus? 86

L

LAbarum in exercitu nonniſi unum. 119
Imperatoribus ſolitum præferri. ibid.
In quo differret à Cantabris, & Vexillis. ibid.
Quâ formâ à Conſtantino reſtitutum. ibid.
Lares Dij familiares caninis pellibus veſtiti. 50
Bullati. 51
Publici quomodo pingantur? 85
Cum haſtis quare? ibid.
Laribus bullæ ſuſpendebantur. 51
Larvæ Baccho dicatæ. 101. 102
Laurea Apollini, & Libero ſacra. 19.
Laurus vaticinationis ſymbolum. 6. 7
Pulvinari ſubjecta vera ſomnia oſtendit. 6
A vaticinaturis comedebatur. ibid
Apollini ſacra. ibid.
Ejus virtutes. 7
Leda à Jove compreſſa. 95
Duo peperit ova. ibid.
Poſt mortem Nemeſis dicta. ibid.
Legio quot milites continebat? 117.
Leo Magnæ DeumMatri ſacer. 87. 94
Veſtæ dicatus. 94
Lepus Autumni ſymbolum. 71
Libra diei, & noctis æqualitatem demonſtrat. 111
Ligula quid? 78
Lindij Herculem cum convitijs colebant. 53
Lituus Augurum Inſigne. 75
A Romulo primùm uſitatus. ibid.
Illæſus inter flammas repertus. ibid.
Lorum Libertinis loco bullæ conceſſum. 103
Lotus capiti Iſidis imponi ſolitus. 3. 17
Solis motum ſequitur. 3. 17. 84
Iſidi ſacer. 81
Virtutem ſolarem denotat. 84
Lucerna Crucis Columbam habentis. 90.
Gryphi Crucē habentis in capite. 91
Naviculam referens. ibid.
Aquilæ Jovi D. 92
Veſtæ. 93
Gryphi Soli D. 94
Ledæ. 95
Palladis Victricis. 96
Equi Neptuno D. ibid.
Aurea Minervæ integrum annum ardens. ibid.
Inextinguibilis in templo Dianæ. 97.
Silenorum. 98
Columbæ Veneri D. ibid.
Dianæ Epheſiæ. 99
Equitum imagines referens. 99
Lucernæ ubi poni ſolitæ? 31. 32
Inextinguibiles tum ad tempus, tum perpetuæ. 96
Quâ materiâ replebantur? 97
Ventis, & aquis invictæ. ibid.
In Lupanaribus accenſæ quid? 127.
Publicè accenſæ à Concilio Eliberino prohibitæ. ibid.
Lupa Romuli, & Remi nutrix. 24
Ejus ſimulacrum in Urbe poſitum. 25.
In clypeo Æneæ ſculpta. ibid.
Urbis, & Coloniarum Inſigne. ibid.
Luna dux naſcentium. 110
A parientibus invocari ſolita. ibid.
Omnis corporis humani ſubſtantia ad illam pertinet. ibid.
Non prodeſt ſine Solis aſpectu. ibid.
Alter Sol minor. 127
Luna creſcens phallico imminens capiti quid? ibid.
Lunæ aſpectus triplex. 82
Ejus motus triplex. ibid.
Lyra Apollinis quid denotet? 19. 84
Lyſimachus Agathoclis filius. 13
Unus ex ſucceſſoribus Alexandri Magni. ibid.
Cur cum cornibus arietinis? ibid.
Leoni objectus. ibid.
Pergamo præfuit. ibid.

M

MÆnades unde dictæ? 28
Malleus. 77
Manus in pompa Iſidis. 109
Manus æneæ vota referentes. 108
Manus ſignum militare. 117
Marius Picolomineus laudatus. 32
Mars ſydus ardens, & violentũ. 87
Mala decernit. ibid.
Martis ſphæra ignis. ibid.
Membrũ genitale cur colebatur? 126
Symbolum magnanimitatis. 127
Obeliſcis, & colũnis inſculptũ. ibid
Mercurius ſociatur cum Fortuna quare? 23
Præſes mercaturæ lucri author, & negotiator. 23. 37. 134
Caduceus ei attribuitur. 23. 38
Cur cum Minerva? 24
Eloquentiæ, & ſapientiæ præeſt. 24. 38.
Unde dictus? 37
Cum Marſupio quare? ibid.
Deorum nuncius. 38
Jovis, & Majæ filius ibid.
Animas mortuorum ad Inferos deducit. 38. 108. 134.
Fur dictus. 39
Ejus ſtatuæ brachijs orbatæ. 130
Primus Ægyptiorũ Legiſlator. 61
Sub Anubidis imagine colebatur. ibid.
Nuncius inter ſuperos, & inferos. ibid.
Etruſcis Camillus. 67
Idem cum Sole. 84
Cur cum petaſo? 84. 134
Cur cum pinnatis talaribus? ibid.
Planetarum velociſſimus. ibid.
Cum virilibus erectis quare? 127
Meretrices ſpeculum Veneri dicabant. 51
Meſſalina uti Bacchans orgia celebrabat. 28
Miletopolis Græciæ oppidum. 99
Minerva providẽtia intellectualis. 4
Cur dicatur Virgo? ibid.
Eadem Cum Luna. 5
Artibus, & armis præeſt. ibid.
Varia ejus nomina. ibid.
Serpens ei conſecratus. ibid.
Alæ ejus galeæ ſuperimpoſitæ quid? ibid.
Varia ejus ſymbola, & attributa. 5. 23. 39.
Pegaſum Bellerophonti tradidit. 5
Dea ſapientiæ credita. 23
Noctua ei dicata quare? 5. 23
Ingenijs, & doctrinæ præeſt. 23. 24
Cum Mercurio ſociatur, quare? 24
Ejus galea varijs ſymbolis ornata. 39
Cur de Jovis vertice nata ſingatur? 86
Iovis providentia, ſive intellectus. ibid
Aer credita. 87
In contentione cum Neptuno victrix. 96
Oleam produxit. ibid.
Cecropiam Athenas vocavit. ibid.
Minervæ quinque. 6
Miniſtri ſacrorum Camilli dicti. 67
Miniſtri Tricliniorum, & eorum officia 67. 68
Mithras idem cum Sole. 27
Perſarum numen. 43
Idem cum Sole, Apolline, Titane, & Oſiride. ibid.
Ejus ſimulacri expoſitio. ibid
Modius fœcunditatis, & abundantiæ ſymbolum. 2
Capitibus Serapidis, & Iſidis imponi ſolitus. 2. 3
Æſculapij capiti quare? 44
Fortunæ capiti quare? 47
Priapi capiti quare? 125
Mulieribus prohibitum ſacris Herculis immiſceri, & per eum jurare. 53
Mutini ſimulacrorum expoſitio. 121

N

NAiades Bacchi ſequaces. 96.
Ejus ſacerdotes ibid.
Natura omnium rerum parens ipſemet Deus. 49

Neptunus maris Deus. 37
Tridens, & Delphinus ejus inſigna. ibid.
Ennoſigæus, & Siſichthon dictus ib.
Equum terrâ tridente percuſsâ produxit. 94. 134.
Hippius, Equeſtris, & Conſus dictus. 95. 134.
Aras, & Ludos habuit ſibi dicatos. ibid.
Equos primùm domuit. ibid.
Duplex ejus munus. 129
Nero Citharœdus. 71
Noctua Minervæ dicata. 5. 23
Nuces in pompa Bacchi. 35. 124
Nux pinea Iſidi ſacra. 81. 112
Mortis ſymbolum. 113
Nymphis vota ab antiquis repenſa. 30. 31

O

O *Lea pacis ſymbolum.* 95
Minervæ dicata. ibid.
Incenſa in uno die germinat. ibid.
Oleum asbeſtinum incombuſtibile. 95
Olympias Alexandri mater. 12
A Jove Ammone compreſſa. ibid.
Ophitæ ſerpentem. colebant. 133
Oreades Dianæ comites. 83
Oſiris omne principium facultate humectandi præditum. 2
Cauſa ortus, & ſubſtantia Seminis. ibid.
Humidæ naturæ dominus. ibid.
Idem cum Sole. 3. 55
Idem cum Æſculapio. 109
Virtus generativa. 110
Idem cum Baccho. 116

P

P *Alatium Principis Burgheſij laudatum.* 82
Pallas ingenijs præeſt. 23
Palmes in pompa Bacchi. 35. 124
Panthea ſigna quæ? 48. 49
Panthera Bacchi comes. 36
Vino gaudet. ibid.
Papiliones quid denotent? 28
Paridis cum Helena primus cogreſſus ubi? 84
Pateræ unde dictæ? 83
Earum uſus in ſacrificijs. ibid.
Pedes indiſcreti quid? 61
Pegaſus Minervæ ſymbolum. 5. 39
Immortalitatis. 95
Neptuni, & Medeæ filius. ibid.
Hippocrenem fontem aperuit. ibid.
Penatum imagines. 85
Perſea typus ſilentij, & veritatis. 3
Iſidi ſacra. ibid.
Cur ejus capiti imponi ſolita? 3. 17. 46.
Petri Ant. Rolandi Magnini Muſeum. 118
Phalla de collo ſuſpendebant mulieres. 125
Phallum in pompa Bacchi. 35. 124
Alatum quid denotet? 126
Phialæ lacrymatoriæ. 108
Claudebantur in urna cum cineribus. ibid.
Philoſophorum imagines à diſcipulis geſtabantur. 12
Plato dictus divinus 11
Academiæ Princeps. ibid.
Ariſtocles primùm dictus. ibid.
Illius ore Apes conſederunt. ibid.
Mirabilis ejus facundia. ibid.
Comatus, & barbatus. 12
Octogenario major deceſſit. ibid.
Pocillatores, & eorum officia. 67. 68
Pocula, & calices coronati. 29
Poculis diverſimodè effigiatis delectabantur. veteres. 68. 102
Polus in capite Fortunæ. 46
Poma aurea in manu Herculis. quid? 53
Pompejus formâ excellens. 13
In adoleſcentia Alexandro M. ſimilis. ibid.
Ejus geſta. ibid.
Pontifex Maximus alijs praerat. 74
Ejus ornamentum, & inſigne. ibid.
Pontifices à quo inſtituti. ibid.
Porrum Sacerdotibus Ægyptijs vetitum. 65
Præfericulum quid? 76
Præficæ cadavera cum fletu comitantes

tantes. 108
Prætexta quibus conceſſa? 103
Priapus Liberi, & Veneris filius. 123
E Lampſaco pulſus quare? ibid.
Deus terribilis membri. ibid.
Hortis præeſſe credebatur. ibid.
Idem cum Sole. 124
Generatricis facultatis præſes. ibid.
Caput habet criſtatum quare? 124. 125.
Cur cum pudendo erecto? 124
Cur cum campana, & crumena? ibid.
Idem cum Baccho, & Mercurio. ibid.
Mutinus dictus. 125
Conſervator mundi. ibid.
Cur tenia coronatus? ibid.
Genius tutelaris mulierum. ibid.
Crotala geſtat. 126
Primitiæ Dijs offerebantur à Romanis. 67
Debebant eſſe de proprio rure. ibid.
Primitiarum inventor Bacchus. ibid.
Priſcilliani hæretici de ſignis cæleſtibus doctrina. 19. 20
Ejus errores à Leone Magno confutati. 19
Damnati in Concilio Bracharenſi Secundo. ibid.
Proſerpina eadem cum Diana, & Hecate. 41. 42
Pro ſegetibus accepta. 41
Cum clavi, & funibus repræſentata. 42
Puellæ Spartanæ cum capillis ſparſis. 4
Puellæ Scitulæ miniſtrantes. 67. 68
Pueri calamiſtrati in convivijs. ibid.
Pueri, & Puellæ nobiles Camilli, & Camillæ vocabantur. 67
Pugillares ex qua materia fiebant? 107.
Pullorum augurium. 88
Purgationes quot, & quales apud veteres? 76
Pythagoreorum ſilentium. 56

Q

Quadrigæ Minervæ ſymbolum. 5. 39.
Soli dicatæ. 19
Quadrigarij quatuor coloribus diſtincti. 86
Illis coloribus quid denotetur? ibid.
Quaternarius numerus. 82
Quatuor anni tempeſtates quatuor puerulis deſignatæ. 70

R

Rana ſine pedibus naſcitur. 111
Raphael Fabrettus laudatus. 15
Roma gentium domina. 33
Urbs ſimpliciter dicta. ibid.
ΘΕΑ ΡΩΜΗ ibid.
Cum galea criſtata nudam habens mammam dextram. 34
Variæ ejus laudes. ibid.
Romani primos fructus Dijs offerebant. 27. 67
Seorſim prandere ſolebant, cœnare cum amicis. 98
Romulus, & Remus Lupæ ubera ſugentes. 25
Roſæ in convivijs quare? 35

S

Sabina Hadriani uxor. 16
Sacerdos Perſicus primitias fructuũ Soli offerens. 27
Sacerdotes Ægyptij frugaliſſimi. 63. 64.
Veſtem lineam tantùm gerebant. 65.
Circumciſionis notam habebant. 66.
Sacerdotibus ingurgitationes prohibitæ. 65
Sæculum aureum unde dictum? 87
Salus eadem cum Hygiæa? 8. 44
Cur cum patera, & Serpente? 44. 45.
Salutis augurium apud Romanos. 8

Ab Antiocho Sotere vexillis impoſitum. ibid.
Scapus Mutini auritus quid denotet? 125
Scarabæus mundi ſymbolum. 57
Varia ejus ſignificata. ibid.
Soli dicatus. ibid.
Ejus operationes ſolaribus analogæ. 57. 109. 110
Quid per illum denotetur? 110
Scyphus Bacchi poculum. 35
Idem qui Cantharus. ibid.
Propriè Herculis poculum, & quare? 54
Seceſpita quid? 77
Securis Baccho dicata. ibid.
Segetes ventis agitatæ Serpentum meatus imitantur. 41
Seguinus laudatus. ibid.
Semiramis avem ſignificat. 99
Infans ab avibus nutrita. ibid.
In Columbam converſa. ibid.
Septenarius numerus Pythagoreis ſacer. 82
Serapis primus, & maximus Ægyptiorum Deus. 1
Cælum, Princeps Deus. ibid.
Idem cum plerisque numinibus. 2. 3.
Apis tertius Ægyptiorum Rex. 2
Cultum vitium, & aratrum Ægyptios docuit. ibid.
Quomodo pingatur? ibid.
Pro Sole, & Apolline. 109
Idem cum Jove, & Plutone. 114
Serpens Minervæ conſecratus. 5
Typus ſalutis, & prudentiæ. ibid.
Æſculapio, & Hygieæ ſacer. 8. 44
Per annos ſingulos revireſcit. 7. 8
Symbolum fœcunditatis. 43
Animal ſpiritaliſſimum, & igneum 46. 115
Cur Fortunæ attributus? 47
Secundam Divinitatis formam notat. 57
Æſculapij ſymbolum quare? 111, 115.
In ſacris myſterijs adhibitus. 115
Iſidi conſecratus. ibid.
Severus in Pannonia Imperator ſalutatus. 16
Caracallam, & Getam Imperatores declarat. ibid.
Eboraci in Anglia extinguitur. ibid.
Signa Legionum qualia? 117
Signa militaria Inſignia cohortium. ibid.
Quas imagines referrent? ibid.
Summus eorum cultus. ibid.
Inungebantur, ac floribus ornabantur quandò? 118
Haſtæ imponebantur. ibid.
Signa Panthea qualia? 48. 49
Silentium ab hæreticis cur diſcipulis impoſitum? 56
Silenus ſimus, & calvus. 8
Garrulus, & nugax, ſive loquax. ibid.
Bacchi magiſter, ac nutricius. ibid.
Philoſophus. ibid.
Fiſtulæ multis compactæ calamis inventor. 9
Cum Apolline contendit. ibid.
Cur hederâ coronatus? ibid.
Sileni Bacchi comites. 98
Effigies illorum in Lucernis quare? ibid.
Ebrietatis ſymbola. ibid.
Simiæ in pompam Iſidis introductæ. 59.
Simpulum Pontificum Collegij ſymbolum. 76
Siſtrum in manu Iſidis quid figuret? 3
Siſtrum Ægyptiacum. 80
Quot virgulis compoſitum? ibid.
Quare in ſacrificijs concutiebatur? ibid.
Quid per ejus virgulas denotetur? 80. 81. 82.
Quid per Felem in ejus ſummitate ſculptam. ibid.
Vicem tubæ exhibebat in bello. 81
Situla in manu Iſidis quid denotet? 58.
Socrates Sophroniſci, & Phanaretæ filius. 10
Philoſophiam moralem præcipuè coluit.

coluit. ibid.
Sapientiſſimus Apollinis oraculo. 11.
Semper æqualem ſervavit vultum. ibid.
Ejus magiſtri, uxores, & filij. ibid.
Conſtantiſſimè moritur. ibid.
Ejus accuſatores puniti. ibid.
Statua ei poſt mortem erecta. ibid.
Sol ipſiſſimus cum Apolline. 6
Idem cum Mercurio. 84
Solis pinnata ſimulacra apud Ægyptios. ibid.
Solis temperatus calor morborum omnium fuga. 109
Sole, & Lunâ præcipuè vita noſtra moderatur. 110
Solon Salaminius unus ex ſeptem Græciæ Sapientibus. 10
Athenienſis Philoſophus, & Legislator. ibid.
Urbem Solenſem condidit. ibid.
Octogenarius deceſſit. ibid.
Spanhemius laudatus. 41
Sphinx Minervæ ſymbolum. 5. 39
Sponſæ cur manus, & terga Sacerdotibus Lupercalibus offerrent verberanda? 115
Super Mutini ſcapum ſedere iubebantur, quare? 125
Stimulus in manu Dianæ quid? 41. 42.
Strigiles unde dictæ? 107
Earum materia, & uſus. ibid.
Stylus quid? ibid.
Syri piſces, & Columbas venerantur. 99

T

TAuticus Character quid ſignificet? 66
Tela flammis invicta. 97
Ternarius numerus. 82
Ejus uſus in divinis. ibid.
In ſanandis morbis potentiſſimus. ibid.
Teſſera Paganica Urbis Tolentini. 106.
Gladiatori rude donato conceſſa. ibid.
Convivalis cum duobus piſcibus. ibid.
Luſoria. 106. 107
Teſtudo elinguis typus ſilentij. 51
Cur Cybeli conveniat? ibid.
Quid ſignificet? 111
Theodomiri Suevorum Regis hortatu Concilium contra Priſcillianiſtas convocatur. 20
Thuribulum. 78
Thyrſus cur Bacchantibus datus? 28.
Cur Libero patri? 35
In feſtis illatus quid? 116
Tiberius Liviæ Auguſtæ filius. 14
Juliam in uxorem accepit. ibid.
Auguſti in Imperio ſucceſſor. ibid.
Omnibus vitijs contaminatus. 15
Ejus exitus. ibid.
Tibia in ſacris Ægyptiacis uſitata. 116.
Tibiæ cantus in curatione morborum introductus. ibid.
Tibicinibus in Capitolio veſci permiſſum. ibid.
Tridens Neptuni Inſigne. 37
Tripodes quid? 78. 79
Apollini, & Baccho dicati. 79
Tripos ſapientiæ, & divinationis ſymbolum. 111
Triplicem temporum differentiam indicat. ibid.
Apollini præcipuè ſacer. 111. 114
Tripudium apud Romanos quid? 88
Triton Neptuni, & Salaciæ Nymphæ marinæ filius. 22
Inter Deos humidi elementi numeratus. ibid.
Tutulus pennis, & globo inſignitus quid? 61
In capite Priapi quid? 125
Tympanum quid denotet in manu Cybeles? 18
In ejus ſacris uſurpari ſolitum. ibid.
Typhon quid? 60
Omne in natura defectivum indicat. ibid.
In Crocodilum mutatus. ibid.

V

Vanitas mulierum in diſponendis crinibus, alieniſque comparandis condemnata. 16
Vas aquarium in pompa Serapidis præferri ſolitum. 2
Aquæ luſtralis. 76
In modum papillæ rotundatum quid denotet? 114
Vaſa primùm fictilia apud veteres. 87.
Vaſa in certaminibus, & ludis victoribus data. 102
Venatio inventum Apollinis, & Dianæ. 83
Veneris Cnidiæ Praxitelis ſimulacrum. 21
Venus victrix à Romanis culta. 20
Ejus templum in Urbe. ibid.
A Cæſare in campis Pharſalicis pro teſſera militibus data. ibid.
Venus ſcutorum inventrix. ibid.
Martis arma geſtat quare? ibid.
Cur nuda, & aperta dipingatur? 21.
Cur marina dicta? ibid.
Anadyomene vocata. ibid.
Pelagia, & Aphrodita, maris domina. 22
A Tritone vehitur. ibid.
Clypeos cudere docuit. ibid.
Clypeum tenet, in quo Gorgona, quare? ibid.
Verba gladio comparata. 111
Verus à M. Aurelio adoptatus. 15
Lucillam in uxorem accipit. ibid.
Armeniacus, Parthicus, & Medicus dictus. ibid.
Improviſa morte extinguitur. ibid.
Veſta pro igne. 93
Pro univerſo mundo. ibid.
Cur ignis perpetuus ei conſecratus? ibid.
Eadem cum terra. 94
Leones ejus ſimulacro ſubijciuntur quare? ibid.
Veſtimentum reticulatum Iſidis quid figuret? 17
Rerum omnium connexionem indicat. 59
Vexillum pro quolibet ſignorum genere. 118
In quo differret à Labaro. 119
Victoria involucris apud Athenienſes, & Mantinenſes. 52
Alata Orbi inſiſtens. ibid.
Roſtro navis. ibid.
Coronam, & palmam gerit. ibid.
Palmaris dicta. ibid.
In Senatu aſſervata. ibid.
Unde dicta? ibid.
Tres fratres illi aſſignantur. ibid.
Victoriæ alatæ vexillis imponebantur. 118
Imperatoribus ad bella proficiſcẽtibus boni ominis causâ, vel ob Imperij primitias offerebantur. ibid.
Villa Principis Burgheſij laudata. 82
Vini uſus pleriſque Sacerdotibus interdictus. 64
Virgines nupturæ pupas Veneri donabant. 51
Virginis aquæ origo. 29
Ductus ſtatuis, & columnis ornati. 30.
Quantitas. ibid.
Virtutes lapidis, in quo Quadrigæ ſculptæ. 20
Vita humana triplex. 82
Vitis Baccho ſacra quare? 98
Vivite, & Valete, verba morientis ad amicos. 92
Urnula in pompa Iſidis illata. 111
Oſiridi ſacra. 112. 114
Vulcanus pileatus cum malleo, & forcipe. 45
Cujuſnam filius? ibid.
Artem fabrilem inſtituit. ibid.
Jovi fecit fulgura. ibid.
Uxores habuit Venerem, & Gratiarum unam. ibid.
Ponitur pro ipſo igne. ibid.
Cooperator Minervæ quare dictus? ibid.

Z

Zodiacus unde dictus? 59

OMISSA

A Ctæon a canibus laniatus. 88.
Hominis effigie ſervatâ. ibid.
Alexander Albanus laudatus. 72.
Anas hyemis ſymbolum. 98
Anſeris natura, & proprietates. 130
Ejus in homines amoris exempla. ibid.
Antinous Hadriani amaſius. 27
Poſt mortem deificatus. ibid.
Sub imagine Mercurij ibid.
Adinſtar Harpocratis ibid.
A Smyrnæis, & Nicomedienſibus veneratus ibid.
Aquilæ ſignificata. 131
Aries Mercurio dicatus. 133

B Acchus numen inferum. 135
Ejus imago argentea. 72

C Anicula im medio cœli poſita. 131
Solis calorem duplicat. ibid.
Canes Dijs immolati. 130
Canis triceps inferorum cuſtos. 32
Cervæ Dianæ dicatę. 133
Circulus ſolarem potentiam deſignat. 100
Figurarum planarum perfectiſſima. ibid.
Æternitatis ſymbolum. ibid.
Conſtantini nummus. 91
Cygnus Rex Liguriæ. 98
In avem converſus. ibid.
Apollini dicatus. ibid.
Muſarum avis. ibid.

D Iana eadem cum Luna, & Proſerpina. 133. 135.
Tergimena, triformis, triplici facie ſpectabilis. 135

E Lyſiorum ſitus. 95

F Aunus Pici, ſeu Mercurij filius. 129. 130.
Ejus oraculum ubi? 130
Ejus feſtum quando celebratum. ibid.
Fauni, & Satyri ſemidei dicti. ibid.
Fiſtula Sileno attributa. 131

H Ircus Baccho immolatus. 131
Libidinis affectum notat. ibid.

I Nſcriptiones in monumentis quare? 131
Jovis tonantis ſimulacrum. 72
Ejus quatuor celebriora adulteria. 94

L Arvę Scenicę Baccho dicatę. 96
Leo terram ſignificat. 97
Lictores unde dicti. 71
Eorum officia. ibid.
Lucerna cum Litoris A. & Ω. 90
Anatis. 98
Cygni. ibid.
Inextinguibilis. 97
Ledę, & Europę. 93
Panis, ſeu Univerſi. 97
Pegaſi. 95
Platonica. 99
Serpentigera. 100
Zodiaci. ibid.
Luſtrationes in templo Mercurij ad portam Capenam. ibid.

S Apientiæ ſimulacrum. 32
Satyri venereæ virtutis impetum oſtendunt. 129
Serpens dictus prudens quare? 100
Solis itineris ſymbolum. ibid.
Occultam rerum originem ſignificat. ibid.

T Eſtudinis natura, & ſignificata. 130
Tigres Baccho Sacri. 132
Trinitas Sanctiſſima triangulo, & circulo deſignatur. 99
Trojanarum mulierum ornatus. 88
Tibiarum, & Cornuum uſus in bacchanalibus. 28

V Enus aeris ſphęra. 97
Aurea poma geſtans. 71
Hirco inſidens. 131

EMENDANDA.

EMENDANDA.

Pag. 4. lin. 21. ὅτι, *lege*, ὅτι. 5. 4. Ἀθλωῦα, *lege*, Ἀθλωυᾶ. 7. 34. δέ, *lege*, δὲ. 7. 35. ὀνείρατων, *lege*, ὀνειράτων. 12. 23. ſuperiori ſeculo, *lege*, ſuperioribus annis. 21. 16. αἰλαγόνες, *lege*. αἰλαγόνες. 26. 37. ἐπίρ χεται, *lege*, ἐπέρχεται. ibid. 39. παράσσει, *lege*, παράσει. 37. 19. Ποσειδών, *lege*; Ποσειδὼν. ibid. 22. χθών, *lege*, χθὼν. 38. 7. λογίος, *lege*, λόγιος. ibid. 11. Ελλώες, *lege*, Ελλωες. 42. 7. φερεφάττῃ, *lege*, φερεφάττη. ibid. 9. μυυμένους, *lege*, μυυμένοις. ibid. 12. Ταῦρον, *lege*, Ταύρου. 43. 14. ὅν, *lege*, ὃν. ibid. 15. Πέρσαυς, *lege*, Πέρσαις. 45. 13 forpice, *lege*, forcipe. 51. 15. Peſuis, *lege*, Perſius, 56. 12. virbis, *lege*, verbis. ibid. 17. ἀῤῥή των, *lege*, ἀῤῥήτων. 57. 19. Μονογενές, *lege*, Μονογενὲς. ibid. 37. οἰς, *lege*, ὃυς. 58. 19. οὐδεποτε, *lege*, οὐδέποτε, ibid. 40. μογαλῆς, *lege*, μυγαλῆς. 62. 12. Ægyphos, *lege*, Ægyptios. ibid. 22. κυσί, *lege*, κυσὶ. 65. 40. quod, *lege*, quam. 66. 27. deſtructi, *lege*, deſtructo. 69. 30. *ſervare*, lege, *ſervari*, 78. 25. εἰσίεναι, *lege*, εἰσιέναι. 95. 3. μύχνος, *lege*, λύχνος. 102. 34. inſerviſſe, *lege*, inſerviviſſe. 106. 20. ſedendam, *lege*, ſedandam. 114. 30. divinationis, *lege*, dominationis. 117. 30. εἰκάνας, *lege*, εἰκόνας. 124. 40. τοὶς θεοὶς, *lege*, τοὺς θεοὺς.

53